

फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरीता

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

वर्धा जिल्हा

१९९१-९२

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय
महाराष्ट्र शासन
मुंबई

फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरिता

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

जिल्हा - वर्धा

१९९१ - ९२

अर्थ व सांख्यिकी संघालनालय,

नियोजन विभाग,

महाराष्ट्र शासन,

मुंबई.

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन १९९१-९२

दुष्टीक्षेपात जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	बा	ब	परिमाण	वर्धा जिल्हा	महाराष्ट्र राज्य
१.	२.	३.	४.	५.	६.
[एक] प्राकृतिक रचना :-					
अ) भौगोलिक स्थान					
१) उत्तर अक्षांश	अंश		२०.१८ ते २१.२१	१६.४ ते २२.१	
२) पूर्व रेखांश	अंश		७८.३० ते ७९.१५	७२.६ ते ८०.९	
ब) हवामान					
१) किमान तापमान	सेल्सिअस		१०.४	५.४	
२) कमाल तापमान	सेल्सिअस		४६.९	४८.७	
३) पर्जन्य [सरासरी] १९९१-	मि. मि.		१०८३.८	उ. ना.	
क) प्रशासकीय विभाग [१९९२]					
१) तालुके	संख्या		८	३०३	
२) पंचायत समित्या	संख्या		८	२९८	
३) टंचाईग्रस्त तालुके	संख्या		—	२२६	
४) एकात्मिक ग्रामीण विकास प्रकल्प गट	संख्या		७	२९८	
५) शहरे	संख्या		६	३३६	
६) गावे [एकूण] १९८१	संख्या		१३७१	४१८३३	
१) निर्जन/ओसाड	संख्या		३५६	२४७९	
२) वस्ती असलेली	संख्या		१०१५	३९३५४	
७) क्षेत्रफळ	चौ. कि. मी.		६३१०	३०७७१३	
[दोन] प्रशासकीय संख्या [३१.३.१९९२]					
१) पंचायत समित्या	संख्या		८	२९८	
२) महानगरपालीको	संख्या		—	११	
३) नगरपरिषद	संख्या		६	२२८	
४) रुटक मंडळे	संख्या		—	७	
५) ग्रामपंचायती	संख्या		[x] ५०२	२५८४८	
[x] गट ग्रामपंचायती धरून					
६) पोलीस स्टेशनस	संख्या		१६	८३३	
[३१.१२.१९९२]					
७) पोलीस ऑऊट पोस्ट	संख्या		५		
[३१.१२.१९९१]					

पूढे चालू...

१	२	३	४	५
[तीन]	<u>लोकसंख्या [जनगणना १९९१]</u>			[१९९१]
१]	ग्रामीण लोकसंख्या [१९९१]	आकडे हजारात	७८२	४८३९६
२]	नागरी लोकसंख्या [१९९१]	आकडे हजारात	२८३	३०५४२
३]	एकूण लोकसंख्या [१९९१]	आकडे हजारात	१०६५ [१९८१]	७८९३८
४]	अनुसूचित जातीची लोकसंख्या [जनगणना १९८०]	आकडे हजारात	३६	८७५८
५]	अनुसूचित जातीच्या लोकसंख्येची टक्केवारी [१९८१]	टक्केवारी	३.९३	११.०९
६]	अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या [जनगणना १९८०]	आकडे हजारात	१४२	७३१८
७]	अनुसूचित जमातीच्या लोकसंख्येची टक्केवारी [१९८१]	टक्केवारी	१५.३५	९.२७
८]	पुरुष [१९९१]	आकडे हजारात	५४९	४०८२६
९]	स्त्रीया [१९९१]	आकडे हजारात	५१६	३८११२
१०]	स्त्री पुरुष प्रमाण [१९९१]	१००० पुरुषां मध्ये स्त्रीयांचे प्रमाण	९४०	९३४
११]	धनता [१९९१]	दर चौ. कि. मी. क्षेत्रातील लोकसंख्या	१६९	२५७
१२]	<u>साक्षरतेचे प्रमाण</u>		[१९८१]	[१९९१]
१]	एकूण	टक्केवारी	५१.०२	६४.९
२]	पुरुष	टक्केवारी	६०.९२	७६.५६
३]	स्त्रीया	टक्केवारी	४०.५७	५२.३२
४]	राज्यामध्ये जिल्ह्याचा क्रमांक	संख्या	५	—
[चार]	<u>कृषि [अस्थाई]</u>		१९८८-८९	१९९०-९१
१]	भौगोलिक क्षेत्र	हजार हेक्टर	६२९	३०७५८
२]	जंगलव्याप्त क्षेत्र व त्यांची भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी	हजार हेक्टर	६७ [१०.६५]	५४१० [१७.५९]

१.	२.	३.	४.	५.
३]	<u>शेतीत उपलब्ध नसलेली जमीन</u>			
	अ] बिगर शेती वापराखाली जमीन	हजार हेक्टर	२९	११११
	ब] पडीत आणि लागवडी लायक नसलेली जमीन एकूण [अ + ब]	— " —	१८	१७१७
४]	<u>पडीत जमीनी व्यतिरिक्त लागवड न केलेली इतर जमीन</u>		४७	२८२८
	१] कायम गुरे चरण आणि इतर	हजार हेक्टर	४७	१५१९
	२] झाडे झुडपाखालील जमीन	— " —	८	१८०
	३] लागवडीयोग्य परंतु पड जमीन	हजार हेक्टर	१८	१०२८
५]	<u>पडीत जमीन</u>			
	१] चालू पड	हजार हेक्टर	१४	९१०
	२] इतर पड	हजार हेक्टर	२४	९७३
६]	<u>पिकाखालील क्षेत्र</u>			
	१] पिकाखालील निव्वळ क्षेत्र	हजार हेक्टर	४०४	१८२१०
	२] हुसोटा क्षेत्र	हजार हेक्टर	१५	३११६
	३] एकूण पिकाखालील क्षेत्र	हजार हेक्टर	४२०	२१०२६
७]	<u>ओलित क्षेत्र</u>			
	१] निव्वळ ओलित क्षेत्र	हजार हेक्टर	२३	२११८
	२] एकूण ओलित क्षेत्र	हजार हेक्टर	३८	२७१६
८]	<u>महत्वाच्या पिकाखालील ओलिताचे क्षेत्र</u>	हजार हेक्टर	२३	—
९]	<u>वहीतधारण जमीन [१९८५-८६]</u>	अंतीम		[१९९०-९१]
	१] २ हेक्टरपेक्षा कमी	संख्या[००]	५२९	अर्थाई ६००९
	२] २ ते १० हेक्टर	संख्या[००]	७२९	१२७३६१
	३] १० हेक्टरपेक्षा कमी	संख्या[००]	५३	२५८७८
१०]	जमीन महतूल वसूली [९१-९२]	लाख रुपये	१.५५	४४११
११]	जिल्हा परिषदांचा उपकर	हजार रुपये	१६३२	१५५४६२
१२]	पंचायत समित्यांचा उपकर [१९९१-९२]	हजार रुपये	१२४८	६३८८८

१.	२.	३.	४.	५.
[पाच]	<u>पशुसंवर्धन [पशुगणना १९८७] [अस्थाई]</u>			
१]	पशुधन [एकूण]	संख्या हजारात	६६७	३४२५५
२]	गाई व बैल	संख्या हजारात	४२४	१६९४४
३]	म्हशी व रेडे	संख्या हजारात	५१	४७५६
४]	मेंढ्या	संख्या हजारात	७	२८७३
५]	शेळ्या	संख्या हजारात	१७८	९१९५
६]	कोंबड्या व बदके	संख्या हजारात	१५५	२४८३९
[सहा]	<u>सहकार [१९९१-९२]</u>			
१]	सहकारी संस्था	संख्या	१३२१	११२०२३
२]	प्राथमिक कृषि सहकारी पतसंस्था	संख्या	७२६	१९७२६
३]	प्राथमिक कृषि सहकारी पतस्थाची सभासद संख्या	संख्या हजारात	१२६	८२७७
४]	दुग्ध शाळा संस्था	संख्या	२८९	१४०६९
५]	प्राथमिक कृषि पतसंस्थानी दिलेले कर्ज	रु. कोटीत	१०.८२	७७५
[सात]	<u>जलसिंचन [३०.६.१९९२ रोजी]</u>			
	[पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प व त्याखालील लाभक्षेत्र]			३०.६.९१
१]	मोठे प्रकल्प लाभ क्षेत्र	संख्या हजार हेक्टर	—	२१ उ. ना.
२]	मध्यम प्रकल्प लाभ क्षेत्र	संख्या हजार हेक्टर	६ ६६	१७१ उ. ना.
३]	लघू प्रकल्प [पूढ भाग] लाभ क्षेत्र	संख्या हजार हेक्टर	४८ ८	१५५ उ. ना.
४]	सिंचन विहीरीखाली भिजणारे क्षेत्र	हजार हेक्टर	$\frac{१९८८-८९}{१८}$	$\frac{१९९०}{१२९५}$
[आठ]	<u>उद्योग [१९९१ अखेर]</u>			[१९९० अखेर]
१]	नोंदणीकृत कारखान्यांची संख्या	संख्या	१४५	२७४६५
२]	नोंदणीकृत चालू कारखान्यांची संख्या [उत्पादन चालू असलेले]	संख्या	१३२	२४११९
३]	साखर कारखान्यांची संख्या [चालू असलेले खाजगी धरून सप्टेंबर १९९२]	संख्या	१	१४०
४]	साखर कारखान्यातील साखरेचे उत्पादन	हजार टन	२०	४१२४
५]	सर्व छोट गिरण्यांची संख्या	संख्या	३	१२२

१.	२.	३.	४.	५.
[नऊ]	<u>वीज [३१.३.१९९२]</u>			
१]	वीज पुरवठा केलेली शहरे व खेडी.	संख्या	१२४६	३९६६१
२]	विद्युतीकरण झालेल्या गावाची संख्या	संख्या	१२४०	३९४१३
३]	वीज पुरवठा केलेले पंप संघ [१९९१-९२ अखेर पर्यंत]	संख्या हजारात	३४	१६१५
४]	गोबर गॅस संयंत्रे [३१.३.१९९१ पर्यंत]	संख्या	९१०६	३४८३६
[दहा]	<u>सार्वजनिक आरोग्य [१९९१-९२]</u>			
१]	रुग्णालये	संख्या	९	७६८
२]	दवाखाने	संख्या	४३	१८९६
३]	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	संख्या	२७	१६७२
४]	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे [x]	संख्या	—	८१
	[x] प्राथमिक आरोग्य केंद्रे म्हणून श्रृंगीवाड झाल्यामुळे संख्या कमी झाली.			
५]	एकात्मिक बाल विकास योजना गट	संख्या	१	१३१
६]	अंगणवाडीत उपस्थित राहणारी मुले.	संख्या	उ. ना.	१५६९०.२१
[अकरा]	<u>शिक्षण [प्राथमिक]</u>		१९८९-९०	१९९१-९२
१]	एकूण प्राथमिक शाळा	संख्या	९९१	६०१८२
२]	एक शिक्षकी शाळा	संख्या	२६१	१३१८७
३]	प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी	संख्या हजारात	१४३	१०६५६
४]	प्राथमिक शाळेतील शिक्षक	संख्या हजारात	४	२७२
५]	प्रत्येक शिक्षकामागे प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी.	संख्या	३६	३९
[बारा]	<u>दुय्यम शिक्षण</u>			
१]	दुय्यम शाळा	संख्या	१८६	१०५२०
२]	शाळेतील एकूण विद्यार्थी	संख्या हजारात	१०८	६०१६
३]	शाळेतील शिक्षक	संख्या हजारात	३	१८६
४]	प्रत्येक शिक्षकामागे दुय्यम शाळेतील विद्यार्थी.	संख्या हजारात	३५	३२
[तेरा]	<u>उच्च शिक्षण</u>			
१]	संस्था	संख्या	१०	११६६
२]	एकूण विद्यार्थी	संख्या हजारात	१४	११४१

१	३	३	४	५
---	---	---	---	---

[चौदा] अ] पौढ शिक्षण [१९९१-९२]

१] पौढ शिक्षण केंद्रे	संख्या	५२५	२०८०९
२] प्रौढांची उपस्थिती	संख्या हजारात	१५	५०२

ब] तांत्रिक शिक्षण

[१९८९-९०]

१] औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था

१] शासकीय व शासन सहाय्यीत	संख्या	२	११२
२] इतर [खाजगी]	संख्या	उ. ना.	९९
२] शासकीय व शासन सहाय्यीत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये मंजूर झालेल्या जागा.	संख्या	उ. ना.	४२८४४

३] तांत्रिक व व्यवसायीक शिक्षण संस्था

१] शासकीय व शासन सहाय्यीत	संख्या	१६	१६६
२] इतर [खाजगी]	संख्या	उ. ना.	५९७
४] शासकीय व तांत्रिक व्यवसाय शिक्षण संस्थांची प्रवेश क्षमता	संख्या हजारात	२७५	१५५
५] अभियंत्यांची संख्या	संख्या	१०	उ. ना.

[पंधरा] परिवहन आणि दळणवळण [३१.३.९२]

१] एकूण रेल्वे मार्ग लांबी	कि. मी.	३९७	५४४०
२] रस्त्यांनी जोडलेली गावे	संख्या	४६०	उ. ना.
३] एकूण रस्त्यांची लांबी [पृष्ठांकीत]	कि. मी.	२८५५	१७४४२४
४] राष्ट्रीय महामार्गांची लांबी	कि. मी.	१०८	२९५९
५] राज्य महामार्गांची लांबी	कि. मी.	५२२	३१०७६
६] महत्वांच्या जिल्हा रस्त्यांची लांबी	कि. मी.	५५७	३८९८४
७] इतर जिल्हा रस्त्यांची लांबी	कि. मी.	४४२	३९३१६
८] ग्रामीण रस्त्यांची लांबी	कि. मी.	१२०९	६२१५९

१.	२.	३.	४.	५.
[सोळा]	<u>मिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा</u>		१९९१-९२	१.४.१९९१
	<u>कठिण गावांची संख्या</u>	संख्या	४२२	१९१४
	१] खेड्यांना केलोला पुरवठा			
	अ] नळाचा पाणी पुरवठा	संख्या	१४८	३५१
	ब] कुपनलिका	संख्या	—	—
	क] ताध्या विहीरी	संख्या	१८	७०
	ड] विधन विहीरी	संख्या	३५०	१७७
	२] तेंकरत किर्वा बैलगाडीने पुरवठा केली जाणारी गावे.	संख्या	१	उ. ना.
	३] योजनेत समाविष्ट करावयाची गावे.	संख्या	उ. ना.	—
[सतरा]	<u>घर बांधणी [१९९१-९२]</u>			
	१] भूमिहीन कामगारांसाठी बांधलेल्या झोपड्या.	संख्या	१३०	१७००
[अठरा]	<u>एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम</u>			
	१] दा रिद्र. रेखेखाली कूटंबे [१९८२-८३]	संख्या लाखात	०.५४	३४
	२] जुने लाभार्थी	संख्या	३३०	उ. ना.
	३] नविन लाभार्थी [१९९०-९१]	संख्या	३२४२	उ. ना.
[एकोणविस]	<u>रोजगार मिर्षिती [१९९१-९२]</u>			
	अ] रोजगार हमी योजना	मनुष्य दिवस [कोटी]	०.०९	११.९४
	ब] जवाहर रोजगार योजना	—	०.१३	७.७१
[वीस]	<u>आदिवासी कल्याणकारी योजना</u>			
	३१.३.१९९१.			
	आदिवासीकरीता आश्रम शाळा	संख्या	४	६०२

[८]

१.	२.	३.	४.	५.
[एकवीस]	<u>मागासवर्गीयांसाठी कल्याणकारी योजना [१९९१-९२]</u>			<u>[१९९०-९१]</u>
	अ) मागासवर्गीयांसाठी वसतीगृहे	संख्या	४	२२५०
	ब) वसतीगृहात राहणारे विद्यार्थी	संख्या	३२८	१००२५०
[बावीस]	<u>जिल्हा नियोजन [१९९१-९२]</u>			
	१) वार्षिक योजनेतील मंजूर तरतूद.	रु. कोटीत	८.९४	२९६९
	२) अनुसंधान भरून काढण्यासाठी तरतूद.	—"	२४.०९	निरंक
[तेवीस]	<u>नागरी पुरवठा [१९९१-९२]</u>			
	१) रास्त भावाची तुकाने १९९१-९२.	संख्या	५२४	३८७७६
	२) पुरविलेला एकूण साठा	"०००" टन	३८	उ. ना.
	३) शासकीय गुदासे [३१.३.९२]	संख्या	८	१२०१
	४) साठवण्याची क्षमता	"०००" टन	८६.८५	७४०

टीप :- [१] उ. ना. = उपलब्ध नाही.

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

भाग - १

स मा लो च न

१९९१ - ९२

सामाजिक व आर्थिक समालोचन १९९१-९२

जिल्हा - वर्धा

१. स्थान व भौगोलिक वैशिष्ट्ये

१.१ भौगोलिक स्थान :

वर्धा जिल्हा उत्तर अक्षांश २०^० - १८ ते २१^० - २१ आणि पूर्व रेखांश ७८^० - ३० ते ७९^० - १५ चे दरम्यान आहे. या जिल्ह्याच्या दक्षिणेस व नैऋत्येस यवतभाळ, पूर्वेस व आग्नेयेस चंद्रपूर, उत्तरेस व ईशान्येस नागपूर आणि पश्चिमेला अमरावती ह्या जिल्ह्यांच्या सीमा झिडकिल्या आहेत. अमरावती व यवतभाळ ह्या जिल्ह्यांच्या पूर्वेकडिल सीमा व वर्धा जिल्ह्याच्या सीमा वर्धा नदीने निश्चित केल्या आहेत.

१.२ क्षेत्र व प्रशासकीय विभाग :

वर्धा जिल्ह्याचे क्षेत्रफळ ६३१० चौ. कि.मी. म्हणजेच महाराष्ट्र राज्याच्या एकूण क्षेत्रफळाच्या २ टक्के इतके आहे. प्रशासकीय व्यवस्थेच्या दृष्टिकोणातून या जिल्ह्याची वर्धा, आर्वी व हिंगणघाट या तीन महसूल विभागात विभागणी करण्यांत आली होती. परंतु १ मे १९८१ पासून महाराष्ट्रातील उर्वरित विभागांप्रमाणे पंचायत समितीचे क्षेत्र हा एक तालुका संपन्न वर्धा जिल्ह्याची पुनः रचना करण्यात आली. त्या पुनः रचनेप्रमाणे आजमितीस या जिल्ह्याची वर्धा, सेलू, वेवळी, आर्वी, कारंजा, आष्टी, हिंगणघाट व समुद्रपूर या आठ तालुक्यात विभागणी केली असून त्यात ६ शहरे, १०१५ वस्ती असलेली गावे व ३५६ ओसाड गावे आहेत. ग्रामोन्नयन विकासा-तातडे एक जिल्हा परिषद व तिचे अंतर्गत आठ पंचायत समित्या जिल्ह्यामध्ये कार्यरत आहेत. तसेच जिल्ह्यात ६ नगरपालिका आहेत. जिल्ह्याचे मुख्यालय वर्धा असून विभागीय मुख्यालय नागपूर आहे व ते वर्धा पासून ७६ कि.मी. अंतरावर आहे.

१.३ नैसर्गिक रचना

या जिल्ह्याच्या उत्तरेकडील उंचवट्याचा प्रदेश हा सातफुडा पर्वताच्या दक्षिण बाजूला विखुरला असून त्यामध्ये आष्टी, कारंजा व आर्वी या तालुक्यांचा परित्तर येतो. जिल्ह्याचा उर्वरित भाग मात्र वर्धा व वेणा या दोन नद्यांच्या खोऱ्यात समाविष्ट होतो.

१.४ भूगर्भाय रचना

या जिल्ह्यातील बहुतेक क्षेत्रांमध्ये दख्खन ग्रास्तर लाव्हा वाहांचा समावेश आहे. हे लाव्हा पाह या क्षेत्रांमध्ये एकूण ४०० भिटर जाडीचे आहेत. ही बाब जिल्ह्याच्या ईशान्ये पक्षातील निम्नतम भाग आणि उच्चतम भाग यांच्यातील समुद्र सपाटीपासूनच्या किमान उंचीतील फरकावरून सिद्धतास येते. वाहामध्ये आढळून

वेणारे गावचे संस्तर आणि लाल प्रस्तंभ यामुळे प्रत्येक वाह एक दुस-यापासून अलग ओळखी व त्यांची विभागणी करणे शक्य झाले आहे.

प्रास्तवपूर्व गाळ साचण्याची क्रिया धडून येते. त्या उंचसखल भुमदेशामध्ये त्यांच्या पूर्वेकडे व दक्षिणेकडील क्षेत्रातील परिणामस्वरूप माहिण्यामुळे हे वाह पसरलेले दिसतात. अलीकडील अवसाद हे मुख्यत्वे करून वर्धा व उप नद्या वेणा, यशोदा, धाम आणि पोथरा यांच्या काठावर अर्ध पट्ट्यात आढळून येतात. यामध्ये मुख्यतः चाळ, वाळू, भाती आणि रेव यांचा समावेश आहे. वाळू व चाळ हे केवळ नद्यांच्या पात्रात आढळतात तर भाती आणि रेव हे काठावर आढळतात. सेलू व रोहणा यांच्या लगतच्या भागात अलीकडे बाऊन्डर आढळून येतात.

१.५

नद्या

वर्धा नदी ही या जिल्ह्यातील महत्त्वाची नदी असून ती मुलताई येथे तातपूडा पर्वतातून उगम पावून या जिल्ह्याच्या उत्तर व पश्चिम सिमवेरून वाहते. या नदीच्या यशोदा, वेणा व बंकांली या मुख्य उपनद्या आहेत. दुसरी महत्त्वाची नदी वेणा ही नागपूर जिल्ह्यातून व हिंगणघाट तहसीलमधून वाहते. येऊन ताविंगी या गावाजवळ वर्धा नदीला मिळते. तसेच बोर व धाम ह्या नद्या आर्वी तालुक्यामधून उगम पावून समुद्रपूर तालुक्यातील भांडगाव येथे वेणा नदीला मिळतात. यशोदा नदी आर्वी तहसीली मधून उगम पावते व ती देवळी तालुक्यातून वाहत जाऊन पुढे वर्धा नदीला मिळते. पावसाळ्यामध्ये या नद्यांच्या पुरामुळे तीरावरील गावांना धोका असला तरी ह्या नद्या उन्हाळ्यात मात्र कोरड्या असतात.

१.६

वने

वर्धा जिल्ह्याचे एकूण वनक्षेत्र ८७५ चौ. कि. मी. असून जिल्ह्याच्या एकूण भौगोलिक क्षेत्राच्या जवळ जवळ १४ % आहे. हा वनभाग मुख्यत्वेकरून जिल्ह्याच्या उत्तरेकडील आर्वी, कारंजा, आप्पटी व सेलू या चार तालुक्यातच मोठ्या प्रमाणावर समाविष्ट आहे. समुद्रपूर तालुक्यात थोड्या अधिक प्रमाणात वसाचे क्षेत्र आढळून येते.

१.७

हवामान व पर्जन्यमान

जिल्ह्यातील वर्धा केंद्राचे सन १९९१ मधील कमाल तापमान ४६.९ डिग्री सेल्सिअस व किमान तापमान १०.५ डिग्री सेल्सिअस आहे. तेथील उन्हाळा व हिवाळा हे सारखेच तोंड असतात. एकाच दिवशी तापमानात बराच चढ उतार होण्याचे प्रसंगही संपूर्ण वर्षभरात अनेकदा येतात. उन्हाळ्यातील गहिन्यात विसाच्या उष्णतेनंतर रात्रीच्या गारड्यात होत जाणारे परिवर्तन हे विशेष करून लक्षणीय ठरते. या जिल्ह्यामध्ये बहुतांशी पाऊस जून ते सप्टेंबर या पावसाळ्याच्या गहिन्यात पडतो. या जिल्ह्याचे १९९१ मधील सरासरी पर्जन्यमान ७२३.० मि. मि. आहे.

१.८ पुढा जिल्ह्यात पुढा मुख्यतः चार प्रकारची आढळून येते. उदा.

काळी-१, काळी-२, मुरमाळ, खरडी व बरडी यांची सुधदा मुख्यतः उदा. मध्यम व खोल अश्या भागात विभागणी करता येते. समुद्रपूर तालुक्याच्या पूर्वकडील भाग, सेलू तालुक्याचा उत्तर किनारा आणि कारंजा व आष्टी तालुक्यात उदा. प्रकारची जमीन आढळते.

तसेच हिंगणघाट व आर्वी तालुक्याचे पत्रिचभेकडील काही भागात मध्यम प्रकारची जमीन आढळून येते. वर्धा व देणा नद्यांच्या काठावर सर्वत्र गाळाचे, पण काळ्या जमिनीचे थर साचलेले असून ते कपाशीच्या पिकासाठी अत्यंत उपयुक्त आहेत. मुरमा-१ व मुरमा-२ या मुढाचे क्षेत्र जिल्ह्याच्या एकूण लागवडीखालील क्षेत्रापैकी ७४ टक्के व खरडी, बरडी व रताळ ही १६ टक्के आहे. जमिनीतील पाण्याचा प्रवाह वायव्य दिशेकडून पूर्वेकडे आहे.

२. लोकसंख्या

२.१[अ] जनगणना १९८१ नुसार लोकसंख्या

१९८१ चे जनगणनेप्रमाणे वर्धा जिल्ह्याची एकूण लोकसंख्या २२६६१८ एवढी आहे. त्यापैकी ४७५६९६ पुरुष व ४५०९२२ स्त्रिया आहेत. सन १९७१ ते १९८१ या १० वर्षांमध्ये वर्धा जिल्ह्याची लोकसंख्या १८.८६ टक्यांनी वाढलेली आढळते. जिल्ह्याच्या एकूण लोकसंख्येपैकी ग्रामीण लोकसंख्या ६९५१०८ असून नागरी [शहरी] लोकसंख्या २३१५१० एवढी आहे.

वर्धा जिल्ह्याची लोकसंख्या १९५६ पासून १९७१ पर्यंत वाढीव दराने वाढत होती, मात्र ती १९८१ चे जनगणनेमध्ये कमी झालेली आढळून येते. साधारणतः वर्धा जिल्ह्यांतील लोकसंख्येचा वृद्धी दर हा महाराष्ट्र राज्याच्या तुलनेत नेहमीच कमी राहिलेला आहे. लोकसंख्येच्या बाबतीत वर्धा जिल्ह्याचा क्रमांक राज्यात २८ वा आहे.

२.१[ब] जनगणना १९९१ नुसार लोकसंख्या

१९९१ चे जनगणनेचे आढावा आकडे प्रसिध्द झालेले असून वर्धा जिल्ह्याची १९९१ चे जनगणने प्रमाणे एकूण लोकसंख्या १०६५५८९ एवढी आहे व त्यापैकी पुरुष ५४८९१८ व स्त्रिया ५१६६७१ आहेत. सन १९८१ ते १९९१ या १० वर्षांत १५.३७ टक्यांनी वाढलेली आढळते. जिल्ह्याच्या एकूण लोकसंख्येपैकी ग्रामीण लोकसंख्या ७८२०७१ असून नागरी लोकसंख्या २८३५१८ एवढी आहे.

२.२ लोकसंख्येची घनता

वर्धा जिल्ह्यातील लोकसंख्येच्या घनतेचे प्रमाण चौ. कि.मी. भागे १४७ असून तेच प्रमाण महाराष्ट्र राज्याकरीता २०४ व भारताकरीता २१६ आहे. १९८१ चे जनगणनेनुसार घनतेच्या प्रमाणाचे बाबतीत महाराष्ट्र राज्यात वर्धा जिल्ह्याचा २४ वा क्रमांक आहे.

२.३ नागरी व ग्रामीण लोकसंख्येचे प्रमाण.

जिल्ह्याच्या एकूण लोकसंख्येपैकी नागरी भागामध्ये २४.९८ टक्के व ग्रामीण भागामध्ये ७५.०२ टक्के लोकसंख्या वास्तव्य करीत आहे. याप्रमाणे नागरी भागातील एकूण लोकसंख्या २३१५१० व ग्रामीण भागातील एकूण लोकसंख्या ६९५१०८ असल्याचे १९८१ चे जनगणनेवरून निदर्शनास येते.

२.४ स्त्री - पुरुष प्रमाण

१९८१ च्या जनगणनेनुसार जिल्ह्यामध्ये दर हजार पुरुषांमागे स्त्रियांचे प्रमाण ९४८ असून महाराष्ट्र राज्याच्या [९३७] तुलनेत जास्त आहे. ग्रामीण भागात हेच प्रमाण दर हजार पुरुषांमागे ९५३ तर नागरी भागात ९३० आहे.

२.५ अनुसूचित जाती व जमाती

जिल्ह्यामध्ये १९८१ च्या जनगणनेनुसार अनुसूचित जातीचे व अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या क्रमशे ३६४१२ व १४२२१४ असून त्यांचे एकूण लोकसंख्येची प्रमाण अनुक्रमे ३.९३ टक्के व १५.३५ टक्के आहे.

२.६ लोकसंख्यात्मक मनुष्यबळ

१९७१ च्या जनगणनेप्रमाणे जिल्ह्यातील कामगारांची संख्या एकूण लोकसंख्येच्या ३९.११ टक्के स्वढी होती. तर १९८१ मध्ये जिल्ह्यातील कामगारांची संख्या ४५.२२ टक्के आहे. १९७१-१९८१ या दशकामध्ये जिल्ह्यातील कामगार संख्येच्या प्रमाणात वाढ झालेली आहे. महाराष्ट्रातील कामगारांचे प्रमाण एकूण लोकसंख्येची ३८.७१ टक्के स्वढे आहे. जिल्ह्यातील एकूण कामगारांपैकी ७३ टक्के कामगार प्रारंभीक क्षेत्रामध्ये म्हणजेच शेती व तीच्याशी संलग्न असलेल्या कामावर गुंतलेले आहे.

२.७ वयोगटानुसार लोकसंख्येचे वर्गीकरण

०-१४ या वयोगटातील लोकसंख्येची टक्केवारी १९७१ या वर्षी ४२.०७ टक्के होती, ती १९८१ मध्ये ३८.२६ टक्के झाली. तसेच १५-५९ या वयोगटातील लोकसंख्येची टक्केवारी १९७१ मध्ये ५०.४५ टक्के होती, ती १९८१ मध्ये ५३.७८ टक्के झाली. ६० व त्यापेक्षा जास्त वयोगटातील लोकसंख्येची टक्केवारी १९७१ मध्ये ६.९८ होती ती १९८१ मध्ये ७.८७ टक्के व अय अनिर्देशित गटांची ०.०९ टक्के स्वढी झाली.

२.८

साक्षरता

१९८१ च्या जनगणनेप्रमाणे जिल्ह्यांत एकूण ४७३०७० लोक साक्षर आहेत. त्यात पुरुष २१०२१५ व स्त्रीया १८२७७५ आहेत. जिल्ह्यातील एकूण लोकसंख्येपैकी ५१-०२ टक्के लोकसंख्या साक्षर म्हणून गणल्या गेली आहे. त्यात ६०.९२ टक्के पुरुष व ४०.५७ टक्के स्त्रीया साक्षर आहेत.

२.९

वापरातील निवासी घरांची व कुटुंबाची लोकसंख्या

जिल्ह्यामध्ये वापरातील निवासी घरांची संख्या १९८१ चे जनगणनेनुसार १७८८७० रचढी आहे. पैकी ७६.३४ टक्के ग्रामीण भागात व २३.६६ टक्के नागरी भागात आहेत. तसेच १९८१ च्या जनगणनेप्रमाणे जिल्ह्यामध्ये १८१२३५ कुटुंबे आहेत. पैकी ७६.४४ टक्के कुटुंबे ग्रामीण भागात व २३.५६ टक्के कुटुंबे नागरी भागात आहेत.

३. वने

३.१

जिल्ह्यांतील एकूण वनक्षेत्र

वर्धा जिल्ह्यामध्ये एकूण वनाखालील क्षेत्र [वनक्षेत्र] ८७५ चौ. कि.मी. असून ते जिल्ह्याच्या एकूण क्षेत्रफळाच्या १४ टक्के आहे. या जिल्ह्यांतील बहुतांशी वनभाग हा जिल्ह्यांच्या उत्तरेकडील आर्वी, कारंजा, आटी, वर्धा व सेलू या तहसीलीमध्ये कमी अधिक प्रमाणात स्थित असून उर्वरीत वनभाग हिंगणघाट व समुद्रपूर तहसीलीमध्ये आहे. वनक्षेत्राच्या एकूण क्षेत्राची राखीव, सुरक्षित व अवर्गीकृत अशा ३ भागामध्ये विभागणी होते. यापैकी अवर्गीकृत क्षेत्र हे महसूल विभागाच्या देखरेखेखाली तर राखीव आणि सुरक्षित क्षेत्र हे वन विभागाच्या देखरेखेखाली येते. एकूण वन व्याप्त क्षेत्राच्या तुलनेत राखीव वनक्षेत्र ६० टक्के असून सुरक्षित वनक्षेत्र ३७ टक्के व अवर्गीकृत क्षेत्र हे फक्त ३ टक्के आहे. सन १९९१-९२ या आर्थिक वर्षात ०.२८५ हजार हेक्टर इभारती लाकडाचे व ०.०१२ हजार हेक्टर फस मीटन जंगल लाकडाचे उत्पादन झाले.

३.२

वनोत्पादन

आर्वी व हिंगणो परिक्षेत्रातील भागात उत्तम दर्जाचे सागवणी झाडांची वने आढळून येतात. सागवणी झाडासोबतच या जिल्ह्यामध्ये सामान्यपणे धावडा, सालई, तेंदू व अर्ब या जातींची झाडे आहेत. या वनात जेन, कंब, फस, मोह, वेहाडा इत्यादि वनस्पतीचे उत्पादन होते. तसेच येथील वनजमिनीमध्ये कुसुड, घोनड, मुशाम, मखेल आणि शेरा या प्रमुख जातीचे गवत उगवते. वनोत्पादनापासून सन १९९१-९२ मध्ये ८५.३१ लाख रुपये रकमेचे उत्पन्न मिळाले. १९९१-९२ मध्ये इभारती लाकूड उत्पादन १२.३२ लाख रुपये व जंगल लाकडापासून ०.०३ लाख रुपयाचे उत्पन्न प्राप्त झाले.

३.३ वन विकास कार्यक्रम
=====

धूम, जोराने आलेल्या पावसाच्या पाण्याच्या निचरा व पुर यापासून जमीनीचे संरक्षण करण्याचे बाबतीत आणि जमीनीचा कस टिकवून घेण्यासाठी सहाय्य करण्याच्या बाबतीत जंगले महत्वाची कामगिरी बजावतात. त्या दृष्टीने वनविकासाकरीता जिल्हा स्तरावर खालील योजना राबविल्या जातात. [अ] मध्यवर्ती रोप भठ्यांची स्थापना [ब] निकुळ वनाचे पुनर्वनिकरण [क] वन समूह योजना वन संरक्षण तसेच वन्य प्राणी व निसर्ग संरक्षण.

४. कृषि
=====

४.१ जमीनीचा वापर
=====

जिल्हातील १९८७-८८ व १९८८-८९ वर्षातील एकूण भौगोलिक क्षेत्र अनुक्रमे ६२९ हजार हेक्टर इतके होते. त्यापैकी १९८७-८८ मधील लागवडीलायक क्षेत्र ७४ टक्के कायम गुरे चरन व इतर चराई जमीन याखालील क्षेत्र ७ टक्के, शेतीला उपलब्ध नसलेले क्षेत्र ७ टक्के व जंगलव्याप्त क्षेत्र १२ टक्के होते. ह्याच क्षेत्राची वर्गवारी अनुक्रमे ७२, ७, ७ व १२ याप्रमाणे १९८८-८९ वर्षातही होती. तसेच १९८७-८८ व १९८८-८९ वर्षातील लागवडीखालील क्षेत्रापैकी निव्वड कसलेले क्षेत्र अनुक्रमे २७ व २६ टक्के आणि दुबार लागवडीखालील क्षेत्र ३ व ४ टक्के याप्रमाणे होते. निव्वड कसलेल्या क्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राच्या तुलनेत १९८७-८८ व १९८८-८९ या वर्षातील टक्केवारी अनुक्रमे ६५ व ६४ इतकी असून लागवडी लायक क्षेत्राच्या तुलनेत अनुक्रमे ८८ टक्के व ८६ टक्के होती. दुबार पिकाखालील क्षेत्र निव्वड कसलेल्या क्षेत्राच्या तुलनेत १९८७-८८ वर्षात ६ टक्के व १९८८-८९ वर्षात ४ टक्के असे होते.

४.२ वहितीखालील जमीनीचे धारण व त्याचे क्षेत्र याचे वर्गीकरण
=====

वहितोखालील जमीनधारकाचे गटाप्रमाणे भू-धारकांची आणि क्षेत्राची १९८०-८१ व १९८५-८६ चे कृषि गणनेनुसार टक्केवारी खालीलप्रमाणे दर्शविलेली आहे.

अ.क्र.	धारण गट [हेक्टर]	भू-धारक [टक्केवारी] : क्षेत्र [टक्केवारी]			
		१९८०-८१	१९८५-८६	१९८०-८१	१९८५-८६
१	२	३	४	५	६
१.	२ पर्यंत	३८	४०	१३	१५
२.	२ ते ५	३८	४०	३३	३७
३.	५ ते १०	१८	१६	३३	३१
४.	१० ते २०	५	३	१८	१४
५.	२० ते ५०	१	१	३	२
६.	५० वरील	-	-	-	-

कृषि गणना १९८५-८६ मध्ये संस्थाने धारण वैयक्तिक धारणात समाविष्ट करण्यांत आलेले आहे. त्यातील एकूण धारणापैकी वैयक्तिक धारण व त्याचे क्षेत्रफळ अनुक्रमे ९९ टक्के आणि संयुक्त धारण व त्याचे क्षेत्रफळ १ टक्के याप्रमाणे आढळते. तसेच १९८०-८१ च्या तुलनेत १९८५-८६ वर्षात भू-धारकाच्या संख्येत २ हेक्टर पर्यंतच्या गटात ५ टक्के व २ ते ५ हेक्टर पर्यंतच्या गटात ५ टक्के वाढ झालेली आढळते. तर ५ ते १० हेक्टर पर्यंतच्या व १० ते २० हेक्टर पर्यंतच्या गटात अनुक्रमे ११ व ४० टक्के घट झालेली आढळते. २० ते ५० हेक्टर पर्यंतच्या गटात कीहोच वाढ वा घट झालेली आढळत नाही. क्षेत्राबाबतच्या २ हेक्टर पर्यंतच्या गटात १५ टक्के आणि २ ते ५ हेक्टर पर्यंतच्या गटात १२ टक्के वाढ झालेली दिसून येते. तर बाकीच्या ५ ते १०, १० ते २० आणि २० ते ४० हेक्टर पर्यंतच्या गटात अनुक्रमे ६, २२ व २३ टक्के घट आढळून येते. ५० व त्यावरील गटात यावेळी वाढ झालेली आहे.

४.३ पीक प्रधत्तो

जिल्ह्यांतील पीकाखालील एकूण क्षेत्र १९८७-८८ व १९८८-८९ वर्षात अनुक्रमे ४२२ व ४१९ हजार हेक्टर होते. त्यापैकी अन्नधान्ये पीकाखालील क्षेत्र १८३ व १८३ हजार हेक्टर होते. त्या अन्नधान्ये पीकाखालील क्षेत्रापैकी सर्वात जास्त क्षेत्र ज्वारी पीकाखालील म्हणजे अनुक्रमे ६० व ६२ टक्के डाॅंडीवर्गीय पीकाखालील २४ टक्के गव्हाखालील १३ टक्के व इतर पीकाखालील क्षेत्र ३ टक्के असे होते. कापासाखालील क्षेत्र एकूण पीकाखालील क्षेत्राच्या तुलनेत १९८७-८८ व १९८८-८९ ह्या वर्षात अनुक्रमे ४६ व ४२ टक्के होते. १९८५-८६ च्या तुलनेत १९८७-८८ व १९८८-८९ वर्षातील पीकाखालील एकूण क्षेत्रात आणि निष्कल लागवडीखालील क्षेत्रात घट आढळून येते.

४.४ मुख्य पीकांचे उत्पादन

सन १९९१-९२ मध्ये तृणधान्याचे एकूण उत्पादन ०.९१ मेट्रीक टन इतके झाले तेच १९९०-९१ या वर्षासाठी १.०२ लाख मेट्रीक टन इतके होते. त्यामुळे तृण धान्याच्या उत्पादनामध्ये ११ टक्यांनी घट झालेली आढळून येते. तसेच १९९०-९१ च्या तुलनेत १९९१-९२ या साली कडधान्याच्या उत्पादनात ७ टक्यांनी व तुरीच्या उत्पादनात देखील ७ टक्यांनी घट झालेली दिसून येते. तसेच १९९१-९२ वर्षात भूर्डभुगाचे उत्पादन ६४०० मेट्रीक टन इतके झाले असून यात गेल्या वर्षाच्या तुलनेत ३५ टक्याने वाढ झालेली आढळते.

४.५ मुख्य पीकांचे दर हेक्टरी उत्पादन

जिल्ह्यात ज्वारी, गहू, कापूस, हरभरा, तूर, मूंग, जवस, तीळ, उस, भूर्डभुग, हळद, मिरची इत्यादी पीके घेण्यात येतात. त्यात ज्वारीचे पीक हे मुख्य समजल्या जाते. १९९१-९२ वर्षाकरीता ज्वारीचे दर हेक्टरी उत्पन्न ८५९ कि. ग्रॅ., तांदूळ ४८९, गहू १२३६, बाजरी १६७, हरभरा ५२८, तूर ६६०, उडाद २४३, मुंग २५०, जवस १६३, तीळ, १६२, भूर्डभुग [भोंग] ३३७, मोहरी ५००, उस [ड्रेस्डकेनच्या स्वरूपात] ७२०००, कापूस १३६ [गाठी], मिरची ५००, हळद ९३८ कि. ग्रॅ. याप्रमाणे अंदाजित करण्यांत आले होते.

४.६

अधिक उत्पादन देणा-या पीकांचे क्षेत्र

तृणधान्याखालील संकरीत व ज्यादा उत्पादन देणा-या पीकांमध्ये प्रामुख्याने ज्वारी, तूर, गहू, कापूस, भुईमूग या पीकांचा समावेश होते. १९९१-९२ वर्षात ज्यादा उत्पादन देणा-या पीकांचे क्षेत्र अन्नधान्याखाली ३८ टक्के कापसाचे ३८ टक्के व भुईमूगाखाली ४ टक्के इतके आहे. भुईमूग या पीकाखाली १०० टक्के क्षेत्र ज्यादा उत्पन्न देणा-या जातीखाली होते. संकरीत जिल्ह्यात अंदाजे ९२ टक्के क्षेत्र हे ज्यादा उत्पन्न देणा-या संकरीत जातीच्या बियाणांचा वापर वाढविण्यात आलेले आहे.

४.७

फळे व भाजीपाला

जिल्ह्यांतील स्कूण फळे व भाजीपाला या पीकाखालील १९८७-८८ चे क्षेत्र ७५१७ हेक्टर व १९८८-८९ वर्षाचे ७१६७ हेक्टर रेटडे क्षेत्र असून ह्यांची टक्केवारी पीकाखालील स्कूण क्षेत्राच्या अनुक्रमे १.७८ व १.७१ टक्के आढळून येते. संत्र्याचे पीक मुख्यतः कारंजा व आर्वी या तालुक्यातच घेण्यात येत असून केळीचे सेलू तालुक्यात घेण्यात येते.

४.८

रासायनिक खताचे वाटप

१९९१-९२ या वर्षी जिल्ह्यात ३१९४४ मेट्रीक टन रासायनिक खताचे वाटप करण्यात आले असून यात गेल्या वर्षी तुलनेत १५ टक्क्याने वाढ झालेली आढळून येते. वाटप केलेल्या स्कूण खतापैकी ५६ टक्के युरीया व ४४ टक्के मीश्र खते आढळतात.

४.९

पीक संरक्षण

पीकांखालील रोगांच्या प्रादुर्भाव जसजसा वाढत आहे. तसतसा किटक नाशके व जंतू नाशके औषधाचा वापरही फार मोठ्या प्रमाणावर अलांकडे होत आहे. पीक संरक्षण योजने अंतर्गत जिल्ह्यामध्ये किटक नाशके, मुशा नाशके तसेच रोग संरक्षण साधन सामग्री देऊन अर्थ सहाय्याची योजना जिल्ह्यातील कृषि अधिका-यांमार्फत तसेच संत्रा झाड्यावरील कोळशा रोगाची निर्मुलन योजना फलोत्पादन उपसंचालकामार्फत कार्यान्वित केल्या जाते.

४.१०

शेत माल साठवणूकीच्या व नियंत्रित बाजारपेठांच्या सोयी

जिल्ह्यातील ब-याच तालुक्यात कृषि उत्पन्न बाजारसमित्या कार्यरत असून त्या सर्व शिकठिकाणी शेतक-यांचे आणलेल्या विक्री योग्य मालाच्या विक्रीची व साठवणूकीची सोय उपलब्ध आहे. १९९१-९२ वर्षी गहू ४६३८ टन, ज्वारी २८२५, कापूस १७३१६५, तूर ७५०१, हरभरा ७८३, अवस ६८ टन कृषि मालाची विक्री कृषि उत्पन्न बाजार समितीद्वारे करण्यात आली. तसेच जिल्ह्यात महाराष्ट्र राज्य वखार भंडाराच्या ४ वखारी असून त्यांची क्षमता ८००० मेट्रीक टनाची आहे. शिषाय

सहकार विभागाच्या ४८ वखारो असून त्याचीही २२५० मेट्रीक टन कृषि माल साठविण्याची क्षमता आहे.

४.११

जमीन सुधारणा

जिल्ह्यातील विभागीय मृदा संधारण, बांध घालणे व उतारावर अधिकारी यांचे मार्फत सतल घालणे इत्यादि उपायांद्वारे जमीनीचा विकास केल्या जातो या शिवाय महसूल विभागाच्या मार्फत अतिरिक्त जमीनी दिलेल्या अधिहस्ताकितांना जमीन विकासाकरीता अर्थ सहाय्य देण्यांत येते. तसेच विशेष प्लॅट योजने अंतर्गत जिल्हा कृषि विकास अधिका-याच्या मार्फत निवडक अनुसूचित जातीच्या शेतकऱ्यांना जमीन सुधारण्याकरीता अर्थ सहाय्य देण्यात येते. ओलीताच्या सोयीची उपलब्धता वाढविण्याकरीता अल्प मुधारक विहीरी बांधण्याकरीता जिल्ह्यातील भुविकास अधिकार्यांच्या मार्फत व राष्ट्रीयकृत बँकेच्या मार्फत कर्जाचे वाटप करण्यात येते.

४.१२

इतर विकास कार्यक्रम.

शेती विकासाच्या दृष्टिने जिल्हा वार्षिक योजने अंतर्गत पुढील निरनिराळे कार्यक्रम राबविले जातात. [१] फलोत्पादन कार्यक्रमा अंतर्गत फलोत्पादन विभागातर्फे फळबाग लागवडीसाठी इच्छुक अल्पभूधारक शेतकरी ज्याच्या जवळ ओलीताची सोय आहे व जे फळबाग लावू इच्छितात अशा शेतकऱ्यांना सुधारित जातीच्या कलमाचा पुरवठा करून भुविकास आणि जिल्ह्यातील राष्ट्रीयकृत बँकेकृत कर्जासाठी अर्थ सहाय्याची सोय उपलब्ध करून देण्यात येते.

बँकेने वाटप केलेल्या कर्जावर ३३ $\frac{1}{2}$ टक्के सरासरी अनुदान देऊन शेतकऱ्यांच्या कर्जाचा बोझा काढी प्रमाणात हलका करण्यास मदत करते, [२] कोरडवाहू शेती विकासाच्या दृष्टिने शासनाने प्रत्येक जिल्ह्यामध्ये कृषि पंढरी योजना सुरु केलेली आहे. जिल्ह्यातील प्रत्येक तहसिलीमध्ये कृषि पंढरी योजने अंतर्गत जास्तोत जास्त कोरडवाहू शेती असेल अशा एका गावाची निवड करून त्या गावातील सर्व अल्प व अत्यल्प भूधारकांना शेती विकासाच्या दृष्टिने जे कार्यक्रम राबविल्या जातात त्याचा लाभ त्यांना देण्यांत येतो. [३] सांस्कृतिक ग्रामीण विकास योजने अंतर्गत जिल्ह्यातील अल्प व अत्यल्प शेतकऱ्यांना नविन विहीरी बांधण्यासाठी व जुन्या विहीरीचा दुरुस्ती करण्यासाठी विजेवरील पंप संघ विकत घेण्याकरीता आणि बैलगाडी वी देल गोडा विकत घेण्यासाठी राष्ट्रीयकृत व इतर बँकांकडून कर्ज मिळवून देऊन त्यावर जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेच्या मार्फत कमी कमी २५ ते ३३ टक्के सूट देण्यात येते [४] अल्प भूधारकांना रासायनिक खताच्या वाढीस कितीवर सूट देण्यात येते. [५] किटक नाशके व दुष्प नाशके यासाठी अर्थ सहाय्य देण्यात येते. [६] सधन तेलबिया विकास कार्यक्रम [७] कडधान्याच्या पिकाकरीता सधन उत्पादन कार्यक्रम, या शिवाय, जिल्हा परिषदेच्या वाढीस उपकरणातील उत्पन्नामध्ये कृषि विकासावर खर्च करण्यांत येत असतो. जसे उन्हाळी भूगासाठी अनुदान देणे दगैरे.

५. जलसिंचन

५.१ जलसिंचनाची साधने

जिल्हयाचा कृत्रिम उत्कर्ष साधण्यासाठी व सर्वसाधारण आर्थिक सुस्थितीसाठी सिंचन क्षमता वाढविणे ही एक अत्यंत महत्वाची बाब आहे. विहीरी, लहान पाटबंधारे, मध्यम प्रकल्प, उपसा सिंचन योजनेद्वारे तसेच नदी नाल्यांवर पंप बसवून सिंचन केल्या जाते. जिल्हया मध्ये साखर कारखान्याची उभारण झाल्यामुळे व त्या कारखान्यास अस आवश्यक असल्यामुळे त्यांच्या लागवडीची क्षमता वाढविणे आजश्यक झाले आहे. त्यादृष्टिने शासकीय स्तरावरून व वैयक्तिकस्तरावरून जोमाने प्रयत्न सुरु आहेत. पुढील नजीकच्या काळात आजच्या तुलनेत जिल्हयाच्या सिंचन क्षमतेत बराच बदल झालेला आढळून येईल.

५.२ निरनिराळ्या पिकाखालील ओलिताचे क्षेत्र

१९८८-८९ वर्षी ओलिताच्या स्कूण क्षेत्रापैकी तृण धान्याखाली ५८ टक्के, कडधान्ये ३ टक्के, उसाखाली ४ टक्के, भिरची, हळद व मताल्याचे पदार्थ याखाली ४ टक्के, फळे व भाजीपाला याखाली २३ टक्के, कापसाखाली ५ टक्के व गव्हाच्या पिकाखाली ३ टक्के इतके हेक्टर सिंचन करण्यांत आले.

५.३ सिंचन क्षमता

जिल्हयांत १९८८-८९ वर्गातील ओलिताखालील निव्वळ क्षेत्र २३३१५ हेक्टर असून त्यापैकी विहीरीद्वारे सिंचणारे १८४९८ हेक्टर आणि कालवे व इतर साधनाद्वारे सिंचणारे ४८१७ हेक्टर क्षेत्र आहे. टक्केदराने तसांगवयाचे झाल्यात विहीरीद्वारे ७९ टक्के आणि कालवे व इतर साधनाद्वारे २१ टक्के सिंचन करण्यांत आले.

५.४ सिंचन प्रकल्प

जिल्हयामध्ये मोर, धाम, पंचधारा, डोंगरगांव, व पोथरा प्रकल्पाची कामे [पोथरा प्रकल्पाचे काम जरी पूर्ण झाले तरी ओलिता सुरु आहे] पूर्ण झालेली असून त्याद्वारे सन १९९१-९२ मध्ये ९२७ हेक्टर जमिनीला सिंचनाची सोय उपलब्ध करून देण्यात आली. भविष्यात या जिल्हयात मोठ्या प्रकल्पाद्वारे म्हणजे अप्पर वर्धा प्रकल्पाद्वारे १६५०० हेक्टर, लोअर वर्धा प्रकल्प ४४१५० हेक्टर व लोअर घना प्रकल्प १४०२४ हेक्टर सिंचन होण्याची अपेक्षा आहे.

वरील तिनही प्रकल्प पूर्ण झाल्यानंतर हया जिल्हयाची जवळ जवळ ७५ हजार हेक्टर जमीन जास्तीच्या ओलिताखाली येऊन शेती पिकासाच्या दृष्टिने निखिचतच साधधारक ठरेल.

६. पशुसंवर्धन व पशुवैद्यकीय सेवा

६.१

पशुधन

या जिल्ह्यामध्ये १९८७ च्या पशुगणनेप्रमाणे पशुधनाची संख्या ६६७०५७ इतकी आहे. होय पशुधनाची संख्या १९८२ मध्ये ५२६७५७ इतकी होती. १९८७ च्या पशुगणनेप्रमाणे गाई-बैल ६४ टक्के, म्हशी-रेडे ८ टक्के, भेंड्या-बकरे २८ टक्के व इतर पशुधन १ टक्के आढळून येते. १९८७ च्या पशुगणनेप्रमाणे दर चौ. कि. मी. मध्ये पशुधनाची घनता १०६ इतकी आढळून येते.

१९८२ ते १९८७ या पांच वर्षांच्या काळात पशुधनाची संख्या जवळ १२ टक्यांना वाढली आहे. तसेच कुक्कुटांच्या संख्येत १९८७ मध्ये १९८२ च्या तुलनेत अंदाजे ६ टक्याने घट झाल्याचे आढळते.

६.२

पशुधन व दुग्ध उत्पादन

वर्धा जिल्हा हा "गोळाऊ" गुरांचे गाहेरघर आहे. विशेष करून जाही, कारंजा व आष्टी तालुक्यात गोपालन प्रामुख्याने केले जाते. म्हशींच्या बाबतीत बहुसंख्या म्हशी हया स्थानिक जातीच्या असून त्या "नागपूरी" किंवा "श्लीचपूरी" म्हणून ओळखल्या जातात. "भुरी" व "सुती" जातीच्या म्हशी सुधदा काही प्रमाणात हया जिल्ह्यात आढळतात. सन १९९१-९२ मध्ये जिल्ह्यात दुध योजनेअर्हत प्रतिदिन सरासरी ४१ हजार लिटर दुध संकलित करण्यांत आले.

६.३

पशुवैद्यकीय सेवा

वर्धा जिल्ह्यामध्ये एक पशुवैद्यकीय सर्व चिकीत्सालय, २० पशुवैद्यकीय दवाखाने, ३३ प्रथमोपचार केंद्रे व ७६ कृत्रिम रेतन केंद्रे आहे. शिवाय, हयम जिल्ह्यात विस्तार कार्य व प्रात्यक्षिकाकरिता १ फिरती पशुरोग नियंत्रक पथक आहे. हस्पताल, दवाखाने व मदत केंद्रांमध्ये उपचार केलेल्या पशुंची १९९१-९२ मधील संख्या ३०६९८० रचढा आहे. तसेच कृत्रिम रेतन केंद्रांमध्ये स्कूण १८७१७ इतक्या जनावरांवर कृत्रिम गर्भधारणा करण्यांत आली.

६.४

पशुधन विकासाचे कार्यक्रम

पशुधन विकासाच्या कार्यक्रमाखाली जिल्हा योजनेअंतर्गत पुढील कार्यक्रमां प्रामुख्याने राबविले जातात [१] तोंड व पांखुरी रोगाचे नियंत्रण, [२] वैरण प्रात्यक्षिके आयोजित करणे, [३] विशेष पशु सुधार प्रकल्प, [४] संकरोत कालवडी जोपासनेसाठी अर्थ सहाय्य, [५] कोंबड्यांच्या पिल्लाचे वाटप करणे, [६] गोकूल श्राव योजना व [७] दुर्बल घटकांना दप्त्या जनावरांचा पुरवठा इत्यादि.

७. अत्स्यव्यवसाय

७.१ अत्स्योत्पादन

वर्धा जिल्ह्यामध्ये एकूण ३३४४ हेक्टर क्षेत्र अत्स्योत्पादनासाठी अनुकूल आहे. या शिवाय ४५० कि.मी. नदीचे पात्र देखील अत्स्यव्यवसायासाठी उपयुक्त आहे. सन १९९१-९२ मध्ये १००.१० लाख रुपये मूल्याचे ११०० ये.टन भुजल अत्स्योत्पादन करण्यांत आले. केळसर येथे अत्स्य-बीज उत्पादन केंद्र स्थापन करण्यात आले असून त्यातून तलावात साठविण्यासाठी अत्स्यबीज पुरविण्यात येते.

७.२ अत्स्योत्पादन विकासाचे कार्यक्रमा

जिल्ह्यामध्ये अत्स्यव्यवसायाचा विकास करण्याकरीता जिल्हा योजने अंतर्गत निरनिराळे कार्यक्रमा राबविल्या जातात. उदा. अच्छीभार साधनांच्या खरेदीवर अर्थ सहाय्य, अत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्थांना भाग भांडवल, अच्छीभारांना विभा उतरविण्यासाठी अनुदान देणे इत्यादी.

८. विद्युत

८.१ विद्युतीकरण

१९९१ च्या जनगणनेनुसार जिल्ह्यामध्ये एकूण १३७१ गावे व ६ शहरे आहेत. पैकी ३१ मार्च १९९२ पर्यंत १२४० गावांचे व ६ शहरांचे विद्युतीकरण पूर्ण करण्यांत आलेले आहे. म्हणजेच जिल्ह्यामध्ये ९० टक्के विद्युतीकरण पूर्ण झाले आहे.

८.२ बीज पुरवठा केलेले शेतीचे पंप

जिल्ह्यामध्ये ३१ मार्च १९९१ पर्यंत महाराष्ट्रराज्य विद्युत अंदाज-भाषित ३३९५३ शेतीच्या पंपांना बीज पुरवठा करण्यांत आला.

८.३ विद्युत वापर

सन १९९१-९२ मध्ये १८५५६६ हजार किलो वॉट तास विद्युत वापर करण्यांत आला. पैकी २७ टक्के घरगुती कामासाठी ५ टक्के व्यापारी कामासाठी व लष्करीसाठी ५८ टक्के औद्योगिक उत्पादनाकरीता, २ टक्के सार्वजनिक दिवाबत्तीकरिता, ७ टक्के शेतीकरीता व १ टक्का इतर बाबीसाठी वापर करण्यांत आल्याचे आढळते. तसेच जिल्ह्यामध्ये ३१ मार्च १९९२ अखेर पर्यंत १५७००१ विद्युत कनेक्शन दिल्या गेलेले आहेत. सन १९९०-९१ च्या तुलनेत १९९१-९२ या वर्षी ५ टक्के विजेच्या वापरात वाढ झालेली आहे. तसेच विजेच्या संबंधाच्या [कनेक्शनच्या] संख्येतही ११९८८ ने म्हणजेच ८ टक्याने वाढ झालेली दिसून येते.

९. खाणकार्य व उद्योग

९.१ खनिज उत्पादन

जिल्ह्यामध्ये मुख्य खनिजे आढळून येत नाहीत. तरी पण तातो, मुरु, गिट्टा, इत्यादीपासून अल्पमात्रात प्रमाणात असून प्राप्त होतो.

९.२ उद्योग आणि कारखाने

जिल्ह्यामध्ये १९९१ वर्षात नोंदणीकृत झालेल्या कारखान्यांची संख्या १४५ होती. पैकी १३२ कारखाने चालू स्थितीमध्ये असून त्यांत १२३३ कारखान्यांना रोजगार उपलब्ध करून देण्यात आला.

९.३ औद्योगिक वसाहत

जिल्ह्यामध्ये औद्योगिक विकास करीता महाराष्ट्र औद्योगिक विकास खात्यातर्फे वर्धेमासून ६ कि. मी. अंतरावर ३१२.१९ हेक्टर जमिनवर १ औद्योगिक वसाहत स्थापन करण्यात आलेली आहे. त्यांतून २०४ भूखंडांपैकी १६१ भूखंडांचे निरनिराळे उद्योग स्थापन करण्याकरीता वाटप करण्यांत आले असून पाणी व वीजेची सोय उपलब्ध करून देण्यांत आलेली आहे.

१०. वाहतूक व दुरुविकासाचे कामे

१०.१ लोह मार्ग

जिल्ह्यात ३१ मार्च १९९२ अखेरपर्यंत एकेरी लांबीचे रूंद लोह मार्ग ६५ कि. मी. दुहेरी लांबीचे रूंद लोह मार्ग २२५ कि. मी., तिहेरी व अधिक लांबीचे रूंद लोह मार्ग ७० कि. मी. आणि अरूंद लोह मार्ग ३७ कि. मी. असे एकूण ३९७ कि. मी. लांबीचे लोह मार्ग आहेत. वर्धा शहर हे दिल्ली-बंगाल व हावडा-गुडगाँव मार्गांनी जोडलेले महत्त्वाचे शहर आहे.

१०.२ रस्त्यांची लांबी

जिल्ह्यामध्ये मार्च १९९२ अखेर पर्यंत ग्रामीण भागात २५८७ कि. मी. लांबीच्या रस्त्यांचे काम व नगर परिसर हद्दीतील भागात २६८ कि. मी. रस्त्यांचे काम पूर्ण करण्यात आले. त्यापैकी ग्रामीण भागात ७२९ कि. मी. व नागरी भागात ७४ कि. मी. लांबीच्या रस्त्यांच्या डांबरीकरणामुळे काम पूर्ण करण्यांत आले. शिवाय नागरी भागात ज्या ज्या ७ कि. मी. लांबीचे सिमेंट कॉक्रीटची रस्ते आहेत. १९९०-९१ च्या तुलनेत १९९१-९२ या वर्षात ग्रामीण रस्त्यांच्या कामात १ टक्क्याने वाढ झालेली आढळते.

१०.३ नोंदणी करण्यांत आलेली वाहने
=====

जिल्ह्यामध्ये मार्च १९९२ अखेर पर्यंत निरनिराऱ्या प्रकारच्या नोंदणी झालेल्या मोटार वाहनाची संख्या २२८६३ एवढी आहे. त्यात ८३ टक्के मोटार सायकली व स्कूटर, ७ टक्के मोटारी व जिप्स, ४ टक्के माल मोटारी व ६ टक्के इतर वाहने आहेत. १९९०-९१ वर्षांच्या तुलनेत ह्या संख्येत ९ टक्के वाढ झालेली आढळते.

१०.४ टपाल व तार कार्यालये
=====

जिल्ह्यामध्ये मार्च १९९२ अखेर पर्यंत १८५ टपाल कार्यालये, १० तार कार्यालये व ९१ तार केंद्रे आहेत. दर लाख लोकसंख्येला २० टपाल कार्यालये व १० तार केंद्रे पडतात. १९९०-९१ वर्षांच्या तुलनेत या वर्षी दूरध्वनीच्या संख्येत १९ टक्के वाढ झालेली आढळते. तसेच जिल्ह्यातील १७२ गावांना पोस्टाची सोय उपलब्ध असून ४४९३ इतक्या दूरध्वनीची सोयही उपलब्ध आहे.

१०.५ दूरदर्शन
=====

जिल्ह्यात ऑक्टोबर १९८९ मध्ये दूरचित्रवाणीची सोय उपलब्ध करण्यांत आली. दूरचित्रवाणी द्वारे ग्रामीण जनतेला ज्ञान मिळावे या उद्देशाने महाराष्ट्र शासनातर्फे काही ग्रामपंचायतांना अनुदान तत्वावर सांभुदिक दूरदर्शन संघ पुरविण्यात येतात. अशा संकुण सांभुदिक दूरचित्रवाणीची संख्या १६५ इतकी आहे.

११. कामगार व रोजगार
=====

११.१ रोजगार
=====

जिल्ह्यामध्ये मार्च १९९२ अखेर निरनिराऱ्या उद्योगांमधील एकूण रोजगार ४११७२ असून त्यात १२६५४ खाजगी, १७१८५ निश्शासकीय व ११३३३ शासकीय आहेत. म्हणजेच सार्वजनिक क्षेत्रामध्ये ६२ टक्के व खाजगी क्षेत्रामध्ये ३१ टक्के कामगार आहेत. गेल्या वर्षीच्या तुलनेत एकूण रोजगारांत ३ टक्याने वाढ झालेली आहे.

११.२ रोजगार विनिमय केंद्रे
=====

रोजगार विनिमय केंद्राती आकडेवारीवरून दिसून येते की, १९९१ मध्ये २०४३ उद्देवारांनी काम मिळविण्याकरीता नावे नोंदविली आहेत. त्यापैकी फक्त ५५८ [६.१७ टक्के] लोकांना काम मिळाल्याचे दिसून येते. त्यांत ६० टक्के अनुसूचित जाती व अनुसूचित जातींच्या उद्देवारांच्या समावेश आहे. मागील वर्षाच्या तुलनेत १९९१ वर्षात नोकरी मिळालेल्या उद्देवारांच्या टक्केवारीत घट झालेली दिसून येते.

११.३ मजुरीचे दर
=====

स. १९९१-९२ या वर्षामध्ये कृषी कारागीर उदा. सुतार, जोहार, चांभार यांचे सरासरी मजुरीचे दर अनुक्रमे ५२.००, ५०.०० व ३०.०० रुपये वापराणे तर अकुशल कामगार उदा. शेत मजूर, शेत मजूर व गुराजो यांना देणाऱ्या देणारे दर अनुक्रमे १८.५०, २०.५० व १८.०० रुपये असे असल्याचे आढळते.

१२: सहकार
=====

१२.१ सहकारी संस्था
=====

जिल्ह्यांत एकूण सहकारी संस्थांची संख्या जून १९९२ अखेर १३२१ एवढी असून एकूण सभासद संख्या २६२ हजार आहे. त्यापैकी सहकारी पत संस्था ४०२ म्हणजेच एकूण सहकारी संस्थांच्या ३० टक्के आहे. बिगर-शेती संस्थांची संख्या १२० एवढी आहे. उत्पादन संस्थांमध्ये दुग्ध व्यवसाय संस्था सर्वात जास्त म्हणजे २८९ एवढ्या आहेत. सामाजिक संस्थांमध्ये सर्वात जास्त गृह निर्माण संस्था १८५ आहेत.

सर्व संस्थांच्या सभासदांमध्ये प्राथमिक कृषी पत संस्थांच्या सभासदांची संख्या सर्वात जास्त असून ती १२५२६३ इतकी आहे.

प्राथमिक कृषि सहकार संस्थांमार्फत १९९१-९२ मध्ये १०८२ लाख रुपये चे कर्ज वाटप शेतकरी सभासदांना करण्यात आले. दिनांक ३० जून १९९२ अखेर कर्जाची थकबाकी ५९६ लाख रुपये आहे.

जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेमार्फत जून १९९१-९२ मध्ये १४०५.८८ लाख रुपये अल्प मुदतीचे, १६८.४८ लाख रुपये मध्यम मुदतीचे कर्ज वाटप झाले. राज्य भुविकास बँकेच्या जिल्हा शाखातर्फे २०२.४९ लाख रुपये दिर्घ मुदतीचे कर्ज वाटप करण्यात आले. जिल्ह्यातील सर्व बँकाकडून एकंदर ३९७४.२२ लाख रुपये येणे कर्ज होते व ९८०.८७ लाख रुपये थकलेले कर्ज होते.

१३. अधिकार
=====

१३.१ जिल्ह्यामध्ये १९९१-९२ अखेर वर्गकृत बँकाच्या कार्यालयाची संख्या ७२ व सहकारी बँकांची संख्या ४५ इतकी आहे. दर अधिकार्याद्वारे ११०८ लोकसंख्येस सेवा उपलब्ध करून देण्यात आली. तसेच दर लाख लोकसंख्येला १५ बँके कार्यालये येतात.

१४. बाजारभाव

१४.१. घाऊक बाजारभाव

अन्नधान्यामध्ये गव्हाच्या बाजारभावाने सन १९९०-९१ च्या तुलनेत १९९१-९२ या वर्षांमध्ये १२ टक्के वाढ झालेली आढळते. तसेच तूर, भुंग, चना, बाजरी इत्यादी वस्तूंच्या बाबतीतही लक्षणीय वाढ झालेली दिसते.

अन्नधान्यामधील ज्वारी व बाजरी यांचे सरासरी घाऊक बाजारभाव सन १९९०-९१ मध्ये अनुक्रमे ३२ व १९६ रुपये प्रति क्विंटल असे होते, तर सन १९९१-९२ या सहकार वर्षांमध्ये त्या वस्तूंचे सरासरी घाऊक बाजारभाव अनुक्रमे रु. २६१. व २७३ रु. प्रति क्विंटल असे आहेत.

तदवतय, विद्वल धान्यामध्ये सन १९९०-९१ या वर्षांत तूर, भुंग, चना व भुंग यांचे दर क्विंटलचे भाव अनुक्रमे रुपये २५३, रुपये ६८४, रुपये ६६१ व रुपये ८१८ असे होते. त्याच वस्तूंचे भाव मात्र सदर सहकार वर्षांमध्ये अनुक्रमे रु. १००३, रुपये ८७०, रुपये ८१८ व रुपये ९८७ असे आढळून आले.

तेल बियाचे बाबतीत जसे भुंग, तीळ व जवस यांच्या भावांमध्ये सन १९९०-९१ च्या तुलनेत बरीच वाढ झालेली आढळून येते.

१४.२. किरकोळ बाजारभाव

सन १९९१ मध्ये काही महत्त्वाच्या जीवनावश्यक वस्तूंच्या सरासरी किरकोळ किंमती दर किलोलागे खालीलप्रमाणे आहेत. तांदूळ [मध्यम] ५.२६ रुपये, गहू [मध्यम] ३.९९ रुपये, ज्वारी [जाडी] १.७९ रुपये, चना डाटा ९.६० रुपये, तूर डाटा १६.५८ रुपये, फल्ली तेल ४०.३५ रुपये, गू ९.३५ रुपये, साखर ९.१४ रुपये, म्हशीचे दूध प्रति लिटर ७.३७ रुपये, षोड्याचे तास ३९.९१ रुपये, वनस्पती तूप ४४.२२ रुपये, अंजी प्रति डझन ९.८२ रुपये, हळद २७.९६ रुपये, मिरची ३४.१२ रुपये, बटाटे ४.२२ रुपये, कांदे ४.४१ रुपये, चहा ६४.५० रुपये, जवळ लाकूड प्रति मन ३६.८० रुपये, सद-पाचे कांड [प्रती मिटर] ३१.४३ रुपये, कपडे धुण्याचा साबण प्रति बार ८.१० रुपये, आंधोळीचा साबण प्रति वडी ४.७२ रुपये व सुपारी ७०.३० रुपये.

१४.३. ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक

पायाभूत वर्ष १९८२ जरोबर १०० धरून १९९१-९२ मध्ये नागपूर केंद्राकरीता सरासरी सर्वसाधारण निर्देशांक ३३० व अन्ननिर्देशांक २२९ आहे. १९९०-९१ वर्षाच्या गटवाढ निर्देशांकाच्या तुलनेत यावर्षी ६ ते २६ टक्के वाढ झालेली आणि सर्वसाधारण निर्देशांकात १४ टक्के वाढ झालेली आढळते.

१५. शैक्षणिक सुविधा

१५.१ जिल्ह्यामध्ये १९८९-९० वर्षात पूर्व प्राथमिक शाळांची संख्या ८, प्राथमिक शाळांची संख्या ९९१, माध्यमिकशाळांची संख्या १३४, उच्च माध्यमिक शाळांची संख्या ५२ व सामान्य शिक्षण महाविद्यालयांची संख्या १० होती.

१५.२ सन १९८९-९० मध्ये एकूण विद्यार्थ्यांची संख्या २६६८६६ होती, त्यापैकी प्राथमिक शाळा मध्ये १४३३८५ [५३.७३ टक्के] माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळा मध्ये १०८४४० [४०.६३ टक्के] व महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांची संख्या ५ टक्के स्पष्टी होती.

१५.३ जिल्ह्यामध्ये इतर सोयीशिवाय तांत्रिक शिक्षणाच्या सोयीसुध्दा उपलब्ध आहेत. या जिल्ह्यात एक वैद्यकीय महाविद्यालय, एक तंत्र निकेतन विद्यालय दोन औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, एक अभियांत्रिकी महाविद्यालय व चार डी.एड. महाविद्यालये १९८९-९० वर्षात अस्तीत्वात होती.

१५.४ प्रौढ शिक्षण

जिल्ह्यात संपूर्णपणे साक्षरतेचा प्रसार व्हावा म्हणून प्रौढ शिक्षणाचा कार्यक्रम जिल्हा प्रौढ शिक्षणाधिकारी, वर्धा याचे मार्फत राबविण्यात येतो. १९९१-९२ वर्षात जिल्ह्यामध्ये एकूण ५२५ प्रौढ शिक्षण केंद्रे अस्तित्वात होती, त्यात १५ हजार प्रौढांची उपस्थिती असल्याचे निदर्शनास येते.

वर्धा जिल्ह्यात सर्वात जास्त प्रौढ शिक्षण केंद्रे देवगी, आर्वी व कारंजा तालुक्यात कार्यरत होती तर सर्वात कमी केंद्रे हिंगणघाट व सभुद्रपूर तालुक्यांत अस्तित्वात होती.

१६. सार्वजनिक आरोग्य सेवा

१६.१ सार्वजनिक आरोग्याच्या दृष्टिने वैद्यकीय सेवा ही शासनातर्फे, जिल्हा परिषदेतर्फे, नगर परिषदेतर्फे तसेच धर्म दाय संस्थेतर्फे उपलब्ध करून दिल्या जाते. जिल्ह्यात सन १९९१ मध्ये एकूण ९ रुग्णालये, ४३ दवाखाने, ११ प्रसूतीगृहे व २७ प्राथमिक आरोग्य केंद्रे कार्यरत होती. तसेच खाटांची संख्या ७३९ असून १० हजार आंतर रुग्णावर व ९ लाख बाह्य रुग्णावर उपचार करण्यांत आला. दर लाख लोकसंख्येला खाटांची संख्या ८० इतकी पडते.

१६.२ जन्म मृत्यूचे प्रमाणे

जिल्ह्यातील सन १९८९ मध्ये एकूण २०८६७ जन्म, ६१५० मृत्यू व ६६६ बाल मृत्यू नोंदविल्या गेले. ग्रामीण भागात जन्म मृत्यूची नोंद काटेकोरपणे होत नसल्यामुळे हे प्रमाण कमी वाटते. परंतु जन्म मृत्यू नोंदना पहाणी मध्ये सरासरी आकडेवारी वरून वर्धा जिल्ह्याकरिता जन्माचे प्रमाण [दर हजारी] २१.७ व मृत्यूचे प्रमाण ८.९५ आहे.

१६.३

कुटुंब कल्याण कार्यक्रमा
=====

जिल्ह्यात मार्च १९९२ अखेर एकूण ३४ कुटुंब नियोजन केंद्रे अस्तित्वात होती त्यापैकी ग्रामीण भागात ७९ टक्के व शहरी भागातील २१ टक्के होती. निर्बीजीकरण केलेल्यांचो एकूण संख्या ७४७७ इतकी असून त्यापैकी ३ टक्के पुरुषांनी व ९७ टक्के स्त्रीयांनी शस्त्रकिया करून घेतल्याचे आढावे. निर्बीजीकरण केलेल्या व्यक्तीपैकी ७१ टक्के व्यक्ती ग्रामीण भागातील होत्या. तसेच लुप पध्दतीचा वापर ६५३७ स्त्रीया करीत असल्याचे आढाव असून यापैकी ७३ टक्के ग्रामीण भागातील होत्या. लोकसंख्येला आढा घालण्याच्या दृष्टिने शासनातर्फे कुटुंब कल्याण हा कार्यक्रम दरवर्षी नियमितपणे राबविण्यात येत असतो.

१७. काजोर घटकाचे कल्याण
=====

१७.१ महाराष्ट्र शासनाच्या विविध उपक्रमाव्दारे काजोर घटकांच्या कल्याणा करिता निरनिराऱ्या योजना जिल्हा स्तरावर राबविण्यात येतात. उदा. ग्रामीण भागातील भुमीहान अजुरांना जागा देणे, झोपड्या बांधणे, शेतीच्या विकासासाठी विहीरी बांधण्याकरीता व पंप संच बसविण्याकरीता अनुदान तसेच कर्जस्माने पैसा उपलब्ध करून देणे व तसेच भासासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शिक्षण शुल्क व परिक्षा शुल्क देणे.

माध्यमिक शास्त्र शिक्षणा-युक्त भासासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्त्या देणे, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील भासासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्त्या देणे, माध्यमिक शाळांत पारिक्षेत्तर शिष्यवृत्त्या देणे, आर्थिकदृष्ट्या भासासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक सवलती, आर्थिकदृष्ट्या भासासवर्गीय विद्यार्थ्यांना माध्यमिक पारिक्षेत्तर स्तरावर शिष्यवृत्त्या देणे. याशिवाय समाजकल्याण विभागातर्फे बरेच इतरही कार्यक्रमा राबविले जातात.

१७.२

विशेष घटक योजना
=====

माननीय पंतप्रधानांच्या २० सुत्री कार्यक्रमांतर्गत बाब ७ मध्ये विशेष घटक योजना समाविष्ट करण्यांत आली असून महाराष्ट्र शासनाच्या दिनांक १८.६.१९८२ च्या निर्णयान्वये ही योजना सुरु करण्यांत आली. या योजनेअंतर्गत प्रत्येक पंचायत समितीमधून ७० याप्रमाणे एकूण जिल्ह्यात ५६० अनुसूचित जाती व नवबौध्द शेतकऱ्यांची निवड करण्यांत येते. ज्या अनुसूचित व नवबौध्द कुटुंबाजवळ ६ हेक्टर पर्यंत जमीन असेल आणि ज्या कुटुंबाचे शेती व्यतिरिक्त वार्षिक उत्पन्न ३६०० रुपये असेल अशाच कुटुंबांना ही योजना लागू आहे. अशा प्रत्येक कुटुंबाकरीता ९५६० रुपये अनुदान ३ ते ४ वर्षांमध्ये जमीन सुधारणा, सुधारित अवजारे, पैलजोडी व बैलगाडी, निवीष्टा संच पुरवठा व लघु सिंचन या बाबींवर खर्च करण्याकरीता देण्यांत येतात. १९९१-९२ मध्ये या योजनेवर २४८.७५ लाख रुपये इतका खर्च झाला.

१७.३

एकात्मिक ग्राामीण विकास कार्यक्रम

जिल्ह्यांतील दारिद्र्य रेषेखालील जीवन जगणा-या कुटुंबांना आर्थिक सहाय्य देवून त्यांचे राहणीमान उंचावण्याकरिता एकात्मिक ग्राामीण विकास कार्यक्रम राबविण्याचे केंद्र शासनाने धोरणानुसार २० कलमी कार्यक्रमातील तीस-या कलमान्वये महाराष्ट्र शासनाने ठरविले आहे. वर्धा जिल्ह्यात दारिद्र्य रेषेखालील जीवन जगणा-या कुटुंबांची गणना मार्च १९६२ ते जून १९६२ या काळात घेण्यात आली. जिल्ह्यामध्ये एकूण ६३७५८ कुटुंबे दारिद्र्य रेषेखालील जीवन जगतात असे निदर्शनास आले. याचाच अर्थ म्हणजे जिल्ह्यात एकूण ४२ टक्के कुटुंबे ही दारिद्र्य रेषेखालील जीवन जगत आहेत. दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबांना राष्ट्रीयकृत व इतर बँकांकडून कर्ज स्विकारून देवून त्यांची आर्थिक परिस्थिती सुधारण्यास हातभार लावणे हा उद्देश्य योजेला आहे. हा कार्यक्रम राबविण्याकरिता महाराष्ट्र शासनाने जिल्हा पातळीवर जिल्हा ग्राामीण विकास यंत्रणेची निर्मिती केलेली आहे. या कार्यक्रमांतर्गत १९६१-६२ मध्ये १३६.९१ लाख रुपये खर्च करण्यांत आला.

१७.४

संजय गांधी स्वावलंबन योजना

जिल्ह्यांतील बेकारांना त्यांचा स्वतंत्र व्यवसाय सुरु करण्याकरिता या योजनेअंतर्गत महसूल विभागाने रफ्त रु. २५०० पर्यंतच्या कर्जाचे वाटप करण्यांत येते. यासाठी प्रत्येक तालुक्यात स्वतंत्र समिती स्थापन करण्यांत आलेली आहे.

१८. इतर

१८.१

जिल्हा परिषद, नगर परिषद व गा. पंचायत यांचे उत्पन्न व खर्च

[अ] जिल्हा परिषद :- सन १९६१-६२ मध्ये जिल्हा परिषदेचे एकूण उत्पन्न २८६४.०१ लाख रुपये व खर्च २८६३.२९ लाख रुपये म्हणजेच उत्पन्नाच्या ९९.९८ टक्के खर्च झालेला आढळतो.

[ब] नगरपरिषद :- जिल्ह्यात एकूण ६ नगरपरिषदा आहेत. नगरपरिषदेच्या उत्पन्नाच्या साक्षी म्हणजे जकात कर, घरे व जमीन यावरील कर, नगरपालिकेच्या मालकीत असून झालेले उत्पन्न व इतर उत्पन्न ही होत. सन १९६१-६२ मध्ये जिल्ह्यातील सर्व नगरपरिषदांचे एकूण उत्पन्न ९७८.६१ लाख रुपये व खर्च ९४४.४८ लाख रुपये म्हणजे उत्पन्नाच्या ९६.५१ टक्के खर्च करण्यांत आलेला आढळतो.

[क] गा.पंचायत :- जिल्ह्यांत एकूण ५०२ गा.पंचायती कार्यरत आहेत. त्या सर्वांचा एकत्रित विचार केला असता सन १९६१-६२ या वर्षादरम्यान त्यांचे एकूण उत्पन्न ११३.१८ लाख रुपये व खर्च ११३.०० लाख रुपये इतका झालेला आढळतो. म्हणजेच उत्पन्नाच्या तुलनेत ९९.८४ टक्के इतका खर्च झालेला आहे.

१८.२

जिल्ह्यात प्रत्यक्ष जमा झालेला महसूल

जिल्ह्यामध्ये महसूल विभागाभाषित जमीन महसूल गोळा करण्यांत येतो. सन १९९१-९२ मध्ये जमीन महसूल १.५५ लाख रुपये जमा करण्यांत आला. वसुली पात्र रकमेच्या ८६.११ टक्के वसुली झाली. करभूक करापासून सन १९९१-९२ मध्ये एकूण उत्पन्न ५९.५५ लाख रुपये झाले.

या शिवाय जिल्ह्याच्या झालेली इतर कर, विक्री कर, वहान कर, नोंदणी शुल्क आकारातील झालेला वाटा तसेच विपूल व तिंचन जापासून झालेले उत्पन्न ही होते.

१८.३

गृहनिर्माण योजना

जिल्ह्यातील आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी "गृहनिर्माण योजना" नागपूर गृह निर्माण विभागाभाषित राबविण्यांत येते.

१८.४

वृत्तपत्रे व निवृत्तकालीके

जिल्ह्यांत ३१ मार्च १९९२ रोजी ५ मराठी दैनिके, ३३ मराठी साप्ताहिकी ३ मराठी पत्रिके व २ मराठी व ३ हिंदी पत्रिके प्रकाशित करण्यांत आलीत. तसेच ७२ पुढणाले होती.

१८.५

वाचनालये

जिल्ह्यामध्ये जिल्हा मुख्यालयाची शासकीय ग्रथालयाची सोय उपलब्ध आहे. याशिवाय जिल्ह्यांत निरनिराळ्या संस्थेकडून वाचनालये चालविण्यांत येतात. यात "गांधी अध्ययन केंद्रे" या महत्त्वाच्या वाचनालयाच्या प्रासुख्याने उल्लेख करावा लागेल.

१८.६

पोलिस व गुन्हे

जिल्ह्यामध्ये अंतर्गत सुरक्षितेच्या दृष्टिने १६ पोलिस ठाणे व ५ ऑउट पोस्ट आहेत. तसेच सन १९९१ मध्ये १२६३७ गुन्हे नोंदविण्यांत आलीत. त्यापैकी सर्वात जास्त स्थानिक काळाखाली दखलपात्र गुन्हे आहेत.

१८.७

करभूक व प्रेक्षणीये स्थाने

या जिल्ह्यामध्ये १० काळा स्वस्थाची चित्रपटगृहे, ६ फिरती चित्रपटगृहे व ३० सरकारान्वय विडीओ केंद्रे आहेत. दर लाख लोकसंख्येलागे साधारणतः २ चित्रपटगृहे पडतात. वर्धा जिल्ह्यामध्ये प्रेक्षणीये स्थाने नसली तरी दर्शनीये स्थानांमध्ये सेवाशाळा व पवनार यांचा उल्लेख करावा लागेल. सेवाशाळांमध्ये "बापूकुटी" म्हणजे महात्मा गांधी यांचे वास्तव तसेच किकाण व पवनार मध्ये भू-दान नेते "विनोबा भावे" यांचे आश्रम आहे.

१८.८

रोजगार हमी योजना

राज्य शासनाद्वारे रोजगार हमी योजना ही अत्यंत महत्वाची अशी योजना राबविण्यांत येते. योजने नुसार दिनांक २० डिसेंबर १९७४ रोजी विधीमंडळाच्या दोन्ही सभागृहात संजूर केलेल्या प्रस्तावातील तरतूदीना अनुसम असलेल्या अथवा विशिष्ट अटीवर शासिण-अकुशल कामगारांना रोजगार हमीची तरतूद केलेली आहे. अथवा कामगार हमी योजनेला महाराष्ट्र शासन सध्यात जास्त महत्त्व देते. रोजगार हमी योजने अंतर्गत वर्धा जिल्ह्यामध्ये सन १९९१-९२ साली २००.४८ लाख रुपये खर्च करण्यांत आला.

= x = x = x = x = x = x = x = x = x

भाग - २
=====

त कले
=====

१९९१-९२
=====

अ नु क्र म णि का

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन १९९१-९२ वर्जाकरीता

अ. क्र.	तक्ता क्रमांक	विषय	पृष्ठ क्रमांक
१	२	३	४
		१. क्षेत्रफळ व लोकसंख्या	
१.	१. १	१९८१ च्या जनगणनेनुसार तालुकावार क्षेत्रफळ, घरे व लोकसंख्या	१-२
२.	१. १[अ]	१९९१ च्या जनगणनेनुसार तालुकावार क्षेत्रफळ, घरे व लोकसंख्या	३-४
३.	१. २	१९५१ ते १९८१ पर्यंत लोकसंख्येमधील दशवर्षीय फरक	५
४.	१. २[अ]	१९५१ ते १९९१ पर्यंत लोकसंख्येमधील त्यावर्षीय फरक	६
५.	१. ३	१९८१ च्या जनगणनेनुसार लोकसंख्या गटाप्रमाणे गावांचे तालुकावार वर्गीकरण.	७-८
६.	१. ४	१९८१ च्या जनगणनेप्रमाणे लोकसंख्या गटानुसार शहरांचे तालुकावार वर्गीकरण	९
७.	१. ४[अ]	१९९१ च्या जनगणनेप्रमाणे लोकसंख्या गटानुसार शहरांचे तालुकावार वर्गीकरण	१०
८.	१. ५	१९८१ च्या जनगणनेप्रमाणे काम करणारे व न करणारे यांची संख्या.	११-१५
९.	१. ६	लोकसंख्येचे [अ] वयोगटानुसार [ब] धर्मानुसार वर्गीकरण.	१५
१०.	१. ७	१९८१ च्या जनगणनेनुसार अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व न्याय्यदाकरीता आकडेवारी.	१६-१७
११.	१. ८	भिंती/छपरे यासाठी वापरलेल्या साधन सामुग्रीनुसार घरांचे वर्गीकरण. [जनगणना १९८१]	१८-१९
१२.	१. ९	आकार व मालकीच्या स्थितीनुसार ग्रामीण/नागरी क्षेत्रातील कुटूंबांचे वर्गीकरण १९८१ च्या जनगणनेनुसार	२०-२१
१३.	१. १०	अपंगतेनुसार जिल्ह्यातील अपंगाची संख्या १९८१ च्या जनगणनेनुसार.	२२
१४.	१. ११	जनगणना घरे आणि त्यांचा वापर [जनगणना १९८१]	२३

१.	२.	३.	४.
		२. <u>ह वा मा न.</u>	
१५.	२. १	निवडक पर्जन्य दिवसांची संख्या व एकूण पर्जन्य १९९१ या वर्षाकरिता.	२४-२५
१६.	२. २	निवडक केंद्रातील कमाल व किमान तापमान १९९१ या वर्षाकरिता.	२६
		३. <u>कृ षि</u>	
१७.	३. १	जमिनीचा वापर सन १९८५-८६ [सुधारित] व ८८-८९ [अस्थाई] या वर्षाकरिता.	२७-३०
१८.	३. २	तालुकावार निरनिराळ्या पिकाखालील क्षेत्र सन १९८५-८६ [सुधारित] व १९८८-८९ [अस्थाई] या वर्षाकरिता.	३१-४०
१९.	३. ३	मुख्य पिकांचे दर हेक्टरी उत्पन्न व एकूण उत्पादन १९९१-९२ या वर्षाकरिता [अंतिम अंदाज]	४१
२०.	३. ४	विविध साधनांनी ओलीताखालील असलेले तालुकावार क्षेत्र सन १९८५-८६ [सुधारित] व १९८८-८९ [अस्थाई] या वर्षाकरिता.	४२
२१.	३. ५	निरनिराळ्या पिकाखालील ओलीताचे तालुकावार क्षेत्र सन १९८५-८६ [सुधारित] व १९८८-८९ [अस्थाई] या वर्षाकरिता.	४३-४६
२२.	३. ६	तालुकावार सिंचन विहीरी व इतर विहीरी १९८५-८६ [सुधारित] व १९८८-८९ [अस्थाई] या वर्षाकरिता.	४७-४८
२३.	३. ६	कुपननलिका हात पंप आणि विद्युत पंप वर्ष १९९१-९२ करिता	४९
		[ब]	
१४.	३. ७	विहीरीखेरीज लघुमाठबंधा-याची कामे १९९१-९२ या वर्षाकरिता.	५०
२५.	३. ८	माठे व मध्यात माटबंधारे प्रकल्प यामुळे भिजणारे क्षेत्र व मिळणारे पायटे [३० जून १९९२ रोजीचे].	५१-५२
२६.	३. ९	जिल्ह्यातील वडीत धारण जमिनीची संख्या व त्याचे क्षेत्रफळ ओलीताखालील असलेल्या वहितधारण जमिनी आणि ओलीताखालील निव्वळ क्षेत्र व वहितीच्या प्रकारानुसार आणि क्षेत्रफळ श्रेणिनुसार वहितधारण जमिनीची संख्या [कृषी गणना १९८५-८६.]	५३-५४
२७.	३. १०	जिल्हातील तालुकावार कृषी विषयक अवजारे [पशु गणना १९८७ नुसार]	५५
२८.	३. ११	दुष्काळ, टंचाई, टंचाईसदृश्य परिस्थितीची माहिती १९९१-९२ या वर्षाकरिता.	५६-५८
२९.	३. १२	जिल्ह्यातील टंचाईच्या पुर्व इतिहासानुसार कठीण व इतर टंचाईगस्त भाग ठरविण्याबाबत माहिती १९९१-९२ या वर्षाकरिता.	५९

[तीन]

१	२	३	४
३०.	४. १	४. पशुसंवर्धन	
३०.	४. १	तालुकावार पशु धन [१९८७ च्या पशुसंख्येनुसार]	६०-६४
३१.	४. २	जिल्ह्यांतील पशु वैद्यकीय संस्थांची तालुकावार संख्या १९९१-९२ या वर्षाकरिता.	६५-६६
३२.	४. ३[अ]	विविध पशुवैद्यकीय संस्थांचे कार्य १९९१-९२ या वर्षाकरिता	६७
३३.	४. ३[ब]	रोगांच्या प्रकारानुसार पशुंच्या मृत्यूंची संख्या [१९९१-९२]	६८
३४.	४. ४	जिल्ह्यांतील मान्यताप्राप्त पशुवध गृहे आणि प्रत्येक पशुवध गृहात कत्तल केलेल्या पशुंची संख्या वर्ष १९९१-९२ या वर्षाकरिता	६९
३५.	४. ५	जिल्ह्यातील वन क्षेत्र १९९१-९२ या वर्षाकरिता	७०
३६.	४. ६	जिल्ह्यांतील मुख्य व गौण वन उत्पादने १९९१-९२ या वर्षाकरिता.	७१
३७.	४. ७	जिल्ह्यातील भुजल सन्स्थ व्यवसाय १९९१-९२ या वर्षाकरिता.	७२
		५. रोजगार, उद्योग, खनिज, वीज व आर्थिक गणना १९८०	
३८.	५. १	कारखान्यांतील कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या १९९१ या वर्षाकरिता.	७३-७५
३९.	५. २	तालुकावार कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार उद्योगनिहाय वर्गीकरण १९९१ या वर्षाकरिता.	७६-७७
४०.	५. ३	कामाच्या दिवसांच्या संख्येनुसार कारखान्यांचे वर्गीकरण १९९१ या वर्षाकरिता.	७८-७९
४१.	५. ४	उद्योगांच्या महत्त्वाच्या बाबींची आकडेवारी - वार्षिक उद्योग पाहणी १९९०-९१ या वर्षाकरिता.	८०
४२.	५. ५	रोजगार विनियम केंद्रातील आकडेवारी १९९१ करिता.	८१-८२
४३.	५. ६	व्यवसाय मार्गदर्शन कार्यक्रम १९९१-९२ या वर्षाकरिता.	८३
४४.	५. ७	जिल्ह्यातील कर्मचा-यांची संख्या [कर्मचारी गणना १९९१ नुसार]	८४
४५.	५. ८	निरनिराळ्या उद्योगातील रोजगार ३१ मार्च १९९२ अखेर	८५
४६.	५. ९	जिल्ह्यांतील विद्युतीकरण झालेल्या शहरांची व गावांची संख्या, व त्यांची लोकसंख्या [३१ मार्च १९८९, १९९०-१९९१ व १९९२ या वर्षाकरिता]	८६
४७.	५. १०	विजेचा वापर १९९१-९२ या वर्षाकरिता	८७
४८.	५. ११	बिगर कृषि आस्थापना व स्वकारित उद्योगासह [आर्थिक गणना १९८०]	८८

[चार]

१.	२.	३.	४.
४९.	५. १२	प्रमुख उद्योग गटानुसार बिगर कृषि आस्थापनांची संख्या व सर्वसाधारणपणे नेहमी काम करणा-या कामगारांची संख्या [आर्थिक गणना १९८०]	८९
५०.	५. १३	महत्वाच्या उद्योग गटानुसार बिगर कृषि आस्थापनांची संख्या [आर्थिक गणना १९८०]	९०
५१.	५. १४	महत्वाच्या उद्योग गटानुसार बिगर कृषि आस्थापनातील कामगारांची संख्या [आर्थिक गणना १९८०]	९१
५२.	५. १५	बिगर कृषि सहकारी आस्थापना [सर्व उद्योग गट एकूण] १९८० ची आर्थिक गणना.	९२
५३.	५. १६	प्रमुख उद्योग गटानुसार सहकारी औद्योगिक संस्था व रोजगार यांची संख्या [आर्थिक गणना १९८०]	९३
५४.	५. १७	उत्पादन व हुस्ती सेवा या गटातील संस्थांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कामगारांची आकारमान गटानुसार संख्या [आर्थिक गणना १९८०]	९४
५५.	५. १८	धाऊक व किरकोळ व्यापार संस्थांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या [आर्थिक गणना १९८०]	९५
५६.	५. १९	सामुहिक, सामाजिक व व्यक्तीगत सेवा संस्थांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या [आर्थिक गणना १९८०].	९६
५७.	५. २०	सर्व उद्योग गट मिळून एकूण संस्थांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान उद्योग गटानुसार संख्या [आर्थिक गणना १९८०].	९७
६. सहकार			
५८.	६. १	विविध प्रकारच्या सहकारी संस्था ३०. ६. १९९२ ला संपणा-या वर्षाकरीता.	९८-९९
५९.	६. २	जिल्ह्यांतील सर्व प्रकारच्या संस्थांची माहिती [वर्ष ३० जून १९९२]	१००
६०.	६. ३	जिल्ह्यांतील सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांची लेखा परिक्षा वर्गाप्रमाणे वर्णवारी [३०. ६. १९९२ अखेर]	१०१
६१.	६. ४	जिल्ह्यातील राज्य आणि जिल्हा पातळीवरील सहकारी बँकांचे कार्य ३०. ६. १९९२ ला संपणा-या वर्षाकरीता.	१०२-१०३
६२.	६. ५	जिल्ह्यातील प्राथमिक कृषि संस्थांचे कार्य [३०. ६. १९९२]	१०४-१०५
६३.	६. ६	जिल्ह्यातील शेतकरी सेवा संस्थांचे कार्य ३०. ६. १९९२ ला संपणा-या वर्षाकरीता.	१०६-१०७
६४.	६. ७	जिल्ह्यातील आदिवासी सहकारी संस्थेचे कार्य [३० जून ९२]	१०८-१०९
६५.	६. ८	जिल्ह्यातील प्राथमिक कृषि संस्थानी दिलेली पिक कर्जे [३०. ६. १९९२]	११०

पांच]

१.	२.	३.	४.
६६.	६. ९	जिल्ह्यातील शेतकरी सेवा संस्थांनी दिलेली पिक कर्जे [३०. ६. १९९२]	१११
६७.	६. १०	जिल्ह्यातील आदिवासी शेतकरी संस्थांनी दिलेले पिक कर्जे [३०. ६. १९९२].	११२
६८.	६. ११	जिल्ह्यातील बिगर कृषि पत संस्थांचे काम ३०. ६. १९९२	११३
६९.	६. १२	जिल्हा आणि प्राथमिक पणन संस्थेचे कार्य ३०. ६. १९९२	११४-११५
७०.	६. १३	जिल्ह्यातील उत्पादक संस्था आणि सामाजिक सेवा संस्थांचे कार्य ३०. ६. १९९२.	११६
७१.	६. १४	जिल्हांतील उत्पादक संस्था आणि सामाजिक सेवा संस्था यांचे महत्वाचे कार्य ३०. ६. १९९२.	११७-११८
७२.	६. १५	जिल्ह्यातील नियंत्रित बाजारपेठेची माहिती ३०. ६. ९२	११९-१२१
७३.	६. १६	जिल्ह्यांतील तावकारांची संख्या आणि त्यांनी दिलेले कर्जे [३१ जुलै, १९९२]	१२२
७. वैद्यकीय व आरोग्य सेवा			
७४.	७. १.	सार्वजनिक व-अर्थ सहाय्यीक संस्थांमार्फत उपलब्ध असलेल्या वैद्यकीय सुविधांची तालुकावार माहिती १९९० करीता.	१२३
७५.	७. २	नोंदणी केलेल्या जन्म मृत्युंची संख्या [१९८९]	१२४-१२५
७६.	७. ३	जिल्ह्यांतील विविध कारणानुसार मृत्युंची संख्या [१९८९]	१२६
७७.	७. ४	माता बालसंगोपन कार्यक्रमांतर्गत लस टोचणी [११-९२]	१२७-१२८
७८.	७. ५	जिल्ह्यांतील कुटूंब नियोजन केंद्राची संख्या [३१. ३. ९२]	१२९-१३०
८. शिक्षण			
७९.	८. १	१९८१ च्या जनगणनेनुसार तालुकावार साक्षरता	१३१-१३२
८०.	८. २	शैक्षणिक संस्था व शिक्षकांची व विद्यार्थ्यांची संख्या [१९८९-९०]	१३३
८१.	८. ३	पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक व महाविद्यालयांतील विद्यार्थ्यांची स्तरनिहाय संख्या आणि मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांची वर्गवारी [३०. ९. १९८९]	१३४-१३५
८२.	८. ४	इतर प्रकारच्या शैक्षणिक संस्था [३०. ९. १९९०]	१३६
८३.	८. ५	आर्थिकदृष्ट्या मागासलेल्यांना मिळवारी मोफत शिक्षणाची सवलत १९८९-९०.	१३७
८४.	८. ६	प्राथमिक शिक्षणावरील खर्च १९९०-९१	१३८
८५.	८. ७	जिल्ह्यातील व्यवसाय मार्गदर्शन [कनिष्ठ विद्यालय] व तांत्रिक शाळा [१९९१-९२]	१३९

[सहा]

१	२	३	
८६.	८.८	जिल्ह्यातील प्रोट शिक्षण केंद्रे १९९१-९२	१४०
८७	८.९	शिक्षकाकरीता प्रशिक्षण संस्था [३०. ९. १९८९]	१४१
		९. वाहतूक व दळणवळण	
८८.	९. १	रेल्वे मार्गाची लांबी [३१ मार्च १९९२ अखेर]	१४२
	[अ]		
८९.	९. १	रेल्वे स्थानकाची तालुकावार यादी [३१ मार्च १९९२]	१४३
	[ब]		
९०.	९.२	प्रकार व पृष्ठ भागानुसार रस्त्यांची लांबी [३१ मार्च १९९२ अखेर]	१४४
९१.	९. ३	जिल्ह्यातील वापरात असलेल्या मोटार वाहनाची संख्या [३१. ३. १९९२]	१४५
९२.	९. ४	महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन मंडळाची [प्रवाती] वाहतूक आकडेवारी [१९९१-९२]	१४६
९३.	९. ५	महत्वाच्या रस्त्यावरील वाहतूक गणना [१९९१ करिता]	१४७-१५२
९४.	९. ६	पोस्ट, तारघरे व दुरध्वनी यांची आकडेवारी [३१. ३. ९२]	१५३
		१०. स्थानिक संस्था	
९५.	१०. १	स्थानिक संस्थांचे उत्पन्न व खर्च [१९९१-९२]	१५४
९६.	१०. २	ग्रामपंचायतीचे उत्पन्न व खर्च [१९९१-९२]	१५५-१५६
९७.	१०. ३	जिल्हा परिषदेचे उत्पन्न व खर्च [१९९१-९२]	१५७-१५८
९८.	१०. ४	नगरपालीकेचे उत्पन्न व खर्च [१९९१-९२]	१५९-१६०
९९.	१०. ५	जिल्ह्यातील नगरपरिषद क्षेत्रातील इमारतीची वापरा-नुसार संख्या व त्यापैकी निवासेतर उपयोग असणा-या इमारती अगर त्यांच्या भागामध्ये चालणारा उद्योग/व्यवसायासंबंधी माहिती. [१९८३-८४]	१६१-१६३
		११. योजना	
१००.	११. १	विविध विकास शिर्षाखाली झालेला योजना अंतर्गत खर्च [१९९१-९२]	१६४-१६५
१०१.	११. २	योजनेखालील महत्वाचे भौतिक साधने [१९९१-९२].	१६६-१७८
१०२	११. ३	रोजगार हमी योजना [१९९१-९२]	१७९
१०३	११. ४	रोजगार हमी योजनेखालील घेतलेली कामे व त्यावरील रोजगारासाठी खर्च [१९९१-९२].	१८०
१०४.	११. ५	पिण्याच्या पाण्याच्या सोयी व टंचाईसंबंधी केलेल्या उपाय योजना [१९९१-९२]	१८१
१०५.	११. ६	संकरित व अधिक उत्पन्न देणा-या पिकांच्या जाती व त्यावरील क्षेत्र १९९१-९२.	१८२
१०६	११. ७	रासायनिक खताचे वाटप [१९९१-९२]	१८३

[भात]

क्र.	क्र.	विवरण	पृ.
१०५.	११. ८	जिल्ह्यातील साखर कारखाने [१९९१-९२]	१८४
१०८.	११. ९	दुग्ध संस्थांची माहिती [१९९१-९२]	१८५
१०९.	११. १०	अवर्षान प्रणय कार्यक्रमांची प्रगती [१९९१-९२]	१८६
११०.	११. ११	एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रमांची प्रगती त्यावरील तरतूद व खर्च [१९९१-९२]	१८७-१८८
१११.	११. १२	२० क्लमी कार्यक्रम [१९९१-९२]	१८९
११२.	११. १३	विशेष घटक योजना [१९९१-९२]	१९०
११३.	११. १४	जिल्ह्याचा स्थानिक विकास कार्यक्रम	१९१
१२. किंमती व निर्देशांक			
११४.	१२. १	निवडक शेत मालाच्या सरासरी घटक किंमती १९९१-९२ या वर्षाकरिता	१९२
११५.	१२. २	जिल्हा मुखलयाच्या विक्रयव्यवहाराच्या वस्तूच्या सरासरी करकोट किंमती [१९९१]	१९३-१९६
११६.	१२. ३	कासगार गावकरी किंमतीचे निर्देशांक [१९९१-९२]	१९७
१३. न्याय व प्रशासन			
११७.	१३. १	जिल्ह्यातील प्रोवीस दलांची एकूण संख्या [१९९१-९२]	१९८
११८.	१३. २	गुन्ह्यासंबंधी आकडेवारी [१९९१]	१९९-२००
११९.	१३. ३	तुंगात दाखल केलेले गुन्हेगार [१९९१-९२]	२०१
१२०.	१३. ४	तुंगात दाखल झालेल्या गुन्हेगारांचे वयोगटानुसार व शिक्षणिक पात्रतेनुसार वर्गीकरण [१९९१-९२]	२०२
१२१.	१३. ५	दिवाणी व फौजदारी न्यायालयात निकालात काढलेली कामे [१९९१-९२]	२०३
१४. बँक व्यवसाय व विमा			
१२२.	१४. १	बँक कार्यालये, वर्गीकृत बँकांची संख्या त्यांच्या ठेवी व कर्जे [१९९१-९२]	२०४
१२३.	१४. २	संयुक्त भांडवली संस्था [३१.३.१९९२]	२०५
१२४.	१४. ३	उत्तरविलेला विमा पत्राची संख्या व विम्याची रक्कम [१९९१-९२]	२०६
१५. सं कि र्ण			
१२५.	१५. १	चित्रपट गृहाची आकडेवारी १९९१-९२	२०७
१२६.	१५. २	जिल्ह्यातील गोळा केलेली अल्पबचतीची रक्कम [१९९०-९१ व १९९१-९२]	२०८

[आठ]

१.	२.	३.	४.
१२७.	१५. ३	गोळा केलेला तालुकावार जमीन महसुल [१९९१-९२]	२०९
१२८.	१५. ४	छापखाने व छापलेली प्रकाशित केलेली वर्तमानपत्रे आणि नियतकालीके [३१ मार्च १९९२]	२१०
१२९.	१५. ५	स्वस्त धान्य दुकानांना पुरविलेले तांदूळ, गहू, साखर [१९९१-९२]	२११
१३०.	१५. ६	मागणी व वसुल केलेली धान्ये, [१९९१-९२]	२१२
१३१.	१५. ७	१९८९ मधील लोकसभा निवडणूक व १९९० मधील विधानसभा निवडणूक संबंधी आकडेवारी.	२१३-२१४
१३२.	१५. ८	अधिकारी व प्रवासी यांचेसाठी असलेल्या बंगल्याची तालुका वार यादी [३१. ३. १९९२].	२१५-२१६
१३३.	१५. ९	निवडक निर्देशांकाचा कल [१९९१-९२]	२१७-२२३

तक्ता क्रमांक १.१

- १ -

१९८१ चे जनगणनेनुसार तालूकावार क्षेत्रफळ, घरे व लोकसंख्या

जिल्हा - वर्धा

[आकडे हजारात]

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	एकूण	क्षेत्र चौ. कि. मी.	दर चौ. कि. मी. मध्ये लोकसंख्या	गावांची संख्या		शहरांची संख्या	वापरातील निवासगृहांची संख्या	कुटुंबांची संख्या	लोकसंख्या		
					वस्ती असलेले	ओसाड				एकूण	पुरुष	स्त्रिया
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८.	९.	१०.	११.	१२.	१३.
	जिल्हा	एकूण	६३१०.०	१४७	१०१५	३५६	६	१७८	१८३	९२७	४७६	४५१
	एकूण	ग्रामीण	६२८०.२	१११	१०१५	३५६	—	१३६	१३९	६९५	३५६	३३९
		नागरी	२९.८	७७३३	—	—	६	४३	४३	२३२	१२०	११२
१.	वर्धा	एकूण	७९१	२५८	११६	३७	१	३८	४०	२०४	१०५	९९
		ग्रामीण	७८३	१४९	११६	३७	—	२२	२३	११५	५९	५६
		नागरी	८	११०६३	—	—	१	१६	१७	८९	४६	४३
२.	देवळी	एकूण	६५५	१८८	१०३	४३	२	२४	२४	१२३	६३	६०
		ग्रामीण	६४९	१२४	१०३	४३	—	१६	१६	८०	४१	३९
		नागरी	६	७१५४	—	—	२	८	८	४३	२२	२१
३.	सेलू	एकूण	६६५	१४७	१३९	३३	१	१९	२०	९८	५०	४८
		ग्रामीण	६५८	१३३	१३९	३३	—	१७	१८	८८	४५	४३
		नागरी	७	१४१५	—	—	१	२	२	१०	५	५
४.	आर्वी	एकूण	९९९	१२०	१६४	५७	१	२४	२४	१२०	६२	५८
		ग्रामीण	९९६	८९	१६४	५७	—	१८	१८	८९	४६	४३
		नागरी	३	१०३७३	—	—	१	६	६	३१	१६	१५

पत्रे जाणवत

तक्ता क्रमांक १.१ [पुढे चालू]

- २ -

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
५.	आळटी	एकूण	४९८	१२०	९३	५९	—	१२	१२	६०	३१	२९
		ग्रामीण	४९८	१२०	९३	५९	—	१२	१२	६०	३१	२९
		नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
६.	कारंजा	एकूण	८०८	८६	१०२	१६	—	१४	१५	७०	३६	३४
		ग्रामीण	८०८	८६	१०२	१६	—	१४	१५	७०	३६	३४
		नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
७.	हिंगणघाट	एकूण	९०७	१७८	१२९	५७	१	३०	३१	१६१	८३	७८
		ग्रामीण	९०१	११४	१२९	५७	—	१९	२०	१०२	५२	५०
		नागरी	६	६४	—	—	१	११	११	५९	३१	२८
८.	समुद्रपूर	एकूण	९८१	९२	१६९	५४	—	१७	१७	९१	४६	४५
		ग्रामीण	९८१	९२	१६९	५४	—	१७	१७	९१	४६	४५
		नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

टीप :- १] जिल्ह्याच्या क्षेत्रफळाची माहिती सर्व्हेअर जनरल ऑफ इंडीया यांचे कार्यालयाकडून व तालुकावार क्षेत्रफळाची माहिती राज्याच्या भूमी अभिलेख कार्यालयाकडून घेतली असल्यामुळे तालुकावार बेरीज जिल्ह्याच्या क्षेत्रफळाशी जुळलेच असे नाही.

२] आकडे पुर्णकांत केल्याने बेरजा जुळणार नाही.

आधार :- १९८१ जनगणना प्रकाशन.

१९९१ चे जनगणनेनुसार तालुकावार क्षेत्रफळ, घरे व लोकसंख्या
जिल्हा - वर्धा

[आकडे हजारात]

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	एकूण ग्रामीण नागरी	क्षेत्र चौ. कि. मी.	घरे चौ. कि. मि. मध्ये लोकसंख्या	गावांची संख्या		शहरांची संख्या	वापरा तील निवास गृहांची संख्या	कुटुंबांची संख्या	लोकसंख्या		
					वस्ती असलेले	ओसाड				एकूण	पुरुष	स्त्रिया
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८.	९.	१०.	११.	१२.	१३.
जिल्हा	एकूण	एकूण	६३०९	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	६	उ. ना.	उ. ना.	१०६६	५४९	५१७
	ग्रामीण	ग्रामीण	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	—	उ. ना.	उ. ना.	७८२	४०२	३८०
	नागरी	नागरी	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	६	उ. ना.	उ. ना.	२८४	१४७	१३७
१. वर्धा	एकूण	एकूण	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	१	उ. ना.	उ. ना.	२४५	१२७	११८
	ग्रामीण	ग्रामीण	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	—	उ. ना.	उ. ना.	१४२	७४	६८
	नागरी	नागरी	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	१	उ. ना.	उ. ना.	१०३	५३	४९
२. देवळी	एकूण	एकूण	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	२	उ. ना.	उ. ना.	१४४	७४	७०
	ग्रामीण	ग्रामीण	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	—	उ. ना.	उ. ना.	९१	४६	४४
	नागरी	नागरी	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	२	उ. ना.	उ. ना.	५३	२८	२६
३. सेलू	एकूण	एकूण	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	१	उ. ना.	उ. ना.	११५	५९	५६
	ग्रामीण	ग्रामीण	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	—	उ. ना.	उ. ना.	३०४	५३	५१
	नागरी	नागरी	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	१	उ. ना.	उ. ना.	११	६	५
४. आर्वी	एकूण	एकूण	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	१	उ. ना.	उ. ना.	१३३	६८	६५
	ग्रामीण	ग्रामीण	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	—	उ. ना.	उ. ना.	९६	४६	४७
	नागरी	नागरी	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	१	उ. ना.	उ. ना.	३७	२२	२८

तक्ता क्रमांक १.१ [अ] [पूढे चालू]

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
५.	आडटी	एकूण	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.	—	उ. ना.	उ. ना.	६७	३७	३२
		ग्रामीण	—	—	—	—	—	—	—	६७	३४	३२
		नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
६.	कारंजा	एकूण	—	—	—	—	—	—	—	७८	४०	३८
		ग्रामीण	—	—	—	—	—	—	—	७८	४०	३८
		नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
७.	हिंगणघाट	एकूण	—	—	—	—	१	—	—	१८४	९४	९०
		ग्रामीण	—	—	—	—	—	—	—	१०६	५४	५२
		नागरी	—	—	—	—	१	—	—	७९	४१	३८
८.	समुद्रनूर	एकूण	—	—	—	—	—	—	—	१००	५१	४९
		ग्रामीण	—	—	—	—	—	—	—	१००	५१	४९
		नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

टिप :- [१] आकडे पुर्णकांत केव्हाचे बेरजा जुळणार नाही.

आधार :- १९९१ जनगणना प्रकाशन, त्रिपुरा-२४ पेपर-२-१९९१ आकडे अरुथाई.

तक्ता क्रमांक १.२

१९५१ ते १९८१ पासूनचा लोक संख्येमधील दशावार्षिक फरक

जिल्हा - वर्धा

[लोकसंख्येचे आकडे हजारात]

जिल्हा / तालुका	वर्ष	एकूण व्यक्ती			पुरुष			स्त्रिया			दूर चौ. कि. मी. मधील लोकसंख्या	दशावार्षिक फरकाची टक्केवारी		
		एकूण	ग्रामीण	नागरी	एकूण	ग्रामीण	नागरी	एकूण	ग्रामीण	नागरी		एकूण	ग्रामीण	नागरी
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
जिल्हा	१९८१	९२७	६९५	२३२	४७६	३५६	१२०	४५१	३३९	११२	१४७	१८.८६	१८.१२	२१.१४
एकूण	१९७१	७८०	५८९	१९१	४००	३००	१००	३८०	२८२	९१	१२४	२२.९१	२१.५२	२७.३९
	१९६१	६३९	४८४	१५०	३३३	२४५	७८	३११	२४०	७२	१०१	१७.७०	१७.२४	१९.२०
	१९५१	५३९	४१३	१३७	२७२	२०७	६५	२६७	२०६	६१	८५	३.७७	१.४१	२५.३६
तालुका														
१. वर्धा	१९८१	४२५	२८३	१४१	२१९	१४६	७३	२०६	१३८	६८	२०१	१८.८६	१९.५४	१७.५१
	१९७१	३५७	२३७	१२०	१८५	१२१	६४	१७३	११६	५७	१६९	२४.२०	२०.९२	३१.२२
	१९६१	२८८	१९६	९२	१४७	९९	४८	१४०	९७	४३	१३६	१४.७०	९.०५	२९.०२
	१९५१	२५१	१८०	७१	१२७	९०	३७	१२४	८९	३४	११९	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.
२. आर्वी	१९८१	२४९	२१८	३१	१२८	११२	१६	१२२	१०६	१५	१०८	१४.४२	१४.००	१७.४६
	१९७१	२१८	१९१	२७	१११	९७	१४	१०७	९४	१३	९४	२१.४८	२१.२२	२३.३५
	१९६१	१७९	१५८	२१	९१	८०	११	८८	७८	११	७८	२४.४६	२८.८८	२.१५
	१९५१	१४४	१२२	२२	७३	६२	११	७१	६१	११	६२	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.
३. हिंगणघाट	१९८१	२५३	१९४	५९	१२९	१९	३१	१२३	९५	२८	१३४	२३.८१	२०.९५	३३.२०
	१९७१	२०४	१६०	४४	१०४	८१	२३	१००	७९	२१	१०८	२२.२०	२२.७७	२०.२२
	१९६१	१६७	१३०	३७	८४	६५	१९	८३	६५	१८	८९	१६.४८	१७.६६	१२.२४
	१९५१	१४४	१११	३३	७२	५५	१७	७२	५६	१६	७६	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.

टीप :- १] आकडे पूर्णांकित केल्याने बेरजा जुळणार नाहीत.

२] तक्त्यात दशावार्षिक तालुके, तालुक्यांच्या पुनर्रचनेपूर्वीच्या स्थितीनुसार आहेत.

आधार :- १९८१ जनगणना प्रकाशन.

१९५१ ते १९९१ पासूनच्या लोक संख्येमधील द्वावार्षिक फरक

जिल्हा - वर्धा

[लोकसंख्येचे आकडे हजारात]

जिल्हा / वर्ष	एकूण व्यक्ती				पुरुष			स्त्रिया			दूर चौ. मधील लोकसंख्या	द्वावार्षिक फरकाची टक्केवारी		
	एकूण	ग्रामीण	नागरी		एकूण	ग्रामीण	नागरी	एकूण	ग्रामीण	नागरी		एकूण	ग्रामीण	नागरी
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
जिल्हा	१९९१	१०६६	७८२	२८४	५४९	४०२	१४७	५१७	३८०	१३७	१४९	१५.००	१२.५१	२२.४६
एकूण	१९८१	९२७	६९५	२३२	४७६	३५६	१२०	४५१	३३९	११२	१४७	१८.८६	१८.१२	२१.१४
	१९७१	७८०	५८९	१९१	४००	३००	१००	३८०	२८९	९१	१२४	२२.९१	२१.५२	२७.३९
	१९६१	६३९	४८४	१५०	३३३	२४५	८८	३११	२४०	७२	१०१	१७.७०	१७.२४	१९.२०
	१९५१	५३९	४१३	१२७	२७२	२०७	६५	२६७	२०६	६१	८५	३.७७	१.४१	२५.३६
तालुका														
१. वर्धा	१९९१	५०४	३३७	१६७	२६०	१७२	८८	२३४	१६३	८१	उ. ना.	१७.९६	१७.७४	१७.९८
	१९८१	४२५	२८३	१४१	२१९	१४६	७३	२०६	१३८	६८	२०१	१८.८६	१९.५४	१७.५१
	१९७१	३५७	२३७	१२०	१८५	१२१	६४	१७३	११६	५७	१६९	२४.२०	२०.९२	३१.२२
	१९६१	२८८	१९६	९२	१४७	९९	४८	१४०	९७	४३	१३६	१४.७०	९.०५	२९.०२
	१९५१	२५१	१८०	७१	१२७	९०	३७	१२४	८९	३४	११९	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.
२. आर्वी	१९९१	२७६	२३८	३६	१४२	१२३	१९	१३५	११७	१८	उ. ना.	११.९४	१०.८६	११.६५
	१९८१	२४९	२१८	३१	१२८	११२	१६	१२३	१०६	१५	१०८	१४.४२	१४.००	१७.४६
	१९७१	२१८	१९१	२७	१११	९७	१४	१०७	९४	१३	९४	२१.४८	२१.२२	२३.३५
	१९६१	१५९	१५८	२१	९१	८०	११	८८	७८	११	७८	२४.४६	२८.८८	२.१५
	१९५१	१४४	१२२	२२	७३	६२	११	७१	६१	११	६२	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.
३. विंगणघाट	१९९१	२८४	२०६	७९	१४७	१०६	४१	१३९	१०१	३८	उ. ना.	८.६७	७.०२	३३.२४
	१९८१	२५३	१९४	५९	१२९	९९	३१	१२३	९५	२८	१३४	२३.८१	२०.९५	३३.२०
	१९७१	२०४	१६०	४४	१०४	८१	२३	१००	७९	२१	१०८	२२.२०	२२.७७	२०.२२
	१९६१	१६७	१३०	३७	८४	६५	१९	८३	६५	१८	८९	१६.४८	१७.६८	१२.२४
	१९५१	१४४	१११	३३	७२	५५	१७	७२	५६	१६	७६	उ. ना.	उ. ना.	उ. ना.

टीप :- [१] आकडे पूर्णांकित केल्याने बेरजा सुळणार नाहीत. [२] तक्तात वर्धा जिल्हे तालुके, तालुक्याच्या पूर्वरचनेपुर्वीच्या स्थितीनुसार आहेत.

आधार :- १९९१ जनगणना अहवाल, त्रिरी १४, पेपर-३- १९९१- माहिती अस्थाई.

तक्ता क्रमांक १.३

- ५ -

१९८१ च्या जनगणनेप्रमाणे लोकसंख्या गटानुसार गावांचे तालुकावार वर्गीकरण

[लोकसंख्या शेकड्यात]

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	वस्ती असलेली गावे											
		२०० पेक्षा कमी संख्या	२०० ते ४९९ लोकसंख्या	५०० ते ९९९ लोकसंख्या	१००० ते १९९९ लोकसंख्या	२००० ते ४९९९ लोकसंख्या	५००० ते ९९९९ लोकसंख्या						
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
	जिल्हा सकूण	२५०	१५८	२९३	१००४	२५६	१७६६	१६०	२०८४	४७	१३३	९	६०९
	तालुका												
१.	वर्धा	२०	११	२२	७९	३४	२४३	२७	३५०	९	२९३	३	१७९
२.	देवळी	१४	७	२८	१००	३२	२१४	२०	२४९	६	१४२	१	९१
३.	तेलू	४८	२५	३४	१०८	३१	२१५	१७	२३२	५	१७१	२	१२६
४.	आर्वी	५७	२७	५०	१७१	२९	१९५	१९	२२२	१०	२७१	—	—
५.	आष्टी	३४	२०	२३	७०	१९	१४०	१४	२३४	२	५२	१	८१
६.	कारंजा	२४	१८	२१	७६	३४	२३४	१९	२२७	३	७६	१	६७
७.	हिंगणघाट	२०	१८	३९	१४७	३३	२४२	२९	३७३	७	१८२	१	६५
८.	समुद्रपूर	३३	३२	७६	२५३	४४	२८३	१५	१९७	५	१४३	—	—

पूढे चालू .....

अ. क्र. :	जिल्हा / तालुका	१०,००० आणि त्याहून जास्त		एकूण		ओसाड गावांची संख्या
		संख्या	लोकसंख्या	संख्या	लोकसंख्या	
१	२	३५	१६	४७	१८	१९
	जिल्हा एकूण तालुका	—	—	१०१५	६२५१	३५६
१.	वर्धा	—	—	११४	११५५	३७
२.	देवळी	—	—	१०२	८०३	४३
३.	सेलू	—	—	१३७	८७५	३३
४.	आर्वी	—	—	१६५	८८६	५७
५.	आष्टी	—	—	९३	५२७	५९
६.	कारंजा	—	—	१०२	६२८	१६
७.	हिंगणघाट	—	—	१२९	१०२७	५७
८.	समुद्रपूर	—	—	१७३	९०८	५४

- टीप :- १] तक्त्यात दर्शविलेले तालुके तालुक्यांच्या पुनर्रचनेनुसार आहेत.
२] आठडे पुर्णकांत केल्याने बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार :- १९८१ जनगणना प्रकाशन.

तक्ता क्रमांक १.४

-९-

१९८१ च्या जनगणने प्रमाणे लोकसंख्या गटानुसार शहरांचे तालुकावार वर्गीकरण
जिल्हा - वर्धा [लोकसंख्या "०००"]

अ. क्र.	तालुका	लोकसंख्येप्रमाणे शहरांची संख्या													
		५००० पेक्षा कमी		५००० ते		१०,००० ते		२०,००० ते		४०,००० ते		१००,००० व त्याहून अधिक		एकूण शहरे	
		संख्या	लोकसंख्या	संख्या	लोकसंख्या	संख्या	लोकसंख्या	संख्या	लोकसंख्या	संख्या	लोकसंख्या	संख्या	लोकसंख्या	संख्या	लोकसंख्या
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
	वर्धा जिल्हा एकूण	---	---	१	१०	१	१२	२	६२	२	१४७	---	---	६	२३१
१.	वर्धा	---	---	---	---	---	---	---	१	८८	---	---	१	४८	
२.	देवळी	---	---	---	---	१	१२	१	३१	---	---	---	---	२	४३
३.	सेलू	---	---	१	१०	---	---	---	---	---	---	---	---	१	१०
४.	आर्वी	---	---	---	---	---	---	१	३१	---	---	---	---	१	३१
५.	आष्टी	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
६.	कारंजा	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
७.	हिंगणघाट	---	---	---	---	---	---	---	१	५९	---	---	---	१	५९
८.	समुद्रपूर	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

आधार :- १९८१ जनगणना प्रकाशन

तक्ता क्रमांक १.४ [अ]

१९९१ च्या जनगणनेप्रमाणे लोकांख्या गटानुसार शहरांचे तालुकावार वर्गीकरण
जिल्हा - वर्धा

[लोकांख्या "०००"]

अ. क्र.	तालुका	लोकांख्येप्रमाणे शहरांची संख्या													
		५००० पेक्षा कमी	५००० ते ११९९९	१०,००० ते १९,९९९	२०,००० ते ४९,९९९	५०,००० ते ९९,९९९	१००,००० व त्याहून अधिक	एकूण शहरे							
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
	वर्धा जिल्हा														
	एकूण	-	-	-	-	२	२५	२	७७	१	७९	१	१०३	६	२८४
१.	वर्धा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	१०३	१	१०३
२.	देवळी	-	-	-	-	१	१४	१	४०	-	-	-	-	२	५४
३.	सेलू	-	-	-	-	१	११	-	-	-	-	-	-	१	११
४.	आर्वी	-	-	-	-	-	-	१	३७	-	-	-	-	१	३८
५.	आंष्टी	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
६.	कारंजा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
७.	हिंगणघाट	-	-	-	-	-	-	-	-	१	७९	-	-	१	७९
८.	तमुद्रनूर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

आधार :- १९९१ जनगणना प्रकाशन, तिरिज-१४, पेपर-२, आठवे अस्थाई.

१९८१ च्या जनगणनेनुसार काम करणारे व काम न करणारे यांची संख्या
जिल्हा - वर्धा [भाकडे शेकड्यात]

अ. क्र. : काम करणा-यांचा वर्ग :	ग्रामीण : नागरी :	जिल्ह्यांची : एकूण :	तातुळे										
			वर्धा			देवळी			तेलू				
			व्यक्ती :	पुरुष :	स्त्रिया :	व्यक्ती :	पुरुष :	स्त्रिया :	व्यक्ती :	पुरुष :	स्त्रिया :		
१ :	२ :	३ :	४ :	५ :	६ :	७ :	८ :	९ :	१० :	११ :	१२ :	१३ :	
१. शेतकरी	ग्रामीण	११०८	१४०	१०२	३८	१०४	८१	२३	१३७	१०१	३६		
	नागरी	४२	१०	९	१	९	८	१	६	५	१		
	एकूण	११५०	१५०	१११	३९	११३	८९	२४	१४३	१०६	३७		
२. शेतमजूर	ग्रामीण	१८०४	२९२	१४०	१५९	२२४	१०७	११७	२३२	१०८	१२४		
	नागरी	१०३	१७	११	६	२८	१४	१४	१३	७	६		
	एकूण	१९०७	३१६	१५१	१६५	२५२	१२१	१३१	२४५	११५	१३०		
३. घरगुती उद्योग वस्तु निर्माण प्रक्रीया सेवा व दुरुस्ती इत्यादी	ग्रामीण	५८	११	९	२	६	४	२	७	६	१		
	नागरी	१९	८	६	२	२	२	—	२	२	—		
	एकूण	७७	१९	१५	४	८	६	२	९	८	१		
४. इतर काम करणारे [x]	ग्रामीण	३८५	९४	८३	११	४१	३५	६	५१	४७	४		
	नागरी	४५५	१८३	१६५	१८	८२	७४	८	१२	११	१		
	एकूण	८४०	२७७	२४८	२९	१२३	१०९	१४	६३	५८	५		
५. एकूण काम करणारे	ग्रामीण	३३५४	५४४	३३४	२१०	३७५	२२७	१४८	४२७	२६२	१६५		
	नागरी	६१९	२१८	१९१	२७	१२०	९८	२२	३३	२५	८		
	एकूण	३९७३	७६२	५२५	२३७	४९५	३२५	१७०	४६०	२८७	१७३		

पुढे चालू ....

तक्ता क्रमांक १.५ [पुढे चालू]

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
६.	प्रिमातिक काम करणारे	ग्रामीण	१८९	२५	५	२०	२२	५	१७	१३	३	१०
		नागरी	२९	६	३	३	१०	४	६	२	—	२
		एकूण	२१७	३१	८	२३	३२	९	२३	१५	३	१२
७.	एकूण काम न करणारे	ग्रामीण	३४०९	५८६	२५३	३२३	४०६	१७९	२२७	४३७	१८८	२४९
		नागरी	१६६७	६६१	२६७	३९४	२९९	१२०	१७९	६४	२७	३७
		एकूण	५०७६	१२४७	५२०	७२७	७०५	२९९	४०६	५०१	२१५	२८६
८.	एकूण लोकसंख्या	ग्रामीण	६९५१	१११५	५९२	५६३	८०३	४११	३९२	८७४	४५३	४२४
		नागरी	२३१५	८८५	४६१	४२४	४२९	२२१	२०८	९९	५१	४७
		एकूण	९२६६	२०४०	१०५३	९८७	१२३२	६३२	६००	९७३	५०४	४७१

पुढे चालू .....

अ. क्र. काम करणा-यांचा वर्ग		ता. कामे															
ग्रामीण : नागरी : एकूण		आर्वी	आष्टी		कारंजा		हिंगणघाट		समुद्रपूर								
		व्यक्ती : पुंस्व :	स्त्रिया :	व्यक्ती : पुंस्व :	स्त्रिया :	व्यक्ती : पुंस्व :	स्त्रिया :	व्यक्ती : पुंस्व :	स्त्रिया :	व्यक्ती : पुंस्व :	स्त्रिया :	व्यक्ती : पुंस्व :	स्त्रिया :	व्यक्ती : पुंस्व :	स्त्रिया :	व्यक्ती : पुंस्व :	स्त्रिया :
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
१.	शेतकरी	ग्रामीण	१२४	८४	४०	२४	६८	२६	१५५	१०६	४२	१५०	१११	३२	२०४	१५०	५४
		नागरी	१०	२	१	—	—	—	—	—	—	७	६	१	—	—	—
		एकूण	१३४	८६	४१	२४	६८	२६	१५५	१०६	४२	१५७	११७	३३	२०४	१५०	५४
२.	शेतमजूर	ग्रामीण	२५८	१२३	१३५	१५२	७२	८०	१५५	७३	८२	१६७	१५५	१५२	२१७	२४	१२३
		नागरी	३५	१८	१७	—	—	—	—	—	—	१०	५	५	—	—	—
		एकूण	२९३	१४१	१५२	१५२	७२	८०	१५५	७३	८२	१७७	१६०	१५७	२१७	२४	१२३
३.	घरगुती उद्योग वस्तु निर्माण प्रक्रीया वेवा व दुस्तती इत्यादी	ग्रामीण	८	७	१	५	४	१	५	४	१	८	७	१	८	७	१
		नागरी	३	२	१	—	—	—	—	—	—	५	४	१	—	—	—
		एकूण	११	९	२	५	४	१	५	४	१	१३	११	२	८	७	१
४.	इतर काम करणारे [x]	ग्रामीण	५२	५३	६	२४	२०	४	३३	२२	४	६६	५२	७	१६	१३	३
		नागरी	५४	५०	४	—	—	—	—	—	—	१२४	११५	२	—	—	—
		एकूण	१०६	१०३	१०	२४	२०	४	३३	२२	४	१९०	१६७	९	१६	१३	३
५.	एकूण काम करणारे	ग्रामीण	४४२	२६७	१८२	२७५	१६४	१११	३४८	२१२	१३६	४२१	३२२	१२२	४४५	२६४	१८१
		नागरी	१०२	७२	२३	—	—	—	—	—	—	१४६	१३०	१६	—	—	—
		एकूण	५४४	३३९	२०५	२७५	१६४	१११	३४८	२१२	१३६	५६७	४५२	१३८	४४५	२६४	१८१

तक्ता क्रमांक १.५ (पुढे चालू)

- १४ -

१.	२	३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८
६.	सिमांतीक काम करणारे	ग्रामीण नागरी एकूण	३५ ३ ३७	१० १ ११	२५ १ २६	१५ — १५	५ — ५	१० — १०	१६ — १६	५ — ५	११ — ११	४३ ९ ४२	५ ५ १०	२८ ४ ३२	२९ — २९	४ — ४	२५ — २५
७.	एकूण काम न करणारे	ग्रामीण नागरी एकूण	४०२ २०७ ६०९	१७८ ८० २५८	२२४ १२७ ३५१	३०७ — ३०७	१३८ — १३८	१६९ — १६९	३३४ — ३३४	१३८ — १३८	१९६ — १९६	५०३ ४३६ ९३९	२२६ १७२ ३९८	२७७ २६४ ५४१	४३४ — ४३४	१९४ — १९४	२४० — २४०
८.	एकूण लोकसंख्या	ग्रामीण नागरी एकूण	८८६ ३११ ११९७	४५५ १६० ६१५	४३१ १५१ ५८२	५९७ — ५९७	३०७ — ३०७	२९० — २९०	६९८ — ६९८	३५५ — ३५५	३४३ — ३४३	१०२७ ५२१ १६१८	५२३ ३०६ ८२९	५०४ २८४ ७८८	९०८ — ९०८	४६२ — ४६२	४४६ — ४४६

टीप :- १] [x] यात पशुसंवर्धन, जंगलकाम, सच्छीमारी, शिकार, मळे, फळबाग आणि तत्संबधी क्षेत्र तसेच खाण व दगड काम करणा-यांचा समावेश आहे. त्याप्रमाणे बांधकाम व्यापार व वाणिज्य, परिवहन साखळी व दळणवळण घरगुती उद्योगाखेरीज वस्तु निर्माण प्रक्रिया संवा व दुस्स्ती व इतर यांचा समावेश आहे.

२] आकडे पुर्णकांत केल्याने बेरजा जुळणार नाहीत.

३] नविन तालुक्यानुसार माहिती देण्यात आली आहे.

आधार :- १९८१ जनगणना प्रकाशन.

लोकसंख्येचे [अ] वयोगटानुसार व [ब] धर्मानुसार वर्गीकरण
जिल्हा - वर्धा [आकडे शेकड्यात]

अ] वयोगटानुसार लोकसंख्या

बाब :	सर्वधर्म : ०-१४ :	१५-१९ :	२०-२४ :	२५-२९ :	३०-३४ :	३५-३९ :	४०-४९ :	५०-५९ :	६० व	वय अनिर्दिष्टिले	
१ :	२ :	३ :	४ :	५ :	६ :	७ :	८ :	९ :	१० :	११ :	१२ :
एकूण	९२६६	३५४२	९०७	७७६	६२०	५३३	५३२	९३७	६८०	७३०	९
ग्रामीण	६९५१	२६६०	६४६	५५५	४४९	३९८	४०७	७२२	५२८	५७७	९
नागरी	२३१५	८८२	२६१	२२१	१७१	१३५	१२५	२१५	१५२	१५३	—

[ब.] धर्मानुसार लोकसंख्या [आकडे शेकड्यात]

बाब :	सर्वधर्म :	बौद्ध :	ख्रिश्चन :	हिंदू :	जैन :	मुस्लीम :	शिख :	इतर :	धर्म न सांगणारे
१ :	२ :	३ :	४ :	५ :	६ :	७ :	८ :	९ :	१० :
एकूण	९२६६	१२९०	१४	७५२४	५५	३७४	६	३	—
ग्रामीण	६९५१	१०२८	७	५७१४	१३	१८२	३	३	—
नागरी	२३१५	२६२	७	१८०९	४२	१९२	३	—	—

आधार :- १९८१ जनगणना प्रकाशन.

तक्ता क्रमांक १.७

- १६ -

१९८१ च्या जनगणनेनुसार अनुसुचित जाती, अनुसुचित जमाती व नवबोधद करिता आकडेवारी
जिल्हा - वर्धा [आकडे हजारात]

जिल्हा / तालुका	एकूण ग्रामीण नागरी	अनुसुचित जाती :			अनुसुचित जमाती :			नवबोधद :			एकूण		
		व्यती :	पुरुष :	स्त्रिया :	व्यक्ती :	पुरुष :	स्त्रिया :	व्यक्ती :	पुरुष :	स्त्रिया :	व्यक्ती :	पुरुष :	स्त्रिया :
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
जिल्हा	एकूण	३६	१९	१८	१४२	७३	७०	१०	५	५	१८८	९७	९३
वर्धा	ग्रामीण	२४	१२	१२	१२२	६२	६०	१०	५	५	१५६	७९	७७
	नागरी	१२	६	६	२०	११	१०	—	—	—	३२	१७	१६
तालुका													
१. वर्धा	एकूण	८	४	४	२१	११	१०	—	—	—	२९	१५	१४
	ग्रामीण	४	२	२	१६	८	८	—	—	—	२०	१०	१०
	नागरी	४	२	२	६	३	३	—	—	—	१०	५	५
२. देवळी	एकूण	६	३	३	१९	९	९	—	—	—	२५	१२	१२
	ग्रामीण	४	२	२	१४	७	७	—	—	—	१८	९	९
	नागरी	२	१	१	५	२	२	—	—	—	६	३	३
३. सेलू	एकूण	३	२	१	१८	१०	९	—	—	—	२१	१२	१०
	ग्रामीण	२	१	१	१६	८	८	—	—	—	१८	९	९
	नागरी	१	१	१	२	२	१	—	—	—	३	३	१
४. आर्वी	एकूण	६	३	३	२४	१२	१२	—	—	—	३०	१५	१५
	ग्रामीण	४	२	२	२१	११	१०	—	—	—	२५	१३	१२
	नागरी	२	१	१	३	१	२	—	—	—	५	२	३

तक्ता क्रमांक १.७ [पुढे चालू]

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
५. आळटी	एकूण	२	१	१	१०	५	५	—	—	—	—	१२	६	६
	ग्रामीण	२	१	१	१०	५	५	—	—	—	—	१२	६	६
	नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
६. कारंजा	एकूण	३	२	१	१६	८	८	—	—	—	—	१६	१०	९
	ग्रामीण	३	२	१	१६	८	८	—	—	—	—	१६	१०	९
	नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
७. हिंगणघाट	एकूण	६	३	३	१९	१०	१०	—	—	—	—	२५	१३	१३
	ग्रामीण	३	१	२	१४	७	७	—	—	—	—	१७	८	९
	नागरी	३	१	१	६	३	३	—	—	—	—	९	५	४
८. समुद्रपूर	एकूण	२	१	१	१५	८	७	—	—	—	—	१७	९	८
	ग्रामीण	२	१	१	१५	८	७	—	—	—	—	१७	९	८
	नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

टिप :- १] आकडे पुर्णकांत केल्यामुळे काही हिकाणी बेरजा जुळणार नाही.

२] नवबोधदांची आकडेवारी तालुकावार उपलब्ध नसल्याने ती जिल्ह्याकरिता दिलेली आहे.
एकूण जिल्हा बेरजेत ती समाविष्ट आहे.

आधार :- १९८१ जनगणना प्रकाशन.

भिंती/छपरे यासाठी वापरलेल्या साधन सामुग्रीनुसार घराचे
[१९८१ च्या जनगणनेनुसार] वर्गीकरण.

जिल्हा - वर्धा

अ. क्र. :	बा ब	एकूण	संख्या
:	:	ग्रामीण	:
:	:	नागरी	:
१ :	२	३	४
	एकूण जनगणना घरे	एकूण	१७८८७०
		ग्रामीण	१३६५५०
		नागरी	४२३२०
	<u>भिंतीची सामुग्री</u>		
१.	गवत पाने, वेळू व बांबू	एकूण	२६९३५
		ग्रामीण	२११२०
		नागरी	५८१५
२.	माती	एकूण	१०८१८५
		ग्रामीण	९९०७०
		नागरी	९११५
३.	कच्चा विटा	एकूण	८०३०
		ग्रामीण	३४६५
		नागरी	४५६५
४.	लाकूड	एकूण	६४०
		ग्रामीण	४६०
		नागरी	१८०
५.	पक्का विटा	एकूण	३०५४५
		ग्रामीण	९८६०
		नागरी	२०६६५
६.	गॅलव्हनाईज्ड लोखंडी किंवा इतर धातूचे पत्रे	एकूण	५४०
		ग्रामीण	३२५
		नागरी	२१५
७.	दगड	एकूण	१२७५
		ग्रामीण	११०५
		नागरी	१७०
८.	सिमेंट कॉक्रीट	एकूण	२१००
		ग्रामीण	५९५
		नागरी	१५०५

१	२	३	४
१.	वर उल्लेखिलेल्या व्यतिरिक्त इतर सामुग्री	एकूण ग्रामीण नागरी	६२० ५३० ९०
२.	उप्यरासाठी वापरलेली सामुग्री		
१.	गवत, पाने, वेळू, माती, कच्चा विटा किंवा बांबू	एकूण ग्रामीण नागरी	१४७१० १३१८५ १५२५
२.	कौल, तक्ती दगड, कंकर	एकूण ग्रामीण नागरी	१२३९९५ ९९६९० २४३०५
३.	पन्हीळीचे लोखंडी पत्रे जस्ताचे किंवा धातुचे पत्रे	एकूण ग्रामीण नागरी	११८१० ७०३५ ४७७५
४.	ऑस्वेस्टॉन सिमेंट पत्रे	एकूण ग्रामीण नागरी	२०४० १३४० ७००
५.	विटा व चुना	एकूण ग्रामीण नागरी	१२२५ ४५० ७७५
६.	दगड	एकूण ग्रामीण नागरी	५० ३५ १५
७.	प्रलंबित सिमेंट कॉन्क्रीट	एकूण ग्रामीण नागरी	६८२५ ११७५ ५६५०
८.	इतर वर उल्लेखिलेल्या व्यतिरिक्त वापरलेली सामुग्री	एकूण ग्रामीण नागरी	१८२१५ १३६४० ४५७५

आधार :- जनगणना प्रकाशन [भाग आठ ए व बी] घरबांधणी अहवाल.

तक्ता क्रमांक १.९

आकार व मालकीच्या स्थितीनुसार ग्रामीण/नागरी क्षेत्रातील कुटूंबाचे वर्गीकरण १९८१ जनगणनेनुसार [संख्या]

जिल्हा - वर्धा

अ. क्र. :	बा ब	ग्रामीण	नागरी	एकूण
१ :	२	३	४	५
१. १] एकूण कुटूंब		१३८५५०	४३६८५	१८१२३५
२] घरांच्या मालकी बाबतची स्थिती				
अ] स्वतःचा घरे असलेली		११७२१०	२४११५	१४१३२५
ब] भाड्याच्या घरात राहणारी		१९३४०	१८२०५	३७५४५
२. एक व्यक्ती कुटूंब				
१] एकूण कुटूंबे		२५४५	३१२५	१२६७०
२] घरांच्या मालकी बाबतची स्थिती				
अ] स्वतःची घरे असलेली		५८०५	२२५	६८००
ब] भाड्याच्या घरात राहणारी		३२६५	१९१५	५१८०
३. दोन व्यक्तीची कुटूंबे				
१] एकूण कुटूंबे		१२४२०	३५४५	१५९६५
२] घरांच्या मालकीची स्थिती				
अ] स्वतःची घरे असलेली		२८२०	१६७०	११४९०
ब] भाड्याच्या घरात राहणारी		२२८५	१८४५	४१३०
४. तीन व्यक्तीची कुटूंबे				
१] एकूण कुटूंबे		१५४३५	४३३५	१९७७०
२] घरांच्या मालकी बाबतची स्थिती				
अ] स्वतःची घरे असलेली		१२७०५	२०१५	१४७२०
ब] भाड्याच्या घरात राहणारी		२५००	२२२०	४७२०
५. चार व्यक्तीची कुटूंबे				
१] एकूण कुटूंबे		२०८६५	५६२०	२६५५५
२] घरांच्या मालकी बाबतची स्थिती				
अ] स्वतःची घरे असलेली		१७४०५	२८५५	२०२६०
ब] भाड्याच्या घरात राहणारी		३१०५	२८२०	५९२५

पुढे चालू ....

१	२	३	४	५
६.	<u>प्राच व्यक्तिका कुटूंबे</u>			
	१] एकूण कुटूंबे	२६२३०	६९४०	२३१७५
	२] घरांच्या मालकीबाबतची स्थिती			
	अ] स्वतःची घरे असलेली	२२५४५	३६४०	२६१८५
	ब] भाड्याच्या घरात राहणारी	३४६५	३२९५	६७६०
७.	<u>सहा किंवा अधिक व्यक्तिका कुटूंबे</u>			
	१] एकूण कुटूंबे	५४७५५	१९०४५	७३१००
	२] घरांच्या मालकी बाबतची स्थिती			
	अ] स्वतःची घरे असलेली	४८९३०	१२९४०	६१८७०
	ब] भाड्याच्या घरात राहणारी	४७२०	६०४०	१०७६०

टीप :- या तक्त्यातील एकूण कुटूंबांच्या संख्येत बेधर कुटूंबाचा समावेश आहे. व संस्था कुटूंबाचा समावेश नाही. त्यामुळे कुटूंबाची संख्या जुळणार नाही.

आधार :- १९८१ जनगणना प्रकाशन अहवाल [भाग आठ व ए व बी [२]

तक्ता क्रमांक १.१०

अपंगतेनुसार जिल्हयातील अपंगाची संख्या [१९८१ ची जनगणना]

जिल्हा - वर्धा.

अं. क्र. :	तालुका	पुर्णता: अंध	पुर्णत: पांगळे	पुर्णता: मुक	एकूण
१	२	३	४	५	६
	वर्धा जिल्हा एकूण	६७१	३९२	३१४	१३७७
१.	वर्धा	२२४	१४६	१२१	४९१
२.	आर्वी	२५९	१२९	९९	४८७
३.	हिंगणघाट	१८८	११७	९४	३९९

टीप :- तक्त्यात दर्शविलेले तालुके तालुक्यांच्या पुनर्रचनेपूर्वीच्या स्थितीनुसार आहेत.

आधार :- १९८१ जनगणना प्रकाशन, मालिका १२, भाग ७.

जनगणना घरे आणि त्यांचा वापर [१९८१ ची जनगणना]
जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	एकूण गामीण नागरी	एकूण जनगणना घरे	जनगणनेच्या सुरुवातीला रिकामी असलेली घरे	जनगणना घरांचा वापर						कारखाने यंत्रशाळा कार्यशाळा दुपरे इत्यादी	रेस्टा रेटस मिठाई ची दुकाने आणि उपहार गृहे	करमणूक पंचायत घरे सात्कु- तीक केंद्रे इत्यादी पजा स्थाने सोडून	पुजारी स्थाने देवळे चर्च मशीदी गुरुद- वार इत्यादी	इतर
				राहणे	दुकान आणि राहणे	यंत्रशाळा कुटीर उद्योगासह आणि राहणे	हॉटेल धर्म- शाळा पर्यटन घरे इत्यादी	उपहार घरे सोडून दुकाने	व्यावसायिक घरे आणि कार्यालये					
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
१.	एकूण	२३४४९५	११४६०	१६४९४५	२४५५	५१७५	१३०	४१७५	१७६०	३६०५	५९५	१८५	२५८०	३७४३०
२.	गामीण	१८०८९०	७५५५	१२५४६५	१६०५	४३७०	६५	१५४५	१०३०	२३०५	२५३	१३५	२१९५	३४३९५
३.	नागरी	५३६०५	३९०५	३९४८०	८५०	८३५	६५	२६३०	७३०	१३००	३४०	५०	३८५	३०३५

आधार :- १९८१ जनगणना

तक्ता क्रमांक २-१

- २४ -

निवडक केंद्रातील पर्जन्य दिवसांची संख्या व एकूण पर्जन्य १९९१ या वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा. [मिमी मीटर मध्ये]

अ.क्र.	महिना	१ केंद्र वर्धा		२ केंद्र देवळी		३ केंद्र सेलू		४ केंद्र आर्वी					
		सरासरी	पर्जन्य दिवसांची संख्या	पर्जन्य	सरासरी	पर्जन्य दिवसांची संख्या	पर्जन्य	सरासरी	पर्जन्य दिवसांची संख्या	पर्जन्य	सरासरी	पर्जन्य दिवसांची संख्या	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
१.	जानेवारी	१२.५	१	५.३	१२.५	१	१३.०	१२.५	-	-	१२.२	२	४.६
२.	फेब्रुवारी	१८.८	-	-	१८.८	-	-	१८.८	-	-	१७.०	-	-
३.	मार्च	११.४	-	-	११.४	-	-	११.४	-	-	९.४	-	-
४.	एप्रिल	१३.२	२	३८.३	१३.२	२	१७.२	१३.२	-	-	९.२	-	-
५.	मे	१५.७	-	-	१५.७	-	-	१५.७	-	-	१२.५	-	-
६.	जून	१९२.३	१४	१६२.४	१९२.३	१३	२७८.२	१९२.३	१०	१२४.०	१८१.४	१२	१०३.४
७.	जुलै	३३७.८	१४	२६४.९	३३७.८	१६	२२६.३	३३७.८	१४	३८८.०	३०४.८	१९	३८५.८
८.	ऑगस्ट	२३१.९	१०	२८७.०	२३१.९	१२	२६७.८	२३१.९	७	१८२.०	२१२.३	११	१३६.८
९.	सप्टेंबर	२१३.४	२	७.५	२१३.४	१	३.६	२१३.४	१	६.०	१६५.३	१	२.७
१०.	ऑक्टोबर	५८.७	-	-	५८.७	-	-	५८.७	-	-	४१.४	-	-
११.	नोव्हेंबर	१९.८	१	४.०	१९.८	१	१०.४	१९.८	१	११.९	१९.३	१	८.५
१२.	डिसेंबर	८.९	-	-	८.९	-	-	८.९	-	-	८.५	-	-
एकूण		११३४.४	४४	७६२.४	११३४.४	४६	८१६.५	११३४.४	३३	७११.९	२२४.७	४६	६४१.८

पुढे चालू ....

तक्ता क्रमांक २.१ [चालू]

- २५ -

अ.क्र.	महिना	५ केंद्र आष्टी			६ केंद्र कारंजा			७ केंद्र हिंगणघाट			८ केंद्र समुद्रपूर		
		सरासरी	पर्जन्य दिवसाची संख्या	पर्जन्य	सरासरी	पर्जन्य दिवसाची संख्या	पर्जन्य	सरासरी	पर्जन्य दिवसाची संख्या	पर्जन्य	सरासरी	पर्जन्य दिवसाची संख्या	पर्जन्य
१	२	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६
१.	जानेवारी	१२.९	१	६.०	१२.९	१२२९	८३६	१२.२	३	८.९	१२.५	३	२४.०
२.	फेब्रुवारी	१७.०	-	-	१७.०	-	-	१९.६	-	-	१९.६	-	-
३.	मार्च	९.४	-	-	९.४	-	-	१२.२	-	-	१२.२	-	-
४.	एप्रिल	९.९	-	-	९.९	-	-	१२.९	१	५.६	१२.९	-	-
५.	मे	१२.५	-	-	१२.५	-	-	१५.५	-	-	१५.५	-	-
६.	जून	१८१.४	१२	७८.५	१८१.४	१३	१०२.७	१८९.२	१६	२६०.६	१८९.२	१४	४३३.२
७.	जुलै	३०४.८	१८	३२६.९	३०४.८	१९	३४३.१	३८१.०	१९	१८५.७	३८१.०	१६	२७३.७
८.	ऑगस्ट	२१२.३	१७	९९.०	२१२.३	१२	१३९.५	२३९.५	१०	१५९.२	२३९.५	११	२५३.१
९.	सप्टेंबर	१६५.३	१	१.६	१६६.३	१	१.६	१८१.४	३	३७.८	१८१.४	३	६३.६
१०.	ऑक्टोबर	४१.४	-	-	४१.४	-	-	४८.३	२	२.६	४८.३	१	५.०
११.	नोव्हेंबर	१९.३	४	४.४	१९.३	१	१९.७	२०.६	-	-	२०.६	-	-
१२.	डिसेंबर	८.५	-	-	८.५	-	-	९.१	-	-	९.१	-	-
१३.	एकूण	२२४.७	५३	५१६.४	२२४.७	४८	६१५.२	११४१.५	५४	६६०.४	११४१.५	४८	१०५२.६

टीप :- [-] असे चिन्ह त्या महिन्यात पाऊस झाला नाही हे दर्शविते.

आधार :- जिल्हाधिकारी कार्यालय, वर्धा.

निवडक केंद्रातील कमाल व किमान तपमान १९९१ या वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा. [आकडे डीग्री सेल्सिअस मध्ये]

अ.क्र.	महिना	केंद्र - वर्धा	
		कमाल	किमान
१	२	३	४
१.	जानेवारी	३४.२	१०.४
२.	फेब्रुवारी	३६.५	११.९
३.	मार्च	४३.९	१६.०
४.	एप्रिल	४३.२	२०.४
५.	मे	४६.९	१८.९
६.	जून	४४.९	१३.९
७.	जुलै	३५.६	२२.२
८.	ऑगस्ट	३१.९	२०.९
९.	सप्टेंबर	३६.०	१६.९
१०.	ऑक्टोबर	उ.ना.	उ.ना.
११.	नोव्हेंबर	उ.ना.	उ.ना.
१२.	डिसेंबर	३३.४	१०.४
	वार्षिक	४६.९	१०.४

टीप :- उ.ना. = उपलब्ध नाही.

आधार :- विभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय, नागपूर.

जमीनीचा वापर सन १९८५-८६ व सन १९८८-८९ या वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा. [क्षेत्राळ संभार हेक्टर मध्ये]

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	वर्ष	एकूण भौतिक क्षेत्र	जंगल व्याप्त क्षेत्र	शेतीला उपयोगा नसलेले क्षेत्र			पडीत जमीनीव्यतिरिक्त लागवड न केलेली इतर जमीन			एकूण स्तंभ [१-१०-११]
					बिगर शेती वापराखा- लील क्षेत्र	पडीत आणि लागवडी नसलेली जमीन	एकूण स्तंभ ६-७	लागवडी लायक वापरात नसलेली	कायम गुरे चरण व इतर चरणाची जमीन	कसलेल्या जमीनीमध्ये समाविष्ट न झालेली झाडे, बुडपे व फळे बागाखालील जमीन	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
	जिल्हा एकूण	१९८५-८६	६२८९	६७०	४२९	१०४	५३३	१४२	४३०	५४	६२६
		१९८८-८९	६२८९	६७१	२८८	१८१	४६२	१८४	४६८	७६	७२८
१.	वर्धा	१९८५-८६	८१६	-	७४	२	७६	१२	४५	६	६३
		१९८८-८९	७८६	१४	३७	२९	६६	३२	६९	-	१०१
२.	देवळी	१९८५-८६	६९७	-	६६	१३	७९	२१	२७	-	४८
		१९८८-८९	६७५	-	६४	२४	८८	२३	५२	-	७५
३.	सेलू	१९८५-८६	७०६	२०८	७०	११	७१	५	९	१	१५
		१९८८-८९	७५८	१६६	५९	१९	७८	१२	२५	२१	५८
४.	आर्वी	१९८५-८६	१११०	२७५	६०	३५	९५	३९	८१	-	१२०
		१९८८-८९	९५४	२०७	५६	४६	१०२	४८	८१	११	१४०

तक्ता क्रमांक ३.१ [चालू]

-२८-

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
५. आष्टी	१९८५-८६	४५५	६१	१७	६	२३	६	६०	१०	७६	
	१९८८-८९	४५५	६२	२	६	८	८	६०	९	७७	
६. कारंजा	१९८५-८६	६०२	७३	३५	१५	५०	२२	८१	३०	१३३	
	१९८८-८९	७६५	११०	-	२३	२३	२४	५१	२८	१०३	
७. हिंगणघाट	१९८५-८६	८९२	-	६०	१०	७०	१६	७३	१	९०	
	१९८८-८९	८७४	-	२४	१७	४१	१८	५९	२	७९	
८. समुद्रपूर	१९८५-८६	९९७	५३	४७	२२	६२	२१	५४	६	८१	
	१९८८-८९	१०२२	११२	४६	१७	६३	१९	७१	५	९५	

पुढे चालू...

तक्ता क्रमांक ३.१ [पुढे चाबू]

-२९-

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	वर्ष	पडात जमीन			निलवळ कमलेले क्षेत्र	एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र	लागवडी खालील एकूण क्षेत्र	लागवडी लायक क्षेत्र [२+११+१५+ १६]
			चालूपड	इतरपड	एकूण [१३+१४]				
			१४	१४	१४	१४	१४	१४	
	जिल्हा एकूण	१९८५-८६	१४६	१८४	२३०	४१२०	३२६	४४५६	४६५६
		१९८८-८९	१४३	२३५	३७८	४०४४	१५१	४१९५	४६८१
	देवर्धा	१९८५-८६	२३०	२२८	४५८	६२८५	१३	६४१	६९४
		१९८८-८९	२२८	३२	२६०	५५९	२३	५८२	६५१
	देवरी	१९८५-८६	११०	२५	१३५	५०४	१५	५१९	५९०
		१९८८-८९	२४	२३	४०	५०४	८	५१५	५८०
	सेलुंग	१९८५-८६	३	३	६	४०८	३६	४१६	४१९
		१९८८-८९	१५	३२	४७	४७८	४२	५२५	५५८
	आर्वा	१९८५-८६	२८	१४	४२	५४६	३३	५४९	६६०
		१९८८-८९	२०	१४	३४	५०६	१३	५१९	६३३
	आर्वाही	१९८५-८६	७	१६	२३	२६२	१५	२७७	३११
		१९८८-८९	११	१४	२५	२४७	१६	२६३	३०९

पुढे चाबू .....

तक्ता क्रमांक ३.१ [पुढे चालू]

-३०-

१	२	३	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२
६.	कांठरजा	१९८५-८६	-	-	-	३५४	१४१५-८६	-	४२५	-	४०६	३५४
		१९८८-८९	१३	२९	४२	४०७	१९८९-९०	२३	४३३	२९	४०१	४०७
७.	हिंगणघाट	१९८५-८६	८	६	१४	७२४	१९८५-८६	८	७७२	६	१७५५	७२४
		१९८८-८९	१६	२०	३६	७४१	१९८८-८९	१६	७५५	२०	७२७	७४१
८.	समुद्रपूर	१९८५-८६	४०	७०	११०	६८४	१९८५-८६	४०	६८७	७०	१८२१	११०
		१९८८-८९	१२	१७	२९	५९९	१९८८-८९	१२	६०८	१७	२६५२	५९९

टीप :- १] सन १९८५-८६ ची माहिती सुधारित आहे. २] सन १९८९-९० व १९९०-९१ या वर्षाकरिता जिल्हा अहवाल तयार १९८९-९० व १९९०-९१ या वर्षाकरिता नसल्यामुळे सन १९८८-८९ ची माहिती उपलब्ध असलेल्या अहवालावरून १९८९-९० ची माहिती उपलब्ध झाल्यात आलेली आहे. सन १९८८-८९ ची माहिती सुधारित करण्यांत येऊन आहे. सन १९८८-८९ ची माहिती अस्थायी आहे.

आधार :- १] कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे २] जिल्हा कृषि अभिलेख निरीक्षक, वर्धा.

तालुकावार निरनिराळ्या पिकाखालील क्षेत्र सन १९८५-८६ व १९८८-८९ या वर्षांकरिता
जिल्हा - वर्धा [क्षेत्र हेक्टरमध्ये]

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	वर्ष	तांदूळ	गहू	खरीप ज्वारी	रब्बी ज्वारी	एकण ज्वारी	बाजरी	मका	वरी	इतर धान्ये	एकण धान्ये
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
	जिल्हा एकूण	१९८५-८६	५१५५	२४४०५	१२०११५	११२३	१२१२३८	५७२	१४	—	४	१५१३८८
		१९८८-८९	३१९२	२३३११	११२२०९	३७५	११२५८४	४१९	११८	—	२	१३९६२६
१.	वर्धा	१९८५-८६	३७९	२५४८	१८८९८	—	१८८९८	८	२	—	—	२६८३५
		१९८८-८९	१४१	२४९५	१७८६३	—	१७८६३	३१	५	—	१	२०५३६
२.	देवळी	१९८५-८६	३३३	१८८०	१३९१५	—	१३९१५	१०३	२	—	—	१६२३३
		१९८८-८९	१५६	१८६८	१३८३६	—	१३८३६	११५	४	—	१	१५९८०
३.	सेलू	१९८५-८६	१४६	४१८३	१४०१७	—	१४०१७	२	३	—	—	१८३५१
		१९८८-८९	५३	४२७७	१४०४९	—	१४०४९	९	५	—	—	१८३९३
४.	आर्वी	१९८५-८६	५८४	१३४०	१६१२१	—	१६१२१	२३७	२	—	—	१८२८४
		१९८८-८९	३२१	१५३६	१५०४९	—	१५०४९	१०१	९१	—	—	१७०९८
५.	आढटी	१९८५-८६	१६४	६३०	८४५५	—	८४५५	१६४	१	—	१	९४१५
		१९८८-८९	१६८	५७६	६५२४	—	६५२४	८५	५	—	—	७३५८

तक्ता क्रमांक ३.२ [पुढे चालू]

-३२-

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
६.	कारंजा	१९८५-८६	१८४२	१६९९	१५१११	—	१५१११	४९	३	—	३	१८७०७
		१९८८-८९	१५४२	१४३९	१३७४२	—	१३७४२	७४	३	—	—	१६८००
७.	हिंगणघाट	१९८५-८६	५८९	५१९१	१९१७६	३१	१९२०७	९	१	—	—	२४९९७
		१९८८-८९	३४१	५०९०	१९०४२	८	१९०५०	४	४	—	—	२४४८९
८.	समुद्रपूर	१९८५-८६	१११८	६९३४	१४४२२	१०९२	१५५१४	—	—	—	—	२३५६६
		१९८८-८९	४७०	६०३०	१२१०४	२६७	१२४७१	—	१	—	—	१८९७२

पुढे चालू .....

तक्ता क्रमांक ३.२ [पुढे चालू]

-३३-

अ. क्र.	जिल्हा /	वर्ष	हरभरा	तुर	मुग	उडीद	सोयाबीन	झतर कडधान्ये	एकूण कडधान्ये	एकूण अन्नधान्ये	उत्त	मिरची
१.	२.	३.	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
	जिल्हा एकूण	१९८५-८६	४२२०	३८६०३	४२०८	—	९७९	७३८९	५५३९९	२०६७८७	९८	—
		१९८८-८९	६२१४	२९७१९	३६९६	१०२९	२२५२	३२४	४३२३४	१८२८६०	८७९	११८६
१.	वर्धा	१९८५-८६	२७४	५४२९	४४३	—	८९	१२०७	७४४२	२९२७७	२१	—
		१९८८-८९	६१५	४६६३	३९७	६	४१	८	५७३०	२६३६२	२८९	१७
२.	देवळी	१९८५-८६	४९७	५७४०	५३१	—	९	४१४	७१९१	२३४२४	२	—
		१९८८-८९	१३५७	४२७४	६०८	४	—	४	६२४७	२२३५७	३९	२०४
३.	तेलू	१९८५-८६	२२७	४४६६	१४७	—	१३९	३१६	५२९५	२३६४६	५१	—
		१९८८-८९	४१७	३४६६	८१	२३	५७	५	४०४९	२२०३६	३८०	१२५
४.	आर्वी	१९८५-८६	३६२	५६६८	५७८	—	२२२	४२४	७२५४	२५५३८	९	—
		१९८८-८९	२८१	४१५६	५०४	७४	१	३५	५०५१	२१७६५	११५	११९
५.	आष्टी	१९८५-८६	३१२	१७५४	४२८	—	७५	३०६	२८७५	१२२९०	२	—
		१९८८-८९	२३३	१९०२	४३३	९६	३	२१	२६८७	१०२४०	३	५४

पुढे चालू...

तक्ता क्रमांक ३.२ [मुढे चालू]

पाना-३४

१	२	३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
६. कारंजा	१९८५-८६	१०५७	४९८९	६६२	—	३३९	२३९	७९८६	३५२६६९३	३	—	—
	१९८८-८९	१०४५	२३५६	५२८	७७५	६	२१०	४९२०	२१९१९	४	१२६	—
७. हिंणघाट	१९८५-८६	७१६	६१९९	८५४	—	५६	१२९२	९११७	३४११४	९	—	—
	१९८८-८९	१३५४	५३३०	६२८	१०	६१२	४१	७९७५	३२४८३	४३	२३६	—
८. समुद्रपूर	१९८५-८६	७७५	४३५८	५६५	—	५०	२४९१	८२३९	३१८०५	१	—	—
	१९८८-८९	९१२	३५७२	५१८	४१	१५३२	—	६५७५	२५६९८	६	३०५	—

मुढे चालू .....

तक्ता क्रमांक ३.२ [पुढे चालू]

-३५-

अ. क्र. :	जिल्हा / तालुका :	वर्ष :	हळद :	इतर मसाले पदार्थ :	एकूण मतीले पदार्थ :	एकूण फळे व भाजीपाला :	इतर खाद्य पदार्थ :	एकूण खिचि पिके :	कापूस :	इतर तंतूमय पिके :	एकूण तंतूमय पिके [३० × ३१]
१ :	२ :	३ :	२४ :	२५ :	२६ :	२७ :	२८ :	२९ :	३० :	३१ :	३२ :
	जिल्हा एकूण	१९८५-८६	—	—	१५५४	६४७३	—	२१४९१२	१८८०८९	५१८	१८८६०७
		१९८८-८९	४४	८७	१३१७	७१६७	२	१९२२२५	१७५७३२	३८०	१७६११२
१	वर्धा	१९८५-८६	—	—	२२९	११६६	—	३०६९३	२९९५७	५७	३००१४
		१९८८-८९	—	३	२०	१४५	—	२६८१६	२७११८	२८	२७१४६
२	देवळी	१९८५-८६	—	—	२१३	३९२	—	२४०३१	२३६४७	५६	२३७०३
		१९८८-८९	—	२१	२२५	४७२	१	२३०९४	२४८२३	१६	२४८३९
३	सेलू	१९८५-८६	—	—	१४०	१४७७	—	२५३१४	२३१८५	५३	२३२३८
		१९८८-८९	—	५	१३०	१६५३	—	२४१९९	२१३९७	२७	२१४२४
४	आर्वी	१९८५-८६	—	—	१२८	८३६	—	२६५११	२६१२४	१२८	२६२५२
		१९८८-८९	—	२	१२१	१०३८	१	२३०४०	२६१०३	७३	२६१७६
५	आष्टी	१९८५-८६	—	—	६७	८४२	—	१३२०२	१२०२५	६६	१२०९१
		१९८८-८९	१	१२	६७	९६७	—	११३७७	११५२८	५२	११५८०

पुढे चालू ...

तक्ता क्रमांक ३.२ [पूढे चालू]

-३६-

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
६.	कारंजा	१९८५-८६	—	—	११४	१०९७	—	२७९०७	१३९३९	८३	१४०२२
		१९८८-८९	—	७	१३३	१२४५	—	२३३०१	१२५९०	१३१	१३७२१
७.	हिंगणघाट	१९८५-८६	—	—	२४२	४९५	—	३४८६०	३४०५७	६६	३४१२३
		१९८८-८९	१२	३०	२७८	१४६८	—	३४२७२	२९९५७	४८	३०००५
८.	समुद्रपूर	१९८५-८६	—	—	४२१	१६७	—	३२३९४	२५१५५	९	२५१६४
		१९८८-८९	३१	७	३४३	१७९	—	२६२२६	२२२१६	५	२२२९१

पूढे चालू .....

तक्ता क्रमांक ३.२ [पुढे चालू]

-३७-

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	वर्ष	भुईमुग	तिळ	जवस	सुर्यफुल	करडई	इतर गळीताची धान्ये	एकूण गळीताची पिके	तंबाखू	इतर औष्णी व मादक पदार्थ	एकूण औष्णी व मादक पदार्थ	एकूण चाण्याची पिके
१	२	३	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३
	जिल्हा एकूण	१९८५-८६	१८३७०	—	११८६२	—	—	११६३६	४१८६८	—	२	२	१७३
		१९८८-८९	८०९९	१५४२२	२८०१	३२६	१४२	१९२६	३५७९३	—	३	२	३०८
१.	वर्धा	१९८५-८६	२३४५	—	६९२	—	—	३५३	३३९०	—	—	—	४६
		१९८८-८९	१८६	८९६	६०२	८७	३३	३१२	२११६	—	२	२	७७
२.	देवळी	१९८५-८६	१७५२	—	२०८८	—	—	३२४	४१६४	—	—	—	३१
		१९८८-८९	३४१	२५५	१२४७	७२	२९	१७७	२८२१	—	—	—	३६
३.	सेलू	१९८५-८६	४२८	—	४२७	—	—	१६३	१०१८	—	—	—	४८
		१९८८-८९	१०३९	४५८	३५१	१०४	३	९५	२०५०	—	—	—	४६
४.	आर्वी	१९८५-८६	१२७७	—	८	—	—	१३४	२११९	—	२	२	२२
		१९८८-८९	९७४	२२६	—	९	२	१३५	१३४६	—	—	—	४५
५.	आष्टी	१९८५-८६	४३६७	—	४	—	—	५०	४४२१	—	—	—	११
		१९८८-८९	१५९१	९९	७	३	—	—	१७००	—	—	—	२३

पुढे चालू ....

तक्ता क्रमांक ३.२ [पुढे चालू]

-३८-

१	२	३	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३
६.	कारंजा	१९८५-८६	७३९४	—	३९	—	—	१००	७५३३	—	—	—	१८
		१९८८-८९	३९१४	१७५	३१	६	—	९८	४२३४	—	—	—	—
७.	हिंगणघाट	१९८५-८६	६४	—	४२५०	—	—	३८८८	८२०२	—	—	—	१५
		१९८८-८९	५०	६३४६	३१५९	३७	५१	४३४	१००७७	—	—	—	६७
८.	तमुद्रपुर	१९८५-८६	४३	—	४३५४	—	—	६६२४	११०३१	—	—	—	—
		१९८८-८९	४	६३४४	४४०४	८	२४	६७५	११४५९	—	—	—	१४

पुढे चालू...

तक्ता क्रमांक ३.२ [पुढे चालू]

-३२-

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	वर्ष	संकीर्ण अर्थात पिके	एकूण अर्थात पिके	लागवडी खालील एकूण क्षेत्र	रेकार्डात अधिक वेळा लागवडी खाली आलेले क्षेत्र	लागवडी खाली निकळ क्षेत्र
१.	२.	३.	४४	४५	४६	४७	४८
	जिल्हा एकूण	१९८५-८६	२	२३१६३१	४४५५६४	३२५७२	४१२९२२
		१९८८-८९	---	२२७२५३	४१९४७८	१५१०४	४०४३७४
१.	वर्धा	१९८५-८६	---	३३५३९	६४१४३	१३००	६२८४३
		१९८८-८९	---	३१५०५	५८३२१	२३४९	५५९७२
२.	देवळी	१९८५-८६	---	२७८९७	५१९१९	१४८२	५०४३७
		१९८८-८९	---	२८४०५	५१४९२	८४५	५०६५४
३.	सेलू	१९८५-८६	१	२४४४४	४९६१९	८७९०	४०८२९
		१९८८-८९	---	२८४६२	५२६६१	४८६४	४७७९७
४.	आर्वी	१९८५-८६	---	२८६१७	५४९०६	३११	५४५९५
		१९८८-८९	---	३८८२०	५१८६०	१३०१	५०५५९
५.	आष्टी	१९८५-८६	---	१६५९८	२९७२५	१५४३	२८१८२
		१९८८-८९	---	१४३२२	२५५९९	८८४	२४७१५

पुढे चालू .....

तक्ता क्रमांक ३.२ [पूढे घालू]

-४०-

१	२	३	४४	४५	४६	४७	४८
६.	कारंजा	१९८५-८६	—	२१९०४	४९४७२	१४१००	३५३७२
		१९८८-८९	—	१९९१७	४३२१८	२५७२	४०६४६
७.	हिंगणघाट	१९८५-८६	१	४२३९७	७७३०१	४८३०	७२३७१
		१९८८-८९	—	४१२३६	७५५०८	१४४०	७४०६८
८.	समुद्रपूर	१९८५-८६	—	३६२३५	६८५७९	२१६	६८३६३
		१९८८-८९	—	३४५८६	६०८१२	८४९	५९९६३

टीप :- [१] १९८५-८६ ची आकडेवारी सुधारित आहे. [२] सन १९८८-८९ या वर्षाची आकडेवारी अल्थाई त्वस्माची आहे.

आधार :- [१] कृषी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

[२] जिल्हा भूमि अभिलेख निरिक्षक, वर्धा.

मुख्य पिकांचे दर हेक्टरी उत्पन्न व एकूण उत्पादन १९९१-९२ वर्षाकरीता
[अंतीम अंदाज]
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	पिके	क्षेत्र [१०० हेक्टर]	उत्पादन [शंभर मेट्रीक टनात]	दर हेक्टरी उत्पन्न [किलोग्राम मध्ये]
१	२	३	४	५
१.	तांदूळ	४५	२२	४८९
२.	गहू	१७४	२१५	१२३६
३.	ज्वारी	७७२	६६९	८५९
४.	बाजरी	६	१	१६७
५.	बाली	—	—	—
६.	मका	—	—	—
७.	नाचणी	—	—	—
८.	झतर तण धान्ये	४	४	१०००
९.	एकूण तण धान्ये	१००८	९११	९०४
१०.	चना [हरभरा]	१२३	६५	५२८
११.	तूर	५२०	३४३	६६०
१२.	उडीद	३७	९	२४३
१३.	मूंग	२४	६	२५०
१४.	मसूर	—	—	—
१५.	झतर कडधान्ये	३१	६	१९४
१६.	एकूण कडधान्ये	७३५	४२२	५८४
१७.	जवस	४३	७	१६३
१८.	तीळ	९९	१६	१६२
१९.	भुईमूंग [शिंग]	१९०	३४	३३७
२०.	मोहरी व राई	२	१	५००
२१.	शरंडी	—	—	—
२२.	नारळ [००० नग]	—	—	—
२३.	उस [ड्रेड, केनच्या स्वरूपात]	२	१४४	७२०००
२४.	कापूस [सरकी विरहीत गाठी]	१४७८	११८४	१३६
२५.	ताग	—	—	—
२६.	भेस्टा [अंबाडी] [०० गाठी]	—	—	—
२७.	तंबाखू	—	—	—
२८.	एकूण औषधी व मादक पदार्थ	—	—	—
२९.	भूठ	—	—	—
३०.	गिरगी [लाल]	१२	६	५००
३१.	हळद	३२	३०	९३८
३२.	बटाटा	—	—	—

टीप :- १] उसाचे उत्पादन ड्रेड केनच्या स्वरूपात आहे.

२] बाब क्र. २६ भेस्टा १ गाठ = १८० किलोग्रॅम

३] कापसाचे उत्पादन गाठीच्या स्वरूपात आहे. १ गाठ = १७० किलोग्रॅम

आधार :- कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

विविध साधनांनी ओलीताखालो असलेले तातुकावार क्षेत्र १९८५-८६
व १९८८-८९ या वर्षाकरिता
[क्षेत्रफळ हेक्टर मध्ये]

अ. क्र.	जिल्हा/ तातुका	वर्ष	ओलीताखालो क्षेत्र		ओलीता खालो खिळ्वह क्षेत्र	ओलीता खालो एकूण क्षेत्र
			पृथक्सागीय	विहीरी		
१	२	३	४	५	६	७
	जिल्हा एकूण	१९८५-८६	४५१७	१३३८४	१७९०१	२२९७६
		१९८८-८९	४८१७	१८४९८	२३३१५	३८४२०
१.	वर्धा	१९८५-८६	-	३४२६	३४२६	४२२१
		१९८८-८९	१	३८४८	३८४९	६१९८
२.	देवळी	१९८५-८६	१०	१२९९	१३०९	२२१८
		१९८८-८९	१	१७१०	१७११	३५५५
३.	सेत्रू	१९८५-८६	३८१४	७६८	४५८२	६२९२
		१९८८-८९	४३९८	२५१७	६९१५	११७७९
४.	आर्वी	१९८५-८६	१७१	२०७४	२२४५	२४४५
		१९८८-८९	-	३४८६	३४८६	४७८७
५.	आंजटी	१९८५-८६	६२	९६८	१०३०	१५७०
		१९८८-८९	१९२	१४१९	१६११	२४९६
६.	कारंजा	१९८५-८६	१७४	२५३५	२७०९	३०३९
		१९८८-८९	४६	२९५२	२९९८	४५७१
७.	हिंगणघाट	१९८५-८६	५२	१४९८	१५५०	१९४३
		१९८८-८९	१५६	१५५८	१७१४	३६५४
८.	समुद्रपूर	१९८५-८६	२३४	८१६	१०५०	१२४८
		१९८८-८९	२३	१००८	१०३१	२३८०

टीप :- [१] १९८५-८६ ची माहीती पूर्ण सुधारित आहे.

[२] १९८८-८९ ची माहीती अस्थायी आहे.

आधार :- [१] कृषी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

[२] जिल्हा भूमी अभिलेख निरीक्षक, वर्धा.

निरनिराळ्या पिकाखालील ओलिताचे तालुकावार क्षेत्र सन १९८५-८६ व १९८८-८९ या वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा [क्षेत्रफल हेक्टरमध्ये]

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	वर्ष	तांदूळ	गहू	खरोप ज्वारी	रब्बी ज्वारी	भका	बाजरी	हतर तुण धान्ये	एकूण तुण धान्ये	हरभरा	हतर कड धान्ये	एकूण कड धान्ये	ऊस	भिरचो	हळद
१	२	३	५	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
	जिल्हा संपूर्ण	१९८५-८६	१३	१३६३५	१	२	४	-	-	१३६५५	४५०	७२	५२२	९८	-	-
		१९८८-८९	२३	२२१७४	४	२	-	३	७	२२२१३	१११३	९३	१२०६	१४१२	९९५	१९
१.	वर्धा	१९८५-८६	३	२४०९	-	-	-	-	-	२४१२	३९	३५	७४	२१	-	-
		१९८८-८९	७	२९९५	२	-	-	३	४	३०११	९३	३९	१३२	५८९	१७४	-
२.	देवळी	१९८५-८६	-	१२४७	-	-	२	-	-	१२४९	४६	१६	६२	२	-	-
		१९८८-८९	-	१३६४	-	-	-	-	-	१३६४	४०	१९	५९	६८	१२५	-
३.	सेलू	१९८५-८६	-	४१४८	१	-	२	-	-	४१५१	१६८	१७	१८५	५१	-	-
		१९८८-८९	६	७९५७	१	-	-	-	२	७९६६	३१७	१८	३३५	४५९	११५	-
४.	आर्वी	१९८५-८६	-	१३३६	-	-	-	-	-	१३३६	२७	-	२७	९	-	-
		१९८८-८९	-	२९७८	-	-	-	-	-	२९७८	५५	-	५५	१९०	१२९	-
५.	आष्टी	१९८५-८६	-	६२७	-	-	-	-	-	६२७	२३	-	२३	२	-	-
		१९८८-८९	-	१०७३	-	-	-	-	-	१०७३	५९	-	५९	३	५३	-

तक्ता क्रमांक ३.५ [पूढे चालू]

४४

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
६.	कारंजा	१९८५-८६	---	१६२०	---	---	---	---	---	१६२०	११६	२	११८	३	---	---
		१९८८-८९	---	२५३५	---	---	---	---	१	२५३६	२८१	११	२९२	४	१४४	---
७.	हिंगणघाट	१९८५-८६	१०	१२८०	---	२	---	---	---	१२९२	२१	२	२३	९	---	---
		१९८८-८९	९	२१११	१	२	---	---	---	२१२३	४८	६	५४	४३	१९०	११
८.	तमुदपुर	१९८५-८६	---	९६८	---	---	---	---	---	९६८	१०	---	१०	१	---	---
		१९८८-८९	१	११६१	---	---	---	---	---	११६२	२२०	---	२२०	५६	६५	---

पूढे चालू ....

तक्ता क्रमांक ३.५ [पुढे चालू]

- ४५ -

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	वर्ष	एकूण मसाले व मसाल्याचे पदार्थ	एकूण पत्रे व भाजीपाला	एकूण खिचि पिके	कामूत	एकूण तेल पिके	भुईमूंग	इतर गळीताची पिके	एकूण गळीताची पिके	संकीर्ण अखाद्य पिके	एकूण अखाद्य पिके	एकूण आलीता खालील क्षेत्र
१	२	३	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८
	जिल्हा एकूण	१९८५-८६	९४४	५७२६	२०२४५	१४९७	१४९७	४९२	—	४९२	४२	२०२९	२२९७६
		१९८८-८९	१६५०	८७८५	३५२६६	१९८२	१९८२	१०८२	३१	१११३	५९	३१६४	३८४३०
१.	वर्धा	१९८५-८६	१९७	९५५	३६५९	४८३	४८३	५८	—	५८	२१	५६२	४२२१
		१९८८-८९	३२८	१३९६	५४५६	५९१	५९१	१२२	—	१२२	२९	७४२	६१९८
२.	देवळी	१९८५-८६	१५९	३७३	१८४५	२९५	२९५	७६	—	७६	२	३७३	२२१८
		१९८८-८९	१०८	३७०	१९६९	३९७	३९७	१८६	—	१८६	३	५८६	२५५५
३.	तेलू	१९८५-८६	१२३	१३९९	५९०९	१४६	१४६	२२३	—	२२३	१५	३८३	६९९२
		१९८८-८९	१६८	२०२४	१०९५२	२५४	२५४	५५९	२	५६१	१२	८२७	११७७९
४.	आर्दी	१९८५-८६	११६	७८१	२२६९	१०६	१०६	६५	—	६५	६	१७४	२४४५
		१९८८-८९	१२२	१२०३	४५४८	१२५	१२५	१०७	६	११३	१	२३९	४७८७
	आष्टी	१९८५-८६	६४	७९४	१५१०	३०	३०	३०	—	३०	—	६०	१५७०
		१९८८-८९	५१	११९७	२३८३	६२	६२	४२	१	४३	८	११३	२४९६

पुढे चालू . . . .

तक्ता क्रमांक ३.५ [पुढे चालू]

- ४६ -

१	२	३	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८
६.	कारंजा	१९८५-८६	११०	१०८२	२९३३	९८	९८	८	—	८	—	१०६	३०३९
		१९८८-८९	२०९	१३२५	४३६६	१८४	१८४	२०	—	२०	१	२०५	४५७१
७.	हिंगणघाट	१९८५-८६	९३	२८७	१७०४	२०८	२०८	३१	—	३१	—	२३९	१९४३
		१९८८-८९	२९१	८४५	३३५६	२३०	२३०	४५	१९	६४	४	२९८	३६५४
८.	समुद्रपूर	१९८५-८६	८२	५५	१११६	१३१	१३१	१	—	१	—	१३२	१२४८
		१९८८-८९	३७३	४२५	२२३६	१३९	१३९	१	३	४	१	१४४	२३८०

- टीप :- १] तन १९८५-८६ ची माहिती पूर्णतः सुधारित आहे.
 २] तन १९८८-८९ ची माहिती अस्थायी स्वभावी आहे.

- आधार :- १] कृषी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
 २] जिल्हा भूमि अभिलेख निरीक्षक, वर्धा.

तक्ता क्रमांक ३. ६ [अ]

- ४७ -

तालुकावार सिंचन विहीरी व इतर विहीरी सन १९८५-८६ या वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	सिंचन विहीरींची एकूण संख्या		वापरात असलेल्या विहीरीवर बसविलेले			
		१९८५-८६	१९८८-८९	विजेचे पंप		डिझेल पंप	
१	२	३	४	५	६	७	८
	जिल्हा एकूण	२१८५७	३६८२४	१३३८१	१५१५४	११६३	४५२७
१.	वर्धा	३२२७	४२८४	१९७२	२२२१	७२	२३४८
२.	देवळी	२१७८	३३४०	१३७१	१६३५	८१	२८२
३.	तेलू	२९९८	४५०६	२४६२	२६९६	२३	२०५
४.	आर्वी	३०३७	४२३३	२१५३	२४०७	१००	२३५
५.	आष्टी	२४७७	३७७१	१४५०	१७५२	२५	१७२
६.	कारंजा	३६१७	८८३३	१८२५	२११६	१०२	२९२
७.	हिंगणघाट	१९५१	४१०२	१४०६	१५३६	२४०	४४८
८.	समुद्रपूर	२३७२	३८१२	६६५	७८४	५१३	६०१

पुढे चालू ....

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	वापरांत नसलेल्या सिंचन विहीरींची संख्या		सिंचन विहीरीखेरीज इतर विहीरींची संख्या	
		१९८५-८६	१९८८-८९	१९८५-८६	१९८८-८९
१	२	९	१०	११	१२
	जिल्हा एकूण	१३०६७	११९३८	९७४७	१०३२४
१.	वर्धा	७६६	८६०	२१६५	२२७८
२.	देवळी	८७१	७७५	९९४	१०१९
३.	सेलू	१२९१	११७३	१०९०	१३२१
४.	आर्वी	८७२	७६९	१६९६	१८२४
५.	आष्टी	९२४	७२७	१२७८	१३०५
६.	कारंजा	४८६६	४३९४	४९२	५३४
७.	हिंगणघाट	२००५	१९०२	१३१२	१३९६
८.	समुद्रपूर	१४७२	१३३८	७२०	६४७

टीप :- [१] १९८५-८६ ची माहिती पूर्ण सुधारित आहे. [२] सन १९८८-८९ ची माहिती अस्थायी आहे.

आधार :- [१] कृषी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे
[२] जिल्हाभूमि अभिलेख निरीक्षक, वर्धा.

कुपनलिका, हातपंप, आणि विदूतपंप - १९९१-९२ वर्गाकरिता
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	यासवी कुपनलिकांची संख्या	बसविलेल्या हात- पंपाची संख्या	बसविलेल्या विदूत- पंपाची संख्या	चालू असलेल्या हात- पंपाची संख्या	चालू असलेल्या विदूत- पंपाची संख्या
१	२	३	४	५	६	७
१.	जिल्हा खूण	२४	२२	६	१२	६
१.	वर्धा	५	५	३	५	३
२.	देवळी	३	३	२	३	२
३.	सेलू	६	५	१	५	१
४.	आदर्श	२	२	-	२	-
५.	आष्टी	४	४	-	४	-
६.	कारंजा	२	२	-	२	-
७.	हिंणघाट	१	-	-	-	-
८.	समुद्रपूर	१	१	-	१	-

आधार :- १] उपअभिपंदा [यांत्रिकी, भूजल विकास यंत्रणा, जिल्हा परिषद, वर्धा.

२] वरिष्ठ भूवैज्ञानिक, भूजल विकास यंत्रणा, वर्धा.

विहीरीखेरीज लघुपाटबंधा-यांची कामे १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

१. क्र.	जिल्हा/ तालुका	उपयोगात नसलेली कामे				उपयोगात असलेली कामे				वापरातील कामाचे लाभ				ओलीता खालील निव्वळ क्षेत्र			
		जिल्हा परिषद	राज्य	खाजगी व सहकारी	एकूण	जिल्हा परिषद	राज्य	खाजगी व सहकारी	एकूण	जिल्हा परिषद	राज्य	खाजगी व सहकारी	एकूण	जिल्हा परिषद	राज्य	खाजगी व सहकारी	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
	जिल्हा एकूण	२	६	-	८	१९	२१	-	४०	१३३९	७०२०	-	८३५९	६६२	५२७५	-	५९३७
१.	वर्धा	१	३	-	४	३	१	-	४	१००	१७१	-	२७१	७४	-	-	७४
२.	देवळी	-	-	-	-	२	-	-	२	१५१	-	-	१५१	९	-	-	९
३.	सेलू	-	-	-	-	-	२	-	२	-	१०४३	-	१०४३	-	४१२	-	४१२
४.	आर्वी	-	२	-	२	६	११	-	१७	४१७	४१७८	-	४५९५	२९२	३४०८	-	३७००
५.	आष्टी	-	-	-	-	-	४	-	४	-	२९५	-	२९५	-	२९५	-	२९५
६.	कारंजा	१	-	-	१	७	२	-	९	६१९	५२२	-	११४१	२३५	३४९	-	५८४
७.	हिंगणघाट	-	-	-	-	१	१	-	२	५२	१११	-	१६३	५२	१११	-	१६३
८.	समुद्रपूर	-	१	-	१	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

- आधार :- १] कार्यकारी अभियंता, लघुसंचन विभाग, जिल्हा परिषद, वर्धा.
२] कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबंधारे विभाग, वर्धा.
३] कार्यकारी अभियंता, वर्धा पाटबंधारे विभाग, वर्धा.
४] उपनिबंध, सहकारी संस्था, वर्धा.

भोळे व मध्यम पाटबंधारे प्रकल्प यामुळे मिळणारे क्षेत्र व मिळणारे फायदे
[३०.६.१९९२ रोजीचे]
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	बाब	भोळे प्रकल्प	मध्यम प्रकल्प				काम सुरु झाले नाही	काम पूर्ण झाले नाही
			१. बोर प्रकल्प बोरी ता. सेलू	२. धाम प्रकल्प महाकाळी ता. आर्वा	३. पंचधारा प्रकल्प रिधोरा ता. सेलू	४. डोंगरगांव प्रकल्प जनवाडी ता. सेलू		
१	२	३	४					
३.	अ] काम पूर्ण होण्याचे वर्ष	१९६५	-	१९७६	१९७१-७२	प्रकल्पाचे काम सुरु झाले नाही	काम पूर्ण झाले नाही	
	ब] अपूर्ण असल्यास पूर्ण होण्याचे संभाव्य वर्ष.	-	१९९२ [कालवे सहित]	-	-	निश्चित नाही	१९९५	
	क] प्रकल्पाचा अंदाजे खर्च [लाख रु.] धरण	३७१.९१	४७.२८	१०१.८७	३७.८८	२८३.६०	२१३.२४	
४.	अ] मंजूर झालेली उंची [मीटर मध्ये]	३६.२७	३२.०५	१८.१५	१६.९७	२५.२५	१४.२१	
	ब] पूर्ण झालेली उंची [मीटर मध्ये] कालबा	३६.२७	३२.०५	१८.१५	१६.९७	-	१४.२१	
५.	अ] स्फूया लांबी [कि. मी.]	२१.६०	४७.७२	१३.२०	७.००	२१.७०	४६.००	
	ब] पूर्ण झालेली लांबी [कि. मी.]	२१.६०	४७.७२	१३.२०	७.००	-	४३.००	
६.	कमाल क्षमता [दशलक्ष घन मी.]	१२७.३५	६२.५१	८.७५	४.४४	११.४६	३८.४२	

भोळे प्रकल्प नाही

१	२	३	४				
७.	प्रत्यक्ष साता [द्वालक्ष मस मी.] [३०.६.९२ रोजीची]	-	१९.०५	-	-	-	५.४८
८.	स्कूप लाभ क्षेत्र [हेक्टर]	३२५८४	१५७८२	२९१४	१९४०	५१७७	७४५६
९.	नाम क्षेत्राखालील लागवडी लायक क्षेत्र [हेक्टर]	२४०५५	१०५७५	२२६२	९७२	४०६८	५९१४
१०.	प्रकल्प पूर्ण झाल्यावर ओलीताखाली येणारे क्षेत्र [हेक्टर]	१३३६०	७९१६	१८२२	६३२	२५४३	४८५८
११.	सध्या ओलीताखाली असलेले क्षेत्र [१९९१-९२] [हेक्टर]						
	अ] वारभाही	-	-	-	-	-	-
	ब] हंगामी	६८६०	७८६	४१४	२८८	-	९३०

मोठे प्रकल्प नाही

टीप :- १] ह्या तक्त्यातील माहिती सुधारित आहे.

२] मूळ प्रकल्पाचे काम वन जमीनीच्या हस्तांतरणा अर्जाची थांबविले आहे.

३] बोर, पंचधारा आणि डोंगरगांव प्रकल्पांच्या पाण्याची पातळी जास्त पातळीपेक्षा कमी असल्याने अ.क्र. ७ सभोरील माहिती निरंक दाखविण्यांत आलेली आहे.

आधार :- १] कार्यकारी अधिपती, वर्धा पाटबंधारे विभाग, वर्धा.

२] कार्यकारी अधिपती, लहान पाटबंधारे विभाग, वर्धा.

तक्ता क्रमांक - ३.२

वहित धारण जमिनीची संख्या व त्यांचे क्षेत्रफळ, ओलीताखाली असलेली वहित धारण जमिनी आणि ओलीताखालील निव्वळ क्षेत्र व वहितांच्या प्रकारानुसार आणि क्षेत्रफळ क्षेत्रानुसार वहितधारण जमिनीची संख्या वर्ष १९८५-८६ [क्षेत्रफळ - हेक्टरमध्ये] जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र. : क्षेत्रफळ क्षेत्री [हेक्टरमध्ये]	वैयक्तिक धारण		संयुक्त धारण		एकूण धारण		पूर्णविक ओलीता खाली		पूर्णविक जिराईत		अंशतः ओलीताखालील व अंशतः जिराईत			
	संख्या	क्षेत्रफळ	संख्या	क्षेत्रफळ	संख्या	क्षेत्रफळ	संख्या	क्षेत्रफळ	संख्या	क्षेत्रफळ	संख्या	एकूण क्षेत्र	ओलीता खालील	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
१. ०.०२ पेक्षा कमी	१४	०	०	०	१४	०	०	०	२	०	०	०	०	
२. ०.०२-०.४९	२३०८	७२९	५७	१८	२३६५	७४७	८५	२५	२१८६	६३६	५४	३३	१९	
३. ०.५०-०.९२	१३०९०	१०६०७	१९४	१५०	१३२८४	१०७५७	११५	८३	१२३८६	९५७५	७८४	६१०	२९९	
४. १.००-१.९९	३६८९६	५४०१८	३८३	५७१	३७२७९	५४५८९	१६०	१९२	३३२५९	४६२०९	३८६१	५६२८	२०९६	
५. २.००-२.९९	२५२५२	६०९९१	२९६	७२७	२५५४८	६१७१८	३९	८४	२२०६८	५००५२	३४४०	७९९१	२३२२	
६. ३.००-३.९९	१५४७०	५३४७९	१५२	५३२	१५६२२	५४०११	८	१९	१२८६०	४१२९३	२७५४	९१३६	२१९७	
७. ४.००-४.९९	१०८४३	४८२४५	१६९	७४८	११०१२	४८९९३	८	३	८८८५	३६११५	२१२०	८९६३	१६०६	
८. ५.००-५.९९	७२१०	३९३६२	५९	३३१	७२६९	३९६९२	०	०	५६१२	२८५५६	१६१७	८३४०	१५७०	
९. ६.००-७.४९	७१८२	४७९०६	६१	४२७	७२४३	४८३३४	४	२८	५५०१	३३५१९	१७३८	१०८७४	१७४८	
१०. ७.५०-९.९९	६१२२	५२५४७	१०६	९५०	६२२८	५३४९७	०	०	४६१६	३५७९२	१६११	१२८८५	१७८८	
११. १०.००-१९.९९	४६९०	६०९९९	८६	११४८	४७७६	६२१४७	०	०	३३७०	३८६८४	१४०६	१६८३२	२०४६	
१२. २०.००-२९.९९	३८१	८९५३	०	०	३८१	८९५३	०	०	३३८	४४९३	१४३	२९३५	३१७	
१३. ३०.००-३९.९९	५२	१७५८	०	०	५२	१७५८	०	०	३७	९७०	१२	१८०	११	
१४. ४०.००-४९.९९	१७	७३९	०	०	१७	७३९	०	०	५	१७८	०	०	०	
१५. ५०.०० व त्यापेक्षा जास्त	४६	४०९९	०	०	४६	४०९९	०	०	७	४३०	५	२४५	२१	
एकूण सर्व क्षेत्री	१२९५७३	४४४४३२	१५६३	५६०३	१३११३६	४५००३५	४१८	४३५	१११०७१	३२६५०२	१९५८५	८४६४५	१६१०९	

तक्ता क्रमांक ३.९ [पूढे चालू]

- ५४ -

अ. क्र. : क्षेत्रफळ श्रेणी [हेक्टरमध्ये]		संपूर्ण मालकीचे		पूर्णपणे भाडे पध्दतीने		अंश : मालकीचे व अंशतः भाडेपध्दतीने			
१	२	संख्या	क्षेत्रफळ	संख्या	क्षेत्रफळ	संख्या	मालकीचे क्षेत्र	भाडे पध्दतीचे क्षेत्र	एकूण क्षेत्र
१	२	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
१.	०.०२ पेक्षा कमी	३	८	०	०	०	०	०	०
२.	०.०२-०.४९	२३७७	७४३	०	०	११	२	१	३
३.	०.५०-०.९९	१३२१०	१०६९९	१२	१०	१३	७	३	१०
४.	१.००-१.९९	३७१३६	५४३५५	३४	४९	५४	५७	२४	८०
५.	२.००-२.९९	२५४०८	६१३६०	१४	३५	१०६	१८९	८४	२७३
६.	३.००-३.९९	१५४९७	५३५७३	१४	४९	९२	२४१	८३	३२४
७.	४.००-४.९९	१०९४०	४८६७१	०	०	६२	१६३	११४	२७७
८.	५.००-५.९९	७१६८	३९१३२	१५	८७	७६	३००	१२३	४२४
९.	६.००-७.४९	७१४८	४७७०६	८	५५	८४	३६९	१८७	५५६
१०.	७.५०-९.९९	६१३७	५२५९१	१६	१३९	८२	४३०	२९४	७२४
११.	१०.००-१९.९९	४६८४	६०९६१	९	१०३	८०	७३२	३०३	१०३५
१२.	२०.००-२९.९९	३७५	८८१४	३	६१	४	६२	१६	७८
१३.	३०.००-३९.९९	४९	१६५६	०	०	०	०	०	०
१४.	४०.००-४९.९९	५	३११	०	०	०	०	०	०
१५.	५०.०० व त्यापेक्षा जास्त	६	५२०	४	२६१	२	५९	८२	१४०
एकूण सर्व श्रेणी		१३००८५	४४०९९१	१२९	८४९	६६६	२६११	१३१७	३९२४

टिप :- १] माहिती अस्थाई आहे. २] संस्थाचे धारण वैयक्तिक धारणात समाविष्ट आहे.

आधार :- जागतिक कृषि गणना - सांख्यिकी तक्ते १९८५-८६ कृषि विभाग, पुणे.

तालुकावार कुशी विभागक अवजारे वर्ष- १९८७.

जिल्हा- वर्धा.

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	नागरांची संख्या		गाड्यांची संख्या	उसाचे चरक		ओलीतासाठी तेलावर चालणारे पंप	ओलीतासाठी विद्युत पंप	टॅक्ट्स	तेलधाणा	
		झाकडी	लोखंडी		शक्तीवर चालणारे	वैलाच्या मदतीने चालणारे				५ किलो व त्यापेक्षा अधिक	५ किलो पेक्षा कमी
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
	जिल्हा एकूण	३१५७६	१६११५	२६९८०	२८	४०	१८१६	१४८९७	१५२	२५	—
१.	वर्धा	३८७२	३३५२	२७८८	२२	३५	२७१	२८६२	४७	१४	—
२.	देवळी	३३२४	१८५२	३२१०	—	—	२०	२०९१	२५	—	—
३.	सेलू	३२०१	२१३५	३२६७	३	५	८३	२२०७	२१	२	—
४.	आर्वी	३६५६	२२४२	४१८१	२	—	४८	१७६५	२०	७	—
५.	आड्टी	१८३३	९७७	२१७१	१	—	६८	१५२२	२१	—	—
६.	कारंजा	३६०२	१६३०	२३३१	—	—	२४५	१६९७	४	—	—
७.	हिंगणघाट	४६०५	२२८४	३४८४	—	—	२२८	१७४८	१२	—	—
८.	समुद्रपूर	७५८३	१६३१	५५७८	—	—	७५३	२९८	९	२	—

आधार :- पत्रगुणना वर्ष - १९८७.

दुष्काळ, टंचाई, टंचाईसदृश्य परिस्थितीची माहिती सन १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	बाब	जिल्हाची स्कूण	तालुका							
			वर्धा	देवळी	सेलू	आर्वी	आष्टी	कारंजा	हिंगणघाट	समुद्रपूर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११

अ] दुष्काळ व तीव्र टंचाई

१. तालुक्यातील स्कूण गावांची संख्या	१३८७	१५३	१५०	१७७	२२२	१५४	१२२१	१८८	२२२
२. ग्रस्त गावांची संख्या	---	---	---	---	---	---	---	---	---
३. ग्रस्त कुटुंब संख्या	---	---	---	---	---	---	---	---	---
४. जमीन/महतूलामध्ये पूर्ण विलंबन दिलेल्या गावांची संख्या	---	---	---	---	---	---	---	---	---
५. अंदाजीत हानी [स्पयामध्ये]	---	---	---	---	---	---	---	---	---
अ] पीक न येणे [स्पयात]	---	---	---	---	---	---	---	---	---
ब] पशुधन मालमत्ता इत्यादीची हानी [स्पयांत]	---	---	---	---	---	---	---	---	---
६. मदतीसाठी हाती घेतलेली कामे	---	---	---	---	---	---	---	---	---
७. कामावर घेतलेल्यांची संख्या	---	---	---	---	---	---	---	---	---
८. केलेला खर्च [स्पयांत]	---	---	---	---	---	---	---	---	---
९. रेत जमीन अधिनियमाखाली दिलेल्या तयारीची रक्कम [स्पयामध्ये]	---	---	---	---	---	---	---	---	---

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
ब] अवर्षण सदस्य परिस्थिती										
१.	तालुक्यातील एकूण गावांची संख्या	१३८७	१५३	१५०	१७७	२२२	१५४	१२१	१८८	२२२
२.	ग्रस्त गावांची संख्या	---	---	---	---	---	---	---	---	---
३.	ग्रस्त कुटुंब संख्या	---	---	---	---	---	---	---	---	---
४.	जमीन महसूलामध्ये पूर्ण विलंबन दिलेल्या गमवांची संख्या	---	---	---	---	---	---	---	---	---
५.	अंदाजीत हानी [स्पयामध्ये]	---	---	---	---	---	---	---	---	---
अ] पोक व येणे [स्पयांत]										
ब] पशुधन भालमत्ता इत्यादीची हानी										
६.	मदतीसाठी हाती घेतलेली कामे	---	---	---	---	---	---	---	---	---
७.	कीमावर घेतलेल्यांची संख्या	---	---	---	---	---	---	---	---	---
८.	केलेला खर्च [स्पयांत]	---	---	---	---	---	---	---	---	---
९.	शेत जमीन अधिनियमाखाली दिलेल्या तगाईची रक्कम [स्पयांत]	---	---	---	---	---	---	---	---	---

रंक

तक्ता क्रमांक ३.११ [पुढे चालू]

-५८-

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
	क] पुर									
१.	तालुक्यातील गावांची संख्या	१३८७	१५३	१५०	१७७	२२२	१५४	१२१	१८८	२२२
२.	ग्रस्त गावांचो संख्या	१९२	५	२५	३	३२	१	८३	४१	२
३.	ग्रस्त कुटुंबांची संख्या	५८९	—	१०३	—	७५	—	३५१	६०	—
४.	जमीन महसूलामध्ये पूर्ण निलंबन दिलेल्यांची संख्या	—	—	—	—	—	—	—	—	—
५.	अंदाजीत हाना [स्मयामध्ये]									
	अ] पाक न येणे [स्मयांत]	२३५१०३०	—	५२३१८०	—	३१९१००	—	१२६८४३०	२४०३२०	—
	ब] पशुधन भालमत्ता इत्यादीचो हाना [स्मयांत]	१३५०	—	४५०	—	—	—	९००	—	—
६.	मदतीसाठी हांतो घेतलेलो कामे	—	—	—	—	—	—	—	—	—
७.	कावावर घेतलेल्यांचो संख्या	—	—	—	—	—	—	—	—	—
८.	केलेला खर्च [स्मयांत]	२५२७३४१	६६५०	५६५९१०	२२००	३११०३०	८५०	१२९३६४८	३७२३०३	४७५०
९.	[पुरग्रस्तांना दिलेल्या मदतीचा खर्च]									
१०.	शेत जमीन अधिनियमाखाली दिलेल्या तपाईची रक्कम [स्मयांत]	—	—	—	—	—	—	—	—	—

आधार :- जिल्हाधिकारी कार्यालय, वर्धा.

टंचाईच्या पूर्व इतिहासानुसार कठीण व इतर टंचाईग्रस्त भाग ठरविण्याबाबत
माहिती १९९१-९२ वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	जिल्हा/तालुका	मंडळ	मंडळातील गावांची संख्या	ग्रस्त गावांची संख्या
१	२	३	४	५
	जिल्हा एकूण	३४	१३८७	—
	<u>तालुका</u>			
१.	वर्धा	वर्धा, आंजी, वायफल, सेवाग्राम, वायगांव [५]	१५३	—
२.	देवळी	देवळी, पुलगांव, भिडी, गिरोली [४]	१५०	—
३.	सेलू	सेलू, सिंदी, हिंणगां, झडसी [४]	१७७	—
४.	आर्वी	आर्वी, रोहणा, वाढोणा, खरांगणा [४]	२२२	—
५.	आष्टी	आष्टी, साहूर [२]	१५४	—
६.	कारंजा	कारंजा, सारवाडी, कन्नधवारग्राम [३]	१२१	—
७.	हिंणघाट	हिंणघाट, अल्लोपूर, वडनेर, कानगांव, सावली[बा], पोहणा [६]	१८८	—
८.	समुद्रपूर	समुद्रपूर, गिरड, भांडगांव, कांदळी, नंदोरी, कोरा[६]	२२२	—

टीप :- नवीन गावांचा समावेश झाल्यामुळे १९८१ च्या जनगणनेशी वरील आकडेवारी जुळणार नाही.

आधार :- जिल्हाधिकारी कार्यालय, वर्धा.

तक्ता क्रमांक ४.१

- ६० -

तालुकावार पशुधन [१९८७ च्या गणनेप्रमाणे]

सर्वा - वर्धा.

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	विदेशी संकरित गाई व बैल									विदेशी संकरित अडीच वर्षा- पर्यंतचा वासर	एकूण विदेशी/ संकरित गाई व बैल.
		अडीच वर्षावरील बैल				अडीच वर्षावरील गाई						
		केवळ पैदाशी करीता ठेवलेले वळ	पैदाशी व कामाकरीता उपयोगात आणलेले बैल	केवळ कामा करीता उपयोगात आणलेले बैल.	पैदाशी- साठी अथवा कामासाठी उपयोगात न आणलेले बैल.	एकूण बैल [३ते ६]	दुभत्या	एकदाही न च्याले- ल्या व आटलेल्या	इतर	एकूण		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
	जिल्हा एकूण	१२५	१८७	१६७१	११५	२०९८	४१५२	३७४३	२१२	८१०७	८२६१	१८४६६
१.	वर्धा	३१	८१	४८०	१७	६०९	११९३	१०२६	३८	२२५७	२२४९	५११५
२.	देवळी	२०	३२	१०१	६	१५९	३९०	३०८	२१	७१९	७२४	१६०२
३.	सेलू	१६	११	२३७	३९	३०३	९४४	८२२	१९	१७८५	१८१०	३८९८
४.	आर्वी	१४	९	२०४	४	२३१	४३५	६०२	५१	१०८८	९२७	२२४६
५.	आष्टी	३	२	३७	१	४३	११८	११६	१	२३८	१८५	४६६
६.	कारंजा	११	१३	३०७	२८	३५९	५९३	४४८	१६	१०५७	१३८९	२८०५
७.	हिंगणघाट	२५	३१	२४४	१७	३१७	३२५	२३५	६	५६६	५५०	१४३३
८.	समुद्रपूर	५	८	६१	३	७७	१५४	१८३	६०	३९७	४२७	९०१

पुढे चालू ....

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	देशी गाई व बैल							
		तीन वर्षावरील बैल				तीन वर्षावरील गाई			
		केवळ पैदाशी करीता वापर लेले वळ बैल	पैदाशी करीता व कामाकरीता उपयोगात आणलेले बैल	केवळ कामा- करीता वापरलेले बैल.	इतर बैल.	एकूण तीन वर्षावरील बैल	दुभत्या	भाटलेल्या व एकदाही न व्यालेल्या	इतर गायी
१	२	१३	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१
	जिल्हा एकूण	११६२	१२४०	१२१६०३	४०६२	१२८७७४	४६४४५	१०८०५२	२५६५
१.	वर्धा	१३१	१८५	१५६८४	१२४	१६१२४	६००२	१२८१०	५३०
२.	देवळी	१३१	१८३	१३६२२	२१८	१४१६१	५३२१	१२६६६	४२२
३.	सेलू	२३४	१४८	१४२२१	६८२	१५२२२	५८०४	११५२५	२६५
४.	आर्वी	१८२	२००	१४१७३	३३५	१४८२०	५७१३	१५४२६	१६८
५.	आष्टी	२६	११७	७१६८	३२८	७७७२	३५४२	२१५६	२७
६.	कारंजा	१३४	७०	१३२३३	३१०	१३७४७	५८११	१४२७१	१६२
७.	हिंगणघाट	१६०	६२३	२०६२२	८२८	२२३१७	७४५३	१५२१०	४७६
८.	समुद्रपूर	१०१	४१४	२२८६६	१०२०	२४४०१	६७२२	१५४४८	४३८

तक्ता क्रमांक ४.१ [पुढे चालू]

- ६२ -

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	एकूण गाई	तीन वर्षांच्या खालील देशी वासरें	एकूण देशी गाई व बैल	विदेशी/ संकरित व देशी एकूण गाई व बैल	म्हशी व रेडे [तीन वर्षांवरील रेडे]				
						केवळ पैदासी साठी ठेवलेले	पैदासी- साठी व कामा- साठी ठेवलेले	फक्त कामासाठी	इतर	एकूण रेडे
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	
	जिल्हा एकूण	१५७०६२	११९६०८	४०५४४४	४२३९१०	१२५७	१२२	१३६	२६३	१७७८
१.	वर्धा	१९३४२	१२९३४	४८४७०	५३५८५	१८३	१६	३०	३१	२६०
२.	देवळी	१८४०९	१३१६५	४५७३५	४७३३७	८६	१	२	१७	१०६
३.	सेलू	१७६६४	१३०१५	४५९७१	४९८६९	१५३	६	२२	३२	२१३
४.	आर्दी	२१३७७	१५३३१	५१५९८	५३८४४	१८७	२०	९	२७	२४३
५.	आष्टी	१२७९५	१०७१८	३१२९२	३१७५८	१३२	९	१२	२६	१७९
६.	कारंजा	२०९५१	१५१७२	४९८७०	५२६७५	२८४	१६	२४	२१	३४५
७.	हिंगणघाट	२३८३९	१८८१३	६४९६२	६६३९५	१३४	३०	१९	६७	२५०
८.	समुद्रपूर	२२६८५	२०४६०	६७५४६	६८४४७	९८	२४	१८	४२	१८२

पुढे चालू....

तक्ता क्रमांक ४.१ [पुढे चालू]

- ६३ -

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	तीन वर्षांवरील म्हशी				रेडके ३ वर्ष व त्याखालील	एकूण म्हशी व रेडे	एकूण गोजातीय
		दुभत्या	पैदासीसाठी आटलेल्या व एकदाही न व्यालेल्या	इतर	एकूण म्हशी			
१	२	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७
	जिल्हा एकूण	१२४३८	१८००३	४२५	३०८६६	१८४५३	५१०२७	४७५००७
१.	वर्धा	२१०३	२६२८	६६	४७९७	२२०३	७२६०	६०८४५
२.	देवळी	१०४२	१५८०	१६	२६३८	१६१७	४३६१	५१६२८
३.	सेलू	१२२८	१४२१	२५	२६७४	१२२०	४८०७	५४६७६
४.	आर्वी	१२७८	३१०८	८८	५१७४	३०३३	८४५०	६२२२४
५.	आष्टी	८२६	१५८८	४३	२५२७	१३५७	४०६३	३५८२१
६.	कारंजा	२४३३	३७०७	५५	६१९५	३५२५	१०१३४	६२८०२
७.	डिंगणघाट	१२११	२३२१	८२	४३२१	२७२०	७३६१	७३७५६
८.	समुद्रपूर	८४८	१६५०	४३	२५४१	१२३८	४६६१	७३१०८

पुढे चालू . . . .

तक्ता क्रमांक ४.१ [चालू]

- ६४ -

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	मेंढया	षक-या	घोडे व शिंंगरे	इतर पशुधन	एकूण पशुधन	एकूण कोंडया	एकूण कुक्कूट आदी पक्षी
१	२	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४
	जिल्हा. एकूण	७३३०	१७८०५२	४२१	६१७०	६६७०५७	१५४३५५	१५५०५५
१.	वर्धा	४१५	२२६४७	१६	७८०	२१७०३	२१५३७	२१५७६
२.	देवळी	३७३	२४१६१	१२७	६०४	७६२६२	२१६३२	२१६२०
३.	सेलू	३७२	२२५१६	८६	१५१८	७२१७५	२५८०२	२५८८१
४.	आर्वी	११८७	२३५१४	३६	१३७३	८८४०४	१७७६२	१७९३२
५.	आष्टी	३५१	१२२६६	४७	३३४	५१२७८	६६७६	६६२८
६.	कारंजा	७१	१२३१२	१०	५८७	५५७८२	१४११३	१४११६
७.	हिंगणघाट	१००	३०६७२	२७	८७४	१०५५०६	२५६६७	२५२५२
८.	समुद्रपूर	१२२६	२२२६४	७२	१००	२७५४	२११५२	२११२६

आधार :- १९८७ ची पशुगणना.

जिल्हयांतील पशुवैद्यकीय संस्थांची तालुकावार संख्या १९९१-९२ या वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	पशुवैद्यकीय संस्थांचा प्रकार											
		पशुवैद्यकीय संस्था- तालाय	पशुवैद्यकीय दवाखाने राज्यस्तर	पशुवैद्यकीय स्थानिक स्तर	पशुवैद्यकीय प्रथमो- पचार केंद्र	पशुरोग अनुसंधान प्रयोगशाळा राज्य- स्तर	पशुरोग नियंत्रण पथके विभागीय स्तर	फिरती पशुरोग नियंत्रण पथके	फिरती पशुवैद्यकीय दवाखाने	दक्षता पथके	कृत्रीम रगत प्राशिक्षण केंद्र	विभागीय कृत्रीम रगत केंद्र	जिल्हा कृत्रीम रगत केंद्र [स्थानिक]
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
१	जिल्हा स्कूण तालुका	१	२	१८	३३	-	-	-	-	-	-	-	१
१.	वर्धा	१	-	३	५	-	-	१	-	-	-	-	१
२.	देवळी	-	-	२	६	-	-	-	-	-	-	-	-
३.	सेलू	-	-	२	२	-	-	-	-	-	-	-	-
४.	आर्वी	-	१	२	५	-	-	-	-	-	-	-	-
५.	आष्टी	-	-	२	२	-	-	-	-	-	-	-	-
६.	कारंजा	-	-	२	६	-	-	-	-	-	-	-	-
७.	द्विगणघाट	-	१	२	६	-	-	-	-	-	-	-	-
८.	समुद्रपूर	-	-	३	६	-	-	-	-	-	-	-	-

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	आधारभूत गाव केंद्रे	कृत्रीम रेतन केंद्रे			पशु पैदास क्षेत्र	सधन कुक्कूट विकास सेट	भेष्य पैदास क्षेत्र	शेळी पैदास क्षेत्र
			जिल्हा परिषद कडील	आधारभूत गावकेंद्रे खालील	विभागीय कृत्रीम रेतन केंद्राखालील				
१	२	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२
	जिल्हा स्कूण तालुका	२	४८	१२	१५	१	—	—	—
१.	वर्धा	—	७	१	१	—	—	—	—
२.	देवळी	—	८	—	—	—	—	—	—
३.	सेलू	—	४	—	७	—	—	—	—
४.	आर्वा	२	७	९	—	—	—	—	—
५.	आष्टी	—	४	१	—	—	—	—	—
६.	कारंजा	—	४	१	६	१	—	—	—
७.	हिंगणघाट	७	७	—	—	—	—	—	—
८.	समद्रपूर	—	७	—	१	—	—	—	—

आधार :- १) जिल्हा पशुसंवर्धन उपसंचालक, वर्धा.

२) जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद, वर्धा.

विविध पशुवैद्यकीय संस्थांचे कार्य १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा- वर्धा.

अ.क्र.	तालुका/ जिल्हा	उपचार केलेल्या जनावरांची संख्या	खर्च्येकरण केलेल्या गुरांची संख्या	कृत्रीम गर्भ- धारणा केलेल्या जनावरांची संख्या	कृत्रीम गर्भधारणे अंतर्गत जन्मास आलेल्या वासरांची संख्या		लस टोचलेल्या जनावरांची संख्या
					एकूण वातरे	स्तंभ ६ पैकी संकरोत वासरांची संख्या	
१	२	३	४	५	६	७	८
१.	वर्धा	५२०६८	२११०	४४९४	१४३५	१३७९	२११५५१
२.	देवळी	४१२८४	२५५२	१६९८	४५८	४१८	७३८०३
३.	तेलू	३९९१६	३०८२	३८७५	१३६६	१३१४	११६३२४
४.	आर्वी	४८६७६	३४४०	२४१०	६८१	६००	१७१६२५
५.	आष्टी	२४५५७	११३४	४९५	१३४	१२५	५२५३५
६.	कारंजा	२८०८४	२५१७	२३३३	७८१	६५१	१३५९९८
७.	हिंगणघाट	३३७६१	२३२०	१८४३	५८९	४८५	७३९६४
८.	समुद्रपूर	३८६३४	२५२३	१५६९	४९३	४०२	६६२२५
	जिल्हा एकूण	३०६९८०	१९७४८	१८७१७	५९३७	५३७४	९०२०२५

टीप :- वर्धा तालुक्यामध्ये जिल्हा स्तरावरील फिरते पशुरोग निबंधन पथकाचे कार्य यात समाविष्ट आहे.

आधार :- जिल्हा पशुसंवर्धन उपसंचालक, वर्धा.

रोगांच्या प्रकारानुसार पशुंच्या मृत्यूंची संख्या
[सन १९९१-९२ या वर्षाकरीता]
जिल्हा- वर्धा.

अ.क्र.	संसर्गजन्य व वांडगुब्जन्य रोग	लागण	मृत्यू
१	२	३	४
१.	एकूण पशुधनाची संख्या	१५५	<
	गाई व म्हशी		
	१] घटसर्प	९	४
	२] लाल्या	१४०	-
	३] फ-या [स्कटांग्या]	६	४
	४] फासा	---	-
	५] स-या [सर्पा]	---	-
	६] इतर	---	-
	एकूण	१५५	<
२.	मेंढ्या व बक-या		
	१] फ-या	---	-
	२] निभीनिया	---	-
	३] पायलांग व लाल्या	---	-
	४] इतर [शेळ्या व मेंढ्यांची देवी]	---	-
	एकूण	---	-
३.	कोंबड्या		
	१] राणी खोत [भानमोडी]	---	-
	२] देवी	---	-
	३] वोळकांडो	---	-
	४] स्वाईन फिवर [डुकरांचा रोग]	---	-
	५] इतर	---	-
	एकूण	---	-

आधार :- जिल्हा पशुसंवर्धन उपसंचालक, वर्धा.

मान्यताप्राप्त पशुवधगृहे व प्रत्येक पशुवधगृहात कत्तल केलेल्या पशुंची संख्या १९९१-९२ वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	पशुवध- गृहाची संख्या	एकूण कत्तल केलेली जनावरे							
			गाई बैल	म्हशी रेडे	भेंढया	शेळ्या	डुकरे	हत्तर	एकूण	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	
	जिल्हा एकूण तालुका	६	-	-	२८	१६४११	१३	-	-	१६४५२
१.	वर्धा	१	-	-	-	९२३४	-	-	-	९२३४
२.	देवळी	२	-	-	-	४९१	-	-	-	४९१
३.	सेलू	१	-	-	६	१९२८	१३	-	-	१९४७
४.	आर्वी	१	-	-	२२	२९५७	-	-	-	२९७९
५.	छांदी	-	-	-	-	-	-	-	-	-
६.	कारंजा	-	-	-	-	-	-	-	-	-
७.	हिंगणघाट	१	-	-	-	१८०१	-	-	-	१८०१
८.	समुद्रपूर	-	-	-	-	-	-	-	-	-

आधार :- १] जिल्हा पशुसंवर्धन उपसंचालक, वर्धा.

२] जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद, वर्धा.

जिल्हयातील वनक्षेत्र [१९९१-९२ वर्षांकरिता]

जिल्हा - वर्धा.

[वनक्षेत्र - चौ. कि. मी.]

अ. क्र.	विभाग	राजिव	संरक्षित	अवगणित	एकूण
१	२	३	४	५	६
१.	एकूण	५२७.८८	३१९.०३	२७.७९	८७४.७०
२.	महसुली	---	---	२७.७९	२७.७९
३.	वन	५२७.८८	३१९.०३	---	८४६.९१

टीप :- वरील आकडेवारी अस्थायी स्वरूपाची आहे.

आधार :- मुख्य वन सांख्यिक, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.

जिल्ह्यातील मुख्य व गौण वन उत्पादने १९९१-९२ वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा

अ. क्र. :	वनउत्पादन	संदर्भ वर्षातील एकूण उत्पादन [हजारधनमीटर]	संदर्भ वर्षात एकूण विक्री केलेले उत्पादन [हजारधनमीटर]	संदर्भ वर्षातील [मागिल सिलकी उत्पादन धरून एकूण विक्रीचे मुल्य [हजार रुपयात]
१ :	२	३	४	५
१.	इमारतीचे लाकूड	०.२८५	०.२८५	१२३२
२.	जळावू लाकूड	०.०१२	०.०१२	३
३.	चंदन			
४.	गौणवन उत्पादने [किंमत]			
	[अ] बांबू	—	—	६४
	[ब] गवत झं.	—	—	९८
	[क] बिडिपाने	—	—	६९५१
	[ड] डिक	—	—	३०
	[इ] इतर	—	—	१५३
	[१] आपटापाने	—	—	—
	[२] मोहाची फळे	—	—	—
	[३] खाणी व खनिजे	—	—	—
	[४] हिरडा	—	—	—
	[५] आंबा	—	—	—
	[६] इतर	—	—	—
	[अ ते इ.] एकूण गौणवन उत्पादने.	—	—	७२९६
	एकूण किंमत	—	—	८५३१

आधार :- विभागीय वन अधिकारी, वर्धा.

जिल्ह्यातील भूजल मत्स्यव्यवसाय सन १९९१-९२ करीता
जिल्हा- वर्धा

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	नदीची लांबी [कि. मी.]	मत्स्यव्यवसायासाठी अनुकूल क्षेत्र तळी, सरोवर जलाशय यांचे एकूण क्षेत्र [हेक्टर]	मत्स्यव्यवसायासाठी उपयोगात आणलेले एकूण जलक्षेत्र [हेक्टर]	भूजल मत्स्य उत्पादन [मे. टन]	पकडलेल्या माशांची उत्पादकाना-मिळा- लेली किंमत [रुपये लाखात]	मत्स्यव्यवसायासाठी वापरलेले मत्स्य बीज [लाखात]
१	२	३	४	५	६	७	८
	जिल्हा एकूण	४६०	३३४४	३३४०	११००	१००.१०	२३.२५
१	वर्धा	३६	१२१	१२१	८०	७.०१	२.२०
२	देवळी	४६	४२	४२	१३०	१२.०१	५.००
३	सेलू	३७	१०२७	१०२७	२१०	२०.०१	२.६०
४	आर्वा	९०	८९८	८९८	२३५	२२.५१	४.७०
५	आष्टी	७९	७८	७८	१२५	११.५१	१.००
६	कारंजा	४०	१८०	१८०	११०	१०.०१	३.९०
७	हिंगणघाट	४२	४४	४४	६०	५.०१	१.१०
८	समुद्रपूर	९०	९५४	९५०	१५०	१२.०३	२.८५

आधार :- जिल्हा मत्स्यव्यवसाय विकास अधिकारी, वर्धा

कारखान्यातील कामगारांचा दैनिक सरासरी वर्ष १९९१ करिता
जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	उद्योग गट व त्याचा सफेतांक	संख्या		स्तंभ ५ मधील कामगार			काम केलेल्या श्रम दिनांची संख्या	पुपत्र नं. : पा - : विणारे : चालू : कारखाने [संख्या]	स्तंभ : १० मधील कार खान्या तील काम गार [संख्या]	
		नोंदणी झालेली कारखाने	बंद कारखाने [संख्या]	पुपत्र पा - वि णारे चालू कारखाने [संख्या]	रकूण	पुरुष				स्त्रिया
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१	००९ वेतभाल प्रक्रिया	१	-	१	३३	१६	१७	६९८३	-	-
२	२०४ धान्य गिरणी	५	१	३	६९	६६	३	७१८८	१	४२
३	२११ इतर खाद्य, तेल, यरवी, राखी तेल, भूर्सूगाचे तेल, तीर तेल.	८	१	५	११३	१०७	६	३११६३	२	७७
४	२१६ बर्फ तयार करणे.	२	-	२	२३	२३	-	७७५५	-	-
५	२३० कापसाची सरकी काढणे, स्वच्छ करणे व त्याच्या भासड्या बांधणे.	४२	३	२६	३४८०	२४६१	१०१९	७२२२४९	१३	५४४
६	२३४ सुती कापडाचे गिरण्यात सूत काढणे, विकणे, पाखडणे, तयार करणे, प्रसिद्धकरण करणे.	५	-	३	२७	२७	-	८४७८	२	४६
७	२३५ सुती कापडाची छप्पाई, रंगाई, पिरंजन	६	-	५	३०९७	३०८८	९	१०७९२५१	१	२००
८	२३६ पत्रभागात सुती कापड विकणे इत्यादि	१	-	१	९	९	-	२३४८	-	-
९	२७० जाकडापासून फ या बनविणे.	३५	२	२२	६९	६९	-	१७२४२	११	४८
१०	२७१ जाकूड चिरणे [प्लायवूड शिवाय]	१	-	१	३३	३३	-	९८९२	-	-

पुढे यात ....

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
११	२८१ काभद व पुढे थापासून जनविलेले डबे व पेटया.	२	-	२	२४	१९	५	७०४२	-
१२	२९१ रजरो प्लॅस्टीकची पादत्राणे बनविणे.	१	-	१	१५४	५७	२७	४६२००	-
१३	३०० पोटॅशियम व नायट्रेट झोन्स रासायनिक करणाचे उद्योग.	२	-	-	-	-	-	-	२
१४	३०१ खते व फिटक नाशके	१	-	१	१७०	१६९	१	५३८०५	-
१५	३०८ स्फोटक पदार्थाचे उत्पादन	२	-	२	४०२	४०१	१	११८६१९	-
१६	३१३ प्लॅस्टीक उत्पादन तयार करणे	१	-	१	२२	२२	-	६८१८	-
१७	३२१ आधातू खनिज पदार्थाचे उत्पादन	३	-	३	४२	४२	-	१०६१३	-
१८	३३० प्राथमिक स्वस्पाच्या लोखंड व पोलादाचे उत्पादन	१	१	-	-	-	-	-	-
१९	३३१ लोखंड, पोलाद सापविणे व वितळविणे	२	१	-	-	-	-	-	१
२०	३४५ धातूला गिलावा करणे [पॉलिश कलर्स] भेटल, कॉटिंग व ट्रोउमेंट	१	-	-	-	-	-	-	१
२१	३५३ अन्न व स्त्र उपयोगासाठी जाणवारी यंत्र साधणी, औद्योगिक यंत्र साधणी	१	-	-	-	-	-	-	१
२२	३७६ सायकली, सायकल रिक्षा व त्याचे भाग तयार करणे.	१	१	-	-	-	-	-	-
२३	३९८ जड मोटार, ट्रक दुस्ती	५	-	५	३०५	३०४	१	१०१३६२	-

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
२४.	४०१ धेरगुता वापरासाठी विजेचे वितरण [औद्योगिक, व्यापारी व इतर]	३	२	१	३२	३१	१	११६७५	-	-
२५.	६८२ पेट्रोल पंप	१२	१	५	२५	२५	-	२०१३	६	२३
	किंवा रकूण	१४५	१३	२०	६१२९	६२६२	११६०	२२५७६२६	४२	११०४

आधार :- मुख्य कारखाने निरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

चाळू कारखान्याचे कामगारांच्या संख्येनुसार उद्योगनिहाय वर्गीकरण १९९१ सा वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	प्रमुख उद्योग संपूड व त्याचे संकेतांक	१० पेक्षा कमी कामगार		१० ते १९ कामगार		२० ते ४९ कामगार		५० ते ९९ कामगार		१०० ते ४९९ कामगार		५०० ते ९९९ कामगार		१००० ते ४९९९ कामगार		५००० व अधिक कामगार		एकूण		
		अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब	
		३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	
१.	०० शेत माल प्रक्रिया	-	-	-	-	१	३३	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	४	३३	
२.	२० खाद्य वस्तूचे उत्पादन	२	१७	-	-	१	४२	१	५२	-	-	-	-	-	-	-	-	४	१११	
३.	२१ खाद्य वस्तूचे उत्पादन	१	४	४	६५	४	१४४	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	२१३	
४.	२३ सुती कापड [सरकी कापडे व गांजड्या बांधणे]	४	३६	१	१८	२२	८७१	११	७९४	१०	१६००	-	-	३	४०८४	-	-	५१७४	०३	
५.	२७ लाकडाच्या वस्तु फर्निचर	३३	११७	-	-	१	३३	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	३४	१५०	
६.	२८ कागद कागदाच्या वस्तु मुद्रण प्रकाशन व संबंधित उद्योग	-	-	२	२४	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	२	२४	
७.	२९ चाभडे तयार करणे व चाभडे-याच्या वस्तु बनविणे [दुरुस्त्या तोडून]	-	-	-	-	-	-	-	-	१	१५४	-	-	-	-	-	-	-	१	१५४
८.	३० रबर प्लॅस्टीक पेट्रोलियम व मोस्ता यांचे पदार्थ	-	-	१	१५	१	१०	३२	५७२	-	-	-	-	-	-	-	-	५	६०९	
९.	३१ रसायने व रासायनिक पदार्थ	-	-	१	१८	१	१२	३३	-	-	-	-	-	-	-	-	-	२	४०	

तक्ता क्रमांक ५.२ [पुढे चालू]

- ७७ -

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
१०	३२ अधातू खनिज पदार्थ	-	-	२	२२	१	२०	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	३	४२
११	३३ भूलभूत धातू व मिश्र धातू	-	-	-	-	१	४२	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	४२
१२	३४ धातूच्या वस्तु व सुटे भाग - येथे व सामुग्री सोडून	१	९	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	९
१३	३५ यंत्र सामुग्री यांत्रिक अवजारे सुटे भाग [विद्युत यंत्र सामुग्री सोडून]	-	-	१	१८	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	१८
१४	३९ दुस्तती	-	-	१	१६	३	१३५	-	-	१	१५४	-	-	-	-	-	-	५	३०५
१५	४० विद्युत निर्मातो, ट्रान्स्मिशन व वितरण	-	-	-	-	१	३२	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	३२
१६	६८ किरकोळ व्यापार उद्योग	११	४८	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	११	४८
जिल्हा एकूण		५२	२३१	१३	१२६	३७	१३२६	१२	८४६	१५	२४८०	-	-	३	४०८४	-	-	१३२	९२३३

टीप :- अ = कारखान्याची संख्या, ब = कामगार

आधार :- मुख्य निरीक्षक कारखाने, महाराष्ट्र रा य; मुंबई.

काय्याच्या दिवसाच्या संख्येनुसार कारखान्याचे वर्गीकरण वर्ष १९९१ करिता
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	मुख्य उद्योग गट व त्याचे संकेतांक	दिवसाची संख्या अनुल्लेखित		६० दिवस किंवा त्याहून कमी		६१ ते १२० दिवस		१२१ ते १८० दिवस		१८१ ते २४० दिवस		२४१ ते ३०० दिवस		३०० हून अधिक दिवस		एकूण	
		अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब	अ	ब
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
१	०० शेतमाल प्रक्रिया	-	-	-	-	-	-	-	-	१	३३	-	-	-	-	१	३३
२	२० खांब वस्तू	-	-	-	-	२	६१	-	-	-	-	-	-	१	८	३	६९
३	२१ खांब वस्तू	-	-	-	-	१	१६	-	-	-	-	२	२१	४	२९	७	१३६
४	२३ सुती कापड [सरकी काढणे व कातड्या बांधणे यासह]	-	-	२	२८२	१४	१०२९	५	३२१	१	४९	२	१०६	११४८	२६	३५	६६१३
५	२७ जाळ्याच्या वस्तू [फर्निचर आदी]	-	-	-	-	२	५	३	९	६	१४	११	६८	१	६	२३	१०२
६	२८ कागद कागदाच्या वस्तू, मुद्रण प्रकाशन संबंधित.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	१४	१	१८	२	२४
७	२९ कातडी व कातड्याच्या केशी कातडाच्या व कातड्याच्या पयायी वस्तू	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	१५४	-	-	१	१५४
८	३० रबर प्लॅस्टीक, पेट्रोलियम कोळसा याचे पदार्थ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	२६४	२	३०८	३	५७२
९	३१ रसायने व रासायनिक पदार्थ [पेट्रोलियम/कोळसा]	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	२२	१	२२
१०	३२ अधातू खनिज पदार्थ	-	-	-	-	-	-	१	२०	-	-	-	-	२	२२	३	४२

तक्ता क्रमांक ५.३ [पुढे चालू]

- ७२ -

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
११	३९ दुरुस्ती	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	५	३०५	५	३०५
१२	४० विद्युत निर्माता, ट्रान्समिशन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	१	३२	१	३२
१३	६८ किरकोट व्यापार उद्योग	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	५	२५	५	२५
	जिल्हा एकूण	-	-	२	२८२	१९	११११	९	३५०	८	९६	१८	६२७	३४	५६६३	९०	८१२९

टीप :- अ = कारखान्याची संख्या, ब = कामगार

आधार :- मुख्य निरीक्षक कारखाने, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

उद्योगांच्या महत्त्वाच्या शक्तींची आकडेवारी [वर्ष १९९०-९१]

वार्षिक उद्योग पाहणी
जिल्हा - वर्ष

[रु. हजारात]

अ.क्र.	उद्योगांचा त्केतांक	उद्योगाचे वर्धन	स्थीर भांडवल	खेळते भांडवल	सर्व कामगारांची संख्या	सर्व कर्मचारी वर्ग	कामगारांचे वेतन	एकूण मिळकत	एकूण उत्पादन	एकूण निवीवटी	उत्पादनाचे मूल्य	उत्पादनाचे मूल्य
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८.	९.	१०.	११.	१२.	१३.
१.	२३	सुती कापड	१०२२५२	२६७७०	४७७४	५३७०	२६३२४	१३४३५५	६८००६६	४१३३३३	१६५१३५	
२.	२७	लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर इत्यादि.	४१५४	१६०	१९	२८	१०१	२००	१५५२	१४६७	[-]	६६१
३.	३०	रसायने व रसायनांच्या वस्तूचे उत्पादन.	३२५८६५	३९५२३	३२५	४६६	४४२६	१३६९४	२३६३८०	१७९०७३	३०१६२	
४.	३१	रबर, प्लास्टीक, पेट्रोलियम व कोळसाचा पदार्थ व अन्व-इंधनाची प्रक्रीया.	६६७२३	५४२३६	३४५	३७८	३९७१	५०४६	१३२००५	१०२४८२	२३४३८	
५.	-	इतर	२६७२७	१९२९४	११६४	१५४८	१६७३२	२५२८६	१५१८६९	१०२८२२	४३६११	
जिल्हा बेरीज			५२६५२८	१९९९८३	६६२७	७७९०	१२१५५४	१७८५०४	१२०१८७२	८६२४७७	२६१६८५	

टीप : उद्योग गटनिहाय माहिती मोठ्या कारखान्यासाठी दिली असून लहान कारखान्यांची [नमुना निवडीवर] माहिती [रु.] "इतर" तसेच देण्यात आली आहे.

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी विभाग, मुंबई.

रोजगार विनियम केंद्रातील आकडेवारी १९९१ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा

अ. क्र. :	वा ब	माहिती
१	२	३
१.	जाहिर केलेल्या रिक्त्या जागांची संख्या	९६१
२.	सेवा योजनाचा उपयोग करणारे मालक	१९९
३.	संदर्भ वर्षात नविन नोंदी केलेल्या उमेदवारांची संख्या	८८७७
४.	वर्षाअखेर पटावरील अर्जदारांची संख्या	५९८८५
५.	नोकरी मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या	
	अ) खाजगी क्षेत्र	२५
	ब) सार्वजनिक क्षेत्र	६९७
६.	नोकरी मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या	
	अ) अनुसूचित जाती / अनुसूचित जमाती	३७८
	ब) इतर	३४४
	क) एकूण	७२२
७.	राष्ट्रीय वर्गीकरणानुसार व्यवसाय	
	१) व्यावसायिक तांत्रिक आणि संबंधित कामगार	
	१) नोंदणी केलेले	११०
	२) नोकरी दिलेले	२१
	२) प्रशासकीय, शास्त्रीय आणि व्यवस्थापकीय कामगार	
	१) नोंदणी केलेले	२९१
	२) नोकरी दिलेले	२४
	३) लेखनिक व तत्संबंधीचे कामगार	
	नोंदणी केलेले	४९६
	नोकरी दिलेले	१४
	४) विक्री कामगार	
	१) नोंदणी केलेले	—
	२) नोकरी दिलेले	—
	५) शेतकरी मत्स्यव्यवसाय, शिकारी व संबंधित कामगार	
	१) नोंदणी केलेले	१
	२) नोकरी दिलेले	—

१	२	३
६]	<u>खाण कामगार</u>	
	१] नोंदणी केलेले	—
	२] नोकरी दिलेले	—
७]	<u>वाहतूक व दुष्गवळण व्यवसायातील कामगार</u>	
	१] नोंदणी केलेले	१४६
	२] नोकरी दिलेले	—
८]	<u>क्राफ्टसभन, उत्पादन, प्रक्रिया कामगार व इतर ठिकाणी वर्गीकरण न झालेले कामगार</u>	
	१] नोंदणी केलेले	—
	२] नोकरी दिलेले	—
९]	<u>सेवा, खेळ व तैत्सम कामावर</u>	
	१] नोंदणी केलेले	—
	२] नोकरी दिलेले	—
१०]	<u>इतर ठिकाणी वर्गीकरण न केलेले कामगार</u>	
	१] नोंदणी केलेले	७८३३
	२] नोकरी दिलेले	६६३
११]	<u>एकूण</u>	
	१] नोंदणी केलेले	८८७७
	२] नोकरी दिलेले	७२२

आधार :- जिल्हा सेवायोजन अधिकारी, वर्धा.

व्यवसाय मार्गदर्शन कार्यक्रम १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	बाब	परिमाण	माहिती १९९१-९२
१	२	३	४
१.	<u>सेवायोजन केंद्रातील व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्र</u>		
	१] वैयक्तिक मार्गदर्शन/व्यक्तीशः अगर गटांमध्ये सल्ला दिलेल्यांची संख्या	संख्या	१२४६
	२] सेवायोजन केंद्रांमध्ये घेण्यात आलेल्या गटांशी चर्चा.	संख्या	१८६
	३] मार्गदर्शन केलेल्या अर्जदारांना नोकरीवर/ प्रशिक्षणासाठी/उभेदवारीसाठी दिलेल्यांची संख्या.	संख्या	४३
२.	<u>विश्व विद्यालयीन सेवायोजन माहिती</u>		
	<u>मार्गदर्शन केंद्रातील व्यवसाय मार्गदर्शन</u>		
	१] वैयक्तिक मार्गदर्शन/व्यक्तीशः अगर गटांमध्ये सल्ला दिलेल्यांची संख्या	संख्या	उ.ना.
	२] सेवायोजन केंद्रांमध्ये घेण्यात आलेल्या गटांशी चर्चा.	संख्या	"
	३] मार्गदर्शन केलेल्या अर्जदारांना नोकरीवर/ प्रशिक्षणासाठी/उभेदवारीसाठी दिलेल्यांची संख्या.	संख्या	"

आधार :- जिल्हा सेवायोजन अधिकारी, वर्धा.

कर्मचारी गणना - १९९१
जिल्ह्यातील कर्मचा-यांची संख्या
जिल्हा - वर्धा.

बाब	: शासकीय	: जिल्हा परिषद	: नगर परिषद
१	: २	: ३	: ४
वर्ग - १	११६	१२	—
वर्ग - २	४३१	१३३	२
वर्ग - ३	५७४०	४७५८	९८८
वर्ग - ४	२२८३	६६०	१०७८
१ ते ४	८५७०	५५६३	२०६८
इतर वर्ग ५ ते ९ व ०	२०८८	११२१	५९६
एकूण - १ ते ९ व ०	१०६५८	६६८४	२६६४

टीप :- १] वर्ग - ५ मध्ये कार्यव्ययी आस्थापनेवरील कर्मचा-यांचा समावेश होतो.

२] "इतर" यामध्ये आकस्मिक खर्चातून रोजगार दिले जाणारे, रोजंदारीवरील, अंशकालीन, मानसेवी आणि वरील वर्गात समाविष्ट न झालेले कर्मचारी यांचा समावेश होतो.

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

निरनिराळ्या उद्योगांतील रोजगार [३१ मार्च, १९९२ ला संपणा-या वर्षाकरिता]

जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	उद्योगाचे नांव	राष्ट्रीय उद्योग संकेतांक	माहिती देणा-या आस्थापनाची संख्या	कर्मचारी वर्गाची संख्या			
				शासकीय	निमशासकीय	खाजगी	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८
१.	कृषी	००-०६	१०	१३४४	२९४	—	१६३८
२.	खाणकाम	१०-१९	१	—	३५	—	३५
३.	वस्तू निर्माण	२०-३८	४७	१४२	३८१३	५८०३	९७५७
४.	विज निर्माती, गॅस, पाणी व सांडपाणी	४०-४२	४	—	१६६८	—	१६६८
५.	बांधकाम	५०-५१	१४	१६५५	४६८	३७	२१६०
६.	घाऊक, किरकोळ व्यापार व हॉटेल व्यवसाय	६०-६९	२०	—	९८	४७०	५६८
७.	परिवहन, गुदामे आणि दळणवळण	७०-७५	८	२४६३	१५८३	२७	४०७३
८.	वित्त पुरवठा, विमा, स्थावर मालभत्ता आणि व्यापार विषयक सेवा.	८०-८३	७७	४	१२४१	५७२	१८१७
९.	सामुहिक, सामाजिक आणि व्यक्तीगत सेवा.	९०-९६	१९९	५७२५	७९८६	५७४५	१९४५६
एकूण		—	३८०	११३३३	१७१८५	१२६५४	४११७२

आधार :- जिल्हा सेवायोजन अधिकारी, वर्धा.

विद्युतीकरण झालेल्या शहरांची व गावांची संख्या व त्यांची लोकसंख्या
जिल्हा-वर्धा. [लोकसंख्या १००]

अ.क्र.	यंत्रणा	३१ मार्च अखेरील वर्ष	जिल्ह्यातील		विद्युतीकरण झालेली		विद्युतीकरण झालेली		एकूण विद्युतीकरण	
			एकूण गावे [संख्या]	एकूण शहरे [संख्या]	गावे [संख्या]	लोकसंख्या	शहरे [संख्या]	लोकसंख्या	संख्या	लोकसंख्या
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१. महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, वर्धा.	१९६१	१३७३	६	८०	२५	६	१५०	८६	२४५	
	१९७१	१३७३	६	४२४	२८८	६	१९१	४३०	४७९	
	१९८१	१३७१	६	१००५	५४१	६	२३२	१०११	७७३	
	१९८७	१३७१	६	१२०६	५६४	६	२३२	१२१२	७९६	
	१९८८	१३७१	६	१२०६	५६४	६	२३२	१२१२	७९६	
	१९९६	१३७१	६	१२३३	६०२	६	२३२	१२३९	८३४	
	१९९०	१३७१	६	१२३६	६०२	६	२३२	१२४२	८३४	
	१९९१	१३७१	६	१२३९	६०२	६	२३२	१२४५	८३४	
	१९९२	१३७१	६	१२४०	६०२	६	२३२	१२४६	८३४	
२. खाजगी कंपनी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

टीप :- सन १९९२ या वर्षाची आकडेवारी जनगणना १९८१ नुसार दिलेली आहे.

आधार :- अधीक्षक अभियंता, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, वर्धा.

तक्ता क्रमांक ५.१०

- ८७ -

विजेचा वापर १९११-१२ या वर्षाकरीता

जिल्हा - वर्धा [हजार किलो वॉट तासामध्ये]

अ.क्र.	निर्मितीचा प्रकार	विजेच्या वापराचा प्रकार							संबंधनांची संख्या [कनेक्शनांची संख्या]
		घरगुती	व्यापारी कामासाठी व लघु शक्तीसाठी	औद्योगिक	सार्वजनिक दिवाबत्ती	कृषी	हतर	एकूण	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१.	थर्मल	४९२०७	९५९१	१०७६७५	४५१६	१२८२१	१७५६	१८५५६६	१५७००१
२.	हॉयड्रो	---	---	---	---	---	---	---	---
३.	हतर	---	---	---	---	---	---	---	---
	एकूण	४९२०७	९५९१	१०७६७५	४५१६	१२८२१	१७५६	१८५५६६	१५७००१

आधार :- अधिकार अभियंता, महाराष्ट्र राज्य विद्यूत मंडळ, वर्धा.

आर्थिक गणना - १९८०

बिगर कृषि आस्थापना

आस्थापना व स्वकार्यरत उद्योगासह

जिल्हा - वर्धा

बा ब	ग्रामीण	नागरी	एकूण
१	२	३	४
[एक] सर्व प्रकारच्या आस्थापना एकत्र			
१. १ आस्थापनांची संख्या	१५४०१	१००९५	२५४९६
१. २ मालकीच्या प्रकारानुसार संख्या			
[अ] सहकारी	३३५	१८१	५१६
[ब] सार्वजनिक	२४०४	७५६	३१६०
[क] खाजगी	१२६६२	९१५८	२१८२०
१. ३ मालकाच्या विशेष सामाजिक गट			
[एकूण संख्येची टक्केवारी]			
[अ] अनुसूचित जाती	१०. ९३	७. ८७	९. ७१
[ब] अनुसूचित जमाती	५. ०७	५. ०४	५. ०५
१. ४ जागेविरहीत कार्यान्वित असलेल्या			
संस्थांची एकूण संख्येची टक्केवारी	१७. ६८	२२. ३६	१९. ५४
१. ५ शक्तीवर चालणा-या संस्थांची			
एकूण संस्थेची टक्केवारी	१६. ४५	१७. ८०	१६. ९८
[दोन] सर्वसाधारणपणे काम करणा-या			
कामगारांची संख्या			
अ] एकूण कामगार	२७७८४	४१०८०	६८८६४
ब] वेतनावर काम करणारे कामगार	१३२३७	२९०३६	४२२६०
क] वेतनावरील कामगारांची एकूण			
कामगारांची टक्केवारी	४७. ६४	७०. ६५	६१. ३७
ड] कामगारांची प्रति स्थापना			
सरासरी संख्या	५	१२	८

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

प्रमुख उद्योग गटानुसार बिगर कृषि आस्थापनांची संख्या
व सर्वसाधारणपणे नेहमी काम करणा-या
कामगारांची संख्या

अ. क्र.	बा ब	ग्रामीण आस्थापना कामगार	नागरी आस्थापना कामगार	एकूण आस्थापना कामगार
१	२	३	४	५
१.	खाणकाम	६० [२६५]	८ [२९]	६८ [२९४]
२.	उत्पादन व तुरुस्ती सेवा	६६५१ [१०२१२]	२८२६ [१४८९७]	९४७७ [२५१०९]
३.	बीज गॅस व पाणी	२५ [४३]	१२ [५०]	३७ [९३]
४.	बांधकाम	८२ [१००]	६३ [६७]	१४५ [१६७]
५.	धाऊक व किरकोळ व्यापार	३९४३ [४८१८]	४२८७ [७०४१]	८२३० [११८५९]
६.	निवासगृहे व उपहारगृहे	४३२ [८८५]	४६५ [१३८१]	८९७ [२२६६]
७.	वाहतूक	१४० [२७६]	३८४ [३४८४]	५२४ [३७६०]
८.	साठवणूक व वसाह	३३ [५३]	४३ [८७]	७६ [१४०]
९.	दळणवळण	१३१ [२९५]	२४ [४३२]	१५५ [७२७]
१०.	अर्थ पुरवठा, विमा मालमत्ता व धंदेविषयक सेवा.	१३४ [४०४]	३४८ [१७८७]	४८२ [२१८१]
११.	सामुहिक, सामाजिक व व्यक्तिगत सेवा	३७५९ [१०४२०]	१६३० [११८२५]	५३८९ [२२२४५]
१२.	इतर	११ [१३]		११ [१३]
१३.	सर्व प्रमुख उद्योग गट	१५४०१ [२७७८४]	१००९५ [४१०८०]	२५४९६ [६८८६४]

टीप :- कंसातील आकडे कामगारांची संख्या दर्शविताने.

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

महत्वाच्या उद्योग गटानुसार बिगर आस्थापनाची संख्या

अ. क्र.	उद्योग गट	उद्योग गट संकेत	ग्रामीण	नागरी	एकूण
१	२	३	४	५	६
१.	उत्पादन व दुरुस्ती सेवा	२ व ३	६६५१	२८२६	९४७७
२.	घाऊक व किरकोळ व्यापार	६[अ]	३९४३	४२८७	८२३०
३.	सामुहिक, सामाजिक व व्यक्तीगत सेवा	९	३७५९	१६३५	५३९४
४.	निवासगृहे व उपहारगृहे	६[ब]	४३२	४६५	८९७
५.	वाहतूक	७[अ]	१४०	४८४	५२४
६.	अर्थ पुरवठा, विमा, मालमत्ता व धंदेविषयक सेवा.	८	१३४	३४८	४८२
७.	दळणवळण	७[अ]	१३१	२४	१५५
८.	बांधकाम	५	८२	६३	१४५
९.	साठवणूक व वखार	७[ब]	३३	४३	७६
१०.	खाणकाम	१	६०	८	६८
११.	वीज गूल व पाणी	४	२५	१२	३७
१२.	इतर	१०	११	—	११
१३.	सर्व प्रमुख उद्योग गट	—	१५४०१	१००९५	२५४९६

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

महत्वाच्या उद्योग गटानुसार बिगर कृषि आस्थापना
कामगारांची संख्या.

अ. क्र.	उद्योग गट संकेतांक	ग्रामीण	जागरी	एकूण	
१	२	३	४	५	
१.	उत्पादन व दुस्तती सेवा	२ व ३	१०२१२	१४८९७	२५१०९
२.	तासुहिक, सामाजिक व व्यक्तीगत सेवा.	९	१०४२०	११८२५	२२२४५
३.	घाऊक व किरकोळ व्यापार	६ [अ]	४८१८	७०४१	११०५९
४.	वाहतूक	७ [क]	२७६	३४८५	३७६०
५.	अर्थ पुरवठा, विमा, मालमत्ता व सेवा.	८	४०४	१७८७	२१९१
६.	निवास गृहे व उपहार गृहे	६ [ब]	८८५	१३८१	२२६६
७.	दळणवळण	७ [अ]	२९५	४३२	७२७
८.	खाणकाम	१	२६५	२९	२९४
९.	बांधकाम	५	१००	६७	१६७
१०.	साठवणूक व वखार	७ [ब]	५३	८७	१४०
११.	वीज, गॅस व पाणी	४	४३	५०	९३
१२.	हतर	१०	१३	—	१३
१३.	सर्व प्रमुख उद्योग गट	—	२७७८४	४१०८०	६८८६४
१४.	सामुहिक, सामाजिक व व्यक्तीगत सेवा	९	१०४२०	११८२५	२२२४५

संदर्भ आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

तत्ता क्रमांक १९७३ च कक्षा १२
 बिगर कृषि सहकारी आस्थापना [सर्व उद्योग गट एकर]
 जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	बा. ब.	ग. मी. नं.	द. ना. गरी	ए. एकूण
१	२	३	४	५
१.	सहकारी आघागीक संस्थाची संख्या	३३५	१८१	५१६
२.	विजेवर चालणाऱ्या संस्थांची एकूण संस्थेची टक्केवारी	७.७६	६.०८	७.१७
३.	सहकारी औद्योगिक आस्थापना सर्वसाधारण काम करणारे कामगार			
	[अ] एकूण संस्था	२०७४	१३५७	३४३१
	[ब] प्रती आस्थापना कामगारांची संख्या:	६	८	७

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

प्रमुख उद्योग गटानुसार सहकारी औद्योगिक संस्था व
रोजगार यांची संख्या

अ. क्र.	उद्योग गट	ग्रामीण		नागरी		एकूण	
		आस्था- पना	रोज- गार	आस्था- पना	रोज- गार	आस्था- पना	रोज- गार
१	२	३	४	५	६	७	८
१.	खोणकाम	—	—	—	—	—	—
२.	उत्पादन व दुरुस्ती सेवा	२४	४५५	१५	१५१	३९	६०६
३.	वीज, गॅस व पाणी	१	१	—	—	१	१
४.	बांधकाम	—	—	—	—	—	—
५.	घाऊक व किरकोळ व्यापार	९४	१२५	५९	१७१	१५३	२९६
६.	निवासगृहे व उपहार गृहे	३	३८	१०	५५	१३	९३
७.	वाहतूक	३	५	—	—	३	५
८.	साठवणूक व वखार	११	२१	३	८	१४	२९
९.	अर्थ पुरवठा, विमा, मालमत्ता व धेदिविषयक सेवा.	५०	२३७	३१	४७८	८१	७१५
१०.	दळणवळण	३	१३	—	—	३	१३
११.	सामुहिक, सामाजिक व व्यक्तीगत सेवा.	१४६	११७९	६३	४९४	२०९	१६७३
१२.	इतर	—	—	—	—	—	—
१३.	सर्व प्रमुख उद्योग गट	३३५	२०७४	१८१	१३५७	५१६	३४३१

टीप :- सहकारी उद्योग या सहकारी संस्था आहेत. कारण सहकार
प्रकाराखाली स्वयंकार्यरत उद्योग नाहीत.

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

उत्पादन व दुरुस्ती सेवा या गटातील संस्थांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कामगारांची आकारमान गटानुसार संख्या

रोजगाराचा आकारमान गट[संख्या]	ग्रामीण		नागरी		एकूण	
	आस्था-पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या	आस्था-पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या	आस्था-पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या
१	२	३	४	५	६	७
१ - २	३१०	४२४	२४५	४५३	५५५	८७७
३	३१	९३	१२३	३६९	१५४	४६२
४	३०	१२०	८४	३३६	११४	४५६
५	२१	१०५	४३	२१५	६४	३२०
६ - ९	६५	४५७	८९	६२९	१५४	१०८६
१० - १९	६६	८८२	५३	६६५	११९	१५५४
२० - ४९	१४	३७७	१७	५५२	३१	९२९
५० त्यापेक्षा जास्त	५	३८५	३९	८५९८	४४	८९८३
सर्व आकारमान गट	५४२	२८५०	६९३	११८१७	१२३५	१४६६७

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

धाऊक व किरकोळ व्यापार संस्थांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या

जिल्हा - वर्धा

रोजगारांचा आकारमान गट [संख्या]	ग्रामीण		नागरी		एकूण	
	आस्था-पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या	आस्था-पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या	आस्था-पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या
१	२	३	४	५	६	७
१ - २	३१६	४६९	४७२	८८६	७८८	१३५५
३	४४	१३२	२४२	७२६	२८६	८५८
४	२०	८०	८८	३५२	१०८	४३२
५	१०	५०	४५	२२५	५५	२७५
६ - ९	९	५९	४९	३३३	५८	३९२
१० - १९	२	२४	१०	१२७	१२	१५१
२० - ४९	२	५५	२	५७	४	११२
५०-त्यापेक्षा जास्त	—	—	—	—	—	—
सर्व आकारमान गट	४०३	८६९	९०८	२१०६	१३११	३५७५

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

सामुहिक, सामाजिक व व्यक्तिगत सेवा संस्थांची एकूण संख्या व
नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या

रोजगाराचा आकारमान गट [संख्या	ग्रामीण		नागरी		एकूण	
	आस्था- पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या	आस्था- पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या	आस्था- पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या
१	२	३	४	५	६	७
१ - २	१६२३	२३०७	२४२	३९७	१८६५	२७०४
३	२२५	६७५	८८	२६४	३१३	९३९
४	१४२	५६८	५५	२२०	१९७	७८८
५	८५	४२५	४०	२००	१२५	६२५
६ - ९	१८०	१२९७	११२	८२३	२९२	२१२०
१० - १९	१०३	१३८७	१३६	१८४२	२३९	३२३९
२० - ४९	४२	११३७	११३	३४२०	१५५	४५५७
५० त्यापेक्षा जास्त	८	११०४	४१	३६१६	४९	४७२०
सर्व आकारमान गट	२४०८	८९००	८२७	१०७८२	३२३५	१९६८२

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

सर्व उद्योग गट मीळून एकत्र संस्थांची एकूण संख्या व नेहमी काम करणा-या कर्मचा-यांची आकारमान गटानुसार संख्या.

रोजगाराचा आकारमान गट [संख्या]	ग्रामीण		नागरी		एकूण	
	आस्था-पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या	आस्था-पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या	आस्था-पनाची एकूण संख्या	नेहमी काम करणा-या व्यक्तींची संख्या
१	२	३	४	५	६	७
१ - २	२५२६	३६०६	११५९	२०८४	३६८५	५६९०
३	३९०	११७०	५४७	१६४१	९३७	२८११
४	२२३	८९२	२८७	११४८	५१०	२०४०
५	१४०	७००	१५६	७८०	२९६	१४८०
६ - ९	२८८	२०५६	३३५	२३८०	६२३	४४३६
१० - १९	१८१	२५४२	२४६	३२६२	४३५	५८०४
२० - ४९	६३	१६९३	१६७	५०९७	२३०	६७९०
५० त्यापेक्षा जास्त	१४	१५८९	९६	१५२६१	११०	१६८५०
सर्व आकारमान गट	३८३३	१४२४८	२९९३	३१६५६	६८२६	४५९०१

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी तंत्रालय, मुंबई.

विविध प्रकारच्या सहकारी संस्था [वर्ष १९९१-९२ अखेर]

जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	संस्थेचा प्रकार	संस्थांची संख्या
१	२	३
१.	<u>सहकारी पतसंस्था</u>	
	१.१ जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी संस्था	१
	१.२ प्राथमिक कृषि सहकारी संस्था	३९८
	१.३ शेतकरी सेवा संस्था	—
	१.४ लॅम्पस सहकारी संस्था	२
	१.५ धान्ये बँका	१
	१.६ इतर [संस्थेचा प्रकार द्यावयाचा]	—
२.	<u>बिगर शेती पतसंस्था</u>	
	२.१ <u>प्राथमिक सहकारी बँका</u>	
	अ] नागरी बँका	३
	ब] कर्मचारी पतसंस्था	८८
	२.२ <u>इतर बिगर शेती पतसंस्था</u>	
	अ] कर्मचारी पतसंस्था	—
	ब] नागरी पतसंस्था आणि इतर [भीसी, थ्रिप्ट वगैरे]	२९
	क] इतर [नावे द्यावी]	—
३.	<u>पणन संस्था</u>	
	३.१ <u>जिल्हा पणन संस्था</u>	
	अ] सर्व सामान्य उद्देशांसाठी	—
	ब] विशेष उद्देशांसाठी	—
	३.२ <u>प्राथमिक पणन संस्था</u>	
	अ] सर्व सामान्य [नालूका खरेदी विक्री संघ]	८
	ब] विशेष	४
	३.३ इतर [नावे द्यावी]	—

१	२	३
४.	उत्पादन संस्था	
	४.१ सागर कारखाने	२
	४.२ इतर कृषि प्रक्रिया संस्था [भात, तेल, जिनींग, मिल वगैरे]	१८
	४.३ विनकर सहकारी संस्था [हातमाग व धंत्रमाग]	१२
	४.४ सुत गिरण्या	५
	४.५ इतर औद्योगिक संस्था	५८
	४.६ दुग्ध संस्था	२८९
	४.७ दुग्ध संघ	१
	४.८ प्रत्येक व्यवसाय संस्था	३३
	४.९ शेती संस्था	१
	४.१० लिफ्ट इरिगेशन संस्था [सिंचन संस्था]	४
	४.११ वन कामगार संस्था	१६
१	४.१२ इतर	३६
४.	उत्पादन संस्था	
५.	सामाजिक संस्था	
	५.१ सागर कारखाने	
	५.१ गाहक भांडार	६५
	५.२ इतर कृषि प्रक्रिया संस्था [भात, तेल, जिनींग, मिल वगैरे]	१८५
	५.३ कामगार कॅम्पदाते संस्था [हातमाग व धंत्रमाग]	१६
	५.४ परिवहन संस्था	५
	५.५ इतर औद्योगिक संस्था	१३
	५.६ एकूण सर्व प्रकारच्या संस्था	१३३१
	५.७ दुग्ध संघ	१
	५.८ आधार :- जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, वर्धा.	

जिल्हातील सर्व प्रकारच्या संस्थांची भांडवली [१९०६-१९६२] तक संपणा-या वर्षाकरिता]

जिल्हा - वर्धा.

[रुपये आणि सभासद सध्यां हजार तक]

अ. क्र.	बाब	संख्या
१.	संख्या	१३२१
२.	स्कूण सभासद	२६२
३.	भरणा झालेले भागभांडवल	३४३००६
४.	वरील पैकी सरकारी भाग-भांडवल	१७७०८७
५.	स्वतःचा निधी	१६५२१२
६.	केवी	६१००७३
७.	खेळते भांडवल	१५०८३८८
८.	निष्कट दिलेली कर्जे	३६५७०१
९.	खरेदीची किंमत	१०६६१३६
१०.	विक्री किंमत	५२३८३२
१०.१	नफा मिळालेल्या	
	अ] संस्था	५४४
	ब] रक्कम	१३०३५
११.	तोटयातील	
	अ] संस्था	५६८
	ब] रक्कम	५६७२२

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, वर्धा.

जिल्ह्यातील सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांचा लेखा परीक्षा काप्रमाणे वर्गवारो
३०.६.१९९२ रोजी संपणा-या वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	लेखा परीक्षा वर्ग				वर्गीकरण न केलेल्या	लेखा परीक्षा न झालेल्या	सकूण सहकारी संस्था
		अ	ब	क	ड			
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१.०	जिल्हा सकूण तालुका	१६	१४०	५७०	५	२	५८८	१३२१
१.१	वर्धा	१२	५१	११८	३	१	१७८	३६३
१.२	देवळी	१	१३	५६	—	—	६८	१३८
१.३	सेलू	१	२०	५२	—	—	६०	१३३
१.४	आर्वी	—	२३	१०३	१	—	६२	१८९
१.५	आष्टी	—	—	—	—	—	५२	५२
१.६	कारंजा	१	१३	६३	—	—	६२	१३९
१.७	हिंगणभाट	१	१२	१४१	—	—	४२	१९७
१.८	समुद्रपूर	—	८	३७	१	१	६४	११०

टीप :- आष्टी तालुक्याची वरील स्तंभ क्र. ३ ते ७ ची माहिती कारंजा तालुक्यात समाविष्ट आहे.

आधार :- जिल्हा विशेष लेखा परिक्षक, सहकारी संस्था, वर्धा.

तक्ता क्रमांक ६. ४

- १०२ -

जिल्ह्यातील राज्य आणि जिल्हा पातळीवरील सहकारी बँकेचे कार्य वर्ष १९९१-९२ करिता

जिल्हा - वर्धा

[रुपये हजारात]

अ. क्र.	बँकाचा प्रकार	बँकेच्या शाखा	सभासद		भाग भांडवल	राखीव व इतर निधी	ठेवी	खेळते भांडवल
			संस्था सभासद	वैयक्तिक सभासद				
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१.	महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक	—	—	—	—	—	—	—
२.	जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक	४४	६५०	९५	१२८८८	२८०९५	४५३६१५	५९२१२९
३.	जिल्हा औद्योगिक सहकारी बँक	—	—	—	—	—	—	—
४.	राज्य भुविकास बँकेची जिल्हा शाखा	७	३९	२९७४०	१३६००	—	४९४७	१४०८८७

पुढे चालू . . . .

अ. क्र. :	अल्प मुदतीची कर्जे			स्तंभ १२ पैकी शेतीच्या हंगामी कामा साठी दिलेले कर्जे	मध्यम मुदतीची कर्जे	दिर्घ मुदतीची कर्जे	येणे कर्जे			धकलेले कर्जे		
	रोखपत [क्रेडिट]	वटविलेली विले [डिसकाउंट किंमत]	एकूण कर्जे [१०+११]				अल्प मुदतीची	मध्यम मुदतीचे	दिर्घ मुदतीचे	अल्प मुदतीचे	मध्यम मुद- तीचे	दिर्घ मुद- तीचे
१.	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१
१.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
२.	१४०५८८	१३४६७९	२७५२६७	४६६६३	१६८४८	—	२३६६२९	५१६९३	—	५८६६९	१०३१८	—
३.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
४.	—	—	—	—	—	२०२४९	—	—	१०९१००	—	—	२९१००

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, वर्धा.

जिल्हातील प्राथमिक कृषी - सहकारी पतसंस्थांचे कार्य [३०.६.१९९२ ला संपणा-चा वर्षाकरिता]

जिल्हा - वर्धा.

[रुपये हजारात]

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	संस्थांची संख्या	एकूण खातेदारांची संख्या	सभासद				भाग भांडवल	स्तंभ-२ पैकी सरकारी भाग भांडवल	राखीव आणि इतर निधी	संस्थेने घेतलेले एकूण कर्ज
				एकूण	लहान खातेदार सभासद	मोठे खातेदार सभासद	इतर सभा सद				
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१.	वर्धा	५०	२०११४	२१११४	९०२३	१०२१८	८७३	५३७५	७९१	१४९३	१९५२२
२.	देवळी	४९	१६३७०	१६३७०	६१९२	९२२३	९५५	४०५७	-	२५५	११७५०
३.	सेलू	४२	१५४२७	१५४२७	३९५१	११४७६	-	३६१६	३५७	४६३	१५४८८
४.	आर्वी	४९	१८३२९	१८३२९	८१३०	९५६७	६३२	३६२३	९९	४६१	२१४४१
५.	आष्टी	३३	८३३७	८३३७	३९०२	४३३३	१०२	१५६१	६०	१४०	६०५३
६.	कारंजा	५०	११४३७	११४३७	५०७५	६३०७	५५	२१६५	४२	२२९	८५२५
७.	हिंगणघाट	६२	१७६८३	१७६८३	३२१५	१३९१५	५५३	४४६५	४०६	७९९	१७०२५
८.	तडुद्रपूर	६३	१७५६६	१७५६६	१७२५	१४०८४	१७५७	४४३०	१८४	४७३	११९१२
जिल्हा एकूण		३९८	१२५२६३	१२५२६३	४१२१३	७९१२३	४९२७	२९२९२	१९३९	४३१३	१११७१६

पुढे चालू .....

तक्ता क्रमांक ६.५ [चालू]

- १०५ -

अ. क्र.	जिल्हा/तालुका	खेते भांडवल	एकूण दिवसीय कर्जे [अल्प, मध्यम, दीर्घ मुदतीची]		एके कर्ज [अल्प, मध्यम, दीर्घ मुदतीची]		एकूण कर्जाची थकबाकी [अल्प, मध्यम, दीर्घ मुदतीची]		३ वर्षांपेक्षा कमी वर्ष कर्जाची थकबाकी		३ वर्षांपेक्षा अधिक वर्ष कर्जाची थकबाकी	
			कर्जदार	कर्जाची रक्कम	बाकी असलेले सणासुद	रक्कम	थकबाकीदार	रक्कम	थकबाकीदारांची संख्या	रक्कम	थकबाकीदार	रक्कम
१	२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
१.	वर्धा	२७४८७	३३१७	१६९८३	६५५९	२१९४५	४७५७	७२१७	२१२६	३९८०	२३३१	३२३७
२.	देवळी	३०९२२	२६१०	१७२६१	४९००	२७१७९	३५८९	७२९१	१८८१	४०४९	१७०८	३२४२
३.	सेलू	३१३६४	५४१२	११५५४	६६२०	२०५८७	३३१७	९३१५	२०६८	४४३७	१२४९	४८७८
४.	आदी	२६०४२	५९०८	१८९२१	६५६८	२३०५२	३०७५	७५१२	१९१४	३३५९	११६१	४१५३
५.	आग्नी	९०९९	४५०१	५८९१	३६५४	७८२७	१०४६	२३५१	७७३	१७९१	२७३	५६०
६.	कारंजा	८९२९	७०८८	८६५९	३६४६	७५५६	७२३	१८२४	२८८	६४३	४३५	११८१
७.	डिंगणघाट	३००५२	५०१०	१७०२५	६२२३	२५१२७	२४४२	६७०४	१४०८	३६१५	१०३४	३०८९
८.	समुद्रपूर	३००९७	२५६६	११९१२	६०८८	२४०१५	४०९८	१२३९२	१९९३	६२८०	२१०५	६११२
जिल्हा एकूण		१९३९२२	३३३१२	१०८२०६	४४२५७	१५७२८५	२२७४७	५४६०६	१२४५१	२८१५४	१०२९६	२६४५२

आधार :- जिल्हा उपनिबंध सहकारी संस्था, वर्धा.

जिल्हयांतील शेतकरी सेवा संस्थांचे कार्य ३०.६.१९९२ सा संपणा-या वर्षाकरीता

जिल्हा - वर्धा.

[रुपये हजारात]

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	संस्थांची संख्या	एकूण खातेदारांची संख्या	सभासद			भाग भाडवल	स्तंभ २ पैकी सरकारी भाग भाडवल	राखीव आणि इतर निधी	संस्थेने धेतलेले एकूण कर्ज	
				एकूण	लहान खातेदार सभासद	मोठे खातेदार सभासद					इतर सभासद
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२

- जिल्हा एकूण
१. वर्धा
  २. देवळी
  ३. सेलू
  ४. आर्वी
  ५. आष्टी
  ६. कारंजा
  ७. हिंगणघाट
  ८. सुद्रपूर

नि रं क

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	खेते भांडवल	एकूण दिलेली कर्जे अल्प, मध्यम, दीर्घ मुदतीचे				एकेक कर्जाची थकबाकी अल्प, मध्यम, दीर्घ मुदतीचे		३ वर्षांपेक्षा कमी वर्ष कर्जाची थकबाकी		३ वर्षांपेक्षा अधिक वर्ष कर्जाची थकबाकी	
			कर्जादार	कर्जाची रक्कम	बाकी असलेले सभासद	रक्कम	थकबाकी	रक्कम	थकबाकी	रक्कम	थकबाकीदार	रक्कम
१	२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३

जिल्हा एकूण

१. वर्धा

२. देवळी

३. सेरा

४. आर्वी

५. आरुटी

६. कारंजा

७. हिंगणघाट

८. तमुद्रपूर

निरंक

टीप :- वर्धा जिल्ह्यात शेतकरी सेवा सहकारी संस्थांची नोंदणी झालेली नाही. त्यामुळे भाडिली निरंक आहे.

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, वर्धा.

जिल्ह्यांतील आदिवासी सहकारी संस्थांचे कार्य [३०.६.९२ ला संपणा-या वर्षाकरीता]

जिल्हा - वर्धा

[स्पष्टे हजारत]

ज.क्र.	जिल्हा/ तालुका	संस्थांची संख्या	स्कूण खातेदारांची संख्या	सभासद				भाग भांडवल	स्तंभ ९ पैकी सरकारी भाग भांडवल	राखीव व इतर निधी	संस्थेने घेतलेले स्कूण कार्य	खेळते भांडवल
				स्कूण	लहान खातेदार सभासद	पोटे खातेदार सभासद	इतर खातेदार सभासद					
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
	जिल्हा स्कूण	२	३३८	३३८	२०३	१२३	१२	७७	६०	-	३७७	३१७
१.	वर्धा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
२.	देवळी	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३.	तेलू	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
४.	आर्वी	१	९०	९०	५०	२८	१२	३२	३०	-	३३	६५
५.	आष्टी	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
६.	कारंजा	१	२४८	२४८	१५३	९५	-	४५	३०	-	३४४	२५२
७.	हिंगणघाट	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
८.	समुद्रपूर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

पुढे चालू ....

अ. क्र.	जिल्हा/ ता.का	एकूण दिलेली कर्जे [अल्प, मध्यम, दीर्घ मुदतीची]		एणे कर्जे [अल्प, मध्यम, दीर्घ मुदतीची]		एकूण कर्जाची थकबाकी [अल्प, मध्यम, दीर्घ मुदतीची]		तीन वर्षांपेक्षा कमी वर्ष कर्जाची थकबाकी		तीन वर्षांपेक्षा अधिक वर्ष कर्जाची थकबाकी	
		कर्जदार	कर्जाची रक्कम	बाकी असलेले समाप्तद	रक्कम	थकबाकीदार	रक्कम	थकबाकी दारांची संख्या	रक्कम	थकबाकी दारांची संख्या	रक्कम
१	२	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
	जिल्हा एकूण	१६२	३६३	१०८	२००	—	—	—	—	—	—
१.	वर्धा	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
२.	देवळी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
३.	सेलू	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
४.	आर्वी	७	२२	७	७	—	—	—	—	—	—
५.	आष्टी	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
६.	कारंजा	१६२	३४१	१०१	१९३	—	—	—	—	—	—
७.	हिंगणघाट	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
८.	समुद्रपूर	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

टीप :- LAMPS म्हणजे " Large size Multipurpose Societies "

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, वर्धा.

जिल्ह्यांतील प्राथमिक कृषी सहकारी संस्थांनी दिलेली पिके १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा

[समये हजारात]

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	रकून	अन्नधान्ये									
			गहू	भात	ज्वार वर्गीय धान्ये [ज्वारी, बाजरी, मका इत्यादी]	डाळी	इतर	कापूस	गळीताची धान्ये	ऊस	ताग व भस्ता	इतर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१.	वर्धा	२२२०	६६	-	३२०३	-	१०७	५४२२	-	१११५	-	-
२.	देवडी	७७२६	-	-	२५१८	-	-	४८४६	३६	३२६	-	-
३.	नेत्रू	६८७८	२५३	-	१२२५	-	-	४२११	-	४८२	-	-
४.	आर्वा	१०७७६	७१	-	५१२८	-	-	५०८२	१३	४७५	-	-
५.	आवटी	३५०४	-	-	१११७	-	-	२०७१	२१६	-	-	-
६.	कारंजा	५५२२	६५	-	२०२३	-	-	३३१७	११७	-	-	-
७.	हिंगणवाट	१२३०८	३२५	-	४१२५	-	-	७२७३	४१५	१००	-	-
८.	समुद्रपूर	७२८०	२१३	-	२३३५	-	१०४	४२४४	१०८४	-	-	-
जिल्हा रकून		६४५८४	२२३	-	२१७४४	-	२११	३७२५०	१८८१	२५०५	-	-

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, वर्धा.

तक्ता क्रमांक ६.९

- १११ -

जिल्ह्यातील शेतकरी सेवा संस्थांना दिलेली पिके कर्जे ३०.६.१९९२ ला संपणा-या वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा. [रुपये हजारत]

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	अन्नधान्ये										
		एकूण	गहू	भात	ज्वार वर्गी, धान्य, ज्वारी, बाजरी, अका	डाळी	हतर	कापूस	गळीताचे धान्ये	अस	ताग व भेट्टा	हतर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३

जिल्हा एकूण

तालुका

१. वर्धा.

२. देवळी

३. सेलू

४. आवी

५. आष्टी

६. कारंजा

७. हिंगणघाट

८. समुद्रपूर

निरंक

टीप :- वर्धा जिल्ह्यात शेतकरी सेवा संस्था नसल्यामुळे माहिती निरंक आहे.

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, वर्धा.

जिल्ह्यातील आदीवासी शेतकरी संस्थानी दिलेली पिक कर्जे ३०.६.१९९२ ला संपणा-या वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा [स्पष्टे हजारात]

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	एकूण	अन्नधान्ये									
			गहू	भात	ज्वार वर्गीय धान्ये [ज्वारी, बाजरी, मका, त्यादी]	डाळी	इतर	कापूस	गळीताची धान्ये	अस	ताग व मेस्टा	इतर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
	जिल्हा एकूण	२४०	-	-	५०	-	-	७८	११२	-	-	-
१.	वर्धा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
२.	देवळी	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
३.	सेलू	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
४.	आदी	२२	-	-	७	-	-	१३	२	-	-	-
५.	आष्टी	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
६.	कारंजा	२१८	-	-	४३	-	-	६५	११०	-	-	-
७.	हिंगणघाट	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
८.	समुद्रपूर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, वर्धा.

जिल्ह्यातील विंगर कृषिमत संस्थांचे कार्य ३०.६.१९९२ ला संपणा-या वर्षाकरिता

जिल्हा - वर्धा

[रुपये-हजारात]

अ. क्र.	संस्थांचे प्रकार	संस्था [संख्या]	सभासद	भाग भांडवल [रुपये]	राखीव व उत्तर निधी [रुपये]	देवी [रुपये]	खेवते भांडवल [रुपये]	कर्जे			
								अग्नीमः	पसेल भांडवल [रुपये]	येणे [रुपये]	थकीत [रुपये]
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
<u>प्राथमीक सहकारी बँका</u>											
१.	नागरी बँका	३	१८०५०	८२०९	६२२७	१३१४२२	१७१२५२	४६७०३	४३१७४	११७७१२	१५१५६
२.	कर्मचारी पतपेढी व इतर	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<u>इतर विंगर शेतती</u>											
१.	नागरी बँका	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
२.	कर्मचारी पतपेढी	८८	१५१९३	३१९३५	५९९१	७७९१	७९०९९	४५१५८	४०२९०	६९९८८	१३४२१
३.	इतर [नागरी पतपेढी]	२९	८२२८	१४३३	२९९	६३१०	९६०४	५०५३	२४२०	७४०१	२३३१

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, वर्धा.

जिल्हा आणि प्राथमिक पणन संस्थांचे कार्य ३०.६.१९९२ ला संपणा-या वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा [रुपये हजारात]

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	संस्थांची संख्या	संभासदां- ची संख्या	खेते भांडवल	खरेदीची किंमत			विक्रीची किंमत			कृषी उत्पन्नाची विक्री [अडते व मालक म्हणून]		
					कृषी उत्पादन	शेतीच्या गरजेच्या वस्तू	उपभोग्य वस्तू	मालक म्हणून	अडत्या म्हणून	एकूण	भात व तांदूळ	गहू	इतर अन्न धान्य
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४

जिल्हा पणन
संस्था

नि रं क

एकूण प्राथमिक पणन संस्था	१२	१०५३८	६११२७	१७७६५१	२५८०४२	१२६०४	४४३७३	३३५९१	७७२६४	-	-	२१८३
१. वर्धा	१	६१५	७८५३	१७२३२१	६५३२	४९०८	६४२५	७९३३	१४३५८	-	-	-
२. देवळी	१	११९८	५७९५	२४९	४३६१	७२०	४६१२	३५२८	८१४०	-	-	२१७८
३. तेलु	३	७७८	७८१६	२४५	६८२५	२९५८	११६३५	६२९०	१७९२५	-	-	-
४. आर्वा	३	१३१३	१२५३६	२५१	११८६१८	१०४२	१७१५	६१२५	७८४०	-	-	५
५. आळटी	१	११७२	५७०१	२७५	१८१५	४५८	३३१	११०५	१४३६	-	-	-
६. कारंजा	१	५५८	३२८२	३७८	२३३५	४१२	९४२	११३०	२०७२	-	-	-
७. त्रिगणघाट	१	१५११	९६१२	३७१३	११०३२८	५११	१६२८१	५६६१	२१९४२	-	-	-
८. तम्रपुर	१	३३९३	८८३२	२१९	७३२८	१५९५	२४३२	१८१९	४२५१	-	-	-

पुढे चालू ....

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	कापूस	गळीतावी धान्ये	डाळी	इतर	एकूण	शेतोला आवश्यक वस्तुची विक्री [अडते व भाजक सहूल]					उप-आय वस्तुची एकूण विक्री
							खते	बिघाणे	कृषी अवजारे	इतर	एकूण	
१	२	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५
जिल्हा पणन संस्था							नि. रं. क.					
	एकूण प्राथमिक पणन संस्था	४४४०५४	१००	३७२६	५६१२	४५५६७५	३१३१८	९७८३	१२२१	७९१०	५०२३२	२६२७९
१.	वर्धा	१७१९५४	-	-	-	१७१२५४	४०५१	८२३	-	१६१२	६४८६	४९४०
२.	देवली	१०७३४४	-	-	-	१०९५२२	१११२	३००७	१००	३१५	४५३४	९९५
३.	सेलू	१०२५	-	-	-	१०२५	७२७५	१०४८	५०	९८६	२३५९	४५३५
४.	आर्वा	२०४८	१००	१०१	-	२२५४	७३३१	१३३१	-	१६९५	१०२५७	४१४३
५.	आष्टी	२९९२९	-	-	-	२९९२९	२०१०	१४८	४८८	१५५	२८०१	१४४१
६.	कीरंजा	२१०५१	-	-	-	२१०५१	८७८	३३५	४३२	१५१	१७९६	२०५१
७.	हिंगणघाट	११०१५८	-	३६२५	५६१२	११९३९५	५३०१	१२१०	१५१	१६३५	८२९७	५५८९
८.	समुद्रपूर	५४५	-	-	-	५४५	३४६०	१८८१	-	१३६१	६७०२	२५८५

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक, सहकार संस्था, वर्धा.

जिल्ह्यातील उत्पादक संस्था आणि सामाजिक सेवा संस्था यांचे कार्य [३०. ६. १९९२ ला
संपणा-या वर्षाकरीता]

जिल्हा - वर्धा

[समूह हजाराने]

अ. क्र.	संस्थेचा प्रकार	संस्थांची संख्या	सभासदांची संख्या	भाग भांडवल [रु.]	राखीव व इतर निधी [रु.]	खेवते भांडवल [रु.]
१	२	३	४	५	६	७
१. उत्पादक संस्था						
१.१	साखर कारखाने	२	१०४२१	६५४२४	७८८४८	७२०३३
१.२	इतर शेती प्रक्रिया संस्था	१८	१०५४१	८५२९	१६५५७	३२४७९
१.३	विनकरे संस्था	१२	१९९५	११८६	७१८	१५१९
१.४	सुत-गिरण्या	५	२५४४	१४३५२०	१०२१८९	११९४२६
१.५	इतर औद्योगिक संस्था	५८	७३९२	२४७६	८८९	१३३९७
१.६	दुग्ध व्यवसाय संस्था	२८९	१२२२५	१४५५	३८०१	९९७१
१.७	दुग्ध व्यवसाय संघटना	१	१८०	२१	१०८२	६७०१
१.८	भत्स्य व्यवसाय संस्था	३१	२१५६	८९	३२	४१६
१.९	शेती संस्था	१	११	२	—	१०२
१.१०	उपसा जलसिंचन संस्था	४	६२	३५	—	३८७
१.११	दन कारखाने संस्था	१६	१४६८	४२	३४१०	१३५७७२
१.१२	इतर	१६	१४७१	३१५२	२१	३६४२
२. सामाजिक सेवा संस्था						
२.१	गाहक भांडार	६४	१६६४२	१११०	७७१	३४११
२.२	गृह निर्माण संस्था	१८५	६३२५	१५२५	१८९९	४४४३१
२.३	कारखाने कंत्राट संस्था	५८	४०४९	२८९	१६९६	४९६८
२.४	परिवहन संस्था	८	११६	१८	६	३५४
२.५	इतर	१९	१२०८	५२	९७८	१२९५

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, वर्धा.

जिल्ह्यातील उत्पादक संस्था आणि सामाजिक सेवा संस्था यांचे
महत्वाचे कार्य ३०. ६. १९९२ ला संपणा-या वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	संस्थेचा प्रकार	बाब	परिमाण	साधन
१	२	३	४	५
१.	साखर कारखाने	अ] गाळलेल्या ऊसाचे वजन ब] गाळलेल्या ऊसाची किंमत क] उत्पादीत साखरेचे वजन ड] उत्पादीत साखरेची किंमत	हजार टन लाख रुपये हजार टन लाख रुपये	१९९ ५७६.३५ २१ १६३७.९६
२.	विणकर सहकारी संस्था [हातभाग व यंत्रभाग]	अ] धालू हातभाग ब] सूत खरेदी क] उत्पादन ड] विक्री	संख्या लाख रुपये लाख रुपये लाख रुपये	१६० ७.३५ १०.०३ १०.७२
३.	सूत गिरण्या	अ] पात्यांची संख्या ब] उत्पादीत सूत	संख्या १०० हजार टन	२.५० २.२९
४.	इतर औद्योगिक संस्था	अ] कच्चा माल खरेदी ब] उत्पादन क] विक्री	लाख रुपये लाख रुपये लाख रुपये	०.९८ ०.९५ १.२०
५.	दूग्ध व्यवसाय संस्था	अ] खरेदीची किंमत ब] विक्रीची किंमत	लाख रुपये लाख रुपये	६२५.९१ ८६७.०६
६.	दूग्ध व्यवसाय संघटना	अ] खरेदीची किंमत ब] विक्रीची किंमत	लाख रुपये लाख रुपये	६३७.७७ ६६८.२४
७.	मत्स्य व्यवसाय संस्था	अ] पकडलेल्या माश्यांची किंमत ब] विक्रीची किंमत	लाख रुपये लाख रुपये	४.२० ८.४०
८.	मत्स्य व्यवसाय केंद्र	अ] पकडलेल्या माश्यांची किंमत ब] विक्रीची किंमत	लाख रुपये लाख रुपये	०.९८ १.५९
९.	शेती संस्था	अ] कसलेले क्षेत्र ब] उत्पादन	१०० हेक्टर लाख रुपये	०.३२ ०.४३
१०.	उपसा जलसिंचन संस्था	अ] झिलेले क्षेत्र	हेक्टर	०.२६
११.	वन कामगार संस्था	अ] दिलेली कृषि ब] वन उत्पादनाची किंमत	संख्या लाख रुपये	निरंक ३४१.२०
१२.	घाऊक ग्राहक भांडोरे	अ] खरेदीची किंमत ब] विक्रीची किंमत	लाख रुपये लाख रुपये	४.१६ ४.३८

१	२	३	४	५
१३.	प्राथमिक ग्राहक भांडारे	अ] खरेदी किंमत ब] विक्रीची किंमत	लाख रुपये लाख रुपये	१२३.३१ १३५.८४
१४.	गृह निर्माण संस्था	अ] बाधलेल्या घरांची किंवा गाळ्यांची संख्या	संख्या	१०० १०
१५.	कापगार कंत्राटदार संस्था	अ] वर्षात हाती घेतलेली कापे ब] हाती घेतलेल्या काप्याची अंदाजित किंमत क] दिलेली भजुरी	संख्या लाख रुपये लाख रुपये	२२९ १६६.७० १०८.५५

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, वर्धा.

जिल्ह्यातील नियंत्रीत बाजारपेठेची तालुकावार माहिती ३०. ६. १९९२ ला संपणा-या वर्षाकरिता

जिल्हा - वर्धा

[परिमाण टनांमध्ये]

[मुल्य हजार रुपये]

अ. क्र.	तालुका	बाजारपेठेचे नाव	बाजारपेठेचा प्रकार	उपबाजारपेठेची संख्या	वार्षिक आतक											
					१ भात	२ तांदूळ	३ गहू	४ ज्वारी	५ बाजरी	कापूस	परिमाण	मुल्य	परिमाण	मुल्य	परिमाण	मुल्य
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
जिल्हा एकूण				१०	—	—	१७५९	४०५४	४६३८	१०२४६	२८२५	९६९१	३	७	७३१६५	६९७८१२.
तालुका																
१.	वर्धा	वर्धा	कृषी	—	—	—	—	—	४०३	१९४५	१४७४	५०६५	—	—	१४८११	१२०३२४
२.	देवळी	पुलग्राम	उत्पन्न	२	—	—	—	—	३७	१८१	२७३	८६७	२	५	११६३६	१३१३५६
३.	सेलू	सिंदी	बाजार	१	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	११७७०	१३४५१२
४.	आर्वी	आर्वी	समीती	२	—	—	१७५९	४०५४	२२०८	६७७०	१४	३७	—	—	९७९२	७७४५५
५.	आष्टी	आष्टी		३	—	—	—	—	—	—	१	२	—	—	३८८५	४३०६२
६.	कारंजा	कारंजा		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
७.	हिंगणघाट	हिंगणघाट		२	—	—	—	—	१९९०	१३५०	१०६३	३७२०	१	२	२१२७१	१९१०३३
८.	समुद्रपूर	समुद्रपूर		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

पुढे चालू .....

अ. क्र.	तालुका	बाजार पेठेचे नाव	बाजार पेठेचा प्रकार	उप- बाजार पेठेची संख्या	वार्षिक अहवाल												
					७ तूर	८ सुग	९ मोट	१० चना	११ उडिद	१२ कुली	परि- माण	मुल्य	परि- माण	मुल्य	परि- माण	मुल्य	परि- माण
१	२	३	४	५	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	
जिल्हा स्रूण					१०	७५०१	७३६३३	७	४४	४	२४	७८३	५०१७	२५	१७३	—	—
तालुका																	
१.	वर्धा	वर्धा	कृषी	—	१४४१	१५३५८	—	—	—	—	२१४	१३२७	—	—	—	—	
२.	देवळी	देवळी	उत्पन्न	२	३०३	३१४८	१	७	—	—	११	६४	—	—	—	—	
३.	तेलू	तेलू	बाजार	१	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
४.	आर्वी	आर्वी	समिती	२	५८५	५९८६	—	—	—	—	१५	१००	—	—	—	—	
५.	आष्टी	आष्टी		३	—	—	—	—	—	—	—	—	१	११	—	—	
६.	कारंजा	कारंजा		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
७.	हिंगणघाट	हिंगणघाट		२	५१७२	४२१४१	६	३७	४	२४	५४३	३५३३	२४	१६२	—	—	
८.	समुद्रपूर	समुद्रपूर		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

तक्ता क्रमांक ६.१५ [पुढे चालू]

अ. क्र.	तालुका	बाजार पेठेचे नाव	बाजार पेठेचा प्रकार	उप- बाजार पेठेची संख्या	वार्षिक आंशक												
					१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	
					परि- माण	मुल्य	परि- माण	मुल्य	परि- माण	मुल्य	परि- माण	मुल्य	परि- माण	मुल्य	परि- माण	मुल्य	
१	२	३	४	५	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	
१.	जिल्हा एकूण				१०	१	११	६८	८५५	१०२	१०६३	५३५	७२६२	५७२२	४०२८	२७१४५	८५०१८५
	तालुका																
१.	वर्धा	वर्धा	कृषि							४८	४२६	११	१८३	२६३	१२३१	१८६६५	१४६६६५
२.	देवळी	देवळी	उत्पन्न	२											१२२६४	१२५६३४	
३.	तेलू	तेलू	बाजार	१											११७७०	१३४५१२	
४.	आर्वी	आर्वी	समिती	२					१	१				१५	१४३७६	२४४१८	
५.	आष्टी	आष्टी		३					५१	५४७			६९	२५४३	५३९६१	४३८७३	
६.	कारंजा	कारंजा															
७.	हिंगणघाट	हिंगणघाट		२	१	११	६८	८५५	२	१६	५२४	७०८६	५४४०	३८०८०	३६१०५	२२५०५०	
८.	समुद्रपूर	समुद्रपूर															

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक व सहकाऱी संस्था, वर्धा.

जिल्हा, तालुका, बाजार, उपबाजार, पेठेची संख्या, वार्षिक आंशक, परिमाण, मुल्य, एकूण

जिल्ह्यातील सावकारांची संख्या आणि त्यांनी दिलेली कर्जे ३१ जुलै, १९९२
संपणा-या वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा [समये हजारात]

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	सावकारांची संख्या	व्यापा-यांना दिलेले कर्ज	व्यापा-या व्यतिरिक्त दिलेले कर्ज	एकूण [४+५]
१	२	३	४	५	६
	जिल्हा एकूण	८१	१५२	१६५२१	१६६७३
	तालुका				
१.	वर्धा	३१	१५२	२४१७	२५६९
२.	देवळी	१७	--	४७३०	४७३०
३.	सेलू	११	--	--	--
४.	आर्वी	६	--	११५	११५
५.	आष्टी	--	--	--	--
६.	कारंजा	३	--	२४२	२४२
७.	हिंगणघाट	१३	--	२०१७	२०१७
८.	समुद्रपूर	--	--	--	--

आधार :- जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, वर्धा.

सार्वजनिक संस्थामार्फत उपलब्ध असलेल्या वैद्यकीय सुविधांची
तालुकावार माहिती १९९१ वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	संस्था						खाटांची संख्या		उपचार केलेले आंतररक्षण [प्रत्यक्ष संख्या]			उपचार केलेले बाह्यरक्षण [संख्यात]			
		रुग्णा- संख्या	दवा- खाने	प्रसूती गृहे	प्राथ- मिक आरोग्य केंद्रे	डॉक्टर व वैद्य	परिचा- रिका	एकूण	त्यापैकी स्त्रियाः सुता साठी	पुरुष	स्त्रियाः	मुले	पुरुष	स्त्रियाः	मुले	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
	जिल्हा एकूण	९	४३	११	२७	१२०	३७५	७३९	३४३	३९६	२८६२	४९८४	२२०२	३०९६	२८८८	३७३८
	तालुका															
१.	वर्धा	२	२	१	४	३४	१३३	२७८	१८०	१४८	७०१	९६१	४७३	११४७	१००४	८२६
२.	देवडी	२	५	२	५	१५	४५	११०	६१	५३	७०९	१०४२	५०४	४१८	४१५	४५७
३.	सेलू	१	४	२	५	१०	४१	८	४६	३८	३२१	७८१	३४९	२५१	२३२	२२५
४.	आर्वी	१	५	२	३	१२	३१	५८	२७	२१	३०४	४४७	१८९	२२०	२२३	२१७
५.	आडटी	—	७	—	२	१०	१९	१२	८	४	१७८	३२८	११०	८५	१०७	९५
६.	कारंजा	१	६	१	२	१०	३०	६६	३४	३२	२६१	५७७	२६४	२७५	२९१	२८६
७.	हिंगणघाट	२	८	२	३	१९	४९	११९	५५	६४	२२१	५२३	१८६	६३०	५२४	५६०
८.	सुतपूर	—	६	१	३	१०	२७	१८	१२	६	१६७	४०५	१२७	७२	९२	८२

आधार :- [१] जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, वर्धा [२] जिल्हा शाल्य चिकित्सक, वर्धा.

नोंदणी केलेल्या जन्म व मृत्यूंची संख्या १९८९ या वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	एकूण ग्रामीण नागरी	नोंदलेल्या जन्माची संख्या			नोंदलेल्या मृत्यूंची संख्या			बालमृत्यूंची संख्या		
			पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.	८.	९.	१०.	११.	१२.
जिल्हा एकूण		एकूण	१०८१२	१००५५	२०८६७	३४६३	२६८७	६१५०	३५६	३१०	६६६
		ग्रामीण	६३०८	५८२४	१२१३२	२४३४	१९९७	४४३१	२४४	२२८	४७२
		नागरी	४५०४	४२३१	८७३५	१०२९	६९०	१७१९	११२	८२	१९४
तालुका											
१.	वर्धा	एकूण	३४३९	३२३३	६६६२	१०७७	७७५	१८५२	११७	८३	२००
		ग्रामीण	१३८८	१३४६	२७३४	५०४	३७४	८७८	३०	२८	५८
		नागरी	२०४१	१८८७	३९२८	५७३	४०१	९७४	८७	५५	१४२
२.	देवळी	एकूण	१४१०	१३४५	२७५५	४११	३२४	७३५	३२	२६	५८
		ग्रामीण	६१५	५८६	१२०१	२५८	२१७	४७५	२६	२२	४८
		नागरी	७९५	७५९	१५५४	१५३	१०७	२६०	६	४	१०
३.	तेलू	एकूण	६१७	५५९	११७६	२८६	२०९	४९५	२६	२५	५१
		ग्रामीण	६१७	५५९	११७६	२८६	२०९	४९५	२६	२५	५१
		नागरी	---	---	---	---	---	---	---	---	---
४.	आर्वी	एकूण	१५५७	१३५९	२९१६	४३६	३०४	७४०	५१	३६	८७
		ग्रामीण	९२८	८१२	१७४०	३५२	२६४	६१६	४९	३५	८४
		नागरी	६२९	५४७	११७६	८४	४०	१२४	२	१	३

मुढे चालू ....

तदता क्रमांक ७.२ [पूढे चालू]

- १२५ -

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
५.	आष्टी	एकूण	४७०	४१६	८८६	१५२	१५१	३०३	१५	१६	३१
		ग्रामीण	४७०	४१६	८८६	१५२	१५१	३०३	१५	१६	३१
		नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—
६.	कारंजा	एकूण	७२८	६२३	१३५१	२६२	२०२	४६४	२४	३१	५५
		ग्रामीण	७२८	६२३	१३५१	२६२	२०२	४६४	२४	३१	५५
		नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—
७.	हिंगणघाट	एकूण	१९३५	१८९०	३८२५	५५९	४७४	१०३३	६५	६०	१२५
		ग्रामीण	८९६	८५२	१७४८	३४०	३३२	६७२	४८	३८	८६
		नागरी	१०३९	१०३८	२०७७	२१९	१४२	३६१	१७	२२	३९
८.	समुद्रपूर	एकूण	६६६	६३०	१२९६	२८०	२४८	५२८	२६	३३	५९
		ग्रामीण	६६६	६३०	१२९६	२८०	२४८	५२८	२६	३३	५९
		नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—

आधार :- उपसंचालक, आरोग्य सेवा राज्य आरोग्य माहिती व जिवण विषयक आकडेवारी केंद्र पुणे.

विविध कारणांनुसार मृत्युंची संख्या १९८९ या वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा

वर्ष	हिवताप	पटकी	देवी	क्षय	न्युमो- निया	आमांश- अतिसार व गॅस्ट्रो	हृदय विकार	विषम- ज्वर	कर्क रोग	श्वसन- क्रिये संबंधी रोग	आत्महत्या	अपघात रहदारी वाह- तुफीचे अपघात	इतर कारणे	एकूण मृत्यू
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१६
१९८९	—	२	—	११२	४६	६७	१४८	१९	६५	३७९	६६	१५	३२९	४९५५ ६१५०

आधार :- उपसंचालक, आरोग्य सेवा, राज्य आरोग्य माहिती व जिवण विषयक आकडेवारी केंद्र पुणे.

भाता बाल संगोपन कार्यक्रमातर्गत लस टोचणी - १९९१-९२ वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	स्कूण ग्रामीण नागरी	त्रिगुणी लस तिसरा डोझ डी.पी.टी.	पोलीओ	बी.सी.जी.	गोवर	विदगुणी [डी.टी.]	विषमज्वर	धनुर्वात लस		
									१० वर्ष	१६ वर्ष	गरोदर स्त्रिया
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
	जिल्हा स्कूण	ग्रामीण	२१८५५	२२२३३	२२२४२	२१६५३	१७६२५	-	१५७९३	१६३१२	१९९२१
		नागरी	६८०८	६८६०	८३७६	६१२०	४८४७	-	४६८१	५२५२	६८९३
		स्कूण	२८६६३	२९०९३	३०६१८	२७७७३	२२४७२	-	२०४७४	२१५६४	२६८१४
१.	वर्धा	ग्रामीण	३२४९	३२४४	३३०३	३१९७	२८३७	-	२४३०	२५७४	३०८०
		नागरी	२९७४	३००४	४६०४	२९४८	२०४२	-	१५३०	२४४७	३५१९
		स्कूण	६२२३	६२४८	७९०७	६१४५	४८७९	-	३९६०	५०२१	६५९९
२.	देवळी	ग्रामीण	३००९	२९७४	३००८	३०५९	२४६६	-	२०२१	२१६५	२४२५
		नागरी	७८४	७८४	७११	७६५	६७६	-	६४८	६८८	७८७
		स्कूण	३७९३	३७५८	३७१९	३८२४	३१४२	-	२६६९	२८५३	३२१२
३.	सेलू	ग्रामीण	३१२७	३११८	३१६१	२९७५	२७३६	-	२७३३	२६२९	२६६३
		नागरी	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		स्कूण	३१२७	३११८	३१६१	२९७५	२७३६	-	२७३३	२६२९	२६६३

तक्ता क्रमांक ७-४ [पुढे चालू]

- १२८ -

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
४.	आर्वी	ग्रामीण	२७१४	३१६४	२८६२	२७३२	२०२२	-	१९०७	२११३	२५५६
		नागरी	१०६१	१०५५	१०२५	१११९	७२०	-	८३५	७२०	११२५
		एकूण	३७७५	४२१९	३८८७	३८५१	२८१२	-	२७४२	२९०३	३७५१
५.	जाष्टी	ग्रामीण	१८३६	१८५४	१८२५	१७०१	१४२८	-	१०८२	११६३	१५६३
		नागरी	—	—	—	—	—	-	—	—	—
		एकूण	१८३६	१८५४	१८२५	१७०१	१४२८	-	१०८२	११६३	१५६३
६.	कारंजा	ग्रामीण	२१७८	२१२८	२१२८	२०१५	१२७७	-	१३४२	१६०३	२१२४
		नागरी	—	—	—	—	—	-	—	—	—
		एकूण	२१७८	२१२८	२१२८	२०१५	१२७७	-	१३४२	१६०३	२१२४
७.	हिंगणघाट	ग्रामीण	३२१८	३१३१	३२८२	३२४४	२७२७	-	२२९२	२५५४	२८८६
		नागरी	१९८९	२०१७	२०३६	१२८८	१४०९	-	१६६८	१३२७	१३९२
		एकूण	५२०७	५१४८	५३१८	४५३२	४१३६	-	३९६०	३८८१	४२७८
८.	समुद्रपूर	ग्रामीण	२५२४	२५५०	२६६६	२७३०	१९८५	-	१९७२	१५११	२४२४
		नागरी	—	—	—	—	—	-	—	—	—
		एकूण	२५२४	२५५०	२६६६	२७३०	१९८५	-	१९७२	१५११	२४२४

टीप :- विद्यमानवर संबंधीचा कार्यक्रमाबाबत ५ वर्षांपासून बंद करण्यांत आला असल्यामुळे त्यासंबंधीची जाकडेवारी देण्यांत आलेली नाही.

आधार :- जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, वर्धा.

जिल्ह्यातील कुटुंब नियोजन केंद्राची संख्या [३१.३.१९९२ रोजीची]
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	एकूण/ ग्रामीण/ नागरी	३१ मार्च रोजी अस्तिल्या केंद्राची संख्या	निर्बीजीकरण केलेल्यांची संख्या			लूम पध्दती [आय.यु.डी.सी] संख्या	जननक्षम जोडप्यांची संख्या
				पुरुष नसबंदी	स्त्रियांची नसबंदी	एकूण		
१	२	३	४	५	६	७	८	९
	जिल्हा	एकूण	३४	२०६	७२७१	७४७७	६५३७	६०९५०
	एकूण	ग्रामीण	२७	१६३	५१०३	५२६६	४७२८	४५८८९
		नागरी	७	४३	२१६८	२२११	१८०९	१५०६१
	तालुका							
१.	वर्धा	एकूण	७	२९	२०७८	२१०७	१६८०	१३०२६
		ग्रामीण	४	८	६९०	६९८	६४८	६१२६
		नागरी	३	२१	१३८८	१४०९	१०३२	६८९८
२.	देवळी	एकूण	६	२१	९२०	९४१	९०९	७८८५
		ग्रामीण	५	१७	७०४	७२१	६८६	५९९०
		नागरी	१	४	२१६	२२०	२२३	१८९५
३.	सेलू	एकूण	५	९	७१२	७२१	७०१	६३२१
		ग्रामीण	५	९	७१२	७२१	७०१	६३२१
		नागरी	-	-	-	-	-	-
४.	आवी	एकूण	४	३३	८३१	८६४	८०२	८६५४
		ग्रामीण	३	२०	६६२	६८२	६११	६६१४
		नागरी	१	१३	१६९	१८२	१९१	२०४०

तक्ता क्रमांक ७.५ [पुढे चालू]

- १३० -

१	२	३	४	५	६	७	८	९
५.	आष्टी	एकूण	२	४०	४१५	४५५	४८०	३९७१
		ग्रामीण	२	४०	४१५	४५५	४८०	३९७१
		नागरी	-	-	-	-	-	-
६.	कारंजा	एकूण	२	१६	४६६	४८२	३२९	४७८७
		ग्रामीण	२	१६	४६६	४८२	३२९	४७८७
		नागरी	-	-	-	-	-	-
७.	हिंगणघाट	एकूण	५	५१	१२३३	१२८४	१०४८	१०११०
		ग्रामीण	३	४६	८३८	८८४	६८५	५८८२
		नागरी	२	५	३९५	४००	३६३	४२२८
८.	तमुद्रपूर	एकूण	३	७	६१६	६२३	५८८	६१९६
		ग्रामीण	३	७	६१६	६२३	५८८	६१९६
		नागरी	-	-	-	-	-	-

आधार :- जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, वर्धा.

१९८१ च्या जनगणनेनुसार तालुकावार साक्षरता

जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	एकूण ग्रामीण नागरी	साक्षरांची संख्या [हजारांत]			साक्षरतेची टक्केवारी		
			पुरुष	स्त्रीया	एकूण	पुरुष	स्त्रीया	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९
	जिल्हा एकूण	एकूण	२९०	१८३	१०७	६०.२२	४०.५७	५१.०२
		ग्रामीण	२०२	१२०	८२	५६.७४	३५.३२	४६.३३
		नागरी	८८	६३	२५	७३.३३	५६.२५	६५.०८
१.	वर्धा	एकूण	७३	४७	२६	६२.५३	४७.४७	५८.८२
		ग्रामीण	३७	२१	१६	६२.७१	३७.५०	५०.४३
		नागरी	३६	२६	१०	७८.३६	६०.४६	६९.६६
२.	देवळी	एकूण	३८	२४	१४	६०.३१	४०.००	५०.४०
		ग्रामीण	२३	१२	११	५६.०९	३०.७६	४३.७५
		नागरी	१५	१२	३	६८.१८	५७.१४	६२.७९
३.	तेलु	एकूण	२८	२०	८	५४.२०	४३.५५	४८.९७
		ग्रामीण	२५	१७	८	५४.३४	४०.४७	४७.७२
		नागरी	३	३	०	६०.००	६०.००	६०.००
४.	आर्वी	एकूण	३७	२२	१५	५९.६७	३७.२३	४९.१६
		ग्रामीण	२६	१४	१२	५६.५२	३२.५५	४४.९४
		नागरी	११	८	३	६८.७५	५३.३३	६१.२९

पुढे चालू ....

तक्ता क्रमांक ८.१ [पुढे चालू]

- १३२ -

१	२	३	४	५	६	७	८	९
५.	आष्टी	एकूण	१८	१२	३०	५८.०६	४१.३७	५०.००
		ग्रामीण	१८	१२	३०	५८.०६	४१.३७	५०.००
		नागरी	—	—	—	—	—	—
६.	कारंजा	एकूण	२०	१३	३३	५७.१४	३७.१४	४७.१४
		ग्रामीण	२०	१३	३३	५७.१४	३७.१४	४७.१४
		नागरी	—	—	—	—	—	—
७.	हिंगण. ट	एकूण	५२	३१	८३	६२.६५	३९.२४	५१.२३
		ग्रामीण	३०	१६	४६	५७.६२	३१.३७	४४.६६
		नागरी	२२	१५	३७	७०.२६	५३.५७	६२.७१
८.	समुद्रपूर	एकूण	२४	१४	३८	५१.०६	३१.८१	४१.७५
		ग्रामीण	२४	१४	३८	५१.०६	३१.८१	४१.७५
		नागरी	—	—	—	—	—	—

टिप :- [१] तालुकावार आकडे हजारांत केल्यामुळे जिल्ह्याची ग्रामीण व नागरी आकडेवारी जुळेलच असे नाही.

[२] वरील आकडेवारी सुधारीत आहे.

आधार :- १९८१ जनगणना प्रकाशन [जिल्हा प्राथमिक जनगणना गोष्टवारा].

शैक्षणिक संस्था, शिक्षकांची व विद्यार्थ्यांची संख्या वर्ष १९८९-९०
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	शैक्षणिक संस्था प्रकार	संस्थाची संख्या	शिक्षक		विद्यार्थ्यांची एकूण संख्या
			एकूण	प्रशिक्षित	
१	२	३	४	५	६
अ]	पूर्व प्राथमिक शाळा	८	३६ [३६]	३० [३०]	१३२४
ब]	प्राथमिक शाळा				
	१] एक शिक्षकी शाळा	२६१	२५८ [१६]	२५१ [१६]	६९४०
	२] कनिष्ठ प्राथमिक शाळा	५१३	१९६० [७६९]	१८८६ [७२१]	८१७०४
	३] उच्च प्राथमिक शाळा	२१७	१५३८ [४४०]	१४५३ [३८५]	५४७४१
	एकूण [ब] १-२-३	९९१	३७५६ [१२२५]	३५९० [११२२]	१४३३८५
क]	माध्यमिक शाळा	१३४	१६४६ [४३८]	१५२४ [४०६]	५१५१२
ड]	उच्च माध्यमिक शाळा	५२	१५६२ [२९०]	१५४१ [२८८]	५६२२८
ई]	सामान्य शिक्षणाचे महाविद्यालये [कला / शास्त्र / वाणिज्य]	१०	३३० [५९]	—	१३७१७
	एकूण	११९५	७३३७ [२०४८]	६६८५ [१८४६]	२६६८६६

टीप :- कंसातील आकडे स्त्री शिक्षकांची संख्या दर्शवितात.

आधार :- शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

पुर्व प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक व महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांची इतर निहाय संख्या
आणि मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांची वर्गवारी ३०.९.१९८९ रोजीची

जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	शैक्षणिक स्तर	संस्थेतील विद्यार्थ्यांची संख्या									
		पुर्व प्राथमिक		प्राथमिक		माध्यमिक		सामान्य शिक्षणाची		एकूण	
		एकूण	मुली	एकूण	मुली	एकूण	मुली	महाविद्यालये		एकूण	मुली
								एकूण	मुली		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१.	पुर्व प्राथमिक	१३२४	६०४	२९९०	१२७७	३०७	१२७	-	-	४६२१	२००८
२.	इयत्ता १ ते ४	-	-	११९१९८	५७५०८	८५८	३३२	-	-	१२००५६	५७८४०
३.	इयत्ता ५ ते ७	-	-	२११९७	१००५०	४५१२७	२१६६९	-	-	६६३२४	३१७१९
४.	इयत्ता ८ ते १०	-	-	-	-	५२९१४	२४५४२	-	-	५२९१४	२४५४२
५.	इयत्ता ११ ते १२	-	-	-	-	९२३४	४१७३	५६३१	२०३५	१४८६५	६२०८
६.	उच्च माध्यमिक नंतर	-	-	-	-	-	-	८०८६	३०८६	८०८६	३०८६
	एकूण	१३२४	६०४	१४३३८५	६८८३५	१०८४४०	५०८४३	१३७१७	५१२१	२६६८६६	१२५४०३

पुढे चालू ....

अ.क्र.	शैक्षणिक स्तर	भागसवर्गीय विद्यार्थ्यांची संख्या							
		अनुसूचीत जाती		अनुसूचीत जमाती		इतर भागासवर्गीय		एकूण भागासवर्गीय	
		एकूण	मुली	एकूण	मुली	एकूण	मुली	एकूण	मुली
१	२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
१.	पुर्व प्राथमिक	७२९	३०२	५१७	१२९	१९६७	८९२	३२०३	१४००
२.	इयत्ता १ ते ४	२३००६	११३५१	२१४४८	१०४५६	६३१८१	३०४७५	१०७६३५	५२२८२
३.	इयत्ता ५ ते ७	१२८३४	५९७०	१००९५	४७४०	३५५४४	१७३३१	५८४७३	२८०४१
४.	इयत्ता ८ ते १०	११२६७	५१९४	५७८७	२५०९	२८४३०	१३४६३	४५४८४	२११६६
५.	इयत्ता ११ ते १२	३३७८	१४४८	१००३	३६८	८४०५	३४५९	१२७८६	५२७५
६.	उच्च माध्यमिक नंतर	१५६४	५२७	२९६	८५	४४९४	१७२३	६३५४	२३३५
	एकूण	५२७७८	२४७९२	३९१४६	१८३५७	१४२०११	६७३५०	२३३९३५	११०४९९

आधार :- शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र, राज्य, पुणे.

इतर प्रकारच्या शैक्षणिक संस्था १९८९-९० [३० सप्टेंबर १९९० अखेरची] या वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	संस्थांचे प्रकार	संस्थांची संख्या	विद्यार्थ्यांची संख्या													
			मागासवर्गीय:		मागासवर्गीय जमाती		इतर मागासवर्गीय जाती		एकूण मागासवर्गीय जाती		बिगर मागासवर्गीय जाती		एकूण		एकूण	
			एकूण	मुली	एकूण	मुली	एकूण	मुली	एकूण	मुली	एकूण	मुली	एकूण	मुली	एकूण	मुली
१.	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
१.	शिक्षक विषयक पदवी x महा विद्यालय	२	३०	१४	१०	४	४९	३४	८९	५२	८१	५८	१७०	११०	११	४
२.	विधी पदवी महा विद्यालय	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
३.	वैद्यकीय महा विद्यालय x	१	४३	१६	७	५	४९	२०	९९	४१	२९९	१४४	३९८	१८५	७६	१२
४.	आयुर्वेदिक महा विद्यालय	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
५.	अभियांत्रिक महा-विद्यालय	१	६	—	—	—	१८	—	२४	—	९३०	३८	९५४	३८	५१	४
६.	इतर															
	[अ] तंत्र निकेतन	२	६४	३	३२	३	१५६	१०	२५२	१६	५६	३	३०८	१९	३८	—
	[ब] आय. टी. आय	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	[क] डि. एड. x	४	१२४	४१	३३	१६	१८५	७९	३४२	१३६	४७	३१	३८९	१६७	२४	८
	[ड] जी. टी. डी.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	[ई] औद्योगिक निर्माण पदविका	१	१०	४	६	—	२२	८	४८	१२	५१	९	९९	२१	६	१

टिप :- x बाब क्र. १, ३ व ६ [ड] ची माहिती सन १९८८-८९ या वर्षाची आहे. [२] बाब क्र. ६ [ई] नव्याने घेण्यांत आलेली आहे.
आधार :- शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

तक्ता क्रमांक ८.५

- १३७ -

आर्थिकदृष्ट्या मागासलेल्या विद्यार्थ्यांना मिळणारी मोफत शैक्षणिक सवलत
जिल्हा - वर्धा.

वर्ष	लाभाऱ्यांची संख्या								प्रत्यक्ष खर्च [रुपये हजारात]
	माध्यमिक	कनिष्ठ महाविद्यालये [११ वी व १२ वी]	उच्चशिक्षण [महाविद्या- लयान]	अभियांत्रिकी	वैद्यकीय	इतर महा- विद्यालये	इतर संस्था	एकूण	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१९८८-८९ [प्रत्यक्ष]	३८३४७	५३६३	२९७६	-	३८	-	१४०३	४८१२७	१३००
१९८९-९० [अंदाजित]	३८५३७	५४४९	३००२	-	३९	-	१४४७	४८४७४	१३००

आधार :- शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

प्राथमिक शिक्षणावरोल खर्च [१९९०-९१] वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा

[समये हजारात]

अ.क्र.	यंत्रणा	योजनेतर				योजनांतर्गत				एकूण			
		आवर्ती	बांधकाम अनुदाना व्यतिरिक्त अनावर्ती खर्च	बांधकाम	एकूण	आवर्ती	बांधकाम अनुदाना व्यति- रिक्त अनावर्ती खर्च	बांधकाम	एकूण	आवर्ती	बांधकाम अनुदाना- व्यति- रिक्त अनावर्ती खर्च	बांधकाम	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
१.	जिल्हा परिषद	९४७६२	-	-	९४७६२	४५६	३१	-	४८७	९५२१८	३१	-	९५२४९
२.	नगर परिषद	-	७८४२५	-	* ७८४२५	-	* १८	-	१७८	-	७८६०३	-	७८६०३
३.	कटक मंडळ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
४.	महानगरपालिका	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
५.	बांधकामे अनुदाना व्यतिरिक्त इतर खर्च	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
एकूण खर्च		९४७६२	७८४२५	-	१७३१८७	४५६	२०९	-	६६५	९५२१८	७८६३४	-	१७३८५२

टीप :- [१] * नागपूर विभाग एकूण खर्च. विभागांतर्गत जिल्हा निहाय खर्चाचा आकडेवारी उपलब्ध नाही.

आधार :- शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

तक्ता क्रमांक ८०७

- १३१ -

जिल्ह्यातील व्यवसाय मार्गदर्शन [कनिष्ठ महाविद्यालये] व तांत्रिक
शाळा [आठवी ते बारावी]

जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	बाब	परिमाण	वर्ष १९९१-९२
१	२	३	४
१.	शाळांची संख्या	संख्या	१७
२.	पटावरीले संख्या		
	अ] मुले	संख्या	४४५२
	ब] मुली	"-	८२५
	एकूण [अ-ब]	"-	५२८४
३.	एकूण खर्च	रुपयात	८६, ७३, ५७०.

आधार :- जिल्हा व्यावसायिक शिक्षण प्रशिक्षण अधिकारी, वर्धा

तक्ता क्र. - ८०८

- १४० -

जिल्ह्यातील प्रौढ शिक्षण केंद्रे १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	जिल्हा/तालुका	प्रौढ शिक्षण केंद्राची संख्या	पटावरील उमेदवारांची संख्या
१	२	३	४
	जिल्हा एकूण	५२५	१४८३७
१	वर्धा	४३	१५९८
२	देवळी	१०२	२९६१
३	सेलू	७९	२१५८
४	आर्वी	९०	२९५५
५	आष्टी	४८	१५००
६	कारंजा	८७	१६७१
७	हिंगमधाट्ट	३०	८३७
८	समुद्रपूर	३९	११५७

टीप :- मार्च, ९२ पासून जिल्हा १०० % साक्षर झाल्यामुळे कांही केंद्रे कमी झाली आहेत.

आधार :- जिल्हा प्रौढ शिक्षण अधिकारी, वर्धा.

शिक्षणाकरीता प्रशिक्षण संस्था वर्ष ३०.९.८९ अखेर
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	बाब	परिमाण	माहिती
१	२	३	४
१.	<u>शिक्षणाकरीता प्रशिक्षण संस्था</u>		
	अ] पदवीस्तर	संख्या	२
	ब] पदवीपूर्वस्तर	"	४
	क] शाळास्तर	"	-
२.	<u>पटावरील संख्या</u>		
	अ] पदवीस्तर	संख्या	१७०
	ब] पदवीपूर्वस्तर	"	३८९
	क] शाळास्तर	"	-
३.	<u>स्कूल र्हेव [३१.३.१९८८ अखेर]</u>		
	अ] पदवीस्तर	स्पष्टे	उ.ना.
	ब] पदवीपूर्वस्तर	"	उ.ना.
	क] शाळास्तर	"	उ.ना.

टीप :- उ.ना. = उपलब्ध नाही.

आधार :- शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

रेल्वे मार्गाची लांबी [३१ मार्च १९९२ अखेर]
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	रेल्वे मार्ग	लांबी किलोमीटर मध्ये
१	२	३
१.	ब्रॉड गेज	
	१] एकेरी	६५
	२] दुहेरी	२२५
	३] तिहेरी व अधिक	७०
२.	मीटर गेज	--
३.	नॅरो गेज	३७
	एकूण रेल्वे मार्ग	३२७

टीप :- १] एकेरी :- यांत पुलगांव मिलीटरी सायडिंग मिळवली आहे.

२] दुहेरी :- यांत डबल लाईन घेऊन ^{एकूण} लांबी दिली आहे.

३] तिहेरी :- यांत दहेगांव, वर्धा, वर्धापूर्व, सेवाग्राम, तेलूररोड, सिंदी, भुगांव, सोनेगांव, वाघोली व हिंणघाट इत्यादी स्टेशन मधील यार्ड ट्रॅक लाईन्स घेतल्या गेल्या आहेत.

आधार :- विभागीय व्यवस्थापक, मध्ये रेल्वे, नागपूर.

रेल्वे स्थानकांची तालुकावार यादी [३१ मार्च १९९२ या दिवशीची]
जिल्हा-वर्धा.

अ. क्र.	तालुका	रेल्वे स्थानकाचे नांव	रेल्वेचा प्रकार	रेल्वेचे क्षेत्र/विभाग
१	२	३	४	५
१.	वर्धा	१] वर्धा २] वर्धा पूर्व ३] सेवाग्राम ४] भूगांव ५] दहेगांव ६] सोनेगांव	ब्रॉडगेज --	मध्य रेल्वे --
२.	देवळी	७] पुलगांव ८] कवठा	--	--
३.	सेलू	९] सेलू रोड १०] सिंदी ११] तुलजापूर	--	--
४.	आर्वी	१२] आर्वी १३] विरुळ १४] रोहना १५] पाचगांव १६] खुंबगांव १७] सोरठा	नॅरोगेज	--
५.	आष्टी	--	--	--
६.	कारंजा	--	--	--
७.	हिंगणघाट	१८] हिंगणघाट १९] वाधोली २०] नागरी २१] येनोर	बॉडगेज	--
८.	समुद्रपूर	--	--	--

आधार :- रेल्वे वेळापत्रक, नागपूर.

प्रकारे व पृष्ठभागानुसार, रस्त्यांची लांबी [३१ मार्च, १९९२ अखेर]
जिल्हा - वर्धा.

[लांबी किलोमीटर मध्ये]

अ.क्र.	वर्गीकरण	बिगर नगरपालिका रस्ते			नगरपालिका हद्ददीतील रस्ते
		सार्वजनिक बांधकाम	जिल्हा परिषद	एकूण	
१	२	३	४	५	६
१.	<u>प्रकारानुसार</u>				
	१] राष्ट्रीय महामार्ग	१०८	-	१०८	—
	२] राज्य महामार्ग				
	अ] प्रमुख राज्यमार्ग	६७	-	६७	—
	ब] इतर राज्यमहामार्ग	४५५	-	४५५	—
	३] प्रमुख जिल्हा रस्ते	४३३	१२४	५५७	—
	४] इतर जिल्हा रस्ते	८५	३५७	४४२	—
	५] खेड्यातील रस्ते [योजना अंतर्गत]	५६	९०२	९५८	—
	६] इतर रस्ते [योजनेतर]				२६८
	एकूण	१२०४	१३८३	२५८७	२६८
२.	<u>पृष्ठभागानुसार</u>				
	१] सिमेंट कॉक्रीट	-	-	-	७
	२] डांबरी	७०२	२७	७२९	७४
	३] खोचा/पक्कारस्ता	४६०	९४२	१४०२	१३०
	४] इतर माल वापरून केलेले	४२	४१४	४५६	५७
	एकूण	१२०४	१३८३	२५८७	२६८

आधार :- १] कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, वर्धा.

२] कार्यकारी अभियंता, जिल्हा परिषद, वर्धा.

३] सर्व नगरपालिका, वर्धा.

वापरात असलेली मोटार वाहनांची संख्या [३१ मार्च, १९९२ अखेर]
जिल्हा- वर्धा.

अ.क्र.	बाबी	मोटार वाहनांची संख्या
१	२	३
१.	मोटार सायकली, स्कूटर्स इत्यादी	१९०७४
२.	मोटारी/जिप्स/स्टेशन वॅगन्स	१५७६
३.	टॅक्सी कॅब्ज	६४
४.	स्वयंपचलीत रिक्शा	३१६
५.	स्टेट करेज	
	१] डिझेलवर चालणा-या	१८७
	२] पेट्रोलवर चालणा-या	—
६.	भाल मोटारी	
	अ] खाजगी वाहने	
	१] डिझेलवर चालणा-या	१२९
	२] पेट्रोलवर चालणा-या	६
	ब] सार्वजनिक वाहने	
	१] डिझेलवर चालणा-या	६६३
	२] पेट्रोलवर चालणा-या	३३
७.	रुग्ण वाहिका	१६
८.	शाळेच्या बस	४
९.	खाजगी सेवा देणारी वाहने [अनुयात]	१७
१०.	जोड वाहने [ट्रलर]	३८१
११.	ट्रॅक्टर्स	३९३
१२.	इतर	४
	एकूण	२२८६३

आधार :- प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, नागपूर.

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन मंडळाची [प्रवास] वाहतूक आकडेवारी १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

उपक्रमाचे नांव	वर्षाखेरीस मार्गाची संख्या	मार्गाची एकूण लांबी कि. मी.	मार्गाची सरासरी लांबी कि. मी.	वर्षातील अस्तीत्वात असलेल्या बसगाड्यांची संख्या	रस्त्यावर धावणा-या बसगाड्यांची दैनिक सरासरी संख्या	प्रवाशांची दैनिक सरासरी [लाखात]	वाहतूकीमुळे वर्षात मिळालेले उत्पन्न [रु. हजारात]	दर प्रवाशांमागे मिळालेले सरा- सरी प्रतिदिन उत्पन्न [पैशांमध्ये]
१	२	३	४	५	६	७	८	९
महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, वर्धा विभाग, वर्धा.	३२३	१५९९८	५०	२१६	१७२	०.८७	१४९३०३	४७१

टीप :- स्तंभ क्र. ५ मधील आकडेवारी सरासरी मध्ये आहे.

आधार :- विभागीय नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, वर्धा.

महत्त्वाच्या रस्त्यावरील वाहतूक गणना १९९१-९२ वर्षाकरीता [वाहतूक गणना दिनांक १३.५.९१ ते २०.५.९१]
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	गणना स्थानाचे ठिकाण		पृष्ठ भागाचा प्रकार	रस्त्याची रुंदी [मीटर]	जलदगती वाहने			मंदगती वाहने			एकूण सरासरी वाहतूक भार [म. टनात]			
	नांदी कि.मी.	जवळचे शहर/जडे			मोटारी बस जिप व व्हन	माल गाड्या मोटारी	मोटारी स्कूण सायकल स्कूटर्स	जनावरा कडून आलेली जागारी	सायकल इतर [रिक्शा]	एकूण				
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
<u>नागपूर हैद्राबाद मार्ग रा. म. क्र. ७</u>														
१.	५०/६	कांदळी	डांबरी	७.००	५४४	१७०	१३७७	३५७	२४४८	४९	१६९	९	२२७	१६०१७
२.	७८/०	नांदगांव चौरस्ता	डांबरी	७.००	३५९	१०९	१२४१	२००	१९०९	१४७	४५६	-	६०३	१५४७७
<u>नागपूर बोरो अधापूर-तुलजापूर मार्ग प्रमुख राज्य मार्ग क्र. ३</u>														
<u>नागपूर-वर्धा मार्ग</u>														
१.	७३/०	नालवाडी जवळ	डांबरी	५.५०	१८५५	१८३	१०३६	१८४३	४९१७	९०	१९३७	-	२०२७	१६११८
<u>वधादिवळी शिरपूर मार्ग</u>														
२.	८४/०	सालोड	डांबरी	५.५०	८८३	२४४	१२२४	६३१	३२५२	२८२	६०१	४	८८७	१६५८३
३.	९५/०	देवळी	डांबरी	५.५०	४९३	१२४	१११२	५४५	२२७४	५४१	७८४	-	१३२५	१२३७८
<u>आर्वी देऊरवाडा मार्ग राज्य महामार्ग क्र. २४१</u>														
४.	०/६००	आर्वी	खडीचा	३.७०	१०६	३२	२१९	११९	४७६	१४०	२८५	-	४२५	२५४८

पुढे चालू ...:

तक्ता क्रमांक २.५ [पुढे चालू]

१४८

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
अनरावती पुलगांव हिंणवाट मार्ग राज्य महाभाग क्र. २४३														
हिंणवाट बावगांव मार्ग														
५.	१३/६३०	धोत्रा	डांबरी	३.७०	३३६	८४		३८३	१३३७	१००	२९२	-	३९२	६६४१
वावगांव देवडी मार्ग														
६.	२५/८	वावगांव	डांबरी	३.७०	१२२०	१६२	६५४	१६२०	३७३३	१७२	४२५६	१४	५१४२	१०४५३
पुलगांव आर्षी मंडळ पुलताई मार्ग राज्य महाभाग क्र. २४४														
मुलगांव आर्षी मार्ग														
७.	३१/०	खुबगांव	डांबरी	३.७०	३२२	९६	७३२	४६८	१६२५	७३७	१७५६	-	२४९३	८६२१
वाढीणा कारंजा जलालखेडा														
८.	२४/८००	कारंजा	डांबरी व	३.७०	१२५	१८	१४२	१५८	४१३	१५७	१६८	-	३२५	१७७२
खरांगणा-कोंढाळी मार्ग														
९.	४/०	खरांगणा	डांबरी व	३.७०	१३२	३७	२७२	१४१	५८२	१३९	२८६	-	४२५	२९७३
आर्षी मंडळ मार्ग														
१०.	८/८००	भांडवा	खडीचा	३.७०	८२	१२	२४५	१०६	४४५	५८७	६५४	-	१२४१	३०९६
नेतेलू हिंणपी बोरधरण मार्ग														
११.	२/००	धोराड	डांबरी व	३.७०	३२६	२७	२५८	६८२	१२६३	३१८	१५१५	-	१८३३	३७६०
गावा जवळ खडीचा														

पुढे चालू . . .

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
<u>आदर्श बेलोणी वधार्थी मार्ग</u>														
१२.	११/०	बेढोणा खड	डांबरी	३.७०	४२०	९०	८६३	४४१	१८१४	६०८	१७११	-	२३१२	८९०५
<u>वधार्थी सेवाग्राम मार्ग राज्य महामार्ग क्र. २५८</u>														
१३.	१/४००	रेल्वे क्रांतींग जवळ	डांबरी	३.७०	११०२	१३५	४१३	१८४४	३४२४	१६०	१६५६	-	१८१६	७७६४
<u>आदर्श वधा मार्ग</u>														
१४.	५२/०	पिंपरी	डांबरी	३.७०	६०१	८३	५०३	२०१५	३२०२	२२३	४३१५	-	४५३८	७२१४
<u>सेवाग्राम समुद्रपूर गिरड मार्ग क्र. २५८</u>														
१५.	५२/४००	गिरड जवळ	डांबरी	३.७०	१४८	५१	२७८	२६२	७३९	१५१	२४८	१०	४०२	४०३५
<u>आष्टी मोर्शी प्रमुख जिल्हा मार्ग क्र. १</u>														
१६.	०/०	आष्टी	डांबरी	३.५०	१२१	२४	२०४	१६२	५१८	४०५	५५२	-	२६४	२६६३
<u>सुकळीबाई बांगडापूर मार्ग प्र. जि. मार्ग क्र. ७</u>														
१७.	०/०	सुकळीबाई	खडीचा	३.५०	१५८	१०	१६८	३४२	६८५	१३०	२८०	-	१११०	२०५२
<u>वधार्थी वाचफळ रसुलाबाद मार्ग प्र. जि. मार्ग क्र. ३१</u>														
१८.	०/०	तिंदी [भेघ]	डांबरी	३.५०	२८७	३२	६७३	२१२	८१८	२९३	५७२	३३	८९८	३६६७
<u>पुलगांव नाचणगांव शिरपुर प्र. जि. मार्ग क्र. १२</u>														
१९.	०/०	पुलगांव	डांबरी	३.५०	४५२	४३	४५३	१२४२	२१९७	५२३	४२०४	२१	४७४८	६२३५

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
<u>देवळी अंदोरो मार्ग प्र. जि. मार्ग क्र. १४</u>														
२०.	१३/४००	चौरस्ता	खडीचा	३.५०	६४	१७	१२१	२८	३००	१३१	४५२	-	५८३	१४८८
<u>अडेगांव गिरोली मार्ग प्र. जि. मार्ग क्र. १५</u>														
२१.	९/४	अडेगांव	खडीचा	३.५०	४१	१४	१०३	२८	२५६	१६७	३४०	१६	४२३	१४०८
<u>हिंगणी आमगांव चालेगांव मार्ग प्र. जि. मार्ग क्र. १६</u>														
२२.	०/४००	हिंगणी	डांबरो व खडीचा	३.७०	३१२	२	३७१	४४१	११४०	२८६	१२८२	-	१५७५	४३०८
<u>येळीकेळी तेलू मार्ग प्र. जि. मार्ग क्र. १८</u>														
२३.	०/०	येळीकेळी	डांबरी	३.७०	३३१	६	४६८	४६८	१२७३	२७५	१३८२	-	१६५७	४२३४
<u>वरबडी गोजी मार्ग प्र. जि. मार्ग क्र. २३</u>														
२४.	०/२००	रेल्वे कॉर्निंग जवळ	डांबरी व खडीचा	३.५०	२१४	१६	५१२	४८२	१२३१	१५८	१०३०	-	११८८	५२५१
<u>खरांगणा [गोडे] हमदापूर काढळी रस्ता प्र. जि. मार्ग क्र. २४</u>														
२५.	०/२००	खरांगणा	खडीचा	३.५०	१४६	२५	२१७	१२८	५८६	१४१	५६०	-	७०१	२७२७
<u>हिंगणघाट नंदोरी मार्ग प्र. जि. मार्ग क्र. २७</u>														
२६.	०/०	हिंगणघाट	डांबरी	३.७०	१३५	३९	१७०	५५०	८२४	२१२	१६१५	२४	१२२१	२६४७

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
<u>खंडीत अंतरेरा चिस्तुर मार्ग इतर जिल्हा मार्ग क्र.२</u>														
२७	२२/०	चिस्तुर	खडीचा	३.५०	८९	१२	१३६	१३९	३७६	३४०	४१०	—	७५०	१८९२
<u>पुलगांव दहेगांव बाभुळ गांव इतर जिल्हा मार्ग क्र.२३</u>														
२८	०/८००	पुलगांव	खडीचा	३.७०	३३७	७	४८५	२९७	११२६	१३१	१४१०	—	१५४१	४९४७
<u>सुकळीबाई आमगांव बांगडापूर रस्ता</u>														
२९	०/०	सुकळीबाई गावाजवळ	खडीचा	३.७०	६७	४	११३	८७	२७१	११५	२०४	—	३१९	१३५०
<u>वर्धा शहरातील कचेरी ते कारागृह रस्ता</u>														
३०	०/०	जिल्हा कचेरी जवळ	खडीचा	३.७०	११२५	११२	३२७	१५०९	३०७३	१६७	३०८१	६६	३३१४	७१६५
<u>गोल सडक ते गांधी पुतळा रस्ता</u>														
३१	०/८	पोस्ट ऑफिस जवळ	डांबरी	३.७०	५२३	१५८	२०४	११२१	२००६	२०	२८२४	६४	२९०८	५९६५
<u>सावंगी पालोती रस्ता</u>														
३२	०/०	सावंगी गावा जवळ	खडीचा	३.७०	४६	४	३७५	२६५	६९०	१८	५७८	—	५९६	३१६०
<u>सेलू झाडती रस्ता [प्रमुख जिल्हा मार्ग]</u>														
३३	०/०	सेलू गावा जवळ	अंशतः डांबरी व खडीचा	३.७०	११९	१२	१०८	४५०	६८९	६४३	१०७७	—	१७२०	१८००

तस्ता क्रमांक २.५ [पुटे चालू]

- १५२ -

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
<u>केळझर दहेगांव रस्ता प्रमुख जिल्हा मार्ग.</u>														
३४	१/०	दहेगांव गांवा	खडीचा	३.७०	१०७	४	१२०	१३६	३६७	११४	३५७	—	४७१	१४२५
		जवळ												
<u>सिंदी ते पक्षगांव रस्ता इतर जिल्हा मार्ग</u>														
३५	०/०	सिंदी गांवा	खडीचा	३.७०	७७	६	२५	२२२	४७०	४०२	४३५	—	८४४	१५५५
		जवळ												
<u>घोराड-खापरी रस्ता इतर जिल्हा मार्ग</u>														
३६	०/०	घोराड गांवा	खडीचा	३.७०	४६	—	५०	८७	१८३	५३५	५११	—	१०४६	१०८०
		जवळ												
<u>बीरी सालई [पेठ] रस्ता ग्रामीण मार्ग</u>														
३७	०/०	लोरी गांवा	खडीचा	३.००	५६	७	१६	१०२	१८८	१४१	२८२	—	४२३	१३३०
		जवळ												

आधार :- अधीक्षक अभियंता, विशेष प्रकल्प मंडळ, नागपूर.

पोस्ट, तारघरे, दुरध्वनी सेवा व दूरदर्शन संचयांची ३१ मार्च, १९९२ अखेरची आकडेवारी
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	पोस्टांची संख्या	तारघरांची संख्या	पत्रपेट्यांची संख्या	पोस्टभन्दांची संख्या		दुरध्वनीची संख्या	पोस्टाची सुविधा असलेल्या गावांची संख्या	शासनाने वाटप केलेल्या दूरदर्शन संचयाची संख्या
				नियमित आस्थापना	नियमित आस्थापने व्यतिरिक्त			
१	२	३	४	५[अ]	५[ब]	६	७	८
१.	१८५	१०[९१]	२०७	२५१	—	४४९३	१७२	३४

टीप :- रकाना क्र. ३ मधील कंसातील आकडेवारी टेलिफोन व्दारे तार केल्या जाणा-या केंद्रांची आहे.

आधार :- १] अधीक्षक डाकघर, वर्धा विभाग, वर्धा.

२] उपविभागीय अधिकारी, तारघरे, वर्धा.

३] विभागीय अभियंता, ग्रामीण ध्वनीक्षेपन संचालनालय, विभागीय कार्यालय, नागपूर.

स्थानिक तंत्राचे उत्पन्न व खर्च

[वर्ष १९९१-९२]

जिल्हा - वर्धा		[रु. लाखात]	
वा.ब.	ग्रामपंचायत	जिल्हा परिषद	नगरपरिषद
१	२	३	४
संख्या	५०२	१	६
अ] प्राप्ती			
१	हस्तातीची शिल्लक	३१.९५	३०.९६
२	अनुदान व वर्गणी	१६.६४	४५३.२२
३	चालु वर्षातील उत्पन्न	९६.५४	५२५.३९
एकूण प्राप्ती		१४५.१३	१००९.५७
ब] खर्च			
१	चालु वर्षातील खर्च	११३.००	९४४.४८
२	अखेरची शिल्लक	३२.१३	६५.०९
एकूण खर्च		१४५.१३	१००९.५७

आधार :- जिल्हा तांख्यकी कार्यालय, वर्धा.

ग्रामपंचायतीचे उत्पन्न व खर्च १९९१-९२ वर्षांकरिता
जिल्हा - वर्धा

[स्वये हजारात]

अ. क्र.	जिल्हा / पंचायत समिती	ग्रामपंचायती व. गट ग्राम पंचायतीची संख्या	सुरवातीची शिल्लक	उत्पन्न								
				सहाय्यक अनुदाने शासकीय	अनुदाने इतर	अंशदान	देणगी	कर	शुल्क	इतर	एकूण ५ ते ११	एकूण ४ / १२
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
	जिल्हा एकूण पंचायत समिती	५०२	३१९५	६६१	४१५	३६६२	५८८	४८४८	—	११४४	११३१८	१४५१३
१.	वर्धा	७२	५०७	११४	७१	७७१	—	११४४	—	२६८	२३६८	२८७५
२.	देवळी	६२	१२३	९५	४०	८८४	—	६८९	—	९५	१८०३	१९२६
३.	सेलू	६२	३२६	८५	५७	४५५	६३	४८४	—	१३१	१२७५	१६०१
४.	आर्वी	६७	२५५	८७	२१	३४९	८१	४३६	—	१२०	१०९४	१३४९
५.	आष्टी	३६	५९२	४१	४०	३४४	१४८	३२२	—	१७४	१०६९	१६६१
६.	कारंजा	५९	२९९	४६	४६	१७३	१५८	४०३	—	९३	९१९	१२१८
७.	हिंणघाट	७६	७६०	९७	७५	३६३	१३५	६१५	—	२२७	१५१२	२२७२
८.	समुद्रपूर	६८	३३३	९६	६५	३२३	३	७५५	—	३६	१२७८	१६११

पुढे चालू .....

अ. क्र.	जिल्हा / पंचायत समिती	आरोग्य सेवा	सार्वजनिक बांधकाम	सामाजिक व नैतिक वृद्धी	प्रशासन	समाज कल्याण	पशुधनाचे संवर्धन	जमीन महसुलाची वसुली व देखभाल	इतर	एकूण खर्च [१४ ते २१] स्तंभ	अखेरची शिल्लक [१३ - २२]
१	२	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
	जिल्हा एकूण पंचायत समिती	२५०४	४१४७	६९२	३६८२	२४६	१३	—	१६	११३००	३२१३
१.	वर्धा	४२४	९५६	१६४	७२४	१०७	८	—	—	२३८३	४९२
२.	देवळी	४६०	६९९	६०	४३७	४२	—	—	—	१६९८	२२८
३.	सेलू	३३५	३७३	५३	५०४	—	१	—	७	१२७३	३२८
४.	आर्वी	२२८	५६५	११५	३४४	४२	३	—	२	१२९९	५०
५.	आष्टी	१३३	२५६	७०	४९९	—	—	—	५	६६३	६९८
६.	कारंजा	२३७	३७३	४४	२८१	५५	१	—	२	९९३	२२५
७.	हिंगणघाट	३६२	६७६	७३	५३१	—	—	—	—	१४४२	८३०
८.	समुद्रपूर	३२५	४४९	११३	३६२	—	—	—	—	१२४९	३६२

टीप :- यातील माहिती सुधारित आहे.

आधार :- उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी [ग्रामपंचायत] जिल्हा परिषद, वर्धा.

जिल्हा परिषदेचे बाबवार उत्पन्न खर्च १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा

[रुपये हजारात]

अ. क्र. :	लेखा शिर्ष	प्रत्यक्ष १९९०-१९९१	सुधारित : १९९१ - १९९२	अंदाज १९९२-१९९३
१ :	२	३	४	५
१.	जमा			
	<u>स्वनिर्मित उत्पन्न</u>			
	अ) स्थानिक उपकर मुद्रांक शुल्कासह	३०००	२६१२	२१८१
	ब) शिक्षण	२७८	१५०	१५०
	क) कृषी	५१	३८	२५
	ड) इमारत व दळणवळण	११६४	११०	१०६
	ई) इतर	१०८८१	२१५२	२७१२
	एकूण	१५३७४	५०५२	५१७५
२.	शासकीय अनुदाने			
	अ) सहेतूक अनुदान	१, २७, ७१६	१, ६९, २८७	१, ४९, ९६४
	ब) आस्थापना अनुदान	३८८४७	४६८९८	४६२४२
	क) योजना अंतर्गत योजनेसाठी अनुदान	१९०३३	२३०४४	६०७१८
	ड) शासकीय अखर्चित रक्कम	[-] ३१०४	—	—
	ई) इतर	६०१३	६३१३	३७९७
	एकूण शासकीय अनुदाने	१, ८८, ५०५	२, ४५, ५४२	२, ६०, ७२१
३.	कर्जे			
	अ) कर्जे व अग्रीम [बिन व्याजी कर्जे]	—	—	—
	ब) ठेवी व अग्रीम	१५६५६	३५८०६	६४०६
	क) किल्ल-प्रेषण	१, ३७, २००	—	—
	एकूण	१, ५२, ८५६	३५, ८०६	६४०६
	आरंभिकी शिल्लक	२८, ५७१	२७, ६७६	२७, ७४७
	एकंदर जमा	३, ८५, ३०६	३, १४, ०७६	३०००४९

पुढे चालू ...

१	२	३	४	५
२. खर्च				
अ] कृषी	९२८	५६८	१७९५५	
ब] सामान्य प्रशासन	३४९८५	३९८०१	४१२९५	
क] शिक्षण	९४८६४	१२१५०१	११७५३५	
ड] वैयकीय	२१०४	२११०	१७८६	
प] पशुसंवर्धन	२६८२	४३४८	४३९०	
फ] इभारती व दळणवळण	१५२८५	१६९१४	१०२७४	
ग] समाज कल्याण	४१३१	५१६६	१२३७३	
घ] सिंचन	९४२३	१६३४३	११७९६	
म] इतर	४०५४७	४३२६२	४९१८३	
एकूण	२०५९४९	२५००१३	२६६५८७	
कर्जे				
अ] कर्जे व अग्रीम	—	२०	२०	
ब] ठेवी व अग्रीम	१३४३९	३६२९६	६९४६	
क] वित्त प्रेषण	१३७२००	—	—	
ड] इतर	—	—	—	
एकूण	१५०६३९	३६३१६	६९६६	
अखेरची शिल्लक	२८७१८	२७७४७	२६४९६	
एकंदर एकूण खर्च - अखेरची शिल्लक	३८, ५३, ०६	३१, ४०, ७६	३०, ००, ४९	

टीप :- जिल्हा परिषदेने स्वतःचे उत्पन्नाचा प्रत्यक्ष आढावा घेतल्यानंतर कमी किंवा जास्त खर्च/उत्पन्न निदर्शनास येतो.

आधार :- मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, जिल्हा परिषद, वर्धा.

तक्ता क्रमांक १०.४

- १५९ -

नगरपालिकेचे उत्पन्न व खर्च १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा -वर्धा.

[समये हजारात]

अ.क्र.	नगरपालिकेचे नांव	तुरुवातीची शिल्लक	उत्पन्न						नगरपालिकेच्या मालमत्तेपासून मिळालेला एकूण महसूल	इतर	एकूण उत्पन्न [३+४+५+६+१०+११]
			अनुदाने वर्गीत		नगरपालिकेचे दर व कर						
			शासकीय	इतर	जकात	घरे व जमीनी पावरोल कर	इतर	एकूण [६+७+८]			
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
	जिल्हा बेरीज	३०९६	४१७८९	३५३३	२८४६९	८४३५	१७५०	३८६५४	३२४३	१०६४२	१००९५७
१.	वर्धा	१८८२	१५८३८	—	१३२१२	३९९०	९२४	१८१३३	८८८	३७०४	४०४४५
२.	देवस्त्री	१३७	१८४८	—	६८०	३५३	—	१०३३	२८१	५२२	३८२१
३.	पुलगांव	४६	६८९३	—	२७२२	८२६	७८४	४३३२	२०७	२३३८	१३८१६
४.	सिंदी	३५४	१७१६	१३६२	७५५	२५४	१६	१०२५	११४	१११	४६८२
५.	आर्वी	२४	५४७५	—	२५६६	८७४	१६	३४५६	३५९	६४८	९९६२
६.	हिंगणघाट	६५३	१००१९	२१७१	८५२७	२१३८	१०	१०६७५	१३९४	३३१९	२८२३१

पुढे चालू

तक्ता क्रमांक १०.४

- १६० -

अ. क्र.	नगरपालिकेचे नांव	खर्च								
		सामान्य प्रशासन	करवतूलीचा खर्च	सार्वजनिक सुविधा	सार्वजनिक आरोग्य व सौधी	सार्वजनिक बांधकाम	शिक्षण	इतर	स्कूण खर्च	अखेरची शिल्लक
१	२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१
	जिल्हा बेरीज	५३४८	११७७२	२४८९	३००१०	६३०८	१९२९९	१९२२२	९४४४२	६५०९
१.	वर्धा	१७०३	५१६३	१४११	१४१२०	३२५२	६३२४	७१९०	३९१६३	१२८२
२.	देवली	३७९	३७७	६८	६८५	३४२	७०८	७७३	३३३२	४८९
३.	पुलगांव	१४२३	१०९६	१४१	४६३४	३९४	२६३९	२१२७	१२४५४	१३६२
४.	सिंदी	३९७	३९८	५४	५१५	३७८	१२७३	५९४	३६०९	१०७३
५.	आर्वा	५०४	२५९०	१८२	२८१३	१५१	३०१८	६८२	९९४०	२२
६.	हिंगणघाट	९४२	२१४८	६३३	७२४३	१७९१	५३३७	७८५६	२५९५०	२२८१

आधार :- जिल्हातील सर्व नगरपालिका.

महानगरपालिका / नगरपरिषद क्षेत्रातील इमारतीची वापरानुसार संख्या व त्यापैकी निवासेतर उद्योग असावा-या इमारती अग्नर त्यांच्या भागामध्ये घालणारे उद्योग/व्यवसायासंबंधी माहिती.
जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	वर्ग	न ग र प र ष द					
		वर्धा	देवळी	शिंदी	जुलगांव	आर्वी	द्विगणपाट
१	२	३	४	५	६	७	८
	इमारतीच्या वापरानुसार संख्या						
१.	निवासी	८४५४	१५४२	१२५२	२७६२	३९४६	६२६६
२.	निवासेतर	११८४	३००	२२९	५२०	१३२०	९९६
३.	मिश्र	९५९	१४९	११६	४३६	३७५	३२३
४.	एकूण	१०५९७	१९९१	१०९७	४७२५	५६४१	७५९५
	निवासेतर इमारतीमध्ये घालणारे महत्त्वाचे उद्योग व्यवसाय						
१.	पिठाची गिरणी	७१	१३	७	२८	२८	४०
२.	वेकरी	१०	२	--	१	५	३
३.	बर्फाचा कारखाना	१	--	--	--	३	--
४.	शिवन काम	१३९	२३	२७	६४	७७	३९
५.	धोंगडे तयार करणे	--	--	--	--	--	--
६.	बुरड काम	--	१	१	१	--	--
७.	प्रिंटींग प्रेस, बुक बाईंडींग, डेसॉक्स मॅशर, टायपिंग करणे.	३५	३	१	८	५	१२
८.	तांबन व धुलाई वावडर कारखाना	४	--	--	--	--	--

तक्ता क्रमांक १०.५ [पुढे चालू]

- १६२ -

१	२	३	४	५	६	७	८
९.	टाईल्स, सिमेंट किंवा दगडी जाती बनविणे.	२	—	—	—	—	—
१०.	लेथ काम	१	—	—	—	४	—
११.	सोनार काम	४४	४	५३	६	१४	२७
१२.	गॅस विक्री	१	—	—	—	—	—
१३.	डेअरी	१७	१	—	१२	२४	२
१४.	पानपट्टी दुकान	४६	६	—	१५	३४	२२
१५.	धान्य व किराणा दुकान	३२६	५७	५५	१७७	१९४	२६०
१६.	दाखे दुकान	४	—	१	१	१	२
१७.	फळे व भाजीपाला दुकान	५	—	१	२	७४	१४
१८.	कापड दुकान	८६	१०	१२	३७	७४	७३
१९.	जनरल स्टोअर्स [कटलरी दुकान]	२७	—	—	११	४०	१२
२०.	औषधी दुकान	३५	३	६	३	८	१५
२१.	पेट्रोल पंप	६	—	—	—	१	२
२२.	फुले व हार तसेच इतर सामान विक्री	२	—	—	—	—	—
२३.	मोटर व मोटार सायकल विक्री	१	—	—	—	—	—
२४.	हॉटेल व लॉज	१११	२५	३०	४८	८१	७९
२५.	वसतीगृहे	—	१	—	१	१	—
२६.	गोदाम	३८	१	१०	२६	२८	२२
२७.	सायकली व गॅसबत्या भाड्याने देणे	६५	—	—	१	—	—

पुढे चालू .....

१	२	३	४	५	६	७	८
२८.	वैजयिण्य सेवा	२२	—	—	—	५	१
२९.	गुराघा ववाखाना	—	१	—	—	—	—
३०.	ववाखाना	७८	८	१३	२९	३६	४०
३१.	सिनेमा व नाट्य गृहे वगैरे	७	—	—	३	४	१
३२.	सांस्कृतिक, व्यायाम शाळा इतर ववाखाने [बॅन्डपार्टी वगैरे]	१४	२	३	३	८	२०
३३.	पोस्टो स्टूडिओ	७	२	—	५	३	३
३४.	रालुन	५५	६	६	३१	३५	३०
३५.	लॉन्ड्री	४१	४	२	१८	१४	२१
३६.	इलेक्ट्रीशियन	—	—	—	—	—	—
एकूण		१३०३	१८४	१६६	५३०	५८९	७४६

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी विभाग, मुंबई.

विविध विकास शीर्षखाली झालेला योजनांतर्गत खर्च १९९१-९२ वर्षाकरिता

जिल्हा		जिल्हा - वर्धा				[रुपये लाखात]
अ. क्र.	विकास शीर्ष	जिल्हा पातळीवरील योजनांवर झालेला खर्च				
		जिल्हा वार्षिक योजना	स्टेटपूल	अनुषंग	स्कूण	
		[बिगर आदि-वासी, आदि-वासी व आदि-वासी क्षेत्राबाहेर-रोल आदिवासी योजना भिन्न]				
१	२	३	४	५	६	
[एक]	कृषि व संलग्न सेवा					
	१. पीक संवर्धन	२२.३६	-	-		२२.३६
	२. फलोत्पादन	८.०७	-	-		८.०७
	३. भूद व जलसंधारण	७.२५	५०.००	-		५७.२५
	४. पशुसंवर्धन	४.००	-	-		४.००
	५. दुग्ध व्यवसाय विकास	१.५२	-	-		१.५२
	६. मत्स्य व्यवसाय	१२.२५	-	-		१२.२५
	७. वने	१८.७६	-	-		१८.७६
	८. पणस, कोठार व दखारा	-	-	-		-
	९. सहकार	५.५२	-	-		५.५२
	[एक] स्कूण कृषि व संलग्न सेवा	७९.८०	५०.००	-		१२९.८०
[दोन]	ग्रामीण विकास					
	१. एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम	६०.४४	-	-		६०.४४
	२. अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम	-	-	-		-
	३. जवाहर रोजगार योजना	६०.२८	-	-		६०.२८
	४. रोजगार हमी योजना	४८.२५	-	-		४८.२५
	५. जमिन सुधारणा	१.७५	-	-		१.७५
	६. सामुहिक विकास	०.१०	-	-		०.१०
	[दोन] स्कूण ग्रामीण विकास	१७०.८२	-	-		१७०.८२
[तीन]	पाटबंधारे व पूर नियंत्रण					
	१. लघु पाटबंधारे	२३.४३	*१४२२.२४	११२.६३		१५५८.३०
	२. जलप्रदाय क्षेत्राविकास कार्यक्रम	-	-	-		-
	३. आवाकट विकास	७.१७	-	-		७.१७
	४. पूर नियंत्रण कामे	-	-	-		-
	[तीन] स्कूण पाटबंधारे व पूर नियंत्रण	३०.६०	१४२२.२४	११२.६३		१५६५.४७

१	२	३	४	५	६
[चार]	विद्युत विकास	६१.०१	-	-	६१.०१
[पाच]	उद्योग व खाणकांभ				
	१. मोठे व मध्यम उद्योग	-	-	-	-
	२. ग्रामोण व लघु उद्योग	२७.४७	-	-	२७.४७
[सहा]	वाहतूक व दळणवळण				
	१. मोठी व लहान बंदरे	-	-	-	-
	२. अंतर्देशीय जलवाहतूक	-	-	-	-
	३. रस्ते वीळास	४३.७९	२१.९३	३४.२७	९९.९८
[सात]	सामान्य आर्थिक सेवा				
	१. पर्यटन	-	-	-	-
[आठ]	सामाजिक आणि सामुहिक सेवा				
	१. सामान्य शिक्षण	७२.८३	-	१७.३०	९०.१३
	२. क्रीडा व युवक कल्याण	३.४४	-	-	३.४४
	३. कला व संस्कृती	०.०२	-	-	०.०२
	४. तांत्रिक शिक्षण	७.६०	-	-	७.६०
	५. वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये	-	-	-	-
	६. आरोग्य सेवा	२३.६०	-	५६.४२	८०.०२
	७. पाणी पुरवठा व स्वच्छता	११५.०३	५५.५४	-	१७०.५७
	८. गृहनिर्माण	५.४९	-	-	५.४९
	९. नगर विकास	२१.१८	-	-	२१.१८
	१०. माहिती व प्रसिध्दी	-	-	-	-
	११. भागासवर्गविांचे कल्याण	३१.३१	-	-	३१.३१
	१२. कामगार व कामगार कल्याण	१३.४३	-	-	१३.४३
	१३. समाज कल्याण	२.८८	-	-	२.८८
	१४. पोषण	७.१२	-	-	७.१२
[आठ]	एकूण सामाजिक व सामुहिक सेवा	३०३.९३	५५.५४	७३.७२	४३३.१९
[एक ते आठ]	जिल्हा बेरीज	७१७.४२	१५५०.४०	२२०.६२	२४८८.४४

टीप :-[*] यांत मोठे व मध्यम प्रकल्पांचा समावेश आहे.

आधार :- जिल्हा नियोजन अधिकारी, वर्धा

योजना खालील महत्वाची भौतिक साधने १९९१-९२ वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	विकासाचे/उपशिर्ष	बाब	परिमाण	भौतिक साधन
१	२	३	४	५
ग्रट-१ कृषि व संलग्न सेवा				
१. पिक संवर्धन				
	१. तालुका बिजगुण क्षेत्र विकास			
	१. कृ.प. निवासस्थाने		संख्या	१
	२. सधन कापूस विकास कार्यक्रम			
	१. फेरोपेन टप्स		संख्या	१८००
	२. तुषार संच		संख्या	१३
	३. पिक संरक्षण अवजारे		संख्या	१२८०
	३. अल्प भूधारकांना कोरडवाहू [पावसाच्या पटळीतील] जमिनीत निविष्ठा संच पुरवणे.			
	१. खेतमिनिफिट खरीप		संख्या	३३५५
	४. सुधारित शेतकी अवजारे व साधने विकत घेण्यासाठी अर्थसहाय्य.			
	१. शेतकरी अवजारे		संख्या	२६
	५. तेलबिया उत्पादन कार्यक्रम.			
	१. जिवाणुसंवर्धन		संख्या	१६१०
	२. तुषार संच		संख्या	२६
	३. अवजारे वाटप		संख्या	३३
	४. पिक संरक्षण		हेक्टर	१२६९१
	५. प्रात्यक्षिके		हेक्टर	८७१
	६. मिनिफिट		संख्या	१९९७
	६. भागासवर्गीय व नवबौध्दांना दारिद्र्य रेषेच्या वर आणण्यासाठी विशेष सहाय्य योजना [चि. घ. यो]			
	१. लघुसिंचन लाभार्थी		संख्या	९९
	२. निविष्ठा लाभार्थी		संख्या	१७०
	३. बैलजोडी लाभार्थी		संख्या	२
	७. तुषार व ठिबक सिंचन			
	१. ठिबक संच		संख्या	६९
२. फलोत्पादन				
	८. अल्पभूधारक व सिमांतिक शेतकऱ्यांना फलोत्पादन विकासासाठी भांडवल अनु. [अ] कर्जाशी निगडित अनुदान			
	१. लाभार्थी		संख्या	१४२
	९. बागायती रोप भाव्याचे बळकटीकरण योजना			
	१. रोपधाटिका		संख्या	५

क्र.सं.	वर्ग	विवरण	एकक	संख्या
१०.		गावठी बोर, आंबा व काजू झाडाचे सुधारित जातीत रूपांतर करणे.		
		१. आंबा	संख्या	१४५
		२. बोर	संख्या	३२८४१
११.		फलोत्पादन रोपसंरक्षण [केन्द्र पुरस्कृत]		
		१. क्षेत्र	हेक्टर	२१०
३.	<u>पृथ्वी व जल-संधारण</u>	१२. मृदसंधारण, बांध घालणे, प्रजगीकरण करणे व उतरावर सभतल घालणे इ. उपाया व्दारे जमिनीचा विकास करणे.		
		१. मृ.सं. ची कामे [सी. बी. यु.]	संख्या	४८३
		१३. एकात्मिक पाणलोट क्षेत्रविकास कार्यक्रम [काउन्सेप] मृदसंधारणाकरिता फलोद्यान		
		१. मृ.सं. ची कामे	संख्या	२४२
४.	<u>पशुसंवर्धन</u>	१४. पशुवैद्यकीय व्हचिकित्सालयांची स्थापना व त्याकरिता इभारती बांधणे		
		१. बांधकाम	संख्या	१
		१५. पशुवैद्यकीय महाविद्यालयातील आदिवासी विद्यार्थ्यांना विद्यावेतन देणे		
		१. प्रशिक्षणार्थी	संख्या	१
		१६. तोंडाचे व पायाचे रोगांवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी अर्थसहाय्य.		
		१. लस मात्रा	संख्या	१६४७०
		१७. संकरीत कालवडी जोपासण्यासाठी सहाय्य [दुग्ध विकास कार्यक्रम]		
		१. संकरीत कालवडी वाटप	संख्या	५०१
		१८. प्रसिध्दी व सामुहिक प्रचार		
		१. भेळावे	संख्या	८
		२. भोहिय	संख्या	२०
५.	<u>दुग्ध व्यवसाय विकास</u>	१९. दुग्ध उत्पादन/दुग्ध व्यवसाय संघ/महासंघ यांना व्यवसाय व्यवस्थापनेसाठी अर्थसहाय्य [अ] व्यवस्थापनासाठी अर्थसहाय्य.		
		१. दुग्ध विकास संस्था	संख्या	२३
		२. प्रशिक्षणार्थी	संख्या	९
		२०. भांड/गाभण म्हशींचा पुरवठा [वाहतूक व खाद्य अनुदानासह]		

१	२	३	४	५
		१. भाकड/गाभण व्हाणी	संख्या	८
	२१.	निविष्ठा कार्यक्रम आदिवासी/अनु. जाती जमाती तसेच दुर्बल घटकातील कुटुंबांना प्रशिक्षण देण्याचा कार्यक्रम.		
		१. खावटी अनुदान	संख्या	६०
	२२.	मुंबईच्या तबेल्यातील एक वर्ष तयारच्या उच्च पैदास क्षमतेच्या परड्यांचा पुरवठा / वाटप		
		१. पारड्या	संख्या	२५३
६.	मत्स्य व्यवसाय विकास	२३. मत्स्यबीज उत्पादन क्षेत्राची स्थापना		
		१. केंद्राचे बांधकाम	संख्या	२
		२. मत्स्य बीज उत्पादन	लाख	९
	२४.	मच्छीमार युवकांना प्रशिक्षण		
		१. उमेदवार	संख्या	३१
	२५.	अवरुध्द पाण्यातील मत्स्यसंवर्धन		
		१. मत्स्यबीज संचयन	लाख	३४
		२. मत्स्योत्पादन	टन	११००
	२६.	मत्स्यव्यवसाय उपयोगी आवश्यक सामुग्रीच्या खरेदीसाठी सहाय्य		
		१. नायलॉन	क्विंटल	२१७
	२७.	मच्छीमारांना विवाहपटा भरण्याकरिता अनुदान.		
		१. सभासद	संख्या	४९८
७.	वने	२८. औद्योगिक व व्यापारी उद्योगांसाठी लागणा-या वन झाडांच्या जातीच्या लागवडीची योजना		
		१. पंचम वर्ष कामे	हेक्टर	१६५
		२. चतुर्थ वर्ष कामे	हेक्टर	१८५
		३. तृतीय वर्ष कामे	हेक्टर	१२०
		४. द्वितीय वर्ष कामे	हेक्टर	—
		५. प्रथम वर्ष कामे	हेक्टर	१२५
		६. रोपवन पूर्ण	हेक्टर	१६०
	२९.	निकुळ वनाचे पुननिर्माण		
		१. पंचम वर्ष कामे	हेक्टर	२२०
		२. चतुर्थ वर्ष कामे	हेक्टर	९६
		३. तृतीय वर्ष कामे	हेक्टर	१५०
		४. द्वितीय वर्ष कामे	हेक्टर	१५०

१	२	३	४	५
		५. प्रथम वर्ष कामे	हेक्टर	—
		६. रोपवन पूर्ण	हेक्टर	८०
		३०. किरकोळ जंगल उत्पादनाचा विकास		
		१. पंचम वर्ष कामे	हेक्टर	३
		२. चतुर्थ वर्ष कामे	हेक्टर	५
		३. तृतीय वर्ष कामे	हेक्टर	४
		४. द्वितीय वर्ष कामे	हेक्टर	७
		५. प्रथम वर्ष कामे	हेक्टर	—
		६. रोपवन पूर्ण कामे	हेक्टर	—
		३१. वैरण साधन संपत्तीचा विकास		
		१. पंचम वर्ष कामे	हेक्टर	१४०
		२. चतुर्थ वर्ष कामे	हेक्टर	२१९
		३. तृतीय वर्ष कामे	हेक्टर	१७
		४. द्वितीय वर्ष कामे	हेक्टर	२१
		५. प्रथम वर्ष कामे	हेक्टर	१३
		६. रोपवन पूर्ण कामे	हेक्टर	२४
८. सहकार		३२. लहान शेतक-यांना व्याजाकरीता अर्थसहाय्य.		
		१. सभासद	संख्या	११५६
		३३. प्राथमिक/माध्यमिक सहकारी ग्राहक भांडार चे भाग विकत घेण्यासाठी मागासवर्गीय नवबोधदाना सात वर्ष मुदतीचे बिनव्याजी कर्ज.		
		१. सभासद	संख्या	३०
		३४. नागरी क्षेत्रातील सहकारी ग्राहक भांडारांना सहाय्य [घाऊक भांडार] अ] भाग भाडवत ब] व्यवस्थापकीय अनुदान.		
		१. संस्था	संख्या	२
		३५. ग्रामीण भागात ग्राहकोपयोगी वस्तूचे वितरण.		
		१. संस्था	संख्या	२
		३६. उत्पादन प्रोत्साहन योजना		
		१. लाभार्थी शेतकरी	संख्या	६०२४
गट दोन: ग्रामीण विकास				
	१०. एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम.	३७. एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम लाभार्थी	संख्या	३५७२

१	२	३	४	५
	३८.	जबाहर रोजगार योजना १. मनुष्य दिवस	लाख	१३.१४
	१३.	<u>जमीन सुधारणा</u>		
	३९.	अतिरिक्त जमीन दलेल्या अविह- स्तांकितांना अर्थसहाय्य देणे. १. लाभार्थी	संख्या	१४७
	४०.	ग्रामीण सफाई व कार्यक्रम १. मलपात्र	संख्या	१०
		<u>गट तीन पाटबंधारे व पूर नियंत्रण</u>		
	१६.	<u>लघु पाटबंधारे</u> १. लघु पाटबंधारे योजना [स्थानिक क्षेत्र] १. लघुसिंचन तलाब २. पाझर तलाब	संख्या संख्या	८ १०
	४२.	७७०२ लघु पाटबंधारे [राज्यक्षेत्र] १. सिंचन तलाब	संख्या	४
	४३.	अयशास्वी विहिरींना अनुदान १. प्रकरणे	संख्या	२७
	१८.	<u>आयाकट विकास</u>		
	४४.	आयाकट विकास १. शेतचारी २. शेतनाली ३. बांधकाम ४. पत्रके बांध	संख्या हेक्टर हेक्टर हेक्टर	५६९ ६५५ ६४५ १९४
		<u>गट चार: विद्युत विकास</u>		
	४५.	साभाव्य विकास १. दिवे २. डी. एल. एफ. ३. आय.पी.	संख्या संख्या संख्या	४२० ६०५९ २७
	४६.	पध्दती सुधारणा १. एच.टी. लार्डन २. एल.टी. लार्डन ३. ट्रान्सफॉर्मर के. व्ही. एल.	कि. मी. कि. मी. संख्या	७ १.५ १२
	४७.	हरीजन वस्तीचे विद्युतीकरण १. रस्त्यावरील दिवे २. विनामुल्य कनेक्शन	संख्या संख्या	१७ ११२७

१	२	३	४	५
गट पांच: उद्योग व खाणकाम				
=====				
	२२. ग्रामीण व लघु उद्योग	४८. जिल्हा उद्योग केंद्र आस्थापना योजना		
		१. कर्मचारी	संख्या	३०
		४९. हस्तव्यवसायाचा विकास		
		१. प्रशिक्षणार्थी	संख्या	४
		५०. सुशिक्षित बेरोजगारांसाठी वोज भांडवल अर्थसहाय्य		
		१. लाभार्थी	संख्या	३८
		५१. जिल्हा उद्योग केंद्र छोटीया उद्योगधारकाकरिता कर्म योजना		
		१. लाभार्थी	संख्या	११
		५२. उद्योजकता प्रशिक्षण कार्यक्रम		
		१. प्रशिक्षणार्थी	संख्या	८३
		५३. जिल्हा पातळीवरील लघु उद्योजकांना पुरस्कार		
		१. लाभार्थी	संख्या	२
		५४. सुशिक्षित बेरोजगारांसाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम		
		१. लाभार्थी	संख्या	११
		५५. औद्योगिक सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य/भाग भांडवल [सहकार विभाग]		
		१. संस्था	संख्या	५
		५६. गट पातळीवर ग्रामीण कारागि-रांच्या बहुउद्देशिय सहकारी संस्थांना अर्थसहाय्य [बलुतेदार][सहकार विभाग]		
		१. संस्था	संख्या	३
		५७. हात भाग विकास बचत निधी योजना		
		१. संस्था	संख्या	२७
		५८. दारिद्र्य रेषेखालील कुटुंबांना जनता साडी व धोतरांचाचे सवलतीच्या दरात वाटप		
		१. शहरी साडी-धोती संच	संख्या	२००
		१. ग्रामीण साडी-धोती संच	संख्या	२७०००

तक्ता क्रमांक ११.२ [पुढे चालू]

१.	२.	३.	४.	५.
गट सहा:	वाहतूक व दळणवळण			
	३५. रस्ते विकास	५९. इरीजन वस्त्यांना जोडणारे जोडरस्ते		
		१. गावे	संख्या	५
		२. रस्ते	कि.मी.	२.५
गट आठ:	सामाजिक व सामु- हिक सेवा			
	२७. सामान्य शिक्षण	६०. प्राथमिक शाळेत बालवाड्या सुरु करणे		
		१. बालवाड्या विद्यार्थी	संख्या	१२५
		६१. जिल्हा स्तरावरील बालभवना करीता अनुदान		
		१. बालभवन	संख्या	१
		६२. ९ ते १४ वयोगटातील मुलांसाठी आकृतीबद्ध बाह्य शिक्षण कार्यक्रम [अध्विख शिक्षण] क्रम बाह्य शिक्षण कार्यक्रम अध्विख शिक्षणक्रमा]		
		१. अंशकालीन वर्ग	संख्या	४
		६३. प्राथमिक शाळातून पुस्तकपेढ्या उधडणे		
		१. विद्यार्थी	संख्या	२४६२२
		६४. शैक्षणिकदृष्ट्या आगासलेल्या भागा- वरील प्राथमिक शाळेतील अनु. जाती/ जमातीच्या विद्यार्थ्यांना विशेष सवलती.		
		१. विद्यार्थी	संख्या	५७०३
		६५. प्राथमिक शाळेच्या अपूर्ण झारतीच्या बांधकावाकरीता जि.प.ना अनुदान		
		१. शाळा	संख्या	५
		६६. अशासकीय व प्राथमिक शाळाचा विकास विस्तार जादा तुकड्या		
		१. तुकड्यांची	संख्या	४९
		६७. अशासकीय नविन प्राथमिक शाळा उधडणे व अनुदान तत्वावरील प्राथमिक शाळा अनुदान तत्वावर आणणे.		
		१. शाळा	संख्या	४
		६८. प्राथमिक शाळातून पुस्तकपेढ्या उधडणे.		
		१. विद्यार्थी	संख्या	३३६२

क्र.सं.	२	३	४	५
६९.	अशासकीय माध्यमिक शाळात प्रयोग शाळा सहाय्याची नेमणूक करणे	१. कर्मचारी	संख्या	२
७०.	आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक सवलती	१. विद्यार्थी	संख्या	१०५६
७१.	बारावी पर्यंतच्या मुलींना शोफत शिक्षण	१. विद्यार्थी	संख्या	३६९२
७२.	प्राथमिक शाळांच्या इमारतीच्या बांधकामासाठी जि. ग्र. वि. प्राथीकरणाना अनुदान	१. बांधकाम	संख्या	३४
७३.	बिनाअनुदानित शैक्षणिक संस्थेत शिक्षणा-या आर्थिकदृष्ट्या मागासलेल्या विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक सवलती व सन्निश्चिंत दाद करणे	१. विद्यार्थी	संख्या	२१५६
७४.	खाजगी प्राथमिक शाळांना अनुदान	१. शाळा	संख्या	३
७५.	शाळा नसलेल्या खेड्यात नविन शाळा उघडणे व त्यात शिक्षकांच्या नेमणूक करणेसाठी जि. प. अनुदान	१. शिक्षक	संख्या	८
७६.	नविन मापदंडानुसार प्राथमिक शिक्षक नियुक्ती करिता जि. प. ला अनुदान	१. शिक्षक	संख्या	२८
७७.	राज्य सरकारी पुर्व प्राथमिक व माध्यमिक सुनी गुणवत्तेत शिष्यवृत्ती	१. संघ	संख्या	१६
७८.	भाजी तैनातींच्या मुलांमुलींसाठी शैक्षणिक सवलती	१. विद्यार्थी	संख्या	३५
२८. फिडा व युवक कल्याण	७९. रकदध फिडा संघटनाना खेळाच्या प्रसारासाठी आर्थिक सहाय्य	१. मंडळ	संख्या	२६

१	२	३	४	५
		८०. फ़िडा सप्ताह साजरा करणे		
		१. सप्ताह	संख्या	१
		८१. प्रेक्षागार बांधकासाठी अनुदान		
		१. प्रेक्षागार	संख्या	१
		८२. फ़िडागंगाचा विकास		
		१. फ़िडागण	संख्या	४
		८३. व्यायाम शाळाचा विकास		
		१. व्यायाम शाळा	संख्या	३
		८४. सांघाजिक सेवा शिबिरे भरविणे		
		१. मंडळ	संख्या	२
		८५. ग्रामोण/नागरी क्षेत्रातील स्वयंसेवी युवक मंडळाना आर्थिक सहाय्य		
		१. स्वयंसेवी मंडळ	संख्या	२
		८६. ग्रामीण भागात युवक कल्याण विषयक उपक्रमाचा विस्तार		
		१. मंडळ	संख्या	८
		८७. विस्तृत सहभागासाठी विविध कार्यक्रम राबविणे	संख्या	
		१. मंडळ	संख्या	८
२९. <u>कला व संस्कृती</u>	८८. सार्वजनिक ग्रंथालयांचे सहाय्य अनुदान देणे			
		१. ग्रंथालय	संख्या	१
३०. <u>तांत्रिक शिक्षण</u>	८९. स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण आणि राष्ट्रीय शैक्षणिकधोरणातर्गत किमान कौशल्यावर आधारित अभ्यासक्रम			
		१. विद्यार्थी	संख्या	६०
		२. कर्मचारी	संख्या	१५
		९०. माध्यमिक शाळात परिक्षा पूर्व तांत्रिक शिक्षणाच्या सुविधात वाढ करणे		
		१. बांधकाम	संख्या	१
३१. <u>आरोग्य सेवा</u>	९१. जिल्हा रुग्णालये व दवाखाने यातील सुविधा मध्ये वाढ [शिक्षणोत्तर व जिल्हा रुग्णालयात गुप्तरोग चिकित्सा केंद्र स्थापन करणे]			
		१. खाटा	संख्या	१२५

अ १	२	३	४	५
	२२.	प्राथमिक आरोग्य केंद्र उपकेंद्र ग्रामीण रुग्णालये जाधकाभाचा अनुषोष		
		१. सक्सेटर्स बांधण	संख्या	१२
		२. प्रा. आ. केंद्र	संख्या	४
		३. कर्मचारी निवास स्थान	संख्या	६
	२३.	प्राथमिक आरोग्य केंद्राची स्थापना		
		१. आरोग्य केंद्र	संख्या	३
	२४.	ग्रामीण रुग्णालयाची स्थापना/ दुरुस्ती		
		१. ग्रामीण रुग्णालय	संख्या	२
३३.	ग्रामीण पाणी पुरवठा व स्वच्छता	२५. नळाने पाणी पुरवठा [खास उपाय] [महाराष्ट्र पाणीपुरवठा कानि:- सारण मंडळ]		
		१. पाणी पुरवठा	संख्या	३७
	२६.	जी. एस. डी. ए. च्या नलीका विहिरी खाण्याचा कार्यक्रम		
		१. गावे	संख्या	८
	२७.	ग्रामीण जलनिःसारण/रस्त्यावरील गटारे		
		१. नाल्या पिटर बांधकाय	संख्या	५५४
	२८.	उच्च क्षमतेच्या विंधन विहीरीपर विद्युत पंप वसविणे		
		१. विद्युत पंप	संख्या	८
३४.	गृहनिर्माण	२९. खेडातील गावठाणांचा विस्तार व घरे बांधण्यासाठी जागेची तरतूद		
		१. गावठाण	संख्या	२१
३५.	नगर विकास	१००. नगर परिषदाना आर्थिक सहाय्य		
		१. नगर पालिका	संख्या	३
		१०१. लहान व मध्यम शहराकरीत स्फाटिक नगर विकास कार्यक्रम		
		१. नगरपालिका	संख्या	१
		१०२. मलीच्छ वस्ती सुधारणा कार्यक्रम		
		१. लोकसंख्या	हंदारात	६१८
३७.	भागासवर्गीयांचे कल्याण	१०३. भागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शिक्षण शुल्क व प्ररिक्षण शुल्क देणे		
		१. कर्मचारी	संख्या	५८१

१	२	३	४	५
१०४.	माध्यमिक शाळांमध्ये शिक्षणा-या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती देणे १. कर्मचारी	संख्या	३६३	
१०५.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना विद्यावेतन देणे १. विद्यार्थी	संख्या	१०	
१०६.	विमक्त जाती व भटक्या जमा- तींसाठी भारत सरकार शिष्यवृत्ती १. विद्यार्थी	संख्या	१६९	
१०७.	मुलांमुलींसाठी शासकीय वस्तीगृहे उघडणे व त्यांची व्यवस्था ठेवणे १. वस्तीगृहे	संख्या	१	
१०८.	मागासवर्गीय वसतीगृहाना सहाय्य/अनुदान १. वसतीगृहे	संख्या	५	
१०९.	व्यावसायिक शिक्षण घेणा-या विद्यार्थ्यांसाठी असलेल्या मागा- सवर्गीय विद्यार्थ्यांना निव्वड भत्ता देणे. १. विद्यार्थी	संख्या	११	
११०.	मागासवर्गीय भंगलोरी कवेलू व जी.आय. सिटस व गतती उपरी बसण्यासाठी व्यक्तिगत आर्थिक सहाय्य १. लाभार्थी	संख्या	२८	
१११.	मागासवर्गीय सहकारी गृहनिर्माण मंडळांस वित्तीय सहाय्य देणे १. सहकारी संस्था :	संख्या	३	
११२.	हरिजन वस्त्यांची सुधारणा १. हरीजन वस्त्या	संख्या	५५	
११३.	आंतरजातीय विवाहास प्रोत्सा- हन देणे १. जोडपे	संख्या	१०	
११४.	अनुसूचित जमातीकरीता स्वेच्छा संस्था कडून चालविण्या जाणा-या मुलभूत आश्रमशाळेकरीता सहाय्य/ अनुदान देणे १. संस्था	संख्या	१	

१	२	३	४	५
	११५.	आदिवासी विद्यार्थ्यांना शिक्षण शुल्क व परिक्षा शुल्क देणे १. विद्यार्थी	संख्या	१५६४
	११६.	अनु. समतीकरीता पंपसंच बसविणे १. पंपसंच	संख्या	३४
	११७.	आदिवासींना भगलोरी कवेलू जी.आय. शिळसताची व गवती उपरे बदलविण्यासाठी सहाय्य देणे १. लाभार्थी	संख्या	५७
३८.	<u>कामगार व कामगार कल्याण</u>			
	११८.	आय टी आय साठी कार्यशाळा प्रशासकीय इभारत उ.चे बाधकाम १. कार्यशाळा संख्या	संख्या	१
	११९.	संजय गांधी स्वावलंबन योजना १. लाभार्थी	संख्या	६४४
३९.	<u>समाज कल्याण</u>			
	१२०.	स्त्रियांसाठी पुरस्कृत योजना आणि निरीक्षित स्त्रियांसाठी विविध व्यवसायांतील व्यावसायिक शिक्षण व प्रशिक्षण १. लाभार्थी	संख्या	६९
	१२१.	महिला मंडळाना सहाय्यक अनुदान स्वयंरोजगार योजनेखालील व्यक्तीस अनुदान १. मंडळ	संख्या	१००
	१२२.	निराश्रित मुलांसाठी संस्थाबाह्य सेवा बाल सदनाला सहाय्य अनुदान १. संस्था २. लाभार्थी	संख्या संख्या	१ १८
	१२३.	निराश्रित मुलांची काळजी घेणे व त्यांना संरक्षण देणे १. संस्था	संख्या	१
	१२४.	७ वी व ८ वी पर्यंतच्या शारा-रिकदृष्ट्या अपंग विद्यार्थ्यांना राय शिष्यवृत्ती १. विद्यार्थी	संख्या	८७

१	२	३	४	५
		१२५. वृद्ध व विकलांग व्यक्तीसाठी सहाय्य/अनुदान.		
		१. वृद्धाश्रय	संख्या	१
		१२६. शारीरिकदृष्ट्या अपंगासाठी, स्वेच्छा संस्थाना सहाय्य/अनुदान देण्या- करीता मान्यता देणे.		
		१. संस्था	संख्या	१
४०. पोषण		१२७. शालेय आहार कार्यक्रम [द्वारचे जेवण]		
		१. विद्यार्थी	लाखांत ११.२१	

आधार :- जिल्हा नियोजन अधिकारी, वर्धा.

रोजगार हमी योजना १९९१-९२ या वर्षाकरीता

जिल्हा - वर्धा

अ.क्र.	कामाचा प्रकार	निधीजित कामाची संख्या	मंजूर केलेल्या कामाची संख्या	सुरु केलेल्या कामाची संख्या	पूर्ण केलेल्या कामाची संख्या	मध्येच बंद केलेल्या कामाची संख्या	कामासाठी केलेली तरतूद [हजार रुपये]	कामावर झालेला एकूण खर्च [हजार रु.]	रोजगार निर्माती मनुष्य दिवस [लाखात]
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१.	सिंचन	१३४	५८	७	८	२८	२१३३	७४३	०.३३
२.	मूळसंधारण भूविकास	४७८	४४	२०	१०५	१०	११९२	१०५८	०.५३
३.	वन्निकरण	१८४	२३	७७	५१	४	१४९१०	१४९४२	६.१९
४.	रस्ते व इतर	१७६	१५	२०	१३	३९	५२१८	३९८५	१.६०
	एकूण	९७२	१४०	१२४	१७७	८१	२३४५३	२००४८	८.६५

टीप :- तालुकादार माहिती उपलब्ध नसल्यामुळे जिल्ह्याची माहिती कामाच्या प्रकारानुसार दिलेली आहे.

आधार :- उपजिल्हाधिकारी, [रो.ह.यो.], वर्धा.

रोजगार हमी योजनेखाली घेतलेली कामे, त्यावरील रोजगार व खर्च
सन १९९१-९२ वर्षाकरीता

जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	महिना	खर्च रु. लाखात		मनुष्य दिवस	रोजगार हमी योजने खालील कामाची संख्या
		प्रत्यक्ष	संचित		
१	२	३	४	५	६
१.	एप्रिल १९९१	६. २९	३. २९	३२७६५	४२८
२.	मे ९१	१६. २१	२२. ५०	७९८११	४३५
३.	जून ९१	२१. ३३	४३. ८३	८२४९५	४३७
४.	जुलै ९१	१७. ४४	६१. २७	७१९७०	४५१
५.	ऑगस्ट ९१	१९. ५०	८०. ७७	८७४२८	४४६
६.	सप्टेंबर ९१	१५. ८६	९६. ६३	७१६४२	४४६
७.	ऑक्टोबर ९१	१२. ७१	१०९. १४	६३२९८	४१४
८.	नोव्हेंबर ९१	८. २१	११७. ३५	३७३१९	४१४
९.	डिसेंबर ९१	१५. ८८	१३१. ९३	६५५६८	४१७
१०.	जानेवारी ९२	१४. ११	१४६. ०४	५५५६८	४५४
११.	फेब्रुवारी ९२	१९. ४१	१६५. ४५	७३५७७	३२७
१२.	मार्च ९२	३५. ०३	२००. ४८	१४३९४४	३७५
एकूण		२००. ४८	—	८६५३८५	५११४

टीप :- स्तंभ ६ मध्ये गेल्यावर्षाच्याही रो. ह. यो. खालील कामाची संख्या समाविष्ट आहेत.

आधार :- उपजिल्हाधिकारी [रो. ह. यो.] वर्धा.

पिण्याच्या पाण्याच्या सोयी व टंचाईसंबंधी केलेल्या उपाय योजना १९९१-९२ वर्षाकरिता.
जिल्हा - वर्धा.

तालुका/ जिल्हा	स्कूण वस्तूच्या गावांचो संख्या [१९८१ चे जनगणनेनुसार]	गावा तील वाड्या वस्त्यांचो संख्या	बाराही महिने पुरेसे पाणी उपलब्ध असलेल्या		पिण्याच्या पाण्याची टंचाई असलेली गावे व त्यासाठी केलेली उपाय योजना						इतर साधनांचो पूरवठा होणाऱ्या		
			गावांची संख्या	वाड्या/ वस्त्यांची संख्या	गावांची संख्या	गावा तील वाड्या/ वस्त्यांची संख्या	टँकर ची संख्या	गावा ची संख्या	गावा तील वाड्या/ वस्त्यांची संख्या	बैल गाडी ची संख्या	गावा ची संख्या	गावा तील वाड्या/ वस्त्यांची संख्या	साधने
२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
वर्धा	११६	-	११०	-	-	-	-	१	-	१	५	-	विहोरी
देवळी	१०३	-	७२	-	६	-	२	-	-	-	२५	-	खोल करणे,
सेलू	१३९	-	८०	-	-	-	-	-	-	-	५९	-	गाळ
आर्वी	१६४	-	१४०	-	३	-	१	१	-	१	२०	-	काढणे
आष्टी	९३	-	४२	-	१९	-	७	२	-	२	३०	-	व विहीरी
कारंजा	१०२	-	६२	-	२४	-	१३	-	-	-	१६	-	अधिग्रहण करणे.
हिंगणघाट	१२९	-	११६	-	४	-	२	२	-	२	७	-	
समुद्रपूर	१६९	-	१५६	-	१	-	१	-	-	-	१२	-	
जिल्हा स्कूण	१०१५	-	७७८	-	५७	-	२६	६	-	६	१७४	-	

टीप :- वाड्या / वस्त्यांची संख्या उपलब्ध नसल्याने देण्यांत आली नाही.

आधार :- वर्धा जिल्हयातील सर्व पंचायत समिती व तहसिल कार्यालये.

संकरित व अधिक उत्पादन देणा-या पिकांच्या जाती व त्याखालील असणारे क्षेत्र
१९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	तालुका	अधिक उत्पन्न देणारी पिके		संकरिता पिके		सुधारित पिके	
		पिकाचे नांव	क्षेत्र [हेक्टर]	पिकाचे नांव	क्षेत्र [हेक्टर]	पिकाचे नांव	क्षेत्र [हेक्टर]
१	२	३	४	५	६	७	८
१.	वर्धा	भात व गहू	१८८५	ज्वारी व कापूस	१८९२०	सुधारित ज्वार व इतर	२४५०७
२.	देवळी	"	६५२	"	१९५४५	तुणधान्य, तूर, मूग, उस,	२५८४२
३.	सेलू	"	३१००	"	२३४८४	उडीद, हरभरा, सोयाबीन,	२१५३३
४.	आर्वी	"	६१२	"	१९१९८	सूर्यफूल, जवस, करडी, कापूस	२८४०४
५.	आष्टी	"	४७०	"	६५०८	इत्यादी.	१७६६३
६.	कारंजा	"	१४००	"	१३२००		२६८२०
७.	हिंगणघाट	"	४०७५	"	२७०७०		४४६१८
८.	समुद्रपूर	"	४५८०	"	३०९००		४८३९५
जिल्हा एकूण		"	१६७८१	"	१५९४५५		२३७७८२

टीप :- तालुका निहाय पिके वेगवेगळी उपलब्ध नाहीत.

आधार :- कृषी विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद, वर्धा.

जिल्ह्यातील रासायनिक खताचे वाटप १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	जिल्हा/ तालुका	रासायनिक खताचे वाटप [मे. टनात]		एकूण	शेरा
		नियमित संस्थाकडून	खाजगी संस्थाकडून		
१	२	३	४	५	६
१.	वर्धा	८०३	५१३७	५९४०	
२.	देवळी	५५२	३५५०	४१०२	
३.	सेलू	२७२	४४३४	४७०६	
४.	आर्वी	२७८७	१७२८	४५१५	
५.	आष्टी	२७७	२०४८	२३२५	
६.	कारंजा	२६८	२४५०	२७१८	
७.	हिंगणघाट	७१०	३२९८	४००८	
८.	समुद्रपूर	७५१	२८७९	३६३०	
जिल्हा एकूण		६४२०	२५५२४	३१९४४	

आधार :- कृषी विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद, वर्धा.

जिल्हयातील साखर कारखाने १९९१-९२ या वर्षाकरीता.
जिल्हा - वर्धा:

अ.क्र.	तालुका	साखर कारखान्याचे नांव	सहकारी/ खाजगी	दररोजची गळीत क्षमता [मे. टन]	प्रत्यक्ष झालेले गाळप [मे. टन]	साखरेचे उत्पादन [मे. टन]
१.	२.	३.	४.	५.	६.	७.
१.	वर्धा	---	---	---	---	---
२.	देवळी	---	---	---	---	---
३.	सेलू	महात्मा सहकारी साखर कारखाना, मर्यादित, जामनी जि. वर्धा	सहकारी	१२५०	२००७४०	२११२८
४.	आर्ची	---	---	---	---	---
५.	आष्टी	---	---	---	---	---
६.	कारंजा	---	---	---	---	---
७.	हिंगणघाट	---	---	---	---	---
८.	समुद्रपूर	---	---	---	---	---
जिल्हा एकूण		---	---	१२५०	२००७४०	२११२८

टीप :- जिल्ह्यात संदर्भिय वर्षात २ साखर कारखाने आहेत. मात्र त्यापैकी एका साखर कारखान्याची नोंदणी झाली असून उत्पादन सुरु झाले नाही.

आधार :- कार्यकारी संचालक, महात्मा सहकारी साखर कारखाना मर्यादित जामनी ता. सेलू जि. वर्धा.

दुग्ध संस्थाची संख्या १९९१-९२ वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	दुग्ध संस्थांची संख्या	एकूण संस्थांची संख्या	गोळा केलेले दुग्ध		शीत गृहांची संख्या	शीत गृहाची समता [००० लिटर]
				एकूण दुग्ध [००० लिटर]	प्रतिदिन वरासरी [००० लिटर]		
१	२	३	४	५	६	७	८
	जिल्हा एकूण	२८९	१२९३८	१४८३८	४१	४	७२
१.	वर्धा	६२	२९८२	४४०९	१२	१	५०
२.	देवळी	२५	१३२५	३७६०	१०	-	-
३.	तेलू	३७	२३८९	३८११	८	-	-
४.	आर्वी	६८	२९४०	१८२५	५	१	१२
५.	आष्टी	९	३०९	७३	-	-	-
६.	कारंटा	५३	१७०७	१४६०	४	१	५
७.	हिंगणघाट	१७	७५२	१८६	१	-	-
८.	समुद्रपूर	१८	५३४	३१४	१	१	५

टीप :- वर्धा जिल्ह्यात संस्थेचे एकही शीतगृह नाही. स्तंभ ७ मधील आकडेवारी शीकरण केंद्रांची आहे.

आधार :- जिल्हा दुग्ध विकास अधिकारी, वर्धा.

तक्ता क्रमांक ११.१०

- १८६ -

अवर्षण प्रवण कार्यक्रमाची प्रगती वर्ष [१९९१-९२] या वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा

जिल्ह्यातील कार्यक्रमांतर्गत १] केंद्र पुरस्कृत
निवडलेल्या तालुक्यांची संख्या २] राज्य पुरस्कृत निरंक
३] स्कूण

अ. क्र.	विकास शिर्ष	उपलब्ध झालेली आर्थिक तरतूद [रु. लाखात]	झालेला खर्च [रु. लाखात]	खर्चाची टकेवारी	भौतिक साध्याचा तपशिल बाब	परिमाण	लक्ष	साध्य	साध्याच टके- वारी
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०

नि रं क

टीप :- वर्धा जिल्ह्यात संदर्भिय वर्षाकरिता अवर्षण प्रवण कार्यक्रम राबविण्यात आलेला नाही.

आधार :- जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा, वर्धा.

जिल्ह्यातील एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रमाची प्रगती, त्यावरील तरतुद व खर्च १९९१ - ९२ वर्षाकरिता.

कार्यक्रमाखाली असणा-या

१] तालुक्यांची संख्या	=	४
२] गावांची संख्या	=	६४
३] एकूण लोकसंख्या [१९८१ जनगणने प्रमाणे]	=	२७९०६
४] अनुसूचित जातीची [लोकसंख्या [१९८१]	=	१५३१०

[समये लाखात]

अ. क्र.	विकास, शीर्ष व उपशीर्ष	१९९१-९२	साठी झालेली तरतुद	मध्ये झालेल्या खर्च	टक्केवारी
१	२	३	४	५	६

[एक] कृषि व संलग्न सेवा

- १] पीक संवर्धन
- २] फलोत्पादन
- ३] मुद व जलसंधारण
- ४] पशु संवर्धन
- ५] दुग्ध व्यवसाय विकास
- ६] मत्स्य व्यवसाय
- ७] वने
- ८] पवन, कोठारे व वखारी
- ९] सहकार
एकूण [एक]

[दोन] ग्रामीण विकास

- १] एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम
- २] अवर्षन प्रवन क्षेत्र कार्यक्रम
- ३] जवाहर रोजगार योजना
- ४] रोजगार हभी योजना
- ५] जमिन सुधारणा
- ६] सामुहिक विकास
एकूण [दोन]

[तीन] पाटबंधारे व पूर नियंत्रण

- १] लघु पाटबंधारे
- २] जलप्रदाय क्षेत्र विकास कार्यक्रम

सि रं क

१	२	३	४	५
[तीन]	पाटबंधारे व पुर-नियंत्रण ३] आयाकट विकास ४] पुर-नियंत्रण कार्य स्कूण [तीन]			
[चार]	विद्युत विकास उद्योग व खाणकाम १] मोठे व मध्यम उद्योग २] ग्रामीण व लघु उद्योग स्कूण [पाच]			
[सहा]	वाहतुक व दळणवळण १] मोठी व लहान बंदरे ३] अंतर्देशिय जलवाहतुक स्कूण [सहा]			
[सात]	सामान्य आर्थिक सेवा १] पर्यटन			
[आठ]	सामाजिक आणि सामुहिक सेवा १] सामान्य शिक्षण २] क्रीडा व युवक कल्याण ३] कला व संस्कृती ४] तांत्रिक शिक्षण ५] वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये ६] आरोग्य सेवा ७] ग्रामीण पाणी पुरवठा व स्वच्छता ८] गृहनिर्माण ९] नगर विकास १०] माहिती व प्रसिध्द ११] मागासवर्गीयांचे कल्याण १२] कामगार व कामगार कल्याण १३] समाजकल्याण १४] योजन स्कूण [आठ]			
	स्कूण [एक ते आठ]			
[नऊ]	म्हाडा योजनेखालील तरतुद	८.७९	५.६६	६४ %
[दहा]	न्युक्तीअस बजेट	५.००	४.९४	९९ %

आधार :- १] जिल्हा नियोजन अधिकारी, वर्धा.

२] सकात्मीक आदिवासी विकास प्रकल्प अधिकारी, नागपूर.

बीस कलमी कार्यक्रम १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

कलम क्र.	बाब	परिमाण	उद्दिष्टे	साध्य
१	२	३	४	५
१ अ]	स्कात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम	लाभधारकांची		
	१] जुने लाभार्थी	संख्या	१८१२	१७०२
	२] नविन लाभार्थी	संख्या	३५२०	३५७३
ब]	जवाहर रोजगार योजना	लाख मनुष्य दिवसे	१७.५४	१३.१४
क]	लघु उद्योग स्थापन करणे	संख्या	१५०	१५६
५	अतिरिक्त जमिनीचे वाटप	हेक्टर	—	—
५ ब]	—	लाभधारक कुटुंबे संख्या	—	—
६	वेढे बिगाराचे पुनर्वसन	संख्या	—	—
७	पिण्यासाठी स्वच्छ पाणी	खेड्याची संख्या	३१	२४
८	मुलांना रोग प्रतिबंधक लस टोचणे	संख्या	२४०००	२७७९२
९	अ] कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया	संख्या	७०००	७४७७
११	अ] अनु. जमातीच्या कुटुंबांना सहाय्य	संख्या	१८०	२३९
	ब] अनु. जमातीच्या कुटुंबांना सहाय्य	संख्या	१०४२	११५७
१२	अ] घरासाठी जागा देणे	संख्या	—	—
	ब] घरबांधणीसाठी अर्थसहाय्य	संख्या	—	—
	क] इंदिरा आवास योजना झोपड्या वाटणे	संख्या	१३०	१३०
	ड] कमी उत्पन्न गटासाठी घरबांधणी	संख्या	—	—
१३	गलीच्छ वस्ती सुधारणा	लाभार्थी संख्या	६१८	६१८
१६	झाडे लावणे	संख्या लाखात	३७	८३
१७	अ] खेड्याचे विद्युतीकरण	संख्या	—	—
	ब] पंप संचाचे विद्युतीकरण	संख्या	९००	१४९४
	क] सुधारित चुली	संख्या	२८००	३६४१
	ड] बायोगॅस संय. बसविणे	संख्या	५००	५८६

टीप :- कलम क्र. २ ते ४, १०, १२, १३, १७, १८ व २० यांत समाविष्ट नाहीत.

आधार :- जिल्हा नियोजन अधिकारी, वर्धा.

तक्ता क्रमांक ११.१३

- १९० -

विशेष घटक योजना [वर्ष १९९१-९२ करीता]
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	हे मुख्य विकास शिर्ष	उपलब्ध झाले आर्थिक तरतूद [रु. लाखात]	झालेला खर्च [रु. लाखात]	खर्चाची टक्केवारी
१	२	३	४	५
१.	कृषि व संलग्न सेवा	२७.७२	२६.४५	९५.४२
२.	ग्रामिण विकास	१४.५७	१४.८२	१०१.७२
३.	पाटबंधारे व पूर नियंत्रण	१५४.०८	१५२.३१	१०३.३९
४.	विकृत विकास	२.५०	२.५०	१००.००
५.	उद्योग व खाणकाम	१.२२	१.१८	९६.७२
६.	वाहतूक व दळणवळण	४.६२	४.७०	१००.२१
७.	सामान्य आर्थिक सेवा	—	—	—
८.	सामाजिक व सामुहिक सेवा	२८.९८	३२.७९	११३.१५
जिल्हा एकूण [सर्व प्रमुख विकास शिर्ष]		२४०.७६	२४८.७५	१०३.३२

आधार :- जिल्हा नियोजन अधिकारी, वर्धा.

जिल्ह्याचा स्थानिक विकास कार्यक्रम- संदर्भ वर्ष १९९१-९२

[स्मये हजारात]

अ. क्र.	विधानसभा मतदार संघाचे नांव	मतदार संघाला मंजूर तरतूद	मंजूर कामांची संख्या			मंजूर कामांची अंदाजित किंमत	संदर्भ वर्षात झालेला एकूण खर्च
			जुनी [अपूर्ण] कामे	संदर्भ वर्षातील नवीन कामे	एकूण		
१	२	३	४	५	६	७	८
१.	वर्धा	१७६७	५	१६	२१	२२६१	१८०९
२.	देवली	१७५१	४	२५	२९	१८३२	१३३२
३.	आर्वी	१७५२	३	२३	२६	३८९४	८५३
४.	हिंगणवाट	१७५८	-	२७	२७	३२३३	१२२५
जिल्हा एकूण		७०३५	१२	९१	१०३	११२२०	५२१९

आधार :- जिल्हा नियोजन अधिकारी, वर्धा.

निवडक शेतमालाच्या सरासरी घाऊक किंमती - १९२१-२२ वर्षाकरीता

जिल्हा - वर्धा. [प्रति क्विंटल मूल्य रुपयात]

अ.क्र.	मालाचे वर्ग	प्रकार	महिने												
			जुलै, २१	ऑगस्ट	सप्टे.	ऑक्टो.	नोव्हें.	डिसे.	जाने, २२	फेब्रु	मार्च	एप्रिल	मे	जून, २२	वर्षाची सरासरी
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
१.	गहू	हावरा	३३०	३३०	३४५	३५०	३७५	३७५	३७८	३७८	४१५	४२५	४२५	४२५	३७९
२.	तूर	पांढरी	९१५	९७५	९८०	१०००	१०००	१०२५	१०५०	१०२५	१०३५	१००५	१०१०	१०१५	१००३
३.	भईबांग	लहान	९१०	९५०	९७०	९७५	९८०	९८२	९८२	९८५	९९०	१०५०	१०५०	१०२५	९८७
४.	भुंग	हिवर काढा	८५०	८५०	८३५	८७०	८५०	८५०	८६५	८६५	८७०	९१०	९१०	९१५	८७०
५.	चना	देशी	७००	७३५	७४५	७५५	८५०	८३५	८३०	८३०	८४०	८७५	९००	९२५	८१८
६.	बाजरा	लोकल	१९५	२१०	२१०	२१५	२२५	२५०	३००	३१५	३५०	३४५	३२५	३३५	२७३
७.	तिळ	बोरीया	१४५०	१५००	१५५०	१६१५	१६७५	१६७५	१७०५	१७१५	१६७५	१६७५	१६६०	१६६०	१६३०
८.	ज्वारी	हायब्रीड	१८०	२०५	२१५	२२५	२४५	२५०	२५०	२७०	३००	३१५	३२०	३५६	२६१
९.	जवस	मध्यम	१३००	१४००	१३५०	१४००	१४४०	१५३०	१४२५	१३७५	१३८०	१३०५	१३००	१२९०	१३७४
१०.	कापूस			सुपर	एफ क्यू	फेअर		एक्स	के						
		सच-४	८५०	८४०	७५०		४००	२३०	टीप :- कापसाच्या किंमती "दि. महाराष्ट्र राज्य सहकारी कापूस उत्पादक पणल महासंघ यांनी जाहीर केलेल्या अहवालावरून घेण्यांत आलेल्या आहेत.						
		सम. सी. यू. ५	८५०	८४०	७५०		४००	२३०							
		सल. १४७	७७०	७६०	६८०		४००	२३०							
		१००७	७८०	७७०	६९०		४००	२३०							

आधार :- सर्व कृषी उत्पन्न बाजार समिती, वर्धा जिल्हा.

जिल्हा मुख्यालय ठिकाणच्या महत्वाच्या वस्तुच्या किरकोळ किंमती १९९१ या वर्षाकरिता
जिल्हा- वर्धा.

अ. क्र.	मालाचे वर्णन	गणवत्ता व प्रकार	परिमाण	मासिक सरासरी किरकोळ किंमती												वर्षाची सरासरी
				जाने	फेब्रु	मार्च	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टे	ऑक्टो	नोव्हें	डिसे	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
धान्ये																
१.	तांदूळ उत्तम	लुचई नं. १	कि. ग्रॅ.	८.००	७.६२	७.५०	७.५०	७.५०	७.५०	७.५०	७.५०	७.५०	७.५०	७.५०	७.५०	७.५०
२.	तांदूळ मध्यम	"- नं. २	"-	५.००	४.७५	४.७५	४.७५	४.६५	५.००	५.००	५.२०	५.५०	६.००	६.१०	६.५०	५.२६
३.	तांदूळ जाडा	"- नं. ३	"-	४.२५	४.०६	४.००	४.००	४.२०	४.२५	४.२५	४.३५	४.५०	५.००	५.२०	६.००	४.५०
४.	गहू मध्यम	चावल काटा	"-	उ.ना.	४.२५	३.८८	३.२५	३.४५	३.५६	३.७५	४.४५	४.००	४.००	४.३०	५.००	३.९९
५.	गहू हावरा	हावरा	"-	३.८०	४.५०	४.३१	३.७५	३.७५	३.८१	४.००	४.२०	४.५०	४.५०	४.८०	५.५०	४.२८
६.	गहू आटा	हावरा	"-	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.
७.	ज्वारी पादरी	नं. १	"-	३.००	२.८७	३.५०	३.१२	३.००	३.२५	४.००	४.००	४.००	४.००	४.००	४.००	३.५६
८.	ज्वारी पिवळी	नं. ५	"-	२.००	२.१६	२.२०	२.००	२.००	२.००	२.२०	२.२०	२.२०	२.२५	३.०६	३.५७	२.३२
९.	ज्वारी जाडी	स्थानिक	"-	१.५०	१.५०	१.५०	१.८०	१.९०	१.९०	१.९०	१.९०	१.९०	१.९०	१.९०	१.९०	१.७९
डाळी																
१०.	हरभरा	देशी	"-	९.००	९.००	८.८०	८.६०	८.००	८.२५	८.६२	९.००	९.००	८.७५	९.००	९.००	८.७०
११.	हरभरा डाळ	गावरानो	"-	१०.००	१०.००	१०.००	९.२५	९.००	९.३०	९.१२	९.६०	९.७५	९.६२	९.८०	९.८७	९.६०
१२.	तूद डाळ	"-	"-	१५.२५	१५.५०	१५.००	१५.००	१५.००	१६.००	१६.३७	१७.४०	१८.००	१८.२५	१९.००	१८.२५	१६.५८
१३.	उडीद डाळ	"-	"-	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००
१४.	मुंग डाळ	"-	"-	१०.००	१०.००	१०.६०	१०.००	१०.००	११.००	१०.२५	११.००	११.२५	१२.००	११.००	११.००	१०.६७

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
१५.	मसूर डाळ साखर व गुळ	गावरानी	कि.ग्रॅ	९.००	९.००	९.००	९.००	१२.२०	११.२५	१२.००	१२.००	१४.००	१४.००	१४.००	१४.००	११.६२
१६.	साखर	मी	"	८.७०	८.६५	८.६०	८.६०	१०.६०	९.३२	९.५०	९.४८	९.३७	९.०६	९.००	९.००	९.१४
१७.	गुळ	पापडी	"	९.००	८.५०	८.००	८.००	८.४०	९.३५	१०.००	१०.२०	१०.५०	१०.३७	१०.००	१०.००	९.३५
१८.	झुईमुगाचे तेल	गुजरांत	"	४०.५०	४१.५०	३९.८०	३९.००	३८.५०	३८.००	३८.२५	४२.००	४१.७५	४१.५०	४२.००	४१.५०	४०.३५
१९.	पाम तेल	स्वस्त धान्य	"	१६.००	१६.००	१६.००	१९.७५	२१.००	२१.००	२१.००	२१.००	२१.००	२१.००	२१.००	२१.००	१९.६४
२०.	व्हास्पाती तेल	सूर्यमुखी	"	४१.५०	४२.००	४४.४०	४०.००	४१.६०	४४.००	४४.००	४५.६०	४६.००	४६.००	४७.६०	४८.००	४४.२२
२१.	दूध[शुद्ध]	म्हशीचे	लिटर	६.००	६.००	६.००	६.५०	८.००	८.००	८.००	८.००	८.००	८.००	८.००	८.००	७.३७
२२.	बक-याचे मास	स्थानिक	कि.ग्रॅ.	३९.००	४०.००	४०.००	४०.००	४०.००	४०.००	४०.००	४०.००	४०.००	४०.००	४०.००	४०.००	३९.९१
२३.	मासे ताजे	कथला	"	२४.००	२४.००	२४.००	२४.००	२४.००	२४.००	२४.००	२४.००	२४.००	२४.००	२४.००	२४.००	२४.५३
२४.	अंडी	विदेशी	१ डझन	१०.५०	८.६०	७.६४	८.००	९.०४	१०.०२	१०.२०	१०.५२	१०.१५	१०.२०	११.०४	१२.००	९.८२
२५.	मीठ	पाट्टे	कि.ग्रॅ	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००	१.००
२६.	हळद	वायगांव	"	२८.००	२८.००	२८.००	२८.००	२५.००	२५.००	२८.००	२८.००	२८.००	२९.५०	३०.०५	३०.००	२७.९६
२७.	सुक्या मिरच्या	भिमापूरी	"	१३.९५	२३.००	२५.६०	३०.५०	२९.६०	३२.५०	३४.००	३६.४०	४२.५०	४६.००	४७.६०	४८.५०	३४.१२

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
भाजीपाला																
२८.	बटाटे	पहाडी	कि. गॅ.	४.००	३.७५	३.८०	३.५०	३.४०	४.००	४.००	४.२०	५.००	५.००	५.८०	४.२५	४.२२
२९.	कण्डे	नासीक	"	७.५०	५.२५	४.००	३.२५	२.३०	३.५०	४.००	४.६०	६.००	५.००	४.६०	३.००	४.४१
फळे																
३०.	केळी	स्थानिक	डझन	३.००	३.००	३.००	४.००	५.८०	४.२५	३.५०	३.२०	३.२५	३.००	३.२०	३.६२	३.५६
३१.	चहा	ब्लू बॉर्ड	कि. गॅ.	६४.५०	६४.५०	६४.५०	६४.५०	६४.५०	६४.५०	६४.५०	६४.५०	६४.५०	६४.५०	६४.५०	६४.५०	६४.५०
३२.	कापी	घावडर	"	५१.००	५१.००	५८.२०	६०.००	६०.००	६०.००	६०.००	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	उ.ना.	५७.१७
जळण व वीज व दिवाबत्ती																
३३.	राकेल		लिटर	२.२९	२.२७	२.२८	२.२८	२.२६	२.२८	२.२८	२.२८	२.७९	२.७४	२.७४	२.७४	२.८८
३४.	कोळसा	लोणारी	४० कि.गॅ.	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००	१०.००
३५.	काडी पेटो	चांबो	१ नग	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०
३६.	काजूड	आडजात	४० कि.	३६.००	३६.००	३६.००	३६.००	३६.००	३६.००	३६.००	३६.००	३६.००	३६.००	३६.००	३६.००	३६.००
३७.	साडी ५ मी.	सोलापुरी	१ नग	७०.००	७०.००	७७.००	७२.००	७२.००	७५.००	७५.००	७५.००	७५.००	७५.००	७५.००	७५.००	७५.००
३८.	कोटींग ७१ से. मी.	महेंद्र मील	मीटर	२९.००	२९.००	२९.००	२९.००	२९.००	२९.००	२९.००	२९.००	२९.००	२९.००	२९.००	२९.००	२९.००
३९.	ब्लावूज पीस	पीस	४० से.	३२.००	३२.००	३५.००	३५.००	३५.००	३५.००	३५.००	३५.००	३५.००	३५.००	३५.००	३५.००	३५.००
४०.	वटिंग	स्प्रेस मील	मी.मी.	३०.००	३०.००	३३.००	३३.००	३३.००	३३.००	३३.००	३३.००	३३.००	३३.००	३३.००	३३.००	३३.००

तक्ता क्रमांक १२.२ [पदे चालू]

तक्ता १२.२ [पदे चालू]

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८
४१.	पित्तनी	पंडारा	किलो	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००	८५.००
	वापरतील																
	तकीर्ण वस्तू																
४२.	धुवाचा सावन	५०१ वार	१ नग	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०	८.१०
४३.	अंगाचे साबण	हंसांम	१ वडी	४.५२	४.५२	४.५०	४.५०	४.५६	४.८०	४.८०	४.८०	४.८०	४.८०	४.८०	४.८०	४.८०	४.८०
४४.	पान	कपूरी	१०० नग	४.२५	४.२५	४.८०	४.८०	५.८०	५.५०	५.५०	५.५०	५.५०	५.५०	५.५०	५.५०	५.५०	५.५०
४५.	तुपारो	सीती	कि.ग्रॅ.	६३.००	६८.००	६८.००	६२.००	७१.६०	७२.००	७२.००	७२.००	७२.००	७२.००	७२.००	७२.००	७२.००	७२.००
४६.	तंबाखू काळा	पट्टा	"	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००	१८.००
४७.	तिगारेट	पनामा	१० नग	३.५०	३.६२	३.५०	३.५०	३.५०	३.५०	३.५०	३.५०	३.५०	३.५०	३.५०	३.५०	३.५०	३.६१
४८.	विडी	४३ नें.	२५ नग	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००	२.००
४९.	केन तेल	टाटा मध्यम	१ बाटली	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०	१०.६०
५०.	मुद्रणासाठी कागद	मिल	कि.ग्रॅ.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

टीप :- उ.ना. = उपलब्ध नाही.

आधार :- जिल्हा सांख्यिकी कार्यालय, वर्धा.

नागपूर केंद्रातील कामगारांचे ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक [वर्ष १९९१-९२]

जिल्हा - वर्धा

[पणयाभूत वर्ष १९८२=१००]

अ.क्र.	महिना व वर्ष	अन्न	पान सुपारी तंबाखू इत्यादी	इंधन व दिवाबत्ती	घरे	कापड, विछाना व पादत्राणे	संकीर्ण	सर्वसाधारण निर्देशांक
१	२	३	४	५	६	७	८	९
	वार्षिक सरासरी-१९९०-९१	१९५	२३५	२२२	२६७	१५८	१९३	२०१
१.	एप्रिल, १९९१	२०७	२६२	२३५	२७७	१६३	२०२	२१२
२.	मे, -"-	२०९	२६९	२३५	२७७	१७०	२०३	२१५
३.	जून, -"-	२१७	२८१	२३५	२७७	१७०	२०५	२१९
४.	जुलै, -"-	२२४	२८०	२३६	२७६	१७४	२०८	२२४
५.	ऑगस्ट, -"-	२३३	२८९	२४१	२७६	१७५	२१२	२३०
६.	सप्टेंबर, -"-	२३७	२९६	२४२	२७६	१८०	२२१	२३४
७.	ऑक्टोबर, -"-	२३४	२९३	२४२	२७६	१८०	२२१	२३३
८.	नोव्हेंबर, -"-	२३६	२९४	२४२	२७६	१७९	२२३	२३४
९.	डिसेंबर, -"-	२३४	३०४	२४२	२७६	१७९	२२३	२३३
१०.	जानेवारी, १९९२	२३६	३०९	२४३	३०२	१८१	२२५	२३८
११.	फेब्रुवारी, -"-	२४२	३३६	२४३	३०२	१८७	२२७	२४३
१२.	मार्च, -"-	२४०	३३८	२४३	३०२	१८७	२२९	२४२
	वार्षिक सरासरी-१९९१-९२	२२९	२९६	२४०	२८३	१७७	२१७	२३०

आधार :- कामगार आयुक्त यांचे कार्यालय, कॉर्पोरेशन सेंटर, ताडदेव, मुंबई - ४०० ०३४.

जिल्ह्यातील पोलीस दलाची एकूण संख्या १९९१-९२ वर्षांकरिता
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	बाब	एकूण
१	२	३
१.	<u>पोलीस दलाची संख्या</u>	
	अ] अधीक्षक	१
	ब] सहाय्यक अधीक्षक	—
	क] उपअधीक्षक	४
	ड] निरीक्षक	८
	ई] उपनिरीक्षक	६१
	फ] जमादार [सहाय्यक उपनिरीक्षक]	६०
	ग] हवालदार	२४७
	घ] सिमाई	८४५
	च] इतर कर्मचारी [वायरलेस कर्मचारीसह]	४३
	<u>एकूण पोलीस दलांची संख्या</u>	<u>१२६८</u>
२.	पोलीस ठाणे	१६
३.	ऑऊट पोस्ट	५
४.	सब पोस्ट	—
५.	लॉकअप	१४
६.	पोलीस स्टेशन/ऑऊट पोस्ट/उपऑऊट पोस्ट असलेल्या गावांची संख्या	२४
७.	पोलीस दलांचा एकूण खर्च [रुपये लाखात]	४४४

आधार :- १] जिल्हा पोलीस अधीक्षक, वर्धा

२] पोलीस अधीक्षक, द. प. पू. आणि पश्चिम रेल्वे, नागपूर.

गुन्हयासंबंधी आकडेवारी १९९१ वर्षाकरीता

जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	गुन्हयाचे प्रकार	प्रकरणांची संख्या [४ + ६]	चौकशी घाल असलेली प्रकरणे	मागील वर्षाची काटात घाल असलेली प्रकरणे	न्यायालयात चौकशी करण्यासाठी प्रविष्ट केलेली प्रकरणे	न्यायालयाने काढून टाकलेली शिक्षा दिलेली व जाहीन दिलेल्या सह निकालात काढलेली प्रकरणे	निर्दोश म्हणून सोडलेली प्रकरणे	दोषी असलेले प्रकरणे	वर्षाच्या शेवटी न्यायालयातील पलंबीत प्रकरणे
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१.	दखलपात्र गुन्हयास मदत करणे	-	-	-	-	-	-	-	-
२.	दखलपात्र गुन्हयाबाबत कट करणे	-	-	-	-	-	-	-	-
३.	सार्वजिक शांतता सुरक्षितता व न्याय याबाबतचे गुन्हे	२१२	३९	६६२	१७३	१०१	३४	३१	६६२
४.	व्यक्ती विषयक गंभीर गुन्हे	११०३	२०१	३९९८	९०२	३०२	१२२	४७	४४२२
५.	व्यक्ती आणि मालमत्ता विषयक गंभीर गुन्हे मालमत्ता विषयक	२४९	१०८	११०६	१४१	८६	५३	३२	१०८३
६.	गंभीर गुन्हे								
६.	व्यक्ती विषयक किरकोळ गुन्हे	२९९	३१	५५६	२६८	१७४	३३	५९	५५८
७.	मालमत्ता विषयक किरकोळ गुन्हे	७००	२६९	२७९९	४३१	३२२	६९	८५	२८५४
८.	वर न नोंदविले इंडियन पिनल कोड खालील इतर गुन्हे	४४२	७७	४५८	३६५	१७१	४०	५६	५५६
सूचना १ ते ८		३००५	७२५	९५७९	२२८०	१०६६	३५१	३००	१०१४२

तक्ता क्रमांक १३.२ [पुढे चालू]

- २०० -

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१०.	<u>वर नमुद न केलेले हतार गुन्हे</u>								
अ]	विशेष किंवा स्थानिक कायदा खालील दखल पात्र ठरलेली गुन्हे.	१६३२	१२६७	२८१०३	८३६५	२४२६	६७६	१४८४	३१४८२
ब]	बी. स्व.ओ.आर १९४७ या कायदाखालील गुन्हे.	—	—	४	—	४	—	—	—
	एकूण देरीज	१२६३२	१२६७	३०६८६	१०६४५	३४२६	१०२७	१४८४	४२०२२

आधार :- जिल्हा पोलीस अधीक्षक, वधा.

तुरुंगात दाखल केलेले गुन्हेगार १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	बाब	पुरुष	स्त्रिया	एकूण
१	२	३	४	५
१.	रेल्वे अधिनियम	२३८	१	२३९
२.	मुंबई पोलीस अधिनियम	३३३	२	३३५
३.	मुंबई दारुबंदी अधिनियम	१०४३	२३	१०६६
४.	सी.आर.पी.सी. अधिनियम	४२५	९	४३४
५.	चोरी व घरफोडी	४२७	१३	४४०
६.	खोटे दस्त-सेवज व फसवणूके	२७	१	२८
७.	खून	३५१	२६	३७७
८.	डाके व दरोडे	७९	-	७९
९.	हल्ला व दुखापती करणे.	१८	-	१८
१०.	फुस लावून पळविणे व बलात्कार करणे	५७	१	५८
११.	लष्करी गुन्हे	-	-	-
१२.	इतर	६७२	१९	६९१
	एकूण	३६७०	९५	३७६५

आधार :- अधीक्षक, जिल्हा कारागृह, वर्धा.

तुरुंगात दाखल झालेल्या गुन्हेगारांचे वयोगटानुसार व शैक्षणिक पातळीनुसार
वर्गीकरण १९९१-९२ वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	बाब	पुरुष	स्त्रिया	एकूण
१	२	३	४	५
१.	<u>१८ वर्षाखालील</u>			
	१.१ अशिक्षित	५६	—	५६
	१.२ अशिक्षित फक्त वाचता येणारे	१५	—	१५
	१.३ वाचता व लिहिता येणारे	१०१	१	१०२
२.	<u>१८ ते २१ वर्ष</u>			
	२.१ अशिक्षित	२१७	२	२१९
	२.२ अशिक्षित फक्त वाचता येणारे	२५	—	२५
	२.३ वाचता व लिहिता येणारे	४२६	१०	४३६
३.	<u>२२ ते ३० वर्ष</u>			
	३.१ अशिक्षित	१७४	४	१७८
	३.२ अशिक्षित फक्त वाचता येणारे	५३	२	५५
	३.३ वाचता व लिहिता येणारे	१४२१	२९	१४५०
४.	<u>३१ ते ४० वर्ष</u>			
	४.१ अशिक्षित	२७९	६	२८५
	४.२ अशिक्षित फक्त वाचता येणारे	९३	२	९५
	४.३ वाचता व लिहिता येणारे	४३०	१९	४४९
५.	<u>४१ ते ६० वर्ष</u>			
	५.१ अशिक्षित	१५६	१६	१७२
	५.२ अशिक्षित फक्त वाचता येणारे	३२	३	३५
	५.३ वाचता व लिहिता येणारे	१५२	—	१५२
६.	<u>६१ वर्षावरील</u>			
	६.१ अशिक्षित	२८	१	२९
	६.२ अशिक्षित फक्त वाचता येणारे	५	—	५
	६.३ वाचता व लिहिता येणारे	७	—	७
७.	<u>एकूण</u>			
	७.१ अशिक्षित	९१०	२९	९३९
	७.२ अशिक्षित फक्त वाचता येणारे	२२३	७	२३०
	७.३ वाचता व लिहिता येणारे	२५३७	५९	२५९६

आधार :- अधीक्षक, वर्धा जिल्हा कारागृह, वर्धा.

दिवपणी व फौजदारी न्यायालयात निकालात काढलेली कामे १९९१-९२
या वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा.

दिवपणी				फौजदारी			
मुळ		अपील		मुळ		अपील	
नियमित	संकीर्ण	नियमित	संकीर्ण	नियमित	संकीर्ण	नियमित	संकीर्ण
१	२	३	४	५	६	७	८
१४८३	२००	११८	१६०	२६७०	४३९	५३	२४०

टीप :- जिल्हा दंडाधिकारी व कार्यकारी दंडाधिकारी यांनी ज्या प्रकरणावर निर्णय दिलेला आहे अशा प्रकरणांचा यांत समावेश नाही.

आधार :- जिल्हा व सत्र न्यायाधिका, वर्धा.

बँक कार्यालये, वर्गीकृत बँकांची संस्था, त्यांच्या ठेवी व कर्जे १९९१-९२ या वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	जिल्हा / तालुका	बँकांची कार्यालये असलेली गावे व शहरे	बँकेतील कर्मचा-यांची संख्या	वर्गीकृत बँकांची संख्या	वर्गीकृत बँकांची कार्यालये संख्या	वर्गीकृत बँकांच्या ठेवी [लाख रुपये]	वर्गीकृत बँकांच्या आगाऊ रकमा [लाख रुपये]	सहकारी बँकांची संख्या
१	२	३	४	५	६	७	८	९
	जिल्हा एकूण तालुका	६०	१५१५	११	७२	१६०४४.६४	११७४३.१६	४५
१.	वर्धा	९	५६०	११	१९	उ. ना	उ. ना	९
२.	देवळी	९	१८८	५	९	" "	" "	५
३.	तेल्लू	१०	१०८	४	८	" "	" "	६
४.	आर्वी	९	२०३	६	१०	" "	" "	६
५.	आष्टी	४	५६	२	४	" "	" "	३
६.	कारंजा	५	५७	३	५	" "	" "	३
७.	हिंगणघाट	६	२४०	५	९	" "	" "	७
८.	समुद्रपूर	८	१०३	३	८	" "	" "	६

टीप: [१] स्तंभ ७ व ८ ची माहिती तालुका निहाय उपलब्ध नाही. [२] स्तंभ ३ व ४ मध्ये वर्गीकृत, राष्ट्रीयकृत, सहकारी व भुविकास बँकांचा समावेश आहे. [३] उ. ना - उपलब्ध नाही. [४] स्तंभ ९ मध्ये फक्त सहकार बँक व शाखांचा समावेश आहे.

आधार : १. जिल्हा अग्रणी बँक, बँक ऑफ इंडिया, वर्धा [२] सहकारी बँकेचे कार्यालय, वर्धा.

तक्ता क्रमांक १४.२

- २०५ -

संयुक्त भांडवली संस्था

जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	रोजीची स्थिती	भागभांडवल असलेल्या मर्यादित संस्था		हमीव्दारे मर्यादित असलेल्या आणि नपयासाठी काम न करणाऱ्या संस्था		एकूण
		सार्वजनिक	खाजगी	सार्वजनिक	खाजगी	
१	२	३	४	५	६	७
१.	३१.३.१९९२	३	३२	१	—	३६

आधार :- कंपनी व्यवहार खाते, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

उत्तरविलेच्या विमापत्रांची संख्या व विम्यांची रक्कम १९९१-९२
या वर्षाकरिता

जिल्हा - वर्धा

अ. क्र.	बा. ब.	:	परिमाण	:	वर्ष १९९१ - ९२
१.	२.	:	३.	:	४.
१.	शाखा	:	संख्या	:	३
२.	उत्तरविलेली विमापत्रे	:	संख्या	:	१३३८४
३.	व्यपगत विमापत्रे	:	संख्या	:	४१४२
४.	विम्याची रक्कम	:	रुपये हजारात	:	४०७९००

आधार :- प्रबंधक [योजना] भारतीय जीवन विमा निगम, नागपूर
मंडळ कार्यालय, नागपूर.

चित्रमटगृहे व व्हिडीओ केंद्राविषयी आंकडेवारी १९९१-९२ वर्षाकरीता
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	जिल्हा/तालुका	कायम स्वरूपाची चित्रमट गृहे		फिरती चित्रमटगृहे		सरकारमान्य व्हिडीओ केंद्र		दोन्ही बाबी करीता वसूल केलेला करमणूक कर [स्पये]
		संख्या	प्रत्येक खेळा-साठी असलेली आसन क्षमता	संख्या	प्रत्येक खेळा-साठी असलेली आसन क्षमता	संख्या	प्रत्येक खेळा-साठी असलेली आसन क्षमता	
१	२	३	४	५	६	७	८	९
	जिल्हा एकूण	१०	७४६७	६	१८३०	३०	१२९०	५४, ५४, ७९९
१.	वर्धा	४	३६१०	-	-	७	२५६	३२, ३७, ७११
२.	देवळी	३	१५२२	२	६००	४	१२०	४, २०, ४५७
३.	सेलू	-	-	१	३००	८	३८८	८२, २७०
४.	आर्वी	१	७३५	१	४०५	४	१८३	६, ७८, ८८८
५.	आष्टी	-	-	१	२२५	२	१३५	४८, ६०२
६.	कारंजा	-	-	१	३००	१	४०	१९, ३१७
७.	हिंगणघाट	२	१४१०	-	-	३	१३३	९, ६१, ९९८
८.	समुद्रपूर	-	-	-	-	१	४५	५, ५५६

आधार :- जिल्हाधिकारी कार्यालय, वर्धा.

जिल्ह्यातील गोळा केलेली अल्पबचत गुंतवणूक व खातेदारांची संख्या
जिल्हा- वर्धा.

[रुपये लाखात]

अ.क्र.	योजना	१९९१-९२ अखेरीस	१९९०-९१ मधील गुंतवणूक		१९९१-९२ मधील गुंतवणूक	
		एकूण खातेदारांची संख्या	ढोबळ	नक्ता	ढोबळ	नक्ता
१	२	३	४	५	६	७
१.	टपाल कार्यालय बचत खाते	४२३२८	७४९.५७	[-] ३४.२८	८५१.८१	२३.६१
२.	तंचित मुदत ठेव	८७७	७.७१	[-] ६.४२	५.९४	[-] ४.११
३.	पुनरावर्ती ठेव	८७१६०	५७५.७३	२०४.१२	६७६.१०	१९५.३०
४.	सभयबद्ध ठेव [१, २, ३ व ५ वर्षीय]	२१३३	९९.७५	[-] २.२२	९७.९०	३.५५
५.	सार्वजनिक भविष्य निर्वाह निधी [टपाल खाते]	२५३	४.४०	४.४०	४.६०	४.६०
६.	सार्वजनिक भविष्य निर्वाह निधी [स्टेट बँक]	—	७७.७२	७५.५२	९९.१८	७९.१२
७.	राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्रे २ ते ८ मालिका	—	९९.१२	७५.४२	११४.९४	[-] १३४.४४
८.	इंदिरा विकास पत्रे	—	९०.१८	९०.१८	१०१.१०	१७.७९
९.	किसान विकास पत्रे	—	४७८.८१	४७८.१३	४२०.२२	४०२.३३
१०.	मासिक प्राप्त्य योजना	१०४८	९२.१७	९२.१७	५८.२०	५८.२०
११.	राष्ट्रीय बचत योजना ८७	२३८८	१०७.५७	१०६.२५	११७.३५	११४.८०
१२.	तामाजिक सुरक्षा पत्रे	—	—	—	—	—
१३.	इतर सर्व योजना	—	—	—	—	[-] ३.८७
एकूण योजना		१३६१८७	२३८२.७३	९३२.४३	२५४७.३४	७५६.८८

टीप :- १] जिल्ह्यातील अल्पबचतीचे लक्ष ८०० लाख रुपये [१९९०-९१ वर्षाकरिता]

२] जिल्ह्यातील अल्पबचतीचे लक्ष ७५० लाख रुपये [१९९१-९२ वर्षाकरिता]

आधार :- त्रिहाय्यक संचालक, अल्पबचत शाखा, जिल्हाधिकारी कार्यालय, वर्धा.

तालुकावार गोळा केलेला जमीन महसूल १९९१-९२ वर्षाकरिता
जिल्हा - वर्धा. [रुपये हजारात]

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	चालू वर्षाची जमीन महसूलाची एकत्रीत भागणी [पूर्वीच्या वर्षाची जमीन रक्कम सोडून]	एकत्रीत जमीन महसूलाची थकबाकी [अधिकृत व अनाधिकृत]	एकत्रीत जमीन महसूलाची एकूण भागणी	सूट	निलंबित वसूली	वसूलीस पात्र	प्रत्यक्ष वसूली	खातेदारांची संख्या
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
	जिल्हा एकूण	८०६	१४४	९५०	७७०	-	१८०	१५५	१६५०६३
१.	वर्धा	१२८	८	१३६	१२७	-	९	२५	२४१८९
२.	देवळी	११२	३	११५	११२	-	३	२२	१७०३३
३.	सेलू	११७	२८	१४५	८७	-	५८	२४	१९२१२
४.	आर्वी	१२७	२३	१५०	१२७	-	२३	६	२२९२९
५.	आष्टी	६६	४७	११३	६५	-	४८	१८	१३३९९
६.	कारंजा	५२	११	६३	५२	-	११	५	१६५०९
७.	हिंगणघाट	९७	२०	११७	११७	-	-	११	२७७६९
८.	समुद्रपूर	१०७	४	१११	८३	-	२८	४४	२४०२३

टीप :- वर्धा, देवळी, हिंगणघाट, व समुद्रपूर हया तालुक्यातील खातेदारांकडून जमीन महसूलाच्या सूट रक्कमेपैकी वसूली झालेली असल्याने प्रत्यक्ष वसूलीची रक्कम वसूलीस पात्र असलेल्या रक्कमेपेक्षा जास्त आढळते.

आधार :- जिल्हाधिकारी, कार्यालय, वर्धा.

छापखाने आणि छापलेली व प्रकाशित केलेली वर्तमानपत्रे आणि नियतकालीके ३१ मार्च, १९९२ या दिवशीची जिल्हा-वर्धा.

अ. क्र.	जिल्हा/ तालुका	भद्रणा- लयाची संख्या	छापलेली व प्रकाशित केलेली वर्तमानपत्रे आणि नियतकालीके																			
			दैनिक					साप्ताहिक					मासिक					मासिक				
			मराठी	हिंदी	इंग्रजी	इतर	एकूण	मराठी	हिंदी	इंग्रजी	इतर	एकूण	मराठी	हिंदी	इंग्रजी	इतर	एकूण	मराठी	हिंदी	इंग्रजी	इतर	एकूण
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३
	जिल्हा एकूण	७२	५	-	-	-	८	३३	-	-	-	३३	३	-	-	-	३	२	२	-	-	४
	तालुका																					
	१. वर्धा	३८	४	-	-	-	४	२३	-	-	-	२३	३	-	-	-	३	२	२	-	-	४
	२. देवली	६	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	३. तेलू	४	-	-	-	-	-	१	-	-	-	१	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	४. आवी	५	१	-	-	-	-	१	२	-	-	२	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	५. अपरुडी	२	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	६. कारंजा	३	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	७. हिंगणघाट	१३	-	-	-	-	-	७	-	-	-	७	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	८. समुद्रपूर	१	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

आधार :- जिल्हा माहिती अधिकारी, वर्धा.

स्वस्त धान्य दुकानांना पुरविलेले तांदूळ, गहू व साखर - १९९१-९२ वर्षाकरिता

जिल्हा - वर्धा

[आकडे ०० टनामध्ये]

तांदूळ			गहू			साखर			नियमित स्वस्त धान्य वाटप दुकानांची संख्या
जिल्हा मुख्यालय	जिल्ह्यातील इतर ठिकाणे	एकूण	जिल्हा मुख्यालय	जिल्ह्यातील इतर ठिकाणे	एकूण	जिल्हा मुख्यालय	जिल्ह्यातील इतर ठिकाणे	एकूण	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१६	५४	७०	६५	१९२	२५७	१५	३९	५४	५२४

टीप :- १९९१-९२ या वर्षात दोन स्वस्त धान्य दुकाने बंद झाली.

आधार :- जिल्हा पुरवठा अधिकारी, जिल्हाधिकार कार्यालय, वर्धा.

तक्ता क्रमांक १५.६

- २१२ -

भागणी व वसुल केलेले धान्य - १९९१-९२ वर्षाकरिता

जिल्हा - वर्धा. [आकडे ०० टनात]

भागणी	लेव्ही वसुल केलेले						भागणीशी वसुलीची टक्केवारी
	तांदुळ	गहू	ज्वारी	बाजरी	इतर	सकूण	
वर्षा धान्याची कूण भागणी							
१	२	३	४	५	६	७	८
नि रं क							

टीप :- लेव्ही शक्तीची नसल्यामुळे भाडिती निरंक दर्शविण्यात आलेले आहे.

आधार :- जिल्हा पुरवठा अधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय, वर्धा.

१९८९ मधील लोकसभा निवडणूक व १९९० मधील विधानसभा निवडणूक संबंधी आकडेवारी
जिल्हा - वर्धा.

अ.क्र.	मतदार संघाचे नांव	एकूण मतदारांची संख्या	मतदान केलेल्या मतदारांची संख्या			एकूण मतदारांच्या संख्येची झालेल्या मतदानाची टक्केवारी	पक्षावार मते मिळालेल्यांची संख्या		
			पुरुष	स्त्रिया	एकूण		राष्ट्रीय काँग्रेस आय	जनता दल	भारतीय जनता पक्ष
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१.	२७ लोकसभा मतदार संघ [१९८९]	९३००११	२८०३०३	१७७९२१	४५८२२४	४९.२७	१५८९०६	—	६७१००
	एकूण लोकसभा	९३००११	२८०३०३	१७७९२१	४५८२२४	४९.२७	१५८९०६	—	६७१००
२.	विधान सभा [१९९०]								
	१२७ आर्वी	१६१४९६	५२२४५	४५४४७	१०४६९३	६४.८२	३७०५०	२८४४४	—
	१२८ पुलगांव	१५२९८७	५५३३५	४३७५३	९९०८८	६४.७६	३६७५८	३७६५१	५१९७
	१२९ वर्धा	१७५०६८	५९१३८	४५७२१	१०४८५९	५९.८९	३८१२६	—	३४४१
	१३० हिंगणघाट	१७६८४१	६८२९३	५२३८५	१२०६७८	६८.२४	३६८६७	४०७३०	—
	एकूण विधानसभा	६६६३९२	२४२०११	१८७३०६	४२९३१७	६४.४२	१४८८०१	१०६८२५	८६३८

तबूला क्रमांक १५.७ [चालू]

- ३१४ -

क्र.	मतदार संधाचे नांव.	पक्षावार मते मिळालेल्यांची संख्या					स्वतंत्र
		कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया [मा]	बहुजन समाज पार्टी	रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया	शिवसेना	दुरदर्शी पार्टी	
१	२	१३	१३	१३	१३	७५	१३
१.	२७ लोकसभा मतदार संघ [१२२१]	१८२४३६	१८२५८	६०२	—	१६५८	१७३८०
	एकूण लोकसभा	१८२४३६	१८२५८	६०२	—	१६५८	१७३८०
२.	विधान सभा [११९०] -						
	१२७ आर्वी	—	४५०६	—	८९४२	२१८	२३६८८
	१२८ पुलागांव	—	२८७०	—	—	—	१४९२७
	१२९ वर्धा	८३६२	२९०१	६६६१	—	७९३	४३०९४
	१३० हिंगणघाट	—	५९२९	२१८४	२३८४७	३१८	८७५८
	एकूण विधानसभा	८३६२	१६२०६	८८४५	३२७८९	१३२९	९०४६७

टीप:- रकाना ८ ते १६ ची बेरीज ६ शी जुळणार नाही कारण जो फरक आहे तो रद्द केलेल्या मतांचा होय

आधार :- जिल्हा निवडणूक अधिकारी, जिल्हाधिकारी, कार्यालय, वर्धा.

अधिकारी व प्रवाशी यांचेसाठी असलेल्या बंगल्याची तालुकावार यादी
[३१.३.१९९२ रोजीची]
जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	तालुका	बंगल्याचे नांव व पत्ता
१	२	३
१.	वर्धा	१] शासकीय विश्रामगृह यशवंत कॉलेजच्या बाजूला, वर्धा. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग] २] शासकीय विश्रामधाम, शासकीय विश्रामगृहाचे बाजूला, वर्धा. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग] ३] शासकीय विश्रामगृह, आर्वी रोड, आर्वी. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग] ४] शासकीय हॉलीडे कॅम्प, एस.टी.स्टॅंड जवळ, वर्धा. [पर्यटन विभाग]
२.	देवळी	१] शासकीय विश्रामगृह, देवळी. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग] २] शासकीय विश्रामगृह, पुलगांव. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग]
३.	सेलू	१] शासकीय विश्रामगृह, सेलू. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग] २] शासकीय विश्रामगृह, केळशर. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग] ३] बोर प्रकल्प, निरोक्षण गृह, बोर. [सिंचन विभाग] ४] विश्रामगृह, नवरगांव. [वन विभाग]
४.	आर्वी	१] शासकीय विश्रामगृह, मेन रोड, आर्वी. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग] २] विश्रामगृह, चाढोणा. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग]
५.	आष्टी	१] शासकीय विश्रामगृह, आष्टी. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग]

१	२	३
६.	कारंजा	१] विश्रामगृह, गारपीट [वन विभाग] २] विश्रामगृह, तळगांव [राष्ट्रीय महामार्ग] ३] विश्रामगृह, कारंजा [राष्ट्रीय महामार्ग]
७.	हिंगणघाट	१] शासकीय विश्रामगृह, रेल्वे स्टेशनचे बाजूत, हिंगणघाट [सार्वजनिक बांधकाम विभाग]
८.	समुद्रपूर	१] विश्रामगृह, समुद्रपूर. [सार्वजनिक बांधकाम विभाग]

आधार :- सार्वजनिक बांधकाम विभाग वसिचन विभाग, वर्धा.

तक्ता क्रमांक १५.२

- २१७ -

निवडक निर्देशांकाचे कल

जिल्हा - वर्धा.

अ. क्र.	बाब	परिमाण.	१९५०-५१	१९६०-६१	१९७०-७१	१९८०-८१	१९८५-८६	१९८६-८७	१९८७-८८	१९८८-८९	१९८९-१९९०	१९९१-९२
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३

एक क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या

१. क्षेत्रफळ	चौ. कि. मी.	६३१०	६३१०	६३१०	६३१०	६३१०	६३१०	६३१०	६३१०	६३१०	६३१०	६३१०
२. एकूण लोकसंख्या	हजारात	५३९	६३४	७८०	९२७	—	—	—	—	—	—	१९९१
३. लोकसंख्येची घनता	प्र. चौ. कि. मी.	८५	१०१	१२४	१४७	—	—	—	—	—	—	—
४. शेती काम करणा-यांचे एकूण काम करणा-याशी प्रमाण.	शे. प्रमाण	७१.७	७७.३	७६.५	७६.९	—	—	—	—	—	—	—

दोन शेती आणि सिंचन

१. एकूण जंगल व्याप्त क्षेत्र	ह. हेक्टर	५२	६७	६६	९७	६७	७७	७७	६७	उ. ना	उ. ना	उ. ना
२. लागवडी लायक क्षेत्र	ह. हेक्टर	४७६	४६८	४९९	४६८	४६६	४६८	४६७	४६८	उ. ना	उ. ना	उ. ना
३. प्रत्येक शेतीत काम करणा-या मागे लागवडी लायक क्षेत्र	हेक्टर	२.३१	१.९१	२.१४	१.५३	१.५२	१.५३	१.५३	१.५३	उ. ना	उ. ना	उ. ना
४. लागवड केलेले एकूण क्षेत्र	ह. हेक्टर	३६५	४०८	४३१	४४०	४४६	४३१	४२२	४१९	उ. ना	उ. ना	उ. ना
५. पिकाखालील निव्वळ क्षेत्र												
अ] अन्नधान्ये	ह. हेक्टर	२२४	२१६	२१८	२१५	२०७	१९२	१८३	१८३	उ. ना	उ. ना	उ. ना
ब] उंस	हेक्टर	४९	४६	७१	७६	९८	४९६	४०८	८७९	उ. ना	उ. ना	उ. ना
क] भाज्या	ह. हेक्टर	५	१	८	५	१८	६	६	८	उ. ना	उ. ना	उ. ना
ड] कोंपूस	ह. हेक्टर	१०२	१६५	१८३	१९२	१८८	१९७	१९५	१७६	उ. ना	उ. ना	उ. ना

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
६.	प्रत्येक शेती काम करणा- या भागे निव्वळ कसलेले क्षेत्र	हेक्टर	१.८०	१.७५	१.८२	१.३६	१.३७	१.३५	१.३४	१.३२	उ.ना	उ.ना	उ.ना
७.	सकापेक्षा अधिक वेळा लागवड कुलेल्या क्षेत्राचे निव्वळ क्षेत्राशी प्रमाण	शे.प्रमाण	०.५०	०.८३	१.८८	५.१३	७.८६	४.२०	२.८०	३.७३	उ.ना	उ.ना	उ.ना
८.	ओलीताखालील एकूण क्षेत्र	ह.हेक्टर	५	६	९	२४	२३	२६	२७	३८	उ.ना	उ.ना	उ.ना
९.	ओलीताखाली एकूण क्षेत्राचे एकूण पिकीखालील क्षेत्राशी शे.प्रमाण	शे.प्रमाण	१.२५	१.३९	२.१८	५.७६	५.१६	६.१३	६.४६	९.३७	उ.ना	उ.ना	उ.ना
१०.	ओलीताखालील निव्वळ क्षेत्र	ह.हेक्टर	५	६	९	१८	१८	१६	१६	२३	उ.ना	उ.ना	उ.ना
११.	कालव्याव्हारे ओलीत केलेले क्षेत्र	ह.हेक्टर	उ.ना	उ.ना	१	२	७	३	३	५	उ.ना	उ.ना	उ.ना
१२.	विहीरीव्हारे ओलीत केलेले क्षेत्र.	ह.हेक्टर	५	५	९	१६	१३	१५	१५	१८	उ.ना	उ.ना	उ.ना
१३.	इतर साधनाव्हारे ओलीत केलेले क्षेत्र	हेक्टर	२९	१८३	१९९	उ.ना	उ.ना	उ.ना	उ.ना	उ.ना	११२१७	१३१९४	उ.ना
१४.	मुख्य पिकाखालील ओली ताचे क्षेत्र												
	अ) अन्नधान्ये	ह.हेक्टर	उ.ना	१	४	१६	१४	१५	१६	२३	उ.ना	उ.ना	उ.ना
	ब) उस	हेक्टर	उ.ना	३६	७१	७६	९८	४४६	१३५९	१४१२	उ.ना	उ.ना	उ.ना
	क) भुईमूंग	ह.हेक्टर	उ.ना	—	२	—	५	१	१	१	उ.ना	उ.ना	उ.ना
	ड) फळे	ह.हेक्टर	उ.ना	—	३	३	६	उ.ना	उ.ना	८	उ.ना	उ.ना	उ.ना
	इ) कापूस	ह.हेक्टर	उ.ना	१	२	२	२	२	२	२	उ.ना	उ.ना	उ.ना

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
तीन	भूदलसंधारण												
	१. बांध दुरुस्तो	ह. हेक्टर	उ. ना	उ. ना	६	८	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना
	२. उतारावर समतल घालणे	ह. हेक्टर	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना
चार	कृषि विनयक औजारें [पशुगणना अस्थाई]	वर्ष	१९५६	१९६१	१९६६	१९७२	१९७८	१९८२	१९८७				
	१. नांगर												
	अ] लाकडी	संख्या	३०१०३५	३३२२७२	३५३९८	३४७२३	२५२८३	३५३३३	३१७७६	—	—	—	—
	ब] लोखंडी	संख्या	३८६३	४५८७	५७५१	८१३४	८२७१	९६०६	१६११७	—	—	—	—
	२. ओलीतासाठी तेलावर चालणारे पंप	संख्या	२६५	४७३	६	१०१३	२५०९	१४३७	३६३३	—	—	—	—
	३. ओलीताखाली विद्युत पंप	संख्या	३११	६४४	११८७०	४७६६	१०००६	१०४७८	१४८९७	—	—	—	—
	४. अ] शक्तीवर चालणारे उसाचे चरक	संख्या	१३	३७	३	४०	११	७	२८	—	—	—	—
	ब] बैलाच्या मदतीने चालणारे उसाचे चरक	संख्या	१४	१४	९	५३	३	११	४०	—	—	—	—
पांच	पशुन												
	१. स्कूप पशुन	हजारात	४८६	४१९	५२३	५४०	६०२	५९७	६६७	—	—	—	—
	२. प्रत्येक जोडीमागे निव्वळ पिकाखालील क्षेत्र [तीन वर्षावरील घेल]	हेक्टर	६.५९	६.७३	६.७२	६.८३	६.६८	६.४२	६.३८	उ. ना	उ. ना	उ. ना	उ. ना
	३. कोंबड्या	हजार	११९	१३८	१३७	११३४	१७७	१६५	१५४	—	—	—	—
सहा	मत्स्यव्यवसाय												
	गोड्या पाण्यातील स्कूप मत्स्य उत्पादन	मे. टन	३१५	—	—	४२५	४६०	४३०	६९४	८००	८५८	१०००	११००

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
सात कारखाने व कामगार													
१.	चालू कारखाने	संख्या	उ.ना	४०	४०	४८	२१	१०३	१०५	१२१	१३१	१३०	१३२
२.	कामगारांची कामावरील दैनिक उपस्थिती	संख्या	उ.ना	७४१६	६४०९	७५२८	८६१६८	८७९९	७६४१	९६२८	९३०५	९२८८	९२३३
३.	दर लाख लोकसंख्येमागे नोंदणीसंख्या कृत कारखाण्यातील कामगार	उ.ना	१३७६	१०१०	७५४	२३०	२५०	८२५३	१०३९	१००४	१००२	१००३	
आठ वीज													
१.	वीजेचे उत्पादन	कि.वॅट	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
२.	विजेचा वापर	द.ला="-	उ.ना	२२.१५	३७.१०	९०.६१	८०.३९	२५.६४	१०५.३०	१२४.५६	१३८.५७	१८५.५७	
३.	विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी	संख्या शहरे खेडी	उ.ना	३	६	६	६	६	६	६	६	६	६
				८०	४२४	१००५	१२००	१२०६	१२०६	१२३३	१२३६	१२३९	१२४०
नऊ सहकार [१] सहकारी संस्था													
१.	कृषी पत संस्था	संख्या	उ.ना	४१२	४१९	४०८	४०७	४०५	४०४	४०४	४०४	४०४	४०२
२.	बिगर कृषी पत संस्था	संख्या	उ.ना	४४	११२	२२३	२८९	३००	३२२	८९	९२	११०	१२०
३.	बिगर कृषी बिगर पत संस्था	संख्या	उ.ना	१०३	३०२	३१९	३५९	४४५	३८६	७१५	७४३	७७६	७९९
२.	सभासदांची संख्या												
१.	कृषी पत संस्था	संख्या	उ.ना	३०९८०	६२०३२	१३८५९	११४०६	३५११३	५१४७५	१४७६९	१४७८१	१५२५१	१२६२५
२.	बिगर कृषी पत संस्था	संख्या	उ.ना	२८०२	७२०३	२२२०८	२९४४२	२९४६०	४९३२९	२८९२३	३२४७५	२१७१७	४१४७१
३.	बिगर कृषी बिगर पत संस्था	संख्या	उ.ना	८७२९	२३४५२	३३३१८	३०१००	३११२१	५०७१३	५०३१७	६१७१०	५०६१७	९५२२९

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
३. खेळते भाडवल													
१.	कृषी पत संस्था	हजार रु.	उ.ना	१४०३५	१००२७७	२१०७२९	१३५९४०३	३७४२५५	५४५१४३	५२०८३०	५७६५६३	५२४२८४	७८६४७६
२.	बिगर कृषी पत संस्था	"-	उ.ना	१५७५	८३७०	४३२०५	८०२६३	१०१४९०	१७४५६२	१५१५४२	२०३४२९	२३३२१२	२५९९०५
३.	बिगर कृषी बिगर पत संस्था	"-	उ.ना	१५४२	८६६३	५४३२५	८६२००	८६६६१	५६१७१	३८७१६८	५६२५०५	६३४१०१	४६२००७
४. तिलेले कारी													
१.	कृषी पत संस्था	हजार रु.	उ.ना	१११६८	८२९५६	५३२०९	१०००५०	१०६५५५	२८२८५१	२८२९५०	३११८६४	२७२७४	२६१८१३
२.	बिगर कृषी पत संस्था	"-	उ.ना	७७	उ.ना	उ.ना	उ.ना	उ.ना	उ.ना	उ.ना	५३८४७	६२३७६	१०४६७४
३.	बिगर कृषी बिगर पत संस्था	हजार रु.	उ.ना	४११	उ.ना	उ.ना	उ.ना	उ.ना	उ.ना	उ.ना	१८२६७०	३०९५२५	१७८३७८
दहा शिक्षण													
१. प्राथमिक													
[अ]	संस्था	संख्या		३४५	७१२	८६८	२३०	२७१	८८२	९८९	९८९	२३२	उ.ना
[ब]	विद्यार्थी	हजार		३२	१९	९३	८२२	१४४	१४१	१४२	१४३	१४३	उ.ना
[क]	शिक्षक	संख्या		६४३	२०१७	३०६०	३२९४	३६७५	३६८३	३६७०	३७८०	३७४६	उ.ना
२. दुय्यम													
[अ]	संस्था	संख्या		१८	५६	१०६	१२०	१६२	१७४	१७२	१७२	१८६	उ.ना
[ब]	विद्यार्थी	हजार		६	२०	४१	६३	९०	९७	१०१	१०४	१०८	उ.ना
[क]	शिक्षक	संख्या	उ.ना	८२४	१७५७	२१२२	२६२६	२८७४	३३४८	३०९४	३२१५	उ.ना	
३. उच्च शिक्षण													
[अ]	संस्था	संख्या		१	३	७	७	८	८	९	१०	उ.ना	

तक्ता क्रमांक १५.२ [पुढे चालू]

- २२२ -

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
[ब] विद्यार्थी	हजार	उ.ना	१	५	६	११	२२	१३	३३	१४	उ.ना	उ.ना	
[क] शिक्षक	संख्या	१२	३१	१८४	१८७	२८४	२९४	१९९	३०७	३३०	उ.ना	उ.ना	
४. साक्षरतेचे प्रमाण													
[अ] पुरुष	शे.प्र.	३०.१०	४३.४	५२.५५	६०.९२	---	---	---	---	---	---	---	---
[ब] स्त्रिया	शे.प्र.	२.५०	१७.०	३०.२९	४०.५७	---	---	---	---	---	---	---	---
[क] एकूण	शे.प्र.	१२.४०	३०.४०	४१.७१	५१.०२	---	---	---	---	---	---	---	---
अकरा सार्वजनिक आरोग्य													
१] दवाखाने	संख्या	२	५	३७	५२	४४	४४	४४	४५	४५	४५	४३	४३
२] रुग्णालये	संख्या	४	९	७	९	१४	१४	१४	१४	१४	१६	१६	१६
३] प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	संख्या	---	५	८	८	१७	२५	२४	२४	२५	२७	२७	२७
४] खाटाची संख्या	संख्या	१३०	२८९	६७१	१०८२	१४६३	१४२१	१४५२	१४४७	१४५२	१४५२	१४३९	१४३९
५] दर लाख लोकसंख्येलागे खाटाची संख्या	संख्या	२१	४६	८६	१४०	१५८	१५४	१५६	१५६	१५७	१५७	१५७	१५८
६] उपचार केलेले													
अ] बाह्य रुग्ण	हजारात	१३५	१९५	२२२	२२४५	१०९४	२६२	२८०	१०३०	१०६२	१०८७	८५२	८५२
ब] आंतर रुग्ण	हजारात	२	१०	२९	८३	१२८	५७	५५	५५	५६	५६	१०	१०
७] जन्म दर	दर हजारी	२६.१	४४.४	२७.५	२१.६७	१५.५	२१.६	१९.३	१९.३	२६.००	२१.७	२३.००	२३.००
८] मृत्यू दर	दर हजारी	२०.६	१७.५	८.५	८.०२	६.७	६.२	६.७	८.०८	१३.००	८.९५	८.३०	८.३०

पुढे चालू ....

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
बारा	वाहतूक आणि दळणवळण												
१]	रस्त्यांची लांबी [न.प. तोडून] कि.मी	३७८	५३७	११२५	२२९६	३१६०	२२३८	३४२०	२४४७	२५७४	२५५८	२५८७	
२]	१०० चौ. कि.मी. क्षेत्रफळा भागे असणारी रस्त्यांची लांबी कि.मी	७.००	८.५०	१७.८०	३६.४०	३७.३३	३५.४६	५५.३०	४२.२५	४४.६९	४४.७८	४०.९९	
३]	दर लाख लोकसंख्येभागे असणा- री रस्त्यांची लांबी कि.मी	६०	८५	१७७	२९४	२३३	२४१	३७०	८८	३०४	३०५	३५८	
४]	रेल्वे भागाची लांबी कि.मी	१३७	१७४	१७४	१७४	१७४	१७४	१७४	१७४	१७४	१७४	१७४	
५]	डाक घरे संख्या	६६	१२४	१४४	१७३	१८२	१८१	१८१	१८१	१८१	१८१	१८२	१८५
६]	तार घरे [टेलीफोन केंद्रे- कसातील आकडे] संख्या	८	९	१२	३९	४३	४३	११[६०]	११[६०]	११[६०]	११[६०]	१०[९१]	
तेरा	स्थानिक स्वराज्य संस्था												
१]	पंचायत समिती संख्या	उ.ना	उ.ना	उ.ना	७	७	८	८	८	६	८	८	
२]	ग्राम पंचायत संख्या	१३७	४५२	४५६	४७७	४८४	४८५	४८५	४९९	५०३	५०३	५०४	
३]	नगर परिषद संख्या	६	६	६	६	६	६	६	६	६	६	६	
४]	कटक मंडळ संख्या	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
चौदा	अधिकांश [सहकारी बँकाधस्त] संख्या	११	१५	३०	६८	१२०	१२०	१२४	१३४	१३४	१३५	१३७	

टीप :- १] कृषी विषयक १९८५-८६ ची माहिती सुधारित आहेत. तर १९८८-८९ ची माहिती अस्थायी आहे.

आधार :- १] अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

२] जिल्हा कृषि व पिके अहवाल, वर्धा.